

Eerste nulmeting / 20.02.2026

Leeswijzer.....	4
Abstract.....	5
Managementsamenvatting.....	6
1 Inleiding	10
1.1 Context en aanleiding	10
1.2 Onderzoeksopzet en afbakening	11
2 Methodologie.....	13
2.1 Fase 1: Verkenning	13
2.2 Fase 2: Voorbereiding en gegevensverzameling	14
2.2.1 Survey onderzoek	14
2.2.2 Diepte-interviews	15
2.3 Fase 3: Analyse van resultaten.....	16
2.3.1 Survey analyse	16
2.3.2 Analyse van de diepte-interviews	17
2.4 Fase 4: Synthese	17
3 Veldtekening immaterieel-erfgoedgemeenschappen (2025): resultaten van het onderzoek	18
3.1 Immaterieel-erfgoedgemeenschappen in beeld.....	19
3.1.1 Situering van de immaterieel-erfgoedpraktijk	19
3.1.2 Samenstelling	37
3.1.3 Organisatiestructuur	55
Samenvatting – Immaterieel-erfgoedgemeenschappen in beeld (* op basis van de antwoorden uit de survey)	64
3.2 Noden en uitdagingen bij het borgen van immaterieel erfgoed	66
3.2.1 Ondersteuning door (erfgoed)organisaties- en dienstverleners	66
3.2.2 Samenwerkingen	74
3.2.3 Engagement.....	77
3.2.4 Veranderende samenstelling van erfgoedgemeenschappen uit de survey	91
3.2.5 Financiële noden	97
3.2.6 Organisatorische uitdagingen, een nieuwe tijdsgeest en veranderende regels	117
3.2.7 Maatschappelijke context en uitdagingen bij erfgoedzorg (borgen)	122
Samenvatting – Noden en uitdagingen bij het borgen van immaterieel erfgoed (* op basis van de antwoorden uit de survey)	131
3.3 Immaterieel-erfgoedgemeenschappen binnen de verschillende thema-domeinen	134
3.3.1 Patronen en tendensen over alle domeinen heen	135
3.3.2 Patronen en tendensen per thema-domein (uit de survey).....	171
4 Conclusie.....	222
5 Bijlagen	225

20.02.2026

LEESWIJZER

In deze veldtekening bieden we allereerst een **abstract** en een **managementsamenvatting**, die de belangrijkste bevindingen kernachtig samenbrengen en inzicht geven in de voornaamste resultaten van het onderzoek.

De **inleiding** biedt **context** en licht relevante **begrippen** toe, zoals ‘immaterieel erfgoed’, ‘erfgoedgemeenschappen’ en ‘borgen’.

Daarna lichten we de **methodologie** toe en duiden we hoe de veldtekening is opgezet, welke onderzoeksmethoden zijn ingezet (inclusief de grootschalige survey en de verdiepende interviews) en hoe de gegevens verzameld en geanalyseerd zijn.

In het derde deel presenteren we de **onderzoeksresultaten**, zowel tekstueel als visueel ondersteund via cijfers, grafieken en voorbeelden uit de veldtekening. Dit deel is thematisch gestructureerd:

1. **Overzicht van erfgoedgemeenschappen.** Dit hoofdstuk brengt de immaterieel-erfgoedgemeenschappen in kaart aan de hand van uiteenlopende kenmerken: domeinen en thema's, betrokken beleidsinstrumenten, geografische spreiding, tijds- en ruimte aspecten, samenstelling en organisatiestructuur.
2. **Noden en uitdagingen.** In dit deel staan de ondersteuningsbehoeften, samenwerkingsmogelijkheden en maatschappelijke uitdagingen centraal, zoals ze ervaren worden door erfgoedgemeenschappen bij het borgen van erfgoed.
3. **Verdieping via thematische benadering.**¹ Hier onderzoeken we welke specifieke trends en kenmerken zich voordoen wanneer we analyse voeren aan de hand van de verschillende domeinen en thema's waarmee erfgoedgemeenschappen hun praktijken identificeren.

De veldtekening sluit af met een **conclusie** waarin alle inzichten worden samengebracht.

De **bijlagen** bevatten aanvullende informatie ter ondersteuning van de analyse, zoals de vragenlijst van de survey, een overzicht van veelgebruikte termen en extra cijfermateriaal.

¹ De UNESCO-Conventionie van 2003 onderscheidt (inter alia) [volgende brede domeinen van immaterieel cultureel erfgoed](#): orale tradities en expressies (met inbegrip van taal als vehikel van immaterieel cultureel erfgoed, uitvoerende kunsten; sociale praktijken, rituelen en feesten; kennis en praktijken rond natuur en universum; en traditioneel vakmanschap. In de praktijk overlappen deze domeinen sterk: erfgoeduitingen combineren vaak meerdere elementen en worden door gemeenschappen verschillend geïnterpreteerd. De grenzen tussen domeinen zijn daarom fluïde en contextafhankelijk. De indeling is bedoeld als een open en inclusieve leidraad, niet als een vaste of volledige classificatie. Leiden kunnen eigen domeinen, benamingen of subcategorieën hanteren, aangepast aan hun culturele context. In [Vlaanderen](#) wordt in deze geest voortgewerkt en erfgoedzorg georganiseerd in een open reeks thema's en domeinen als leidraad, naast ook andere invalshoeken voor erfgoedzorg.

ABSTRACT

Deze veldtekening biedt een eerste geïntegreerd en cijfermatig onderbouwd overzicht van immaterieel-erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel anno 2025. In opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media bracht Werkplaats immaterieel erfgoed in kaart wie deze erfgoedgemeenschappen zijn, hoe zij georganiseerd zijn, rond welke thema-domeinen en op welke geografische schalen zij actief zijn, alsook welke noden en uitdagingen zij ervaren bij het borgen van hun erfgoedpraktijken. Het onderzoek combineerde analyse van bestaande data rond 800 immaterieel-erfgoedpraktijken en bestaande beleidsinstrumenten, met een uitgebreide survey (128 respondenten) en twintig verdiepende interviews.

De resultaten tonen een divers en dynamisch veld met een groot maatschappelijk draagvlak in Vlaanderen. De immaterieel-erfgoedgemeenschappen en praktijken bestrijken anno 2025 een brede waaier aan domeinen en thema's en zijn zichtbaar aanwezig op verschillende beleidsinstrumenten en lijsten. Er is aldus een toenemende weerspiegeling in het beleidsveld van de diversiteit van het erfgoed dat in de samenleving aanwezig is. Erfgoedgemeenschappen zijn doorgaans sterk lokaal verankerd, maar combineren nog vaker meerdere schaalniveaus (lokaal, regionaal, Vlaams, nationaal, internationaal). Ze functioneren in uiteenlopende ruimtelijke en temporele contexten, waarbij de publieke ruimte en collectieve praktijken een belangrijk aandeel hebben. In veel gevallen zijn duizenden mensen betrokken binnen één erfgoedgemeenschap. Bovendien kende bijna de helft de voorbije jaren groei, wat toont hoe immaterieel erfgoed floreert. Het immaterieel-erfgoedveld reflecteert zo het hedendaagse maatschappelijke weefsel: divers, meerschallig, actief zelforganiserend en in beweging. En het vertoont ook een uitgesproken verbindend karakter, zo blijkt uit de data van het onderzoek: het overgrote deel van de erfgoedpraktijken (80%) brengt mensen samen met uiteenlopende achtergronden, leeftijden, vaardigheden en levenservaringen.

Tegelijk zijn er duidelijke aandachtspunten. Financiële kwetsbaarheid vormt de meest uitgesproken uitdaging: financiële middelen zijn voor driekwart van de respondenten noodzakelijk, maar blijken vaak beperkt beschikbaar. Verbreding en verjonging zijn daarnaast een thema's die sterk leven. Verder zorgen vergrijzing, veranderende engagementspatronen, toenemende organisatorische druk en maatschappelijke veranderingen voor bijkomende uitdagingen. De meeste erfgoedgemeenschappen vinden hun weg naar ondersteuning door de cultureel-erfgoedsector en waarderen inhoudelijke, logistieke en financiële begeleiding.

De veldtekening onderstreept het belang van een toekomstgericht beleid dat inzet op duurzame ondersteuning en versterking van erfgoedgemeenschappen, met oog voor de diversiteit en veelzijdigheid van immaterieel erfgoed.

MANAGEMENTSAMENVATTING

Immaterieel erfgoed verwijst naar levende erfgoedpraktijken: gebruiken, kennis en kunde die mensen vandaag beoefenen en bewust willen doorgeven aan volgende generaties. Het gaat om erfgoed dat leeft in de handen en de hoofden van mensen en ook voortdurend mee evolueert met maatschappelijke veranderingen. Het wordt gedragen door gemeenschappen, groepen en individuen die deze levende erfgoedpraktijken vormgeven, beoefenen en doorgeven (hierna: 'erfgoedgemeenschappen').

Sinds de ratificatie van [de UNESCO 2003 Conventie voor het Borgen van Immaterieel Cultureel Erfgoed](#) ontwikkelt de Vlaamse overheid een beleid voor immaterieel erfgoed met diverse instrumenten die het borgen ervan ondersteunen. Borgen betekent het immaterieel erfgoed een duurzame toekomst (helpen) geven: dit kan aangepakt worden via allerlei acties, bijvoorbeeld door de praktijk goed te documenteren, archiefzorg, onderzoek, communicatie, ... maar bovenal staat of valt het borgen van levend erfgoed altijd met het actief doorgeven van de praktijken, vaardigheden en kennis aan nieuwe mensen, zodat de erfgoedpraktijken verder beoefend worden en doorleven.

Om dit beleid duurzaam uit te bouwen en toekomstgericht te maken, is het van belang om te weten **wie deze immaterieel-erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen zijn**. In welke thema-domeinen situeren hun praktijken zich? Hoe zijn ze gespreid over Vlaanderen? Hoe organiseren ze zich? Welke noden en uitdagingen ervaren erfgoedgemeenschappen bij het borgen van hun tradities?

Tot nu toe bestond er weinig cijfermateriaal over deze erfgoedgemeenschappen zelf. Deze veldtekening brengt daarom voor het eerst uitgebreid het landschap van immaterieel-erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel in kaart: een **nulmeting** van dit veld en de noden en uitdagingen die bij de betrokken beoefenaars leven. Voor de afbakening van het onderzoek werd de focus gericht op alle erfgoedgemeenschappen die anno 2025 in brede zin betrokken zijn bij één of meerdere van de Vlaamse beleidsinstrumenten (de Inventaris Vlaanderen, het Register van Inspirerende voorbeelden, beurzen voor het doorgeven van vakmanschap), de Grote Verzameling op immaterieelerfgoed.be, evenals praktijken die ingeschreven zijn op de UNESCO-Lijsten (Representatieve Lijst en Register van Goede Borgingspraktijken).

Werkplaats immaterieel erfgoed, de cultureel-erfgoedorganisatie die instaat voor de werking rond het borgen van immaterieel erfgoed in Vlaanderen, voerde deze veldtekening uit in opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Het onderzoek combineerde kwantitatieve en kwalitatieve methoden: analyse van de data rond 800 immaterieel-erfgoedpraktijken en de bestaande instrumenten, met een uitgebreide survey (met 128 respondenten) en twintig diepte-interviews op basis van half-open thematische vragenlijsten.

De resultaten tonen een rijk, veelzijdig en dynamisch veld waarin honderden praktijken worden gedragen door vele tienduizenden mensen. Erfgoedgemeenschappen situeren hun praktijken binnen alle themadomeinen die in Vlaanderen worden onderscheiden², waarbij een combinatie van domeinen eerder regel dan uitzondering is. Tegelijk tekenen zich duidelijke tendensen af. Zo zijn praktijken binnen Feesten, rituelen en sociale gebruiken in 2025 sterk actief en vertegenwoordigd in het immaterieel-erfgoedbeleid, gevolgd door

² Vertellen en taalgebruik (domein 1), Muziek en podiumkunsten (domein 2), Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3), Natuur en landbouw (domein 4), Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5), Sport en spel (domein 6), Eten en drinken (domein 7), en 'andere'.

Ambacht, vakmanschap en techniek, en Muziek en podiumkunsten. Religieus erfgoed vormt een belangrijk thema. Praktijken gelinkt aan andere thema-domeinen vormen een kleiner aandeel.

De spreiding van erfgoedpraktijken bij de verschillende beleidsinstrumenten weerspiegelt deze gelaagdheid:

- Het grote en sterk groeiende aantal registraties op **immaterieelerfgoed.be** (618 bij aanvang van het onderzoek) wijst op een **laagdrempelige instap in het netwerk**.
- De opname van erfgoedpraktijken op de **Inventaris Vlaanderen is selectiever** (80) met vooral praktijken binnen het domein van Feesten, rituelen en sociale gebruiken en Religieus erfgoed, die momenteel sterker gerepresenteerd zijn dan praktijken gelinkt aan andere domeinen.
- Het **Register van Inspirerende Voorbeelden rond Borgen** telt 33 borgingspraktijken sinds de opstart in 2019.
- Daarnaast is een kleinere set betrokken bij **UNESCO Lijsten** (15).
- Verder hebben de **beurzen voor het doorgeven van vakmanschap** (2018 - 2023) een belangrijke bijdrage in het versterken en overdragen van vakmanschap (125 beurzen sinds de opstart in 2018).

Samen zorgen de verschillende beleidsinstrumenten voor bredere zichtbaarheid en ondersteuning van immaterieel erfgoed. De instrumenten brengen beoefenaars met elkaar en met erfgoedorganisaties in contact, bieden kansen om kennis en vaardigheden door te geven (via bijvoorbeeld een Meester-leerlingtraject), en stimuleren het opzetten van verdere borgingsacties. Tegelijk versterken ze een gevoel van erkenning en waardering bij beoefenaars over hun vakmanschap en erfgoedpraktijken.

Immaterieel erfgoed is sterk lokaal verankerd, maar uit de survey blijkt tegelijk dat slechts de minderheid daarvan uitsluitend lokaal beoefend wordt. Veel erfgoedgemeenschappen combineren in hun activiteit verschillende geografische schaalniveaus, van lokaal tot internationaal. De schaal waarop erfgoedgemeenschappen actief zijn met hun praktijk, blijkt tevens samen te hangen met de thema-domeinen, bijvoorbeeld de frietkotcultuur (domein Eten en drinken) verspreid over heel België. **Erfgoedpraktijken vinden plaats in zowel stedelijke, randstedelijke als landelijke contexten.** Ze gaan vaak door in publieke ruimtes (stoeten op straat, bloemen uit papier maken op het strand of dansrepetities in cultuurcentra), en er komen uiteenlopende vormen van infrastructuur bij kijken (ateliers, opslagplaatsen en akoestisch afgestemde ruimtes). **De ritmiek van beoefening varieert sterk,** van praktijken die dagelijks of wekelijks worden beleefd tot immaterieel erfgoed dat jaarlijkse of cyclische herhaling kent, wat de gelaagdheid en diversiteit in het veld onderstreept.

De samenstelling van erfgoedgemeenschappen is divers. De meeste praktijken worden gedragen door een kern van actieve beoefenaars, die vaak vrijwillig rond hun praktijk actief zijn, met daarnaast een breder netwerk aan deelnemers, samenwerkingspartners en een ruimere erfgoedgemeenschap die in sommige gevallen duizenden mensen omvat. Vrijwillige inzet vormt de ruggengraat van het veld, al maakt de beoefening bij een kleiner segment deel uit van een beroepsactiviteit. Veel erfgoedgemeenschappen functioneren met een combinatie van vrijwillige en beroepsmatige betrokkenheid. De meeste **erfgoedgemeenschappen kennen stabiliteit in de samenstelling, maar zijn tegelijk in beweging**: één van de vaststellingen in dit onderzoek is dat een aanzienlijk deel van de immaterieel-erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen **groeïend** is, terwijl maar een kleine groep terugval ervaart. Ook opvallend is dat de ruimere erfgoedgemeenschap vaker groeit dan de kern van actieve

Immaterieel erfgoed heeft een uitgesproken verbindend karakter, zo blijkt ook uit de data van het onderzoek: het overgrote deel van de erfgoedpraktijken (80%) brengt mensen samen met uiteenlopende achtergronden, leeftijden, vaardigheden en levenservaringen. Het blijkt vooral mensen samen te brengen zonder onderscheid in opleidingsniveau, terwijl andere vormen van diversiteit in wisselende mate aanwezig zijn. Qua leeftijdssamenstelling vertonen de erfgoedgemeenschappen een sterke vertegenwoordiging van 50-plussers. Meer dan de helft van de deelnemende praktijken in het onderzoek ervaart vergrijzing. Verjonging en verbreding zijn daarom cruciale aandachtspunten voor de toekomst. Erfgoedgemeenschappen zetten hierop in via educatieve initiatieven, intergenerationele projecten en samenwerking met onderwijs, al blijkt dat dit inspanningen vergt en niet vanzelfsprekend is. Hier is nood aan verdere ondersteuning.

Tegelijk staat de beoefening van deze erfgoedpraktijken onder toenemende druk. Financiële middelen zijn voor de meeste erfgoedgemeenschappen noodzakelijk, maar vaak beperkt beschikbaar. Stijgende kosten, inflatie en het wegvallen van structurele ondersteuning afgelopen jaren versterken de financiële kwetsbaarheid en vormt de grootste nood bij erfgoedgemeenschappen anno 2025. Daarnaast ervaren veel gemeenschappen een groeiende administratieve en organisatorische belasting door regelgeving en maatschappelijke veranderingen. Digitalisering, toerisme en secularisering brengen zowel kansen als spanningen met zich mee.

Conclusie? Borgen van immaterieel erfgoed geeft mensen niet alleen veerkracht, maar ook talrijke kansen. Het gaat om lerende praktijknetwerken in onze samenleving waarin overdracht en vernieuwing van kunde en kennis plaatsvinden, inclusieve participatie plaatsvindt en intergenerationele betrokkenheid aanwezig is. Het beoefenen van levend erfgoed wordt verbonden met bredere maatschappelijke tendensen, waardoor erfgoedpraktijken zich blijven vernieuwen en nieuwe publieken aanspreken. In die zin **vormen immaterieel-erfgoedgemeenschappen een spiegel van het hedendaagse maatschappelijke weefsel**: divers, meerschallig, actief zelforganiserend en in beweging, met zowel duidelijke groei en dynamiek als ook een aantal structurele uitdagingen die de verdere ontwikkeling ervan mee bepalen.

1.1 CONTEXT EN AANLEIDING

Tot dusver vertrokken gegevensverzameling en cijfermateriaal over immaterieel erfgoed in Vlaanderen vooral vanuit de beleidsinstrumenten en de professionele cultureel-erfgoedorganisaties met een gesubsidieerde werking. Er waren tot 2025 weinig data, cijfermatige informatie en kennis over de erfgoedgemeenschappen zelf beschikbaar: over hun samenstelling, spreiding, werkingsvormen en ondersteuningsbehoeften. Deze lacune bemoeilijkt de ontwikkeling van een beleid dat goed aansluit bij de realiteit en noden in het veld.

⁶ Netwerk in Vlaanderen

Deze veldtekening wil die leemte opvullen. Het onderzoek brengt het landschap van immaterieel-erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel anno 2025 in kaart en analyseert hoe deze gemeenschappen erfgoed vandaag borgen. Daarbij wordt aandacht besteed aan de diversiteit van praktijken, organisatievormen en contexten, evenals noden en uitdagingen waarmee erfgoedgemeenschappen geconfronteerd worden.

In opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media voert Werkplaats immaterieel erfgoed⁷ dit onderzoek uit op basis van een uitgebreide survey en verdiepend kwalitatief onderzoek. De resultaten bieden een empirische basis om het beleid rond immaterieel erfgoed verder te ontwikkelen, met aandacht voor de eigenheid van het veld en met oog voor wat vandaag leeft bij erfgoedgemeenschappen.

1.2 ONDERZOEKSOPZET EN AFBAKENING

Immaterieel erfgoed leeft op veel verschillende plekken in de samenleving. Om dit dynamische veld goed in beeld te brengen, is het onderzoek breed opgezet. Het brede veld aan erfgoedgemeenschappen met allerlei organisatievormen en werkwijzen - strekkend van formele organisaties tot informele groepen en initiatieven, en van kleine lokale verenigingen, buurtwerkingen en individuele beoefenaars tot landsbrede organisaties - wordt bevraagd.

Om het onderzoek hanteerbaar en gericht te voeren, geeft de Vlaamse overheid tegelijk ook een duidelijke focus en afbakening mee voor deze eerste nulmeting en veldtekening van immaterieel-erfgoedpraktijken. Het onderzoek spitst zich toe op erfgoedgemeenschappen die betrokken zijn bij de Vlaamse beleidsinstrumenten voor immaterieel erfgoed:

- [De Inventaris Vlaanderen van het Immaterieel Cultureel Erfgoed](#)
- [Het Register van Inspirerende Voorbeelden](#) rond borgen van immaterieel erfgoed
- [de elementen op de UNESCO Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid](#)
- [De borgingspraktijken op het UNESCO Register van Goede Borgingspraktijken](#)
- [De beurzen voor het doorgeven van vakmanschap](#) (hierna: 'Beurzen Vakmanschap')
- De erfgoedgemeenschappen die immaterieel erfgoed registreerden op het platform [immaterieelerfgoed.be](#) (de Grote Verzameling)⁸

Het overzicht is dus representatief voor de erfgoedgemeenschappen die anno 2025 deel uitmaken van het Vlaamse beleidslandschap voor immaterieel erfgoed, in een brede benadering.⁹

⁷ Werkplaats immaterieel erfgoed is de organisatie voor immaterieel erfgoed in Vlaanderen en Brussel, cfr. Cultureelerfgoeddecreet van 23 december 2021, afdeling 4, art. 50-51.

⁸ Het platform [immaterieelerfgoed.be](#). Dit platform is eigendom van de Vlaamse Overheid en wordt op dagelijkse basis beheerd door Werkplaats immaterieel erfgoed vzw. De Grote verzameling is een open verzameling waar iedereen een praktijk mag registreren die voldoet aan enkele basisvoorwaarden. Er is geen selectie of erkenningsprocedure, maar de tekst wordt wel nagelezen door Werkplaats immaterieel erfgoed. Het doel is om een breed en divers beeld te geven van wat vandaag leeft als erfgoed.

⁹ Naast de ca. 800 praktijken die in dit onderzoek aan bod komen, zijn er uiteraard nog meer immaterieel-erfgoedgemeenschappen en -praktijken in Vlaanderen en Brussel. Het gaat dan om initiatieven die bijvoorbeeld nog niet in aanraking kwamen met de bestaande Vlaamse Beleidsinstrumenten voor immaterieel erfgoed. Hiervoor zijn vooralsnog (nog) geen bestaande overzichten of data beschikbaar. Grootschalig bevolkingsonderzoek naar actieve erfgoedparticipatie in Vlaanderen kan dit mogelijk in de toekomst verder in kaart brengen.

Midden 2025 waren bij deze instrumenten een 800-tal praktijken betrokken:

- 618 praktijken op immaterieelerfgoed.be (Grote Verzameling)
- 80 op de Inventaris Vlaanderen
- 33 praktijken op het Register van inspirerende voorbeelden van Borgen
- 125 Beurzen Vakmanschap

Daarbij zijn ook praktijken die internationaal op de UNESCO Lijsten zijn ingeschreven:

- 11 elementen op de UNESCO Representatieve Lijst
- 4 borgingspraktijken op het UNESCO Register van Goede Borgingspraktijken

////////////////////////////////////

2 METHODOLOGIE

Vooraleer de onderzoeksresultaten besproken worden, lichten we de gehanteerde methodologie toe. **Deze veldtekening biedt een actueel en onderbouwd inzicht in immaterieel-erfgoedgemeenschappen, hun werking, hun engagement en de noden en uitdagingen die zij ervaren in het kader van erfgoedzorg en borging.** Het onderzoek sluit aan bij de uitgangspunten van het Vlaams immaterieel-erfgoedbeleid, met erfgoedgemeenschappen als centrale dragers en actoren van immaterieel erfgoed.

We opteerden voor **een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden**. Deze aanpak maakt het mogelijk om patronen zichtbaar te maken, verschillen te duiden en tegelijk ruimte te laten voor nuance, context en verdieping vanuit de erfgoedgemeenschappen zelf. De antwoorden van de erfgoedgemeenschappen zijn telkens het resultaat van zelfinschattingen door de respondenten.

De veldtekening pretendeert geen exhaustief overzicht te bieden van alle immaterieel-erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel, aangezien ze bewust is afgebakend.

De respondenten die deelnamen aan het onderzoek, deden dit als aanspreekpunt of vertegenwoordiger van de immaterieel-erfgoedgemeenschap waarin zij actief zijn, of anoniem. Persoonlijke namen worden niet vrijgegeven in de context van dit rapport. De ingevulde vragenlijsten en diepte-interviews werden uitsluitend door de onderzoekers bekeken; de Vlaamse Overheid had geen toegang tot de individuele antwoorden.

Het onderzoek verliep in vier opeenvolgende fasen: (1) verkenning, (2) voorbereiding en dataverzameling, (3) analyse en (4) synthese.

2.1 FASE 1: VERKENNING

In de eerste fase (mei - juli 2025) voerden we **een verkennende analyse** uit van bestaande veldtekeningen en relevant onderzoek binnen de cultuursector waaronder de kunsten, vormgeving en design, cultuureducatie, burgerinitiatieven en creatieve industrieën. Via desktop research werden zowel Vlaamse als internationale voorbeelden verzameld.

Ook deden we specifiek beroep op bestaand onderzoek binnen de cultureel-erfgoedsector, met een bijzondere aandacht voor immaterieel erfgoed en erfgoedgemeenschappen, zoals de nota [Versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken](#)¹⁰ (Werkplaats immaterieel erfgoed), [PRISMA-veldanalyse cultureel erfgoed \(2009-2011\) – Bevolkingsonderzoek ‘Vlamingen en het verleden’](#)¹¹ (FARO), [De Blik Vooruit \(2022\)](#)¹² (FARO) en de recente rapporten van het onderzoeksproject [Crafting Futures](#)¹³.

¹⁰ In de nota Versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken verkende Werkplaats immaterieel erfgoed in 2024 de meest voorkomende noden en uitdagingen van immaterieel-erfgoedgemeenschappen. Het vormde een belangrijke stapsteen naar verder onderzoek met deze veldtekening.

¹¹ In de PRISMA-veldanalyse peilde FARO naar de erfgoed interesse en deelname van Vlamingen tussen 18 en 85 jaar oud.

¹² FARO bracht in 2022 een overzicht voor erfgoedorganisaties van de actuele trends en thema's die vandaag leven in de maatschappij zoals ethische vraagstukken of de klimaatcrisis.

¹³ In het project Crafting Futures voert een interdisciplinair team onderzoek rond waardering en valorisatie om toekomstgerichte ambachtelijke praktijken en netwerken in Vlaanderen te stimuleren. Centrale thema's zijn daarbij educatie en transmissie van ambachtelijke kennis, de rol van makerspaces, beleid en ondernemerschap.

2.2 FASE 2: VOORBEREIDING EN GEGEVENSVERZAMELING

De voorbereiding van de onderzoeksmethoden, met name het **surveyonderzoek** en de **diepte-interviews**, vond plaats tussen juli en midden augustus 2025. De dataverzameling gebeurde in de tweede helft van 2025.

2.2.1 Survey onderzoek

Een **survey** gericht op het systematisch verzamelen van gegevens over immaterieel-erfgoedpraktijken en de betrokken erfgoedgemeenschappen, vormde de basis van het onderzoek. De survey bouwde verder op de inzichten van de nota 'Versterken'¹⁴ en werd afgestemd met de gelijktijdig lopende rapportage van de elementen op de Inventaris Vlaanderen in 2025.¹⁵

De survey is **thematisch opgebouwd** en omvat negen onderdelen (zie kader hieronder). De volledige vragenlijst is als bijlage bij dit rapport opgenomen.¹⁶

1. ALGEMENE GEGEVENS
2. SITUERING VAN DE IMMATERIEEL-ERFGOEDPRAKTIJK
3. TIJD EN RUIMTE VAN DE ERFGOEDPRAKTIJK
4. SAMENSTELLING VAN DE ERFGOEDGEMEENSCHAP
5. ENGAGEMENT BINNEN DE ERFGOEDGEMEENSCHAP
6. DEMOGRAFISCHE SAMENSTELLING VAN DE ERFGOEDGEMEENSCHAP
7. ONDERSTEUNING VAN DE ERFGOEDGEMEENSCHAP
8. MAATSCHAPPELIJKE CONTEXT EN UITDAGINGEN BIJ ERFGOEDZORG
9. SLOTVRAGEN

De survey combineerde **gesloten vragen** (meerkeuzevragen, Likert-schalen¹⁷, ja/nee-vragen) met **open vragen**. Bij elke gesloten vraag kregen respondenten de mogelijkheid om hun **antwoord toe te lichten**. Bij sommige vragen werd de optie '*ik weet het niet/geen mening*' toegevoegd om uitval te beperken, zonder afbreuk te doen aan de inhoudelijke relevantie van de antwoorden. Als richtlijn werd een invultijd van ongeveer 30 minuten gehanteerd, waarbij een evenwicht werd gezocht tussen diepgang en haalbaarheid voor de erfgoedgemeenschappen.

We kozen voor een **online** survey omwille van de toegankelijkheid, de beperkte belasting voor respondenten, de efficiënte inzet van middelen en de kleinere kans op sociaal wenselijke antwoorden.¹⁸ De survey namen we af via het platform Qualtrics¹⁹ dat veilig in gebruik is (met o.a. *bot detection*²⁰) en uitgebreide

¹⁴ [Versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken](#)

¹⁵ Erfgoedgemeenschappen met een erkend Inventariselement vullen tweejaarlijks een rapportage in, de vorige rapportage dateert van 2023. De rapportages peilen enerzijds naar de acties gericht op eerder gedetecteerde knelpunten van de afgelopen twee jaar en anderzijds naar plannen en initiatieven voor de komende periode. Op die manier ondersteunen de lijsten en instrumenten niet alleen erkenning, maar ook het duurzaam doorgeven van immaterieel erfgoed.

¹⁶ Voor vragenlijst: zie bijlage 5.2.

¹⁷ Een Likert-schaal is een beoordelingsschaal waarbij een mening van een respondent wordt bevraagd. In deze survey wordt vaak gewerkt met een vijf puntenschaal, bijvoorbeeld van helemaal akkoord tot helemaal niet akkoord.

¹⁸ Tina Vander Molen, Dries Verlet en Jorre Vannieuwenhuyze, *Technische nota Statistiek Vlaanderen - bevragingen*, maart 2024, 3-4, https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1710164286/Technische_nota_SV-bevragingen_b3fjbr.pdf.

¹⁹ Voor meer informatie zie de [website](#) van Qualtrics.

²⁰ [Bot detection](#) is een controlesysteem dat nagaat welke antwoorden waarschijnlijk door bots (computersystemen) zijn gegeven.

analysemogelijkheden biedt. Voor respondenten die liever niet digitaal werkten, stelden we de vragenlijst ook als afzonderlijk PDF-document ter beschikking.

Voorafgaand aan de verspreiding toetsten we de survey inhoudelijk en methodologisch af. **Extern advies** werd ingewonnen bij FARO (Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed), StatUa (Statistiek Universiteit Antwerpen) en het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN)²¹. Daarnaast **testten vijf erfgoedgemeenschappen**²² de survey uit. Hun feedback gebruikten we om de vragenlijst te verfijnen op het vlak van inhoud, taalgebruik, interpretatie en gebruiksvriendelijkheid.

De definitieve survey werd verspreid op 2 september 2025. Respondenten konden tot 17 oktober 2025 reageren. De veldtekening werd vooraf aangekondigd via een nieuwsitem op de Vlaamse website voor immaterieel erfgoed - immaterieelerfgoed.be - en verder verspreid via de nieuwsbrief van Werkplaats immaterieel erfgoed, zodat de beoogde erfgoedgemeenschappen tijdig op de hoogte werden gebracht van de opzet en het doel van het onderzoek.

Via mailing stuurden we de survey naar de betrokkenen bij **670 immaterieel-erfgoedpraktijken en inspirerende voorbeelden rond het borgen van immaterieel erfgoed**. De mailing werd bij 47 geadresseerden niet afgeleverd wegens foutmeldingen. Wanneer een e-mailadres gekoppeld was aan iemand uit de professionele erfgoedsector (bijvoorbeeld een dienstverlenende organisatie die betrokken was bij de begeleiding van een Inventaris-aanvraagdossier), vroegen we om de uitnodiging door te sturen naar de betrokken erfgoedgemeenschap. Ter ondersteuning van de respons stuurden we herinneringsmails op 22 september en 13 oktober 2025.

Er werden 128 vragenlijsten geldig ingevuld, wat overeenkomt met een **responsgraad van 21%**. Deze 128 voldeden aan de validiteitscriteria die we voorop stelden. Een ingevulde survey beschouwden we als geldig wanneer de respondent binnen de scope van het onderzoek viel, de vragenlijst tijdig werd ingediend en een minimale invulgraad van meer dan 7% bereikte.²³ Deels ingevulde vragenlijsten namen we mee om representativiteit te waarborgen. Van de 128 geldige formulieren waren er 118 volledig en 10 deels ingevuld. In de analyse van de survey werkten we met alle 128 geldige respondenten.

Erfgoedgemeenschappen die aan meerdere praktijken verbonden zijn, mochten de survey één keer invullen; dit betrof vijf erfgoedgemeenschappen, die samen elf immaterieel-erfgoedpraktijken vertegenwoordigen.²⁴ Meerdere ingevulde surveys verbonden aan eenzelfde praktijk kwamen niet voor.

2.2.2 Diepte-interviews

Ter verdieping van de surveyresultaten werden aanvullende diepte-interviews afgenomen. Deze interviews boden ruimte om **specifieke thema's** uit de survey verder te verkennen, **context** te bieden bij survey-

²¹ Voor meer informatie zie de [website](https://www.cultureel-erfgoed.be) van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, De Erfgoedmonitor.

²² Verbonden aan elementen die in 2024 op de Inventaris Vlaanderen werden opgenomen.

²³ Respondenten die enkel de algemene gegevens invulden.

²⁴ De betrokkenen achter de borrelcultuur zijn dezelfde betrokkenen achter het stoken van jenever met een stoominstallatie. Idem bij dansen van de kadril en het dragen van streekdrachten in Vlaanderen. Initiatieven van de stad Dendermonde in aanloop naar de Ros Beiaardommegang in 2020 en de Ros Beiaardommegang. Reuzen maken uit vlechtwerk en Manden vlechten uit Teen. Samenzang in de protestants-evangelische eredienst, doop door onderdompeling in een pinkstergemeente en afscheid nemen van een overledene volgens de pinkstergemeente.

antwoorden, alsook **bijkomende informatie, bekommernissen en inzichten**, te verzamelen die binnen een gestandaardiseerde vragenlijst niet beschreven werden.

Respondenten konden in de survey aangeven of zij bereid waren deel te nemen aan een interview. Op basis van vooraf vastgelegde criteria selecteerden we **twintig** van de 96 bereid bevonden **erfgoedgemeenschappen voor verdiepende interviews**²⁵, met daarbij aandacht voor diversiteit in domeinen, praktijken, beleidsinstrumenten, schaalgrootte, samenstelling, engagement, organisatiestructuur en demografische kenmerken.²⁶ Ook inhoudelijke toelichtingen²⁷ uit de survey en praktische beschikbaarheid speelden een rol in de selectie.

De interviews bouwden we thematisch op (waarbij maximaal drie onderwerpen per gesprek aan bod kwamen) en vonden plaats tussen 21 oktober en 11 december 2025. Bij sommige gesprekken waren meerdere leden vanuit dezelfde erfgoedgemeenschap aanwezig, wat ruimte bood voor gedeelde reflectie, verschillende perspectieven en interne dynamieken kon weerspiegelen.

2.3 FASE 3: ANALYSE VAN RESULTATEN

In deze derde fase (november - december 2025) analyseerden we alle verzamelde resultaten zowel **kwantitatief als kwalitatief**, met het oog op het identificeren van patronen, noden en aandachtspunten die relevant zijn voor erfgoedzorg en ondersteuning.

2.3.1 Survey analyse

Voorafgaand aan de analyse werd de surveydata opgeschoond en gehercodeerd waar nodig. Wanneer respondenten herhaaldelijk hetzelfde aanhaalden bij de antwoordoptie ‘andere’, werd een nieuwe categorie toegevoegd. Antwoorden die inhoudelijk aansloten bij bestaande antwoordopties, werden aan die categorieën toegewezen.

De analyse bestaat uit **een combinatie van tekstanalyse en statistische analyse**. Voor de statistische verwerking werden de softwareprogramma’s Qualtrics en SPSS gebruikt, met ondersteuning van StatUa. In een eerste stap werden de variabelen afzonderlijk verkend via descriptieve analyses en visualisaties. Waar mogelijk werden percentages, gemiddelden en medianen berekend.

In een tweede stap werden verbanden onderzocht tussen variabelen aan de hand van bivariate analyses.²⁸ Deze analyses vertrokken van hypothesen die onder meer gebaseerd waren op vaststellingen in de nota *Versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken*. De hypothesen werden visueel afgetoetst, bijvoorbeeld via een spreidingsdiagram, en statistische correlaties werden berekend. Deels ingevulde vragenlijsten werden hierbij zorgvuldig getoetst en zo nodig uit specifieke analyses gefilterd.

²⁵ Respondenten die “ja” antwoorden op vraag 9.1. uit de survey: “Zou jij of iemand anders uit jouw erfgoedgemeenschap eventueel bereid zijn om in een interview wat meer te vertellen over jullie ervaringen?”

²⁶ De 25-jaarlijkse ommegang van Hegge, Aalst Carnaval, Belgische frietkotchuur, Bharatanatyam, het bouwen van een scheepsmast, Cueca, Esperanto, Ros Beiaard en Katuit, handboekbinden en restauratie, historisch schutterswezen, het bescpen van historische trommels en fifierfluiten, houtdraaien, jeugdbewegingen, militaire herdenkingen met de Grenadiers van Montenaken, podiumtechnieken en -ontwerp, het bouwen van scheepsmodellen, de Sint-Antoniusfeesten, de Sint-Gummarusprocessie, vertelkunst en het verven met natuurlijke plantaardige kleurstoffen.

²⁷ Het gaat om antwoorden en voorbeelden uit de survey die extra uitleg of context nodig hebben.

²⁸ Meer uitleg zie bijlage 5.1.2.

Alle variabelen werden beschouwd als nominaal of ordinaal. Voor het toetsen van verbanden werd, afhankelijk van het type variabelen, gebruikgemaakt van Kendall's tau (voor twee ordinale variabelen), de Mann-Whitney U-toets (voor het vergelijken van een ordinale variabele tussen twee groepen) en de chi-kwadraattoets (voor twee nominale variabelen). Wanneer bij deze laatste toets 20% of meer van de cellen een verwachte frequentie lager dan 5 had, werd de Fisher's Exacttoets toegepast.²⁹

Een verband wordt als statistisch significant beschouwd bij een p-waarde kleiner dan 0,05. Gezien het grote aantal toetsen moeten de **resultaten** voornamelijk **als descriptief en exploratief worden geïnterpreteerd**, en wordt er geen zware bewijskracht geclaimd. Tegelijk geldt dat het uitblijven van statistische significantie niet automatisch wijst op het ontbreken van een werkelijk verschil of verband.

Een mogelijke uitkomst van de analyses was het ontwikkelen van een typologie van immaterieel-erfgemeenschappen op basis van gedeelde kenmerken. Hoewel clusteranalyse hiervoor een gangbare methode is, werd deze methodiek niet gebruikt binnen deze veldtekening: de steekproefgrootte was te beperkt en er zijn veel variabelen. Dergelijke typologie zou onvermijdelijk leiden tot verlies aan nuance en inzicht in de contextgebonden dynamieken en interactie van variabelen. De **vastgestelde verbanden** kunnen wel dienen als **uitgangspunt voor toekomstig breedschalig onderzoek**.

In dit rapport bespreken we **uitsluitend statistisch significante verschillen**. Dit houdt in dat de vastgestelde verbanden veralgemeenbaar zijn voor de immaterieel-erfgoedgemeenschappen die binnen de afbakeningen van deze veldtekening vallen. Tegelijk erkennen we dat deze afbakening een selectie-vertekenend (bias) beeld kan opleveren en dat de resultaten niet zonder meer toepasbaar zijn op alle immaterieel-erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel, en in het bijzonder niet op immaterieel-erfgoedgemeenschappen die (momenteel) minder gekend of (nog) niet zichtbaar zijn binnen de scopes van de bestaande beleidsinstrumenten en -netwerken.

2.3.2 Analyse van de diepte-interviews

De diepte-interviews werden getranscribeerd met behulp van Transkriptor en werden vervolgens thematisch gecodeerd en geclusterd. Op basis hiervan werden **terugkerende trends en patronen geïdentificeerd** en systematisch vergeleken met bevindingen uit de survey.

2.4 FASE 4: SYNTHESE

Tijdens de laatste fase (januari - februari 2026) werden de inzichten uit de verkennende analyse, de dataverzameling en de resultatenanalyse samengebracht. Deze synthese vormt de **basis voor de conclusies** in dit rapport en biedt **aanknopingspunten voor toekomstig beleid en ondersteuning** van immaterieel-erfgoedgemeenschappen.

²⁹ Meer uitleg zie bijlage 5.1.2.

3 VELDTEKENING IMMATERIEEL-ERFGOEDGEMEENSCHAPPEN (2025): RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK

Dit onderdeel beantwoordt de onderzoeksvragen³⁰ vanuit de Vlaamse overheid die aan de basis liggen van deze veldtekening en vormt het analytische hart van het rapport. Het bundelt **kwantitatieve en kwalitatieve inzichten uit de survey en diepte-interviews**, en het plaatst deze in context via voorbeelden uit het veld, praktijkervaringen en bestaand onderzoek. Grafieken en tabellen ondersteunen de analyse en maken trends, verschillen en aandachtspunten zichtbaar. Aanvullend cijfermateriaal is opgenomen in de bijlagen.

De resultaten bieden een onderbouwd beeld van de erfgoedgemeenschappen anno 2025, een nulmeting die te lezen is als een **momentopname**. Immaterieel cultureel erfgoed is per definitie levend en dynamisch. Praktijken en kennis evolueren, samenstellingen van erfgoedgemeenschappen veranderen en contexten verschuiven. Deze dynamische realiteit vereist **een zorgvuldige interpretatie van de bevindingen** en ook een beleid dat voldoende flexibel kan inspelen op veranderingen in het veld.

Het volgende hoofdstuk vertaalt de onderzoeksresultaten naar beleidsrelevante inzichten over het functioneren van immaterieel-erfgoedgemeenschappen, en de kansen en drempels die ze ervaren. Het hoofdstuk bestaat uit drie delen:

1. Eerst brengen we de immaterieel-erfgoedgemeenschappen in beeld;
2. Vervolgens bundelen we de noden en uitdagingen bij het borgen van immaterieel erfgoed;
3. Tot slot zoomen we in via verschillende thema-domeinen.

³⁰ Zie inleiding.

3.1 IMMATERIEEL-ERFGOEDGEMEENSCHAPPEN IN BEELD

Immaterieel erfgoed is divers en veelzijdig. Het omvat uiteenlopende praktijken, van [het maken van passata](#), [straattheater in dialect](#) en [de beiaardcultuur](#), tot [witteren](#), [glasblazen](#) en [fierljeppen](#). Sommige praktijken zijn geregistreerd op [immaterieelerfgoed.be](#), andere werden ondersteund via een beurs als meester-leerlingtraject.³¹ Een deel is opgenomen op de Inventaris Vlaanderen³², terwijl enkele ook op de UNESCO Lijsten zijn ingeschreven.

Deze **erfgoedpraktijken** situeren zich **verspreid over heel Vlaanderen** en op verschillende geografische schalen, van lokaal tot internationaal. Ook (het gebruik van) ruimte en locatie variëren. Praktijken vinden plaats in de openbare ruimte, op persoonlijke eigendommen, in gehuurde lokalen, ... Het ritme van beoefening varieert eveneens: sommige praktijken vinden dagelijks plaats, andere jaarlijks of slechts om de paar jaar. Ondanks de brede variatie in thema-domeinen, gebruikte beleidsinstrumenten en temporele en ruimtelijke contexten, laten zich ook gemeenschappelijke kenmerken herkennen.

Hetzelfde geldt voor de **erfgoedgemeenschappen** die deze praktijken beoefenen en borgen. **Elke erfgoedgemeenschap is anders**, maar op basis van omvang, samenstelling en demografische kenmerken kunnen overeenkomsten worden waargenomen. Het aantal beoefenaars varieert van enkele individuen tot duizenden. Beoefenaars kunnen georganiseerd zijn in groepen of net los van elkaar werken, en hun engagement kan vrijwillig of beroepsmatig zijn. Erfgoedgemeenschappen kunnen bestaan uit één specifieke leeftijdsgroep of sociaal profiel, maar kunnen ook een mix hiervan omvatten. En ook qua etnisch-culturele, gender- en seksuele, lichamelijke en neurodiversiteit zien we een grote variatie bij erfgoedgemeenschappen.

Door deze brede variëteit aan praktijken en betrokkenen is er geen eenduidig ‘type’ immaterieel-erfgoedgemeenschap. Dit hoofdstuk erkent daarom zowel de specificiteit van elke levende erfgoedpraktijk en haar erfgoedgemeenschap, als de noodzaak om een overzichtelijk beeld te schetsen van hoe dit veelzijdige landschap van erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel zich aftekent en functioneert.

3.1.1 Situering van de immaterieel-erfgoedpraktijk

3.1.1.1 Domeinen en thema's

Rekening houdend met de grote diversiteit van immaterieel erfgoed omschrijft de [UNESCO 2003 Conventie](#) een reeks zogenaamde ‘domeinen’ waarin het immaterieel erfgoed zich kan manifesteren. Deze indeling via domeinen maakt het (borgen van) immaterieel erfgoed concreter, maar de UNESCO-Conventie brengt deze domeinen **niet als een dwingend noch limitatief kader**: ze kunnen op maat anders benoemd, aangepast of uitgebreid worden.³³

³¹ Voor meer informatie over de meester-leerlingtrajecten, zie: Beurzen voor de het doorgeven van Vakmanschap. <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/cultuur/cultureel-erfgoed/subsidies-cultureel-erfgoed/beurzen-voor-het-doorgeven-van-vakmanschap-een-meester-leerlingtraject>

³² Meer informatie over de Inventaris Vlaanderen: <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/cultuur/cultureel-erfgoed/erkenningen/inventaris-vlaanderen-van-het-immaterieel-cultureel-erfgoed>

³³ Zie art. 2.2 van de Conventie: 2. The “intangible cultural heritage”, as defined in paragraph 1 above, is manifested inter alia in the following domains: (a) oral traditions and expressions, including language as a vehicle of the intangible cultural heritage; (b) performing arts; (c) social practices, rituals and festive events; (d) knowledge and practices concerning nature and the universe; (e) traditional craftsmanship. <https://ich.unesco.org/doc/src/01857-EN.pdf>; <https://ich.unesco.org/en/intangible-heritage-domains-00052>

In Vlaanderen, en op [immaterieelerfgoed.be](https://www.immaterieelerfgoed.be), wordt zo al met een uitgebreidere set domeinen en thema's aan de slag gegaan. Immaterieel-erfgoedgemeenschappen kunnen hun praktijk herkennen in één of meerdere van deze thema-domeinen, of ook nog andere invullingen toevoegen en omschrijven.

- **Domein 1: Vertellen en taalgebruik**
- **Domein 2: Muziek en podiumkunsten**
- **Domein 3: Feesten, rituelen en sociale gebruiken**
- **Domein 4: Natuur en landbouw**
- **Domein 5: Ambacht, vakmanschap en techniek**
- **Domein 6: Sport en spel**
- **Domein 7: Eten en drinken**
- **Thema: Religieus erfgoed**
- **Thema: Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed**
- **Andere**

In de survey konden respondenten meerdere opties aanduiden waarbinnen ze hun praktijk situeren. Hierdoor ligt het totale aantal antwoorden hoger dan het aantal respondenten (n = 128).³⁴

Thema-domeinen (n = 128)	Aantal	Percentage
Vertellen en taalgebruik (domein 1)	17	13%
Muziek en podiumkunsten (domein 2)	33	26%
Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	60	47%
Natuur en landbouw (domein 4)	10	8%
Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)	49	38%
Sport en spel (domein 6)	10	8%
Eten en drinken (domein 7)	13	10%
Religieus erfgoed (thema)	28	22%
Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (thema)	13	10%
Ander	2	2%

Tabel 1: Verdeling van praktijken over de verschillende thema-domeinen (meerdere antwoorden mogelijk).

³⁴ Zie vraag 2.1. uit survey: "Binnen welke thema's en domeinen situeer je jouw immaterieel-erfgoedpraktijk?"

VERDELING VAN PRAKTIJKEN OVER THEMA-DOMEINEN (SURVEY)

Thema-domein	Percentage
Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	47%
Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)	38%
Muziek en podiumkunsten (domein 2)	26%
Religieus erfgoed (thema)	22%
Vertellen en taalgebruik (domein 1)	13%
Eten en drinken (domein 7)	10%
Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (thema)	10%
Natuur en landbouw (domein 4)	8%
Sport en spel (domein 6)	8%
Ander	2%

Van de respondenten situeert bijna de helft (**47%**) hun immaterieel erfgoed bij **Feesten, rituelen en sociale gebruiken** (domein 3), zoals [de borrelcultuur rond jenever](#), [de reuzenstoet van Borgerhout](#) of [het maken van strandbloemen uit papier-maché](#). **Ambachten, vakmanschap en techniek** (domein 5) volgt met **38%**, waaronder [mandenvlechten](#), [de Belgische frietkotcultuur](#) en [het Poesjenellentheater](#), dat deels ook onder **Muziek en podiumkunsten** (domein 2) valt: Poesjenellespelers vervaardigen hun eigen poppen en decor, én spelen zelf mee het poppentheater. **Muziek en podiumkunsten** (domein 2) staan op de derde plaats (**26%**).

22% van de respondenten linkt hun immaterieel erfgoed aan het thema Religieus erfgoed, zoals [de Sint-Leonardusprocessie in Zoutleeuw](#) of [Gregoriaans zingen](#). Vaak wordt dit gecombineerd met Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3), vermits historische processies zowel een sociaal gebeuren als vaak ook een religieus ritueel inhouden. **Vertellen en taalgebruik** (domein 1) wordt door **13%** van de respondenten aangegeven, zoals [de rederijkerscultuur](#) of [het Gentse kinderkoor De Stemband](#) (dat Gentse volksliedjes zingt).

Kleinere percentages zien we bij **Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (10%)**, bijvoorbeeld [werken met een monotype zetmachine](#), en bij **Eten en drinken** (domein 7), zoals [het maken van rijstvlaai in Kanne](#) (Limburg). **Natuur en landbouw** (domein 4) en **Sport en spel** (domein 6), worden elk door 8% van de respondenten aangeduid, met voorbeelden zoals [garnaalvisserij te paard in Oostduinkerke](#) en [jeugdbewegingen in Vlaanderen](#). Ook hier geldt dat **sommige praktijken meerdere domeinen en thema's overlappen**.

Slechts twee respondenten plaatsen hun praktijk in de categorie '**ander**'. Deze categorie, vanuit de UNESCO 2003 Conventie ook wel benoemd als '**inter alia**' (onder andere), wordt beschouwd als een verbredende optie.

met oog op praktijken die zich niet met de bestaande domeinen identificeren of juist meerdere domeinen overspannen.

Zo beschouwt [het herdenkingscomité in Gierle](#) (Antwerpen) hun jaarlijkse herdenking van de inzet van de lokale bevolking tijdens de Tweede Wereldoorlog als ‘geschiedkundig’ erfgoed. Ook kunnen immaterieel-erfgoedpraktijken raakvlakken hebben met andere erfgoedtypes en -categorieën. [Vzw De Scute](#) bijvoorbeeld bouwt scheepsmasten en vaart met handgemaakte boten. Hun praktijk is zowel verbonden met het domein 5 Ambacht vakmanschap en techniek, als met het thema Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed, maar ook met ‘varend erfgoed’.

3.1.1.2 Lijsten en instrumenten

De UNESCO 2003 Conventie³⁵ legt de focus op het borgen van immaterieel erfgoed en plaatst de gemeenschappen, groepen en individuen centraal die het erfgoed belichamen en doorgeven aan nieuwe generaties. Lidstaten kunnen hun immaterieel-erfgoedpraktijken en borgingsinitiatieven voordragen voor opname op drie internationale lijsten: **de Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid, de Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed met Nood aan Dringende Borging, en het Register van Goede Borgingspraktijken.**

Vlaanderen bouwde sinds 2008 een [beleidsvisie](#) en instrumentarium uit voor immaterieel erfgoed, met onder meer:

- Het online Platform [immaterieelerfgoed.be](#)
- De Inventaris Vlaanderen van het Immaterieel Cultureel Erfgoed
- Het Register van Inspirerende Voorbeelden rond het borgen van immaterieel erfgoed
- Beurzen voor het doorgeven van vakmanschap in een meester-leerlingtraject (uitgereikt van 2018 t.e.m. 2023)³⁶
- Werking- en projectsubsidies via het [Cultureel Erfgoeddecreet](#) (2022)

Op [immaterieelerfgoed.be](#), de officiële website voor immaterieel erfgoed in Vlaanderen en Brussel, wordt naast **de Inventaris Vlaanderen** van het immaterieel erfgoed ook nog de bredere verzameling van diverse immaterieel-erfgoedpraktijken geregistreerd op de ‘**Grote Verzameling**’. De Grote Verzameling omvat zowel registraties ter zelferkenning, alsook de elementen die vanuit de Vlaamse overheid zijn ingeschreven op de Inventaris Vlaanderen van het immaterieel erfgoed en de UNESCO Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid.³⁷ Daarnaast bevat het platform ook een overzicht van inspirerende borgingsinitiatieven, waarbij ook het Register van Inspirerende Voorbeelden van de Vlaamse overheid.

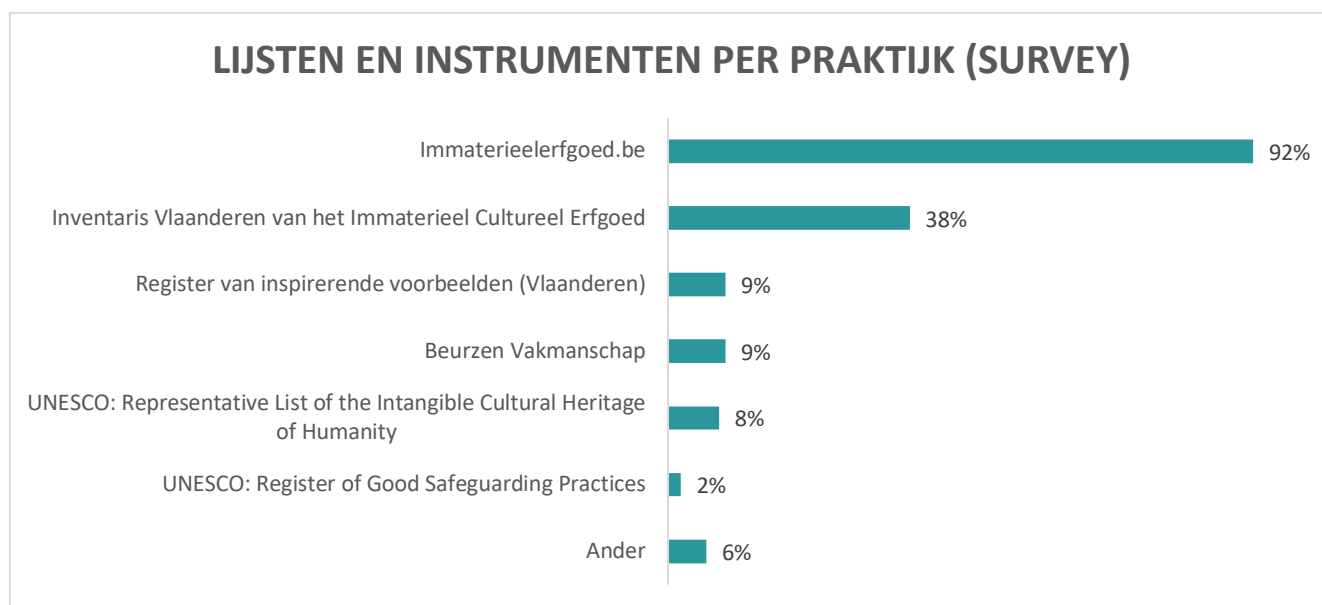
³⁵ Landen overal ter wereld kunnen deze conventie ratificeren – zoals België deed in 2006 – en er hun erfgoedbeleid rond vormgeven. Ze baseren zich dan onder andere op de [Operationele Richtlijnen](#) en [Ethische Principes](#) die gelinkt zijn aan de [Conventie](#).

³⁶ In 2018 t.e.m. 2023 reikte het Departement Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse overheid binnen een experimenteel reglement beurzen uit voor het doorgeven van vakmanschap (ook wel de ‘meester-leerlingtrajecten’ genoemd). ‘Vakmanschap’ wordt hierbij breed gezien, als ‘meesterschap’ over alle domeinen heen. Meesters en leerling(en) kregen zo de ruimte om tijdens de beurslooptijd intensief één op één kennis en kunde door te geven. In 2024 vond een [evaluatie](#) van het reglement plaats.

³⁷ Vooraleer praktijken ingeschreven kunnen worden op de [Inventaris Vlaanderen](#) (en dus ook op UNESCO lijsten), is de voorafgaande stap steeds dat het eerst als erfgoed geregistreerd wordt op [immaterieelerfgoed.be](#) in de Grote Verzameling.

Lijsten en instrumenten (n = 127)	Aantal	Percentage
Immaterieelerfgoed.be	117	92%
Inventaris Vlaanderen van het Immaterieel Cultureel Erfgoed	48	38%
Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen)	12	9%
Beurzen Vakmanschap	12	9%
UNESCO: Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity	8	8%
UNESCO: Register of Good Safeguarding Practices	2	2%
Ander	8	6%

Tabel 2: Verdeling van praktijken over de verschillende lijsten en instrumenten (meerdere antwoorden mogelijk).

Respondenten konden aangeven in welke van de volgende lijsten of instrumenten de praktijk is opgenomen.³⁸ Uit de survey blijkt dat **van de 127 respondenten 92% hun praktijk heeft geregistreerd op [immaterieelerfgoed.be](#)**. Van de 117 praktijken die verder gespecificeerd werden, staan **56 praktijken uitsluitend op [immaterieelerfgoed.be](#)** en niet op Inventaris Vlaanderen. Voorbeelden van deze laatste zijn [letterkappen](#), [het maken van religieuze wandtapijten](#) en [het kweken van de grootste zonnebloem in Meldert](#).

Daarnaast geeft **38%** van de respondenten aan dat hun erfgoedpraktijk opgenomen is op de **Inventaris Vlaanderen**, zoals [Gosjdieël](#), [het leren en gebruiken van braille](#) en [broodcultuur](#). Hiervan staat **8%** op de **UNESCO Representatieve Lijst**, zoals [Houtem Jaarmarkt](#) en [de Ros Beiaardommegang](#). **Goede borgingspraktijken op Vlaams en internationaal niveau werden door respectievelijk 9% en 8% van de respondenten aangegeven,**

³⁸ Zie vraag 2.2. uit survey: "In welke van de volgende lijsten of instrumenten is jouw praktijk opgenomen?"

bijvoorbeeld [Pigmento vzw](#)³⁹ of [Handmade in Brugge](#)⁴⁰ (beide op het Register in Vlaanderen) of [ludodiversiteit](#)⁴¹ en [de beiaardcultuur](#)⁴² (beide geselecteerd in het Register van UNESCO).

9% van de praktijken uit de survey zijn verbonden met het instrument van de **Beurzen Vakmanschap** bijvoorbeeld [het bouwen van een contrabas](#), [het stoken van jenever](#) of [mandenvlechten](#).

Tot slot gaven 8 respondenten (6%) aan dat hun praktijk ook opgenomen is op **andere lijsten of instrumenten**. Dit illustreert meteen ook **het cross-sectorale karakter** van immaterieel erfgoed, waarbij praktijken raakvlakken hebben met **sport, economie en onderwijs**.

- Zo kunnen vakmensen met hun praktijk erkenning hebben via de FOD economie als erkend ambacht. Een ander voorbeeld is Erkend Friturist, dat het vakmanschap van frituristen in de kijker zet. Dat initiatief werd opgezet door Horeca Vlaanderen en Navefri, de nationale beroepsvereniging voor frituurbaters, met steun van VLAIO.
- Beoefenaars van sporten die als immaterieel erfgoed worden beschouwd, zoals traditionele sporten binnen sportclubs, hebben bijvoorbeeld een erkenning via Sport Vlaanderen. Daarnaast zijn enkele praktijken opgenomen in bredere culturele registers, zoals de Ros Beiaardommegang, die deel uitmaakt van de Canon van Vlaanderen.

Immaterieel-erfgoedpraktijken kunnen **ook in internationale contexten** worden geregistreerd. Zo verzamelt de participatieve databank [CanonBase](#) diverse podium- en theatertechnieken uit heel Europa, het [European Heritage Label](#) werd toegekend aan figurentheater Toone in Brussel. Deze voorbeelden tonen aan dat immaterieel erfgoed niet alleen lokaal of Vlaams, maar ook op andere niveaus en in verschillende sectoren zichtbaar en gewaardeerd wordt.

De werking van deze lijsten en instrumenten speelt een belangrijke rol voor erfgoedgemeenschappen. Ze bieden **erkenning en zichtbaarheid, bevestigen de waarde van de erfgoedpraktijk**⁴³ en motiveren tot **actieve borging** van het erfgoed. Een beoefenaar van [boekbinden](#) benadrukt het belang van registratie: *“Dat is het belangrijkste. Dat ik mezelf heb kunnen laten registreren als iemand die een stukje immaterieel erfgoed meedraagt.”* Ook voor [Vertelkunst](#) is het benoemen en erkennen van hun praktijk als immaterieel erfgoed belangrijk: *“Misschien is het ook belangrijk voor de toekomst dat mensen ook beseffen dat het vertellen op zich al immaterieel erfgoed is.”*

Ook inschrijving op de **Inventaris Vlaanderen** versterkt het gevoel van **trots** binnen erfgoedgemeenschappen. Dat wordt bijvoorbeeld duidelijk aangegeven bij de Belgische frietkotcultuur: sinds de erkenning in 2014 voelen frituristen zich trotser op hun erfgoed. Uit bevestigingen binnen de erfgoedgemeenschap blijkt dat **86% van de respondenten het (helemaal) eens is dat de frietkotcultuur opgenomen is** als immaterieel erfgoed.⁴⁴ Daarnaast **werkt een opname op de Inventaris stimulerend om het levend erfgoed verder te borgen**. Het motiveert de

³⁹ [Pigmento vzw](#) zet zich in om het stigma rond psychische kwetsbaarheid te doorbreken. In hun mobiel atelier kunnen mensen, met of zonder diagnose, zich verdiepen in het natuurlijk verven met planten en andere ambachtelijke technieken leren kennen. Daarom werd Pigmento vzw genomineerd voor het Register van inspirerende voorbeelden voor het borgen van immaterieel erfgoed, en door de Vlaamse minister van Cultuur voor drie jaar op het Register geplaatst.

⁴⁰ [Handmade in Brugge](#) werd in 2019 genomineerd voor het Register van inspirerende voorbeelden voor het borgen van immaterieel erfgoed, en door de minister van Cultuur op het Register geplaatst. Handmade in Brugge toont de hedendaagse relevantie van ambachten. Door ambachten een toekomst te geven, zet dit initiatief actief in op het borgen van dit immaterieel erfgoed.

⁴¹ [Ludodiversiteit](#) werd in 2011 opgenomen op het Register van Goede borgingspraktijken.

⁴² [Beiaardcultuur](#) werd in 2014 opgenomen op het Register van Goede borgingspraktijken.

⁴³ Immaterieel erfgoed krijgt betekenis toegekend door de mensen die de praktijk beoefenen, organiseren, bekijken en beleven, maar ook vanuit de bredere samenleving. Die betekenis kan voor iedereen verschillend zijn en hangt samen met emoties, identiteit, verbondenheid.

⁴⁴ Zie de online-bevraging van VLAM, waarbij Vlamingen tussen 18 en 65 jaar werden bevraagd over de frietkotcultuur naar aanleiding van de Week van de Friet 2025.

betrokkenen om de Week van de Belgische friet jaarlijks te organiseren. Zo draagt de betrokkenheid bij de Inventaris Vlaanderen ook bij aan de structurele borging van de traditie.

Een vergelijkbaar effect zien we bij de Ros Beiaardommegang. Daar vormt **de bijbehorende tweejaarlijkse rapportage in het kader van de Inventaris Vlaanderen een aanmoediging om actief na te denken over borgingsmaatregelen**. Erfgoedgemeenschappen maken elke twee jaar een rapport over hun erfgoed en de borging ervan. De vragen die de Vlaamse overheid stelt voor de rapportage peilen enerzijds naar de acties gericht op eerder gedetecteerde knelpunten van de afgelopen twee jaar en anderzijds naar plannen en initiatieven voor de komende periode. Op die manier ondersteunen de lijsten en instrumenten niet alleen erkenning, maar stimuleren ze ook het duurzaam doorgeven van immaterieel erfgoed.

3.1.1.3 Tijd en ruimte

3.1.1.3.1 Geografische situering

Van een lokaal tot internationaal gebeuren

Immaterieel-erfgoedgemeenschappen zijn actief op uiteenlopende geografische schalen, van lokaal tot internationaal. Sommige praktijken concentreren zich binnen een dorp of gemeente, terwijl andere deel uitmaken van grotere netwerken die bovenlokaal, provinciaal, Vlaams, Belgisch of zelfs internationaal actief zijn. Om dit gedifferentieerd in beeld te krijgen, konden respondenten meerdere antwoorden aanduiden bij de vraag op welke schaal hun erfgoedgemeenschap actief is.⁴⁵

Een illustratief voorbeeld zijn de [Sint-Antoniusfeesten](#): hoewel lokaal gevierd, zijn de praktijken rond de Sint-Antoniusviering verspreid over heel Vlaanderen. Zo vind je ze bijvoorbeeld in [Koningshooikt](#) net als in [Herdersem](#). Naar aanleiding van de Inventarisaanvraag werd één Vlaamse stuurgroep opgericht, bestaande uit tien tot vijftien gemeenschappen die sindsdien jaarlijks ervaringen uitwisselen. *“Het is eigenlijk juist leuk dat er zoveel variatie in zit. Elke lokale viering heeft ook zijn eigen tradities, bijvoorbeeld speculaas eten bij Sint-Antonius is een lokaal gegeven”*, aldus een beoefenaar.

Ook vakmanschappen zoals [scheepsmodellen](#) bouwen **combineren lokaal en individueel werk met internationale netwerken**. Bijvoorbeeld via de vereniging *Ships in Bottles* in Engeland, waar beoefenaars - ook uit Vlaanderen - jaarlijks samenkomen om technieken, kennis en contactgegevens uit te wisselen.

De [beiaardcultuur](#) kent een vergelijkbare structuur: lokale verenigingen, de Vlaamse en Belgische Beiaardverenigingen en de internationale beiaardschool in Mechelen maken samen deel uit van **een netwerk rond beiaardcultuur dat alle niveaus bestrijkt**.

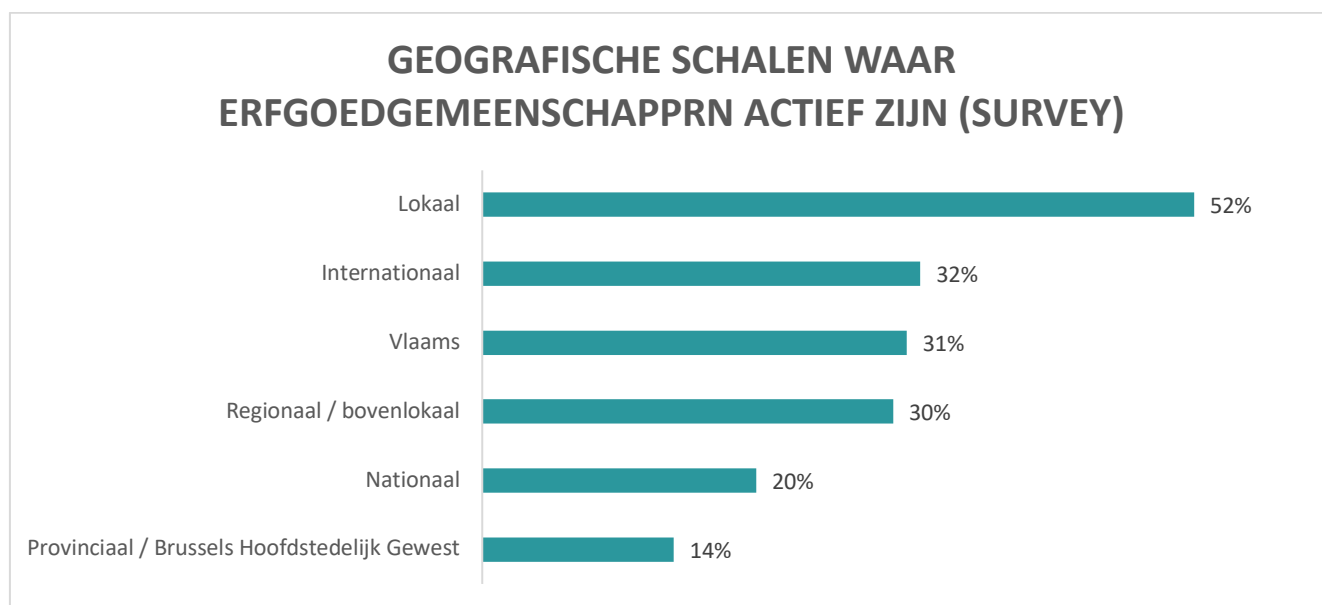
Uit het onderzoek blijkt overigens dat immaterieel erfgoed in Vlaanderen sterk in internationaal vernetwerkte praktijken en activiteiten is ingebed (32%).

⁴⁵ Zie vraag 3.1. uit de survey: “Op welke schaal is jouw erfgoedgemeenschap actief?” als de vervolgvragen 3.1.1. “Geef de postcodes van de stad of gemeente waar de erfgoedpraktijk beoefend wordt.”; 3.1.2. “Omschrijf de regio waar de erfgoedpraktijk beoefend wordt.” en 3.1.3. “Duidt de provincie(s)/Brussel aan waar de erfgoedpraktijk beoefend wordt.”

Andere voorbeelden tonen dan weer de **variatie in schaal en organisatie**. [Folkdansen](#) via evenementen zoals *bal@Herk* trekt lokale deelnemers, maar ook internationale liefhebbers uit Frankrijk, Duitsland, Nederland en andere landen. [Jeugdbewegingen](#) zijn een internationaal gegeven, maar Vlaanderen onderscheidt zich daarin door een sterke organisatie door jongvolwassenen.

Geografische schalen waar erfgoedgemeenschappen actief zijn (n = 127)	Aantal	Percentage
Lokaal	66	52%
Regionaal / bovenlokaal	38	30%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	18	14%
In heel Vlaanderen	39	31%
In heel België	26	20%
Internationaal	41	32%

Tabel 3: Geografische schalen waar erfgoedgemeenschappen actief zijn (meerdere antwoorden mogelijk).

Uit de survey-bevraging blijkt dat **erfgoedgemeenschappen het meest op lokaal niveau actief zijn: 52%** van de 127 respondenten geeft dit aan. Tegelijk blijkt **dat velen de lokale beoefening combineren met activiteit op andere niveaus** (31 van de 66 praktijken). Sommige praktijken blijven volledig lokaal, zoals [de praktijken rond reuzin Leyn Weckx](#), de putheks van Heusden-Zolder of [het mezenvangen](#) in Antwerpen en het Waasland.

Op regionaal of bovenlokaal niveau is 30% van de respondenten actief, voorbeelden zijn [Poesje van de Lange Wapper](#) en [de Grenadiers van Montenaken](#). **Provinciaal of in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opereert 14%**, zoals [de Cueva](#) uitgevoerd door de Chileense (kunstenaars)diaspora in Brussel, of [het Koninklijk Blaasorkest Alpenroos Ingelmunster](#) in West- en Oost-Vlaanderen.

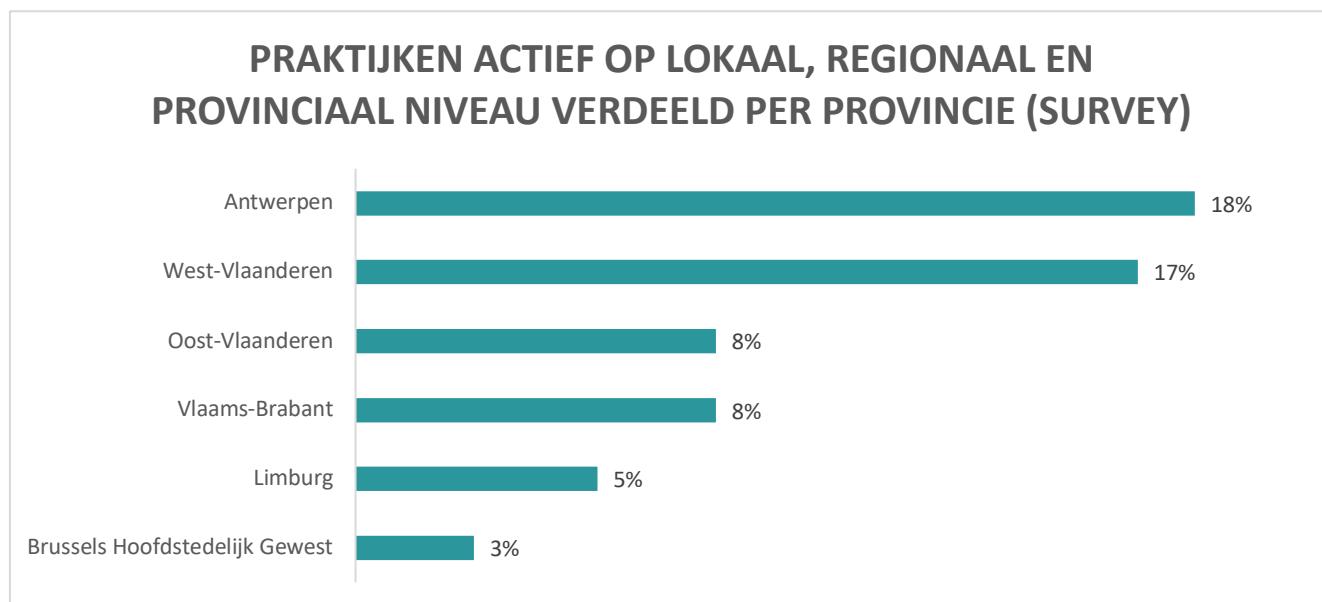
In heel Vlaanderen is 31% van de respondenten actief, waaronder bijvoorbeeld [het molenaarsambacht](#), terwijl 20% van de respondenten hun praktijk op Belgisch/nationaal niveau situeert, zoals [de broodcultuur](#) en [de Belgische frietkotcultuur](#). Daarbij zijn 13 praktijken die zich op Vlaams niveau situeren, ook actief op nationaal niveau, bijvoorbeeld [de fanfarecultuur](#).

Een opvallende bevinding uit het veldonderzoek is tenslotte dat 32% van de erfgoedgemeenschappen uit de survey actief is op internationaal niveau. Een voorbeeld is [Šmigus Dyngus](#), het watergooien op Paasmaandag, dat via de Poolse gemeenschap in Genk in Vlaanderen werd geïntroduceerd en wereldwijd door Poolse gemeenschappen wordt beoefend. Andere voorbeelden zijn [Het Ambacht in Beeld Festival](#), [werken met zetmachines](#) of [het bespelen van de apinti-drum in de Marron-gemeenschappen](#). Internationale netwerken spelen daarbij een belangrijke rol, zoals bij [het mandenvlechten](#) het Zentrum Europäischer Flechtkultur Lichtenfels e.V. (Centre of European Weaving Culture) dat inzet op verbinding tussen vlechtgemeenschappen binnen en buiten Europa.

Van West-Vlaanderen tot Limburg

Erfgoedgemeenschappen die actief zijn op lokaal, regionaal en provinciaal niveau, verdeeld per provincie (n = 43)	Aantal	Percentage
West-Vlaanderen	13	16,5%
Oost-Vlaanderen	6	7,6%
Vlaams-Brabant	6	7,6%
Antwerpen	12	17,7%
Limburg	4	5,1%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2	2,5%

Tabel 4: Erfgoedgemeenschappen die actief zijn op lokaal, regionaal en provinciaal niveau, verdeeld per provincie (meerdere antwoorden mogelijk).

Voor de analyse per **provincie** kijken we **alleen** naar de erfgoedgemeenschappen die **aangeven op lokaal, bovenlokaal of provinciaal niveau actief te zijn**, of een **combinatie** daarvan. Deze subgroep telt 83 participanten; na uitsluiting van onvolledig ingevulde surveys blijven 79 participanten over. Slechts 2 participanten gaven meerdere provincies aan: [het Koninklijk Blaasorkest Alpenroos Ingelmunster](#) en de erfgoedgemeenschap die zich inzet voor [het behoud en beheer van Belgisch fruitpatrimonium en de leifruitteelt](#).

Binnen deze groep is **de provincie Antwerpen het meest vertegenwoordigd met 18%**, onder andere door [de Sint-Antoniusviering in Oosthoven](#). **West-Vlaanderen** volgt met **17%**, waaronder [het Zilverbergkoor in Roeselare](#). **Oost-Vlaanderen** (met bijvoorbeeld [de Mariale Ommegang in Nazareth](#)) en **Vlaams-Brabant** (met bijvoorbeeld [de Palmprocessie in Hoegaarden](#)) komen beide op **8%**. In **Limburg** zijn **5%** van de aangegeven erfgoedgemeenschappen actief, met onder meer de zevenjaarlijkse [Virga Jessefeesten in Hasselt](#). Tot slot zijn er **slechts twee erfgoedgemeenschappen die aangeven actief te zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**: [Cueca van de Chileense diaspora](#) en de praktijk rond het behoud en beheer van [Belgisch fruitpatrimonium en de leifruitteelt](#).

De survey laat zien dat immaterieel erfgoed in Vlaanderen geografisch verspreid is, met praktijken die duidelijk meer geconcentreerd zijn in de provincies Antwerpen en West-Vlaanderen, terwijl andere provincies en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest relatief minder vertegenwoordigd zijn. Daarbij is het nuttig te vermelden dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over een eigen [Inventaris van immaterieel cultureel erfgoed](#) beschikt, waarin praktijken die op het Brussels grondgebied aanwezig zijn, kunnen worden opgenomen.

Van platteland tot grootstad

Naast geografische spreiding van immaterieel-erfgoedpraktijken in Vlaanderen, kan de spreiding ook bekeken worden aan de hand van **de graad van verstedelijking**. Het [Departement Omgeving Vlaanderen](#) hanteert hiervoor drie categorieën: verstedelijkt, randstedelijk en landelijk gebied.⁴⁶ Immaterieel-erfgoedgemeenschappen zijn actief binnen één of meerdere van deze gebiedstypen.⁴⁷

Soorten gebieden waar erfgoedgemeenschappen actief zijn (n = 116)	Aantal	Percentage
Verstedelijkt gebied	73	63%
Randstedelijk gebied	54	47%
Landelijk gebied	73	63%

Tabel 5: Soorten gebieden waar erfgoedgemeenschappen actief zijn (meerdere antwoorden mogelijk).

⁴⁶ Zie [kaart Ruimterapport Vlaanderen](#).

⁴⁷ Zie vraag 3.2. uit de survey: "In welke soorten gebieden is jouw gemeenschap voornamelijk actief?"

SOORTEN GEBIEDEN WAAR ERFGOEDGEMEENSCHAPPEN ACTIEF ZIJN (SURVEY)

Gebiedstype	Percentage
Verstedelijkt gebied	63%
Landelijk gebied	63%
Randstedelijk gebied	47%

Van de 116 respondenten is **63% actief in verstedelijkte gebieden**, zoals **grootsteden of centrumsteden**. Voorbeelden zijn regionale [swingdangroepen](#) die hun activiteiten organiseren in de centrumsteden, [Het Ambacht in Beeld Festival](#) dat plaatsvindt in Brussel en [vzw Hanswijk & Processie](#), die actief is in de binnenstad van Mechelen maar ook verenigingen buiten de stad betreft. De locatie hangt vaak samen met het materiaal dat nodig is om een praktijk te beoefenen. Zo wordt [het werken met machinale zettechnieken](#) beoefend op plekken waar (collecties) grafisch industrieel erfgoed bewaard wordt zoals het Industriemuseum in Gent.

Eveneens **63%** van de respondenten is actief in **landelijke gebieden**, waaronder **dorpen en plattelandsregio's** zoals de Westhoek, de Lage Kempen of het Pajottenland. Voorbeelden zijn [de jaarlijkse Walmenbrand in Galmaarden](#) en [het herstellen van draai-en dansorgels in Leffinge](#), een polderdorp nabij Middelkerke.

Daarnaast is **47%** actief in **randstedelijke gebieden**, vaak gelegen langs stedelijke randen en gemeenten, bijvoorbeeld in de Brusselse en Antwerpse rand, de Leiestreek of het Waasland. Zo heeft [vzw De Scute](#) hun werf en loods in de gemeente Middelkerke, maar vindt ook [ijsberen](#) plaats in de Antwerpse rand.

Bovenstaande voorbeelden wijzen telkens op één gebied, maar **veel praktijken situeren zich in meerdere typen gebieden** zoals [vinkensport](#), [klokgebruiken in kloosters](#) en [de Belgische frietkotcultuur](#).

Het **type gebied** waarin een erfgoedgemeenschap actief is, kan bovendien **mettertijd verschuiven**. Zo werd [kruibol](#) bijvoorbeeld vroeger vooral in steden gespeeld, terwijl de praktijk vandaag voornamelijk in landelijke gebieden zoals het Meetjesland plaatsvindt.

3.1.1.3.2 Infrastructuur

Hoewel immaterieel erfgoed breed geografisch verspreid is en in allerlei omgevingen kan plaatsvinden, **vereist de beoefening van sommige praktijken specifieke infrastructuur**. Dat kan bijvoorbeeld een ruimte zijn die groot

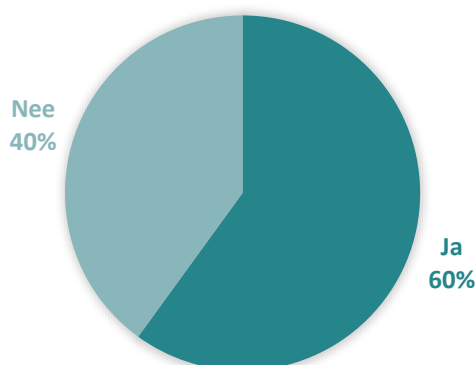
////////////////////////////////////

genoeg is voor het aantal leden, voldoende plaats biedt aan materiaal, of voldoet aan de nodige veiligheidsvoorschriften.

Nood aan specifieke infrastructuur (n = 124)	Aantal	Percentage
Ja	75	60%
Nee	49	40%

Tabel 6: Nood aan specifieke infrastructuur bij het beoefenen van de erfgoedpraktijk (één antwoord mogelijk).

NOOD AAN SPECIFIEKE INFRASTRUCTUUR BIJ HET BEOEFENEN VAN DE ERFGOEDPRAKTIJK (SURVEY)

Uit de survey blijkt dat van de 124 respondenten **60% aangeeft specifieke infrastructuur nodig te hebben om de praktijk uit te kunnen oefenen**.⁴⁸ De aard van die infrastructuur **verschilt sterk per type praktijk**. Ambachten en vakmanschappen vergen vaak ateliers met specifieke werkmaterialen, installaties en bewegingsruimte. Zo vereist [het blazen van glas](#) een grote ruimte, en zijn er afzuigsystemen nodig om dampen en stof veilig af te voeren, om zo de **veiligheid** van de ambachtslieden te garanderen. Ook het werken met bepaalde **materialen** speelt een rol: [kant](#) wordt bijvoorbeeld in droge omstandigheden vervaardigd; het 'beschrijven' (of versieren) van paaseieren ([Pysanky](#)) gebeurt met kaarsen en heeft aldus ook nood aan ruimtes die dit toelaten. Tegelijkertijd bestaan ambachten die minder gebonden zijn aan een specifieke infrastructuur, zoals [bijenkorven vlechten](#); dit valt binnen de **40% van de respondenten die geen speciale infrastructuur nodig hebben**.

Voor Muziek en podiumkunsten zijn akoestiek, geluidsinstallaties, dansvloeren, podia en sfeer belangrijke factoren voor de beleving van de praktijk. Hoge geluidsvolumes kunnen ook een reden zijn om in **afgeschermdes ruimtes** te oefenen. Zo hebben bijvoorbeeld startende [jachthoornblazers](#) ongeveer een half jaar nodig om het blazen ongeveer onder de knie te krijgen; voordien klinkt het geluid volgens de blazers 'minder modieus'.

⁴⁸ Zie vraag 3.5. uit survey: "Is er specifieke infrastructuur nodig om de praktijk te beoefenen?" 124 van de 128 respondenten gaf een antwoord op deze vraag.

Daarnaast hebben veel immaterieel-erfgoedgemeenschappen materiaal dat ruimte vereist. Reuzenverenigingen, processiegroepen en carnavalsgroepen hebben plekken nodig om reuzen, kostuums, wagens en andere attributen **te maken, herstellen en veilig op te slaan**. Grote objecten vragen vaak ook om hoge ruimtes; zo meet de reus Leyn Weckx maar liefst 5,50 meter.

Ook buitenpraktijken kennen infrastructuurnoden. Ijsberen zwemmen het liefst in ecologische zwembijvers, witteren veronderstelt vloeiveiden in een watering, en garnalvissers zijn afhankelijk van de zee, het strand en geschikte weiden en stallen voor de paarden.

Buiten of binnen, privé of publiek

Immaterieel erfgoed komt tot uiting op diverse locaties en in verschillende contexten: binnen of buiten, in privé-ruimtes of publieke settings. Denk aan het thuiskoken van passata, het voordragen van een processie in de lokale kerk en door de straten, folkdansen in een cultureel centrum, of houtdraaien in een atelier van een technische school of een omgebouwde kloosterkelder.

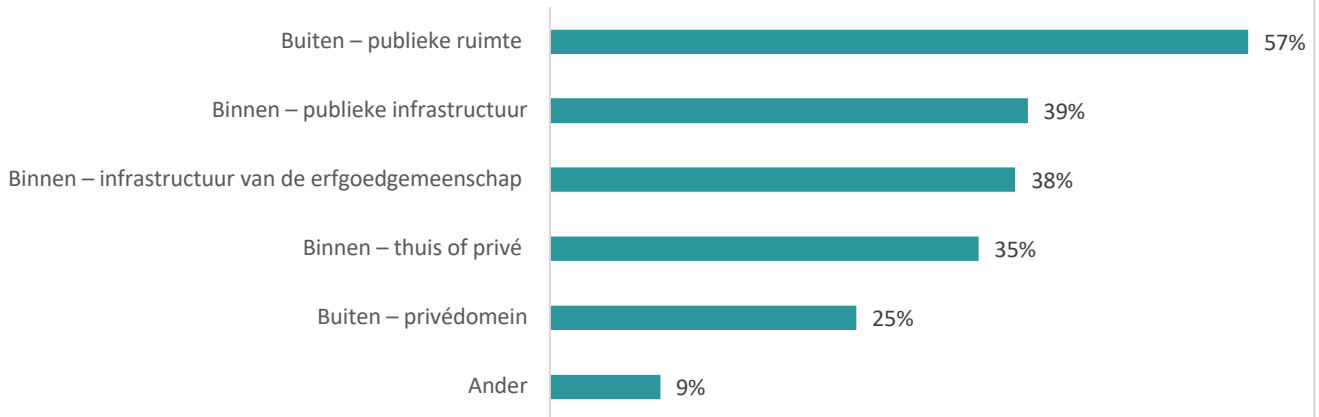
Ook belangrijk is dat **veel praktijken meerdere locaties en contexten combineren**.⁴⁹ Zo wordt [de Belgische frietkotchuur](#) zowel thuis als buitenshuis beleefd en doorgegeven. Mensen bakken en eten frieten thuis of in de frituur, bezoeken frietmusea of genieten ervan op festivals. Aardappelboeren, voedselproducenten en frituristen zorgen voor het telen, verdelen en bakken van aardappel(frieten), terwijl scholen opleidingen en cursussen over het vakmanschap aanbieden. Ook de praktijken rond de [Brabantse trekpaarden](#) zijn op diverse plaatsen te zien: in bossen en weiden, aan zee, en in hoefsmederijen en gareelmakerijen. Daarnaast schitteren de paarden tijdens wedstrijden, jaarmarkten en stoeten.

Soorten plekken waar erfgoedpraktijken plaatsvinden (n = 125)	Aantal	Percentage
Buiten – privédomein	31	25%
Buiten – publieke ruimte	71	57%
Binnen – thuis of privé	44	35%
Binnen – infrastructuur van de erfgoedgemeenschap	47	38%
Binnen – publieke infrastructuur	49	39%
Ander	11	9%

Tabel 7: Soorten plekken waar erfgoedpraktijken plaatsvinden (meerdere antwoorden mogelijk).

⁴⁹ Zie vraag 3.3. uit survey: "Op welke soorten plekken beoefen je jouw praktijk?"

SOORTEN PLEKKEN WAAR ERFGOEDPRAKTIJKEN PLAATSVINDEN (SURVEY)

Uit de survey blijkt dat **57% van de respondenten hun praktijk buiten en in de publieke ruimte beoefent**, bijvoorbeeld op straten, in parken en (markt)pleinen. [De Fietsende Fanfare](#) wordt vaak gevraagd voor bijzondere opdrachten en speelt daarbij op de openbare weg, bijvoorbeeld bij de opening van een heraangelegde straat, de inhuldiging van een fietspad of tijdens een koers.

Daarnaast vindt **39% van de praktijken plaats binnen de publieke infrastructuur** zoals cultuurcentra, sportzalen of bibliotheken. Zo bespelen leerlingen [historische trommel- en fijeerfluiten](#) in de kunstacademie. [Pigmento vzw](#), dat verft met natuurlijke plantenkleuren, organiseert projecten in lokale zorgcentra, bibliotheken en musea.

38% van de praktijken vindt plaats binnen in eigen ruimtes, zoals ateliers, repetitieruimtes, zalen of loodsen **die eigendom zijn van de erfgoedgemeenschap**, met **ateliers voor ambachten** als meest voorkomende vorm. Bij **35% van de respondenten vindt de praktijk thuis of in een privécontext** plaats, zoals [scheepsmodellen in flessen bouwen](#). **Buiten op privédomeinen** vindt ook **25% van de respondenten ruimte** voor hun praktijken, bijvoorbeeld [vinkenzetten](#) of [het versieren van voortuinen bij verjaardagen](#). Ook geeft **9% van de respondenten 'een andere soort plek'** aan, zoals [de Ommegangsreuzen in Mechelen](#), die een plek vinden in Depot Rato.

Statuten van gebruik bij locaties

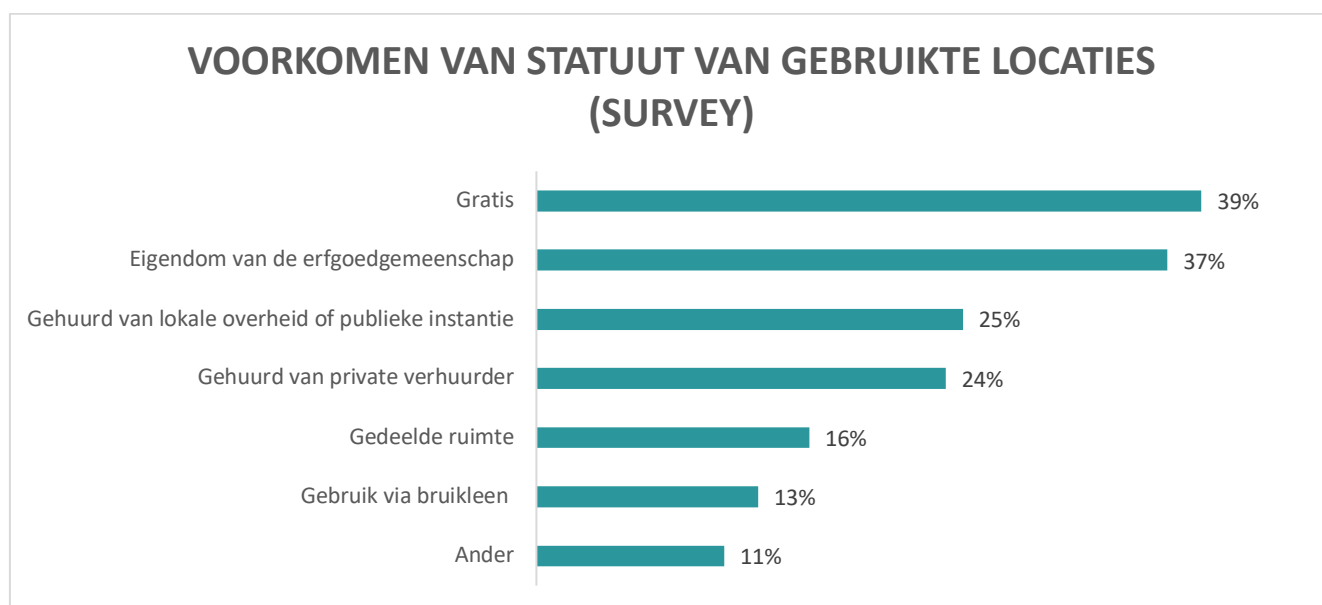
Naast de locatie zelf bepaalt ook het **statuut van het ruimtegebruik** hoe immaterieel erfgoed kan worden beoefend.⁵⁰ Ruimten kunnen **eigendom** zijn van de erfgoedgemeenschap, **gehuurd** worden via private of publieke instanties, **in bruikleen** beschikbaar worden gesteld of **gratis ter beschikking** staan (zonder compensatievergoeding of met gratis toegang). Locaties kunnen bovendien **gedeeld** worden met andere groepen.

⁵⁰ Zie vraag 3.4. uit survey: "Onder welk statuut gebruik je deze locaties?"

Het gebruik van ruimtes verschilt per erfgoedgemeenschap. Zo heeft elke lokale jeugdbeweging ([waar Vlaanderen er 2.200 van telt](#)) zijn eigen specifiek statuut. Sommige groepen hebben een eigen uitvalsbasis, terwijl anderen een ruimte huren bij de gemeente of een gebouw delen met andere groepen, wat flexibiliteit maar ook organisatorische uitdagingen met zich meebrengt.

Locaties: eigendom en beheer (n = 123)	Aantal	Percentage
Eigendom van de erfgoedgemeenschap	45	37%
Gehuurd van private verhuurder	29	24%
Gehuurd van lokale overheid of publieke instantie	31	25%
Gedeelde ruimte	20	16%
Gebruik via bruikleen	16	13%
Gratis	48	39%
Ander	14	11%

Tabel 8: Voorkomen van statuut van gebruikte locaties waar de erfgoedpraktijk plaatsvindt (meerdere antwoorden mogelijk).

Van de 123 respondenten **gebruikt 39% van de erfgoedgemeenschappen ruimtes gratis**, bijvoorbeeld openbare ruimtes. **37%** beschikt over ruimtes in **eigendom**, zoals werkateliers, thuisruimtes of bijzondere locaties zoals een grot in Kanne waar een bakker zijn [rijstpap](#) maakt om daarna vlaai te bereiden. **Huren komt ook frequent voor: 24%** van de respondenten doet dit **via de private markt** en **25% via de lokale overheid of publieke instanties**, bijvoorbeeld sporthallen, culturele centra of parochiezalens.

Het delen van een ruimte wordt door 16% van de respondenten toegepast. Muziek- en dansgroepen gebruiken buurtcentra op vaste dagen, met extra oefensessies op andere locaties zoals theaterzalen. Ook feesten, rituelen en sociale gebruiken kunnen plaatsvinden in gedeelde ruimten zoals [het Sint-Mettezangfeest](#) in een cultureel centrum. Delen kan **uitdagingen** met zich meebrengen, zoals conflicterende agenda's. Zo deelde de

[schuttersgilde](#) in Bachten-Maria-Lerne in het verleden een lokaal met hun jeugdafdeling. Dit leidde tot praktische problemen, omdat de ruimte niet gelijktijdig door beide groepen gebruikt kon worden. De stad investeerde daarom in een bijkomend lokaal, waardoor zowel de schuttersgilde als de jeugdafdeling sindsdien over een eigen ruimte beschikken.

Mits de nodige aanpassingen kan een ruimte door verschillende erfgoedgemeenschappen worden gebruikt, wat het gedeeld gebruik versterkt. In de kelder van een voormalig klooster is bijvoorbeeld een ruimte beschikbaar gesteld voor [houtdraaien](#). Er werd een apart lokaal ingericht om de machines veilig op te bergen, waardoor de ruimte ook door andere groepen kan worden gebruikt, zoals voor trainingen van blindengeleidehonden.

Daarnaast werkt **13%** van de erfgoedgemeenschappen met een ruimte die hen in **bruikleen wordt gegeven**.⁵¹ Een voorbeeld is [het Sint-Evermarusfeest](#) in Rutten dat doorgaat op de Zwarte weide en de Kapelweide. Een landbouwer en het kerkbestuur van Rutten stellen de weides jaarlijks gratis ter beschikking op 1 mei.

Ten slotte gaf **11% een ander statuut** aan, zoals **erfpacht** via de stad.

Veel erfgoedgemeenschappen combineren meerdere statuten aan ruimtegebruik, afhankelijk van locatie, moment of type praktijk. [Het molenaarsambacht](#), bijvoorbeeld, wordt uitgeoefend op maalvaardige wind-, water- en rosmolens die eigendom zijn van of beheerd worden door de erfgoedgemeenschap, private verhuurders of lokale overheid. Meestal kan de molen gratis gebruikt worden, vaak met een contract.

Ook kan het gebruiksstatuut variëren naargelang het moment waarop de praktijk wordt beoefend. Bij [Aalst Carnaval](#) stelt stad Aalst de carnavalswerkhallen beschikbaar tegen een laag tarief voor bepaalde carnavalsverenigingen en beheert de afvalverwerking, waardoor een veilige en goed uitgeruste locatie beschikbaar is. De stad bouwde deze hallen specifiek voor het maken van de praalwagens (dit initiatief, het bouwen en beschikbaar stellen van de hallen, wordt beschouwd als de grootste **borgingsactie** voor het ondersteunen van Aalst carnaval). Een deel van de verenigingen huurt daarnaast privéhallen. De stoet zelf vindt plaats in de publieke ruimte en is gratis, terwijl het gebouw van de **Academie voor Carnavalskunsten**, eigendom van de stad, eveneens kosteloos gebruikt kan worden. Deze academie organiseert het hele jaar door workshops en lezingen over de carnavalstraditie. Zo combineren erfgoedgemeenschappen gebruik van eigendom, huur en bruikleen om hun praktische, veiligheids- en organisatorische behoeften in te vullen.

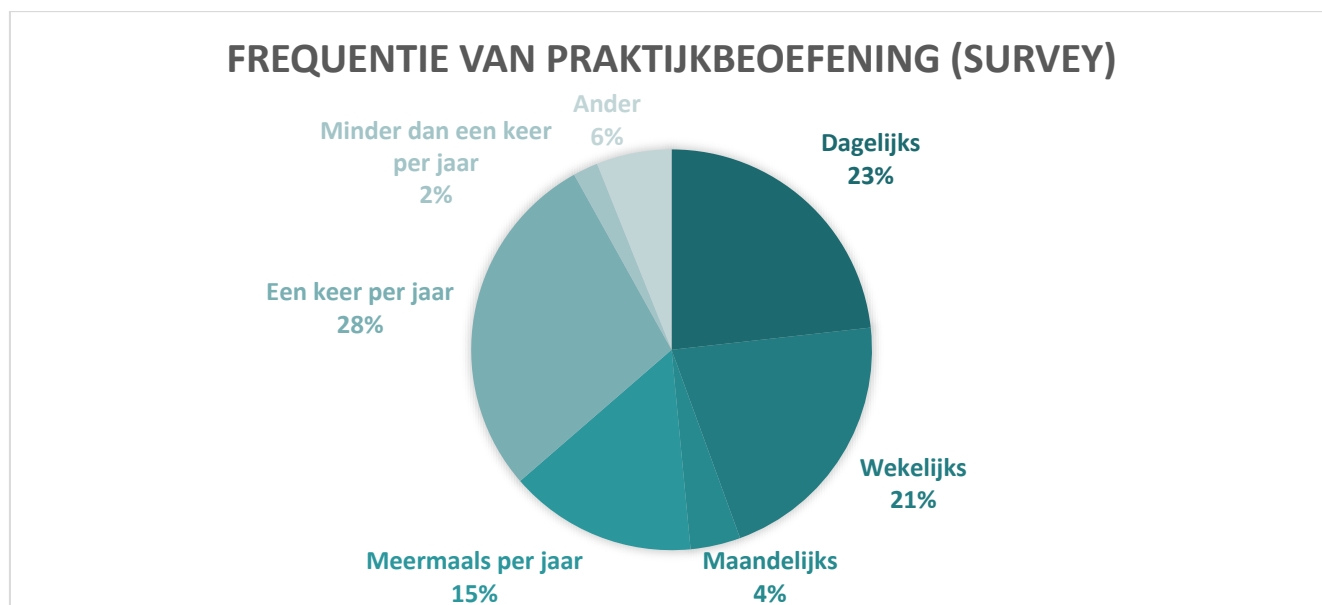
⁵¹ Zij lenen een ruimte zonder daarvoor een compensatievergoeding te moeten geven.

3.1.1.3.3 Tijd

Immaterieel-erfgoedpraktijken variëren niet alleen in de manier waarop ze omgaan met ruimte, maar ook de factor tijd is een variabele. **Praktijken kunnen dagelijks plaatsvinden, wekelijks, maandelijks, jaarlijks of met een langere tussenperiode.** Sommige praktijken zijn **gebonden aan een specifieke periode** of een bepaald seizoen, zoals het vinkenzetten dat plaatsvindt van april tot augustus. Daarnaast geeft **6%** van de respondenten aan dat hun praktijk **geen vaste frequentie** heeft.⁵²

Frequentie van praktijkbeoefening (n = 126)	Aantal	Percentage
Dagelijks	29	23%
Wekelijks	27	21%
Maandelijks	5	4%
Meermaals per jaar	19	15%
Een keer per jaar	35	28%
Minder dan een keer per jaar	3	2%
Ander	8	6%

Tabel 9: Hoe vaak vindt de praktijk plaats (één antwoord mogelijk).

De grootste groep respondenten (**28%**) beoefent hun praktijk **één keer per jaar**. Het gaat daarbij vooral om praktijken binnen het domein Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3) die aan een specifiek moment gekoppeld zijn, zoals [de Heilig Bloedprocessie](#) op Onze-Lieve-Heer-Hemelvaart (40 dagen na Pasen) en [Houtem Jaarmarkt](#) op 11 en 12 november. Ook jaarlijkse spel- en sportwedstrijden, zoals het Belgisch kampioenschap

⁵² Zie vraag 3.6. uit survey: "Hoe vaak vindt jouw erfgoedpraktijk plaats?"

[Fierljeppen](#) in Hamont, vallen hieronder. Op de tweede plaats staan **dagelijkse praktijken (23%)**, zoals [het leren en gebruik van braille](#) of [het stofferen van meubelen](#) als voltijds zelfstandig beroep.

Praktijken die wekelijks plaatsvinden, volgen met **21%**. Hieronder vallen onder meer [volksdansen](#) en [jeugdbewegingen](#) die naast het jaarlijkse kamp meestal wekelijks samenkomen. Verder beoefent **15%** hun immaterieel erfgoed **meerdere keren per jaar** zoals molenaars of [theatergroep Poesje van de Lange Wapper](#) met acht jaarlijkse voorstellingen. **Praktijken met een maandelijkse frequentie komen minder voor (4%)**.

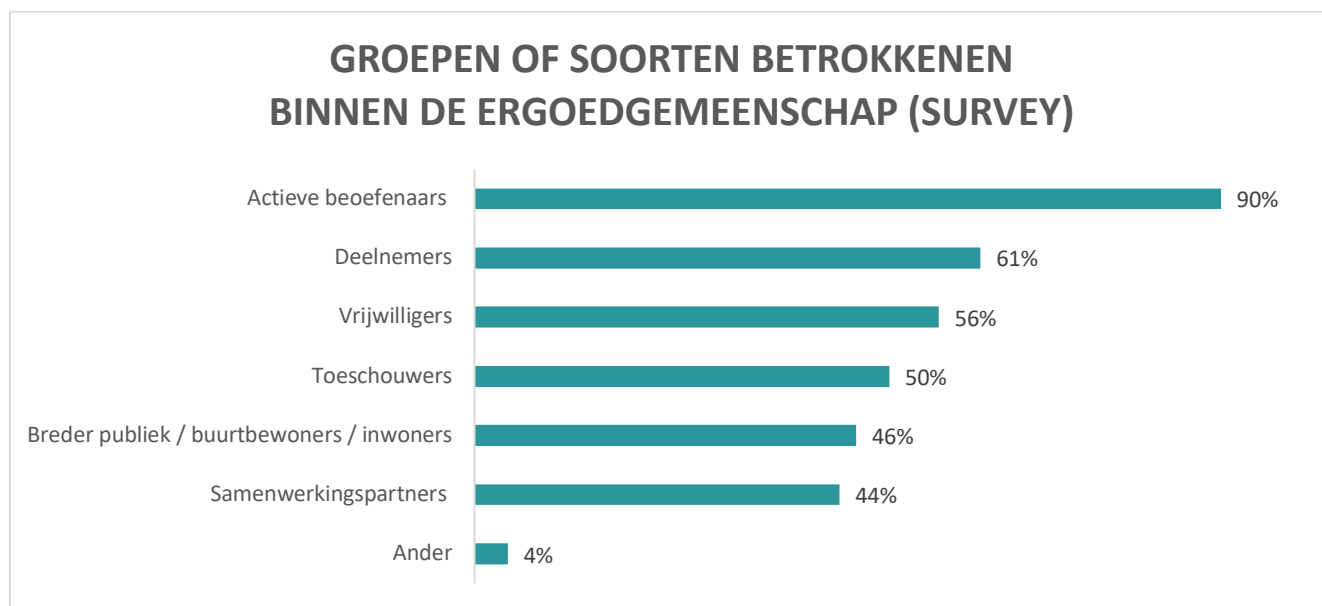
Slechts **2%** van de respondenten heeft een praktijk die **minder dan één keer per jaar** plaatsvindt, zoals [de 25-jarlijkse Ommegang van de Hegge](#). Om deze ommegang levend te houden organiseert de erfgoedgemeenschap jaarlijks Heggefeesten en vijfjaarlijks openluchtspelen, waarbij ook de kledij uit de ommegang opnieuw gebruikt wordt. Daarnaast organiseert het Hegge Comité onder meer een quiz en wandeling om enthousiasme en draagvlak bij de inwoners te creëren en te behouden. Zo wordt het verhaal van de Hegge en de bijhorende praktijk doorgegeven aan de volgende generatie dorpsgenoten en nieuwe inwoners.

3.1.2 Samenstelling

Immaterieel erfgoed wordt gedragen door erfgoedgemeenschappen waarbij er diverse betrokkenen zijn met uiteenlopende participatiegraden en -vormen: **actieve beoefenaars, deelnemers, vrijwilligers, toeschouwers, samenwerkingspartners** en soms **andere betrokkenen** zoals musea, onderwijsinstellingen of gastgroepen.⁵³

Groepen of soorten betrokkenen binnen de erfgoedgemeenschap (n = 124)	Aantal	Percentage
Actieve beoefenaars (initiatiefnemers of trekkers)	111	90%
Deelnemers	76	61%
Toeschouwers	62	50%
Breder publiek / buurtbewoners / inwoners	57	46%
Vrijwilligers	69	56%
Samenwerkingspartners (denk aan lokaal bestuur, cultuurdiensten...)	54	44%
Ander	5	4%

Tabel 10: Groepen of soorten betrokkenen binnen de erfgoedgemeenschap (meerdere antwoorden mogelijk).

Bij **90%** van de respondenten in de survey zijn **actieve beoefenaars aanwezig**. De immaterieel-erfgoedpraktijk wordt doorgegeven door mensen die het zelf actief beoefenen. Zij zijn vaak de **initiatiefnemers of drijvende krachten** achter de praktijk en vormen zo de kern van de erfgoedgemeenschap. (Andersom bekeken is er dus

⁵³ Zie vraag 4.1.4. uit survey: "Uit welke groepen of soorten betrokkenen bestaat jouw erfgoedgemeenschap?"

Bij **61%** van de respondenten zijn daarnaast **deelnemers** betrokken, zoals figuranten bij optochten of spelers bij sportwedstrijden. Deelnemers zijn actief betrokken bij het uitoefenen van de praktijk, maar nemen doorgaans niet het initiatief zoals de actieve beoefenaars dat doen. **Vrijwilligers** spelen een belangrijke rol bij het beoefenen van immaterieel erfgoed; bij **56%** van de respondenten zijn zij betrokken. Zij ondersteunen de praktijk en de actieve beoefenaars op uiteenlopende manieren, bijvoorbeeld als seingeverers bij optochten, als medewerkers achter de bar bij verenigingen, of als kookouders tijdens kampen. Hoewel vrijwilligers vaak een ondersteunende functie vervullen, kunnen zij in sommige gevallen ook zelf actieve beoefenaars of zelfs trekkers van de praktijk zijn. Het is dus niet altijd mogelijk om de rollen strikt te scheiden; veelal vloeien ondersteunende en initiërende taken in elkaar over.

Samenwerkingspartners zijn organisaties en personen die mee hun schouders zetten onder de praktijk, onder meer door de organisatorische aspecten van de praktijkbeoefening voor zich te nemen, in een vast of wederkerig verband. Lokale besturen en cultuurdiensten, of andere samenwerkingspartners, spelen bij **44%** van de erfgoedgemeenschappen een rol bij het beoefenen van de praktijk.

“De ‘kern’ van de erfgoedgemeenschap bestaat uit de partners verenigd in het borgingscomité: de garnaalvisser te paard en hun huishoudens, de ere-paardenvissers, de gemeente Koksijde (bestuur en betrokken gemeentediensten), het NAVIGO Visserijmuseum en de Koninklijke Orde van de Paardenvissers. Daarnaast is dit ambacht weliswaar ook bepalend voor de identiteit voor de hele gemeenschap van Oostduinkerke en Koksijde: de inwoners dragen het in hun hart, en zijn dus deel van de ruime erfgoedgemeenschap. zo kom je aan een cijfer ruim boven de 1000 mensen.” - Garnaalvisser te paard in Oostduinkerke

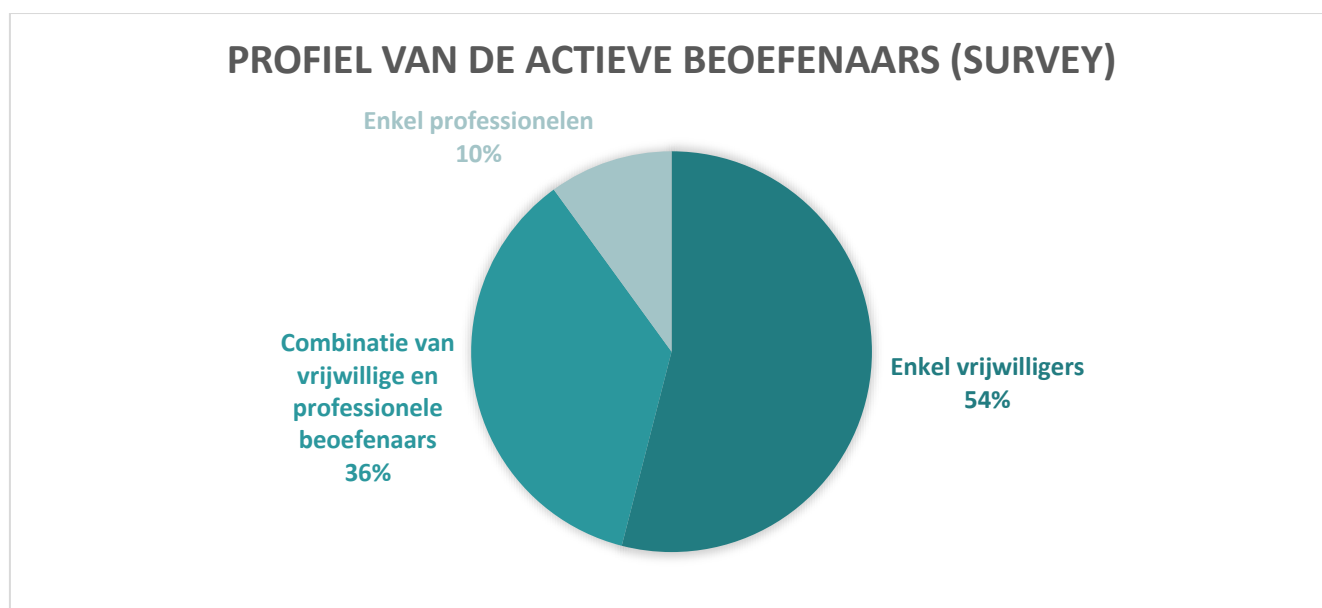
De volgende paragrafen gaan in op de (mogelijk veranderende) **omvang**, **samenstelling** en **demografie** van deze twee groepen, en de **impact** daarvan op het beoefenen van de praktijk. Deze inzichten zijn relevant voor de noden en uitdagingen die in hoofdstuk 3.2. verder worden toegelicht.

3.1.2.1 Actieve beoefenaars

3.1.2.1.1 Profiel van de actieve beoefenaars uit de survey

Profiel van de actieve beoefenaars (n = 123)	Aantal	Percentage
Enkel vrijwilligers	67	54%
Combinatie van vrijwillige en professionele beoefenaars	44	36%
Enkel professionelen	12	10%

Tabel 11: Profiel van de actieve beoefenaars (één antwoord mogelijk).

Immaterieel erfgoed kan zowel een **vrijtijdsbesteding** zijn als een **(bij)beroep** vormen. Erfgoedgemeenschappen kunnen bestaan uit vrijwillige betrokkenen, of mensen die beroepsmatig met immaterieel erfgoed aan de slag zijn of een combinatie van beide.⁵⁴

Uit de bevraging blijkt dat meer dan de helft (**54%**) van de actieve beoefenaars zich **vrijwillig inzet**. Zij ontvangen doorgaans geen vergoeding. Soms worden er **vrijwilligers- of onkostenvergoedingen** aan hen toegekend, slechts 19 respondenten gaven aan dat (een deel van) hun uitgaven hieraan besteed wordt.⁵⁵ Het toekennen van dergelijke vergoedingen blijkt bovendien vaak niet evident, onder meer door **stijgende kosten en beperkte budgetten**.

⁵⁴ Zie vraag 4.2.1. uit survey: "Wie zijn de actieve beoefenaars?"

⁵⁵ Zie vraag 7.1.9. uit de survey: "Welke kosten spelen hierbij een rol?"

Wanneer het ambachten en vakmanschappen betreft, zien we vaker dat de betrokkenen dit immaterieel erfgoed als beroep uitoefenen. Bij **10%** van alle respondenten bestaat de actieve beoefenaars volledig uit **professionelen**.

Aantal actieve beoefenaars (n = 123)	Aantal	Percentage
Ik ben de enige beoefenaar	8	7%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	38	31%
Tientallen mensen (20 tot 99)	31	25%
Honderden mensen (100 tot 999)	18	15%
Duizenden mensen (1000 en meer)	21	17%
Ik weet het niet	7	6%

AANTAL ACTIEVE BEOEFENAARS (SURVEY)

A pie chart titled 'AANTAL ACTIEVE BEOEFENAARS (SURVEY)' showing the distribution of active practitioners by group size. The chart is divided into six segments of varying shades of teal. The largest segment, 'Een kleine groep mensen (2 tot 19)', accounts for 31%. Other significant segments include 'Tientallen mensen' at 25%, 'Duizenden mensen' at 17%, and 'Honderden mensen' at 15%. Smaller segments are 'Ik ben de enige beoefenaar' at 7% and 'Ik weet het niet' at 6%.

Group Size	Percentage
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	31%
Tientallen mensen	25%
Duizenden mensen	17%
Honderden mensen	15%
Ik ben de enige beoefenaar	7%
Ik weet het niet	6%

pagina 40 van 253 Veldtekening immaterieel-erfgoedgemeenschappen 2025 – eerste nulmeting 20.02.2026

erfgoedpraktijken om de inzet van vele tienduizenden mensen gaat in Vlaanderen, alsook hoe er **veel variatie** te vinden is in de aantallen actieve beoefenaars bij de verschillende erfgoedpraktijken.⁵⁶

Bij **17%** van de respondenten telt de actieve erfgoedgemeenschap **meer dan duizend mensen**, zoals bij de zondagstoet van [Aalst Carnaval](#) (5.000 carnavalisten, verdeeld over 70 vaste groepen en 246 losse groepen, met 110.000 toeschouwers) of bij [swing- en bluesdansen](#). **Grote groepen van honderden beoefenaars komen bij 15% voor**, waaronder het netwerk [Handmade in Brugge](#), [de Godelieveprocessie in Gistel](#) en [molenaars](#).

Bij **25%** van de deelnemers aan de survey blijkt dat de grootte van de actieve betrokkenen bij het immaterieel erfgoed uit **20 tot 99 personen** bestaat, bijvoorbeeld de [Grenadiers van Montenaken](#).

31% van de respondenten geeft aan dat de praktijk doorgaat met **kleine groepen van 2 tot 19 personen** die samen een **praktijk beoefenen**, zoals [pompboorders](#), het [WOII-herdenkingscomité in Kuurne](#), of [Pigmento vzw](#) - waar kleine groepen belangrijk zijn voor samenwerking met kwetsbare deelnemers.

Bij **7%** van de antwoorden gaat het om een praktijk waar de respondent aangeeft **als enige beoefenaar actief** te zijn, bijvoorbeeld een persoon die historische muziekinstrumenten bouwt of iemand die na het overlijden van een familielid alleen het maken van religieuze wandtapijtjes en huiskapelletjes voortzet.

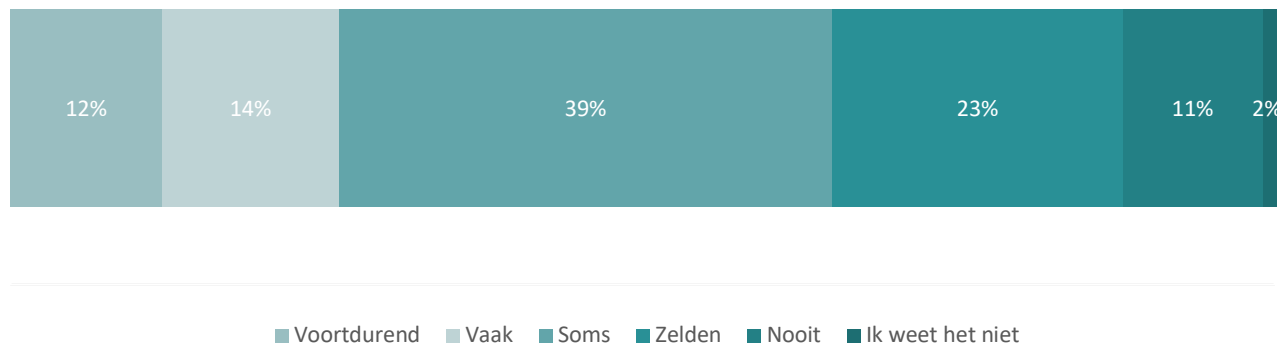
3.1.2.1.3 Verandering van de samenstelling en het aantal actieve beoefenaars in de survey

Verandering van de samenstelling van de actieve beoefenaars (n = 123)	Aantal	Percentage
Voortdurend	15	12%
Vaak	17	14%
Soms	48	39%
Zelden	28	23%
Nooit	13	11%
Ik weet het niet	2	2%

Tabel 13: Verandering van de samenstelling van de actieve beoefenaars (één antwoord mogelijk).

⁵⁶ Zie vraag 4.2.2. uit survey: "Bij benadering uit hoeveel mensen bestaat de groep actieve beoefenaars binnen jouw erfgoedgemeenschap?"

VERANDERING VAN DE SAMENSTELLING VAN DE ACTIEVE BEOEFENAARS (SURVEY)

De samenstelling van (de actieve beoefenaars bij) immaterieel-erfgoedgemeenschappen is fluïde en dynamisch.⁵⁷ Soms maken mensen jarenlang deel uit van dezelfde erfgoedgemeenschap, terwijl anderen uitstappen of nieuwe mensen toetreden. Cursisten vormen vaak een belangrijke instroom. Bij beiaardiers is de carrière bijvoorbeeld vaak lang, maar wordt de groep ook regelmatig aangevuld met leerlingen van de beiaardschool. Andere erfgoedgemeenschappen kennen **rotatie** naar aanleiding van verhuizing, ziekte of overlijden van betrokkenen in de erfgoedgemeenschap.

73% van de respondenten geeft aan dat de **samenstelling van hun actieve erfgoedgemeenschap zeer continu en stabiel is**, met: 'nooit' (11%), 'zelden' (23%) en 'soms' (39%) veranderende samenstellingen. Regelmatige rotatie komt bij 12% 'voortdurend' en bij 14% 'vaak' voor.

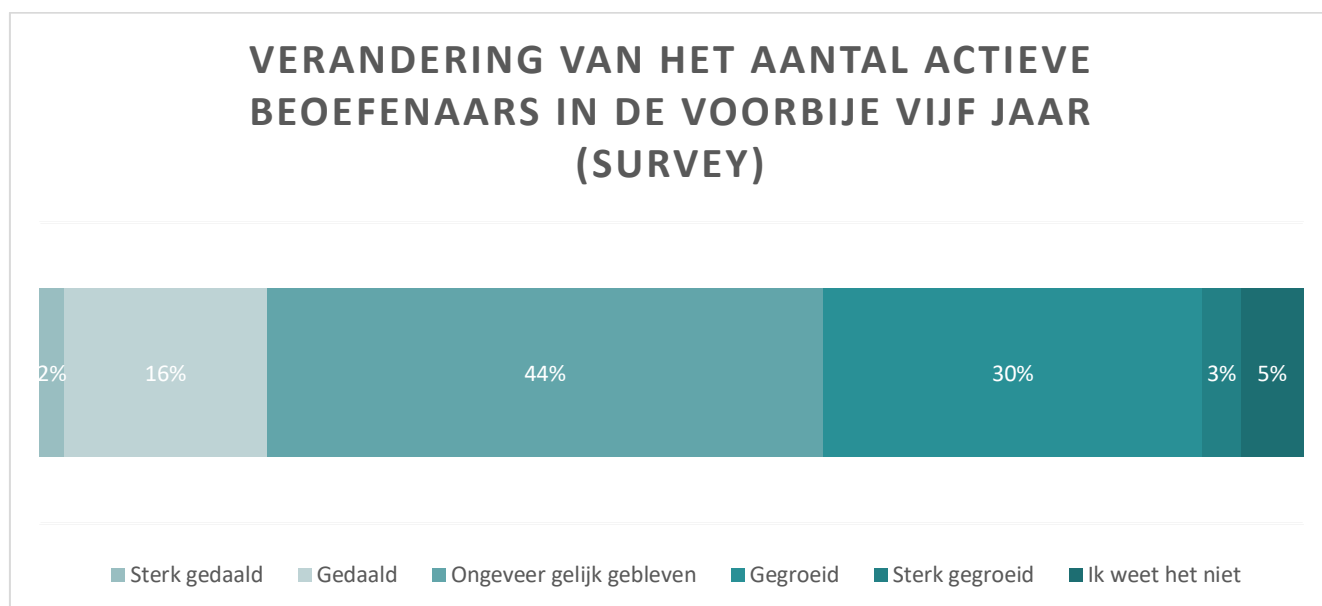
De survey toont voorts dat **de COVID-19-periode de afgelopen jaren weliswaar voor extra verschuivingen bij (actieve beoefenaars in de) erfgoedgemeenschappen zorgde**, bijvoorbeeld bij danspraktijken, schuttersbijeenkomsten en vendelzwaaien, waar mensen afhaakten omdat het fysieke aspect van de praktijk niet meer mogelijk was. COVID-19 blijkt een breuk in het engagement van beoefenaars te hebben teweeggebracht, met name bij sociale en collectieve praktijken: respondenten geven aan dat er een duidelijk effect te zien was, met onder meer mensen die moeilijk hun weg terugvonden na afloop van de pandemie.

Levensfase speelt ook een rol, zo blijkt in het onderzoek: jongvolwassenen of ouders met jonge kinderen kunnen tijdelijk minder actief zijn.

⁵⁷ Zie vraag 4.2.3. uit de survey: "Verandert de samenstelling van de actieve beoefenaars regelmatig?"

Verandering van het aantal actieve beoefenaars in de voorbije vijf jaar (n = 119)	Aantal	Percentage
Sterk gedaald	2	2%
Gedaald	19	16%
Ongeveer gelijk gebleven	52	44%
Gegroeid	36	30%
Sterk gegroeid	4	3%
Ik weet het niet	6	5%

Tabel 14: Verandering van het aantal actieve beoefenaars de voorbije vijf jaar (één antwoord mogelijk).

Ook het **totale aantal actieve beoefenaars uit de survey varieert**: velen blijven stabiel, een deel groeit, soms zelfs sterk; sommige erfgoedgemeenschappen ervaren dan weer (sterke) dalingen.⁵⁸ **44% rapporteert stabiliteit over vijf jaar**: jaarlijkse schommelingen kunnen voorkomen, maar grote verschuivingen zijn meestal niet vastgesteld; instroom en uitstroom zijn grotendeels in balans. **30%** van de erfgoedgemeenschappen ziet een **stijging de afgelopen vijf jaar**, en **3%** ervaart zelfs een ‘sterke’ groei.

Groei wordt geduid vanuit diverse factoren: het kan bijvoorbeeld gaan om grotere zichtbaarheid en aantrekken van nieuwe beoefenaars via ondersteuning vanuit de professionele erfgoedsector, of bijvoorbeeld om meester-leerlingtrajecten (Beurzen Vakmanschap) die individuele beoefenaars de kans bieden om vakmanschap intensief en duurzaam door te geven. Leerlingen blijven contact houden met hun meester en kennisoverdracht wordt verdergezet. In 2022 volgde Cathy een meester-leerlingtraject om de techniek van [het tekenen van herhaalpatronen](#) en het omzetten ervan in handgeschilderde presentatietekeningen onder de knie te krijgen. Deze ambachtelijke techniek wordt

⁵⁸ Zie vraag 4.2.4. Uit de survey: “Hoe evolueerde het aantal actieve beoefenaars de voorbije vijf jaar?”

vandaag nog maar zelden toegepast en dreigt daardoor te verdwijnen. Tegelijk blijven er ontwerpers van luxeproducten expliciet op zoek naar dit vakmanschap en werken met handgeschilderde motieven. Meester Margot, die meer dan dertig jaar ervaring heeft met deze techniek, wilde haar kennis en expertise graag doorgeven aan een nieuwe generatie en was dan ook meteen enthousiast over het meester-leerlingtraject. Via een online zoektocht werden drie geschikte leerlingen gevonden, elk met een eigen achtergrond en interesse. Cathy richt zich daarbij specifiek op keramiek. Tot op heden onderhoudt Cathy contact met haar Meester Margot en blijft er een verdere uitwisseling van kennis en ervaring plaatsvinden.

Ook linken leggen tussen immaterieel-erfgoedpraktijken en **(non-)formele educatie** zorgt vaak voor verhoogde belangstelling. Een voorbeeld hiervan zien we na het toevoegen van ‘verhalen vertellen’ aan het officiële curriculum binnen het [deeltijdskunst onderwijs](#), aldus Vertelkunst. Actieve campagnes om leden te werven via scholen werpen ook duidelijk vruchten af. Zo trekt de Mechelse reuzendragersgroep oude en nieuwe leden aan door educatieve pakketten of schoolactiviteiten te organiseren.

Maatschappelijke trends, zoals de groeiende aandacht voor natuur en biodiversiteit, stimuleren eveneens deelname. Dat zien we bijvoorbeeld bij fruitboomverzorging en -enten: meer mensen willen fruitbomen planten, en leren daarbij hoe ze die kunnen enten of snoeien.

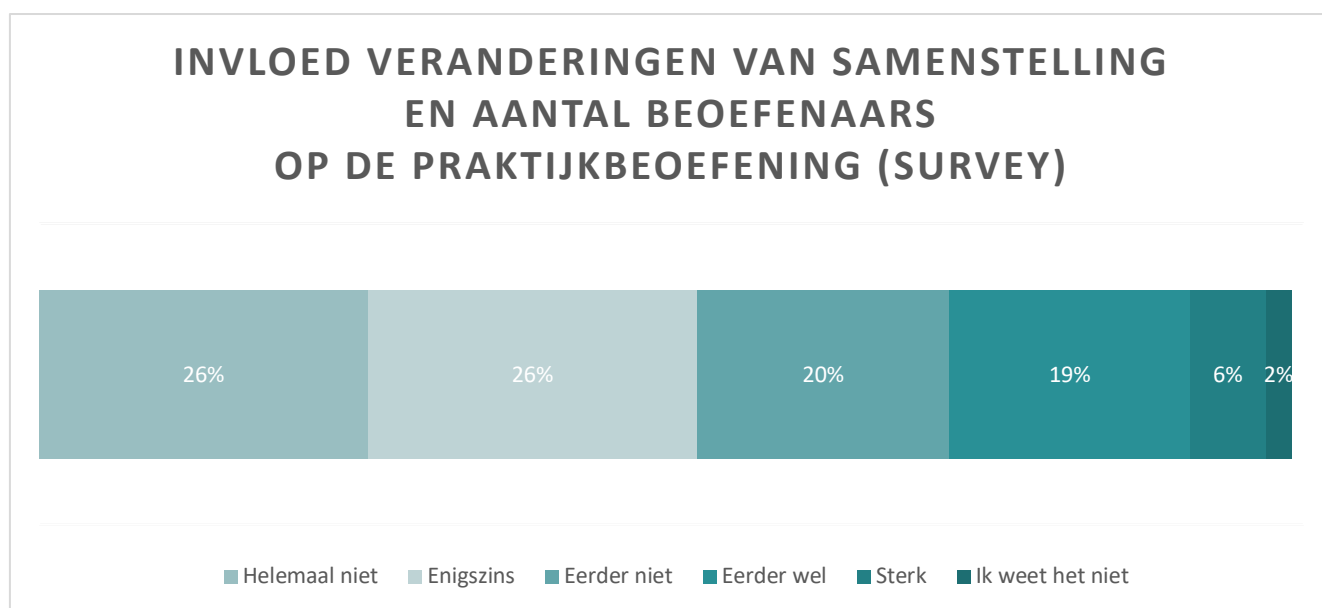
Tegelijkertijd ervaart **16% van de respondenten een daling** van actieve beoefenaars in de afgelopen vijf jaar, **2% een 'sterke' daling**. **Vergrijzing** (de meest genoemde factor), **aantrekkelijkheid voor jongeren, beschikbare vrije tijd of verlofdagen**, en **specifieke uitdagingen** binnen bepaalde praktijken beïnvloeden de instroom. Professionele bakkers met nachtwerk kampen zo met een tekort aan opvolgers en harde concurrentie met warenhuizen, wat de instroom beperkt van betrokkenen bij dit vakmanschap in professionele context. Toch blijft het ambachtelijk brood bakken populair, zowel op scholen als thuis.

Binnen één gemeenschap kunnen meerdere dynamieken tegelijk aan de gang zijn: zo blijkt uit een voorbeeld van recreatieve en competitieve spelers van [krulbol](#). De recreatieve spelers kennen een groei, de **competitiespelers een daling: het aantal competitiepelers neemt af door een gespannen competitieklimaat, waardoor recreanten minder snel overstappen naar competitiewedstrijden en zo leidt tot vergrijzing binnen het competitieve segment van krulbol. Tegelijkertijd groeit het aantal recreanten juist (25 jaar geleden stonden recreatieve spelers immers nog op de achtergrond) dankzij initiatieven van de Belgische Krulbolbond en toenemend respect voor recreanten. De sfeer is ontspannen, er wordt minder om geld gespeeld, en de vele clubs in Vlaanderen maken bijna dagelijks spel mogelijk. Dat leidt tot een meer diverse groep, met senioren en jongeren, en maakt krulbol populair voor teambuilding bij bedrijven en verenigingen.**

“De kinderen van de school waren enorm verrast, niet alleen door het spelelement maar tevens het competitieve aspect. Als mensen volgend zomerseizoen terugkomen, dan is het aan ons dat zij hun vriendjes en vriendinnetjes warm maken voor krulbol.” - Voorzitter Belgische Krulbolbond

Invloed veranderingen van samenstelling en aantal beoefenaars op de praktijkbeoefening (n = 122)	Aantal	Percentage
Helemaal niet	32	26%
Eerder niet	25	20%
Enigszins	32	26%
Eerder wel	23	19%
Sterk	7	6%
Ik weet het niet	3	2%

Tabel 15: Invloed veranderingen van samenstelling en aantal beoefenaars op de praktijkbeoefening (één antwoord mogelijk).

De invloed van deze veranderingen in samenstelling en aantal beoefenaars op de praktijk zelf verschilt sterk in het veld.⁵⁹ Bij een groot deel - **26%** en **20%** van de respondenten - heeft dit ‘**helemaal geen**’ of ‘**eerder geen**’ effect. Een kwart (**26%**) merkt ‘**enigszins**’ invloed op de praktijk. **19%** ervaart ‘**eerder wel**’ een invloed en **6%** zelfs ‘**sterk**’.

Een veranderende groep kan enerzijds voor **vernieuwing** binnen de praktijk zorgen en een stimulans zijn voor **innovatie**; anderzijds vraagt het **meer opvolging** en kan het **druk zetten op beschikbare financiële middelen**, omdat eenzelfde budget over een groter aantal mensen verdeeld moet worden.

⁵⁹ Zie vraag 4.2.5. uit de survey: “Beïnvloedt dit de beoefening van je erfgoedpraktijk?”

3.1.2.2 Ruimere erfgoedgemeenschap

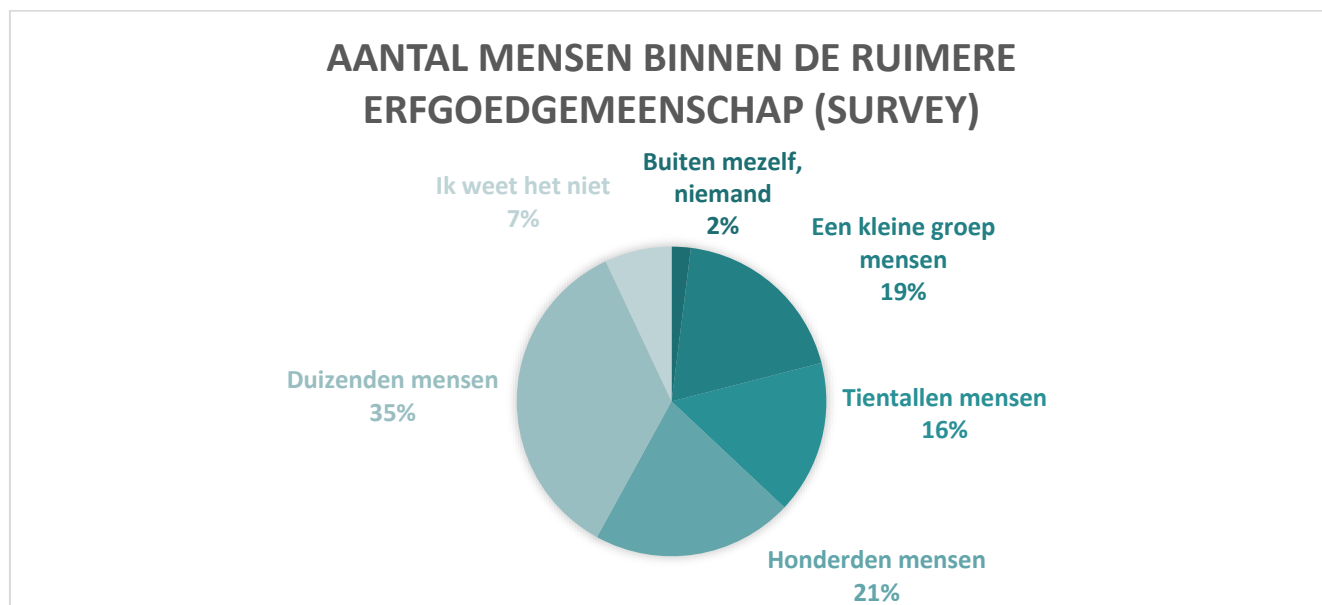
3.1.2.2.1 Het aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap uit de survey

Naast de actieve beoefenaars, die het hart van de erfgoedgemeenschap vormen, bestaat een erfgoedgemeenschap bijvoorbeeld ook uit toeschouwers, buurtbewoners, mensen die langs de zijlijn ondersteunen. De ruimere erfgoedgemeenschap omvat dus **iedereen die betrokken is bij de praktijk en deze een warm hart toedraagt**.

“Ik heb de indruk dat dit initiatief een warm hart wordt toegedragen door heel veel Gentenaars.” - Begeleider van Gents kinderkoor De Stemband

Aantal mensen binnen de ruimere erfgoedgemeenschap (n = 122)	Aantal	Percentage
Buiten mezelf, niemand	3	2%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	23	19%
Tientallen mensen (20 tot 99)	19	16%
Honderden mensen (100 tot 999)	26	21%
Duizenden mensen (1000 of meer)	43	35%
Ik weet het niet	8	7%

Tabel 16: Het aantal mensen binnen de ruimere erfgoedgemeenschap (één antwoord mogelijk).

Net als bij de actieve beoefenaars verschilt het aantal betrokkenen sterk, **uit de cijfers blijkt duidelijk de enorme draagwijdte van het aantal betrokken mensen bij brede erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen.**⁶⁰ Van de 122

⁶⁰ Zie vraag 4.3.1. uit de survey: “Bij benadering uit hoeveel mensen bestaat de ruimere erfgoedgemeenschap?”

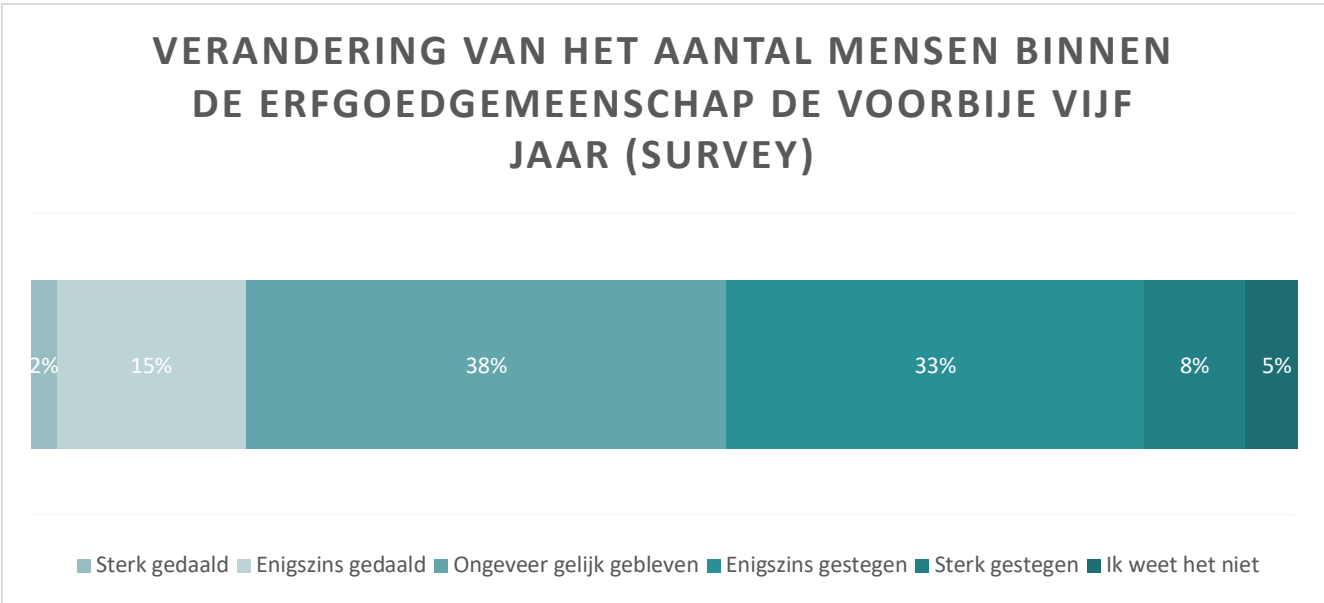
respondenten zijn de grootste gemeenschappen, met **duizend mensen of meer**, goed voor **35%** van de onderzochte praktijken, zoals bij [de borrelcultuur rond jenever](#), terwijl grotere gemeenschappen met **honderden mensen** (100 tot 999 personen) **21%** uitmaken.

Bij **16%** gaat het om groepen van **tientallen mensen** (tussen 20 en 99 personen), zoals bij mandenvlechten. Kleine **erfgoedgemeenschappen van 2 tot 19 personen** komen bij **19%** voor. **2%** beoefent hun praktijk **volledig alleen**, zoals een verzamelaar van zelfgebouwde dans- en draaiorgels. Tot slot **kan 7%** van de respondenten **het aantal betrokkenen niet inschatten**.

3.1.2.2.2 Verandering van het aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap uit de survey

Verandering van het aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap de voorbije vijf jaar (n = 120)	Aantal	Percentage
Sterk gedaald	2	2%
Enigszins gedaald	18	15%
Ongeveer gelijk gebleven	46	38%
Enigszins gestegen	39	33%
Sterk gestegen	9	8%
Ik weet het niet	6	5%

Tabel 17: Verandering van het aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap de voorbije vijf jaar (één antwoord mogelijk).

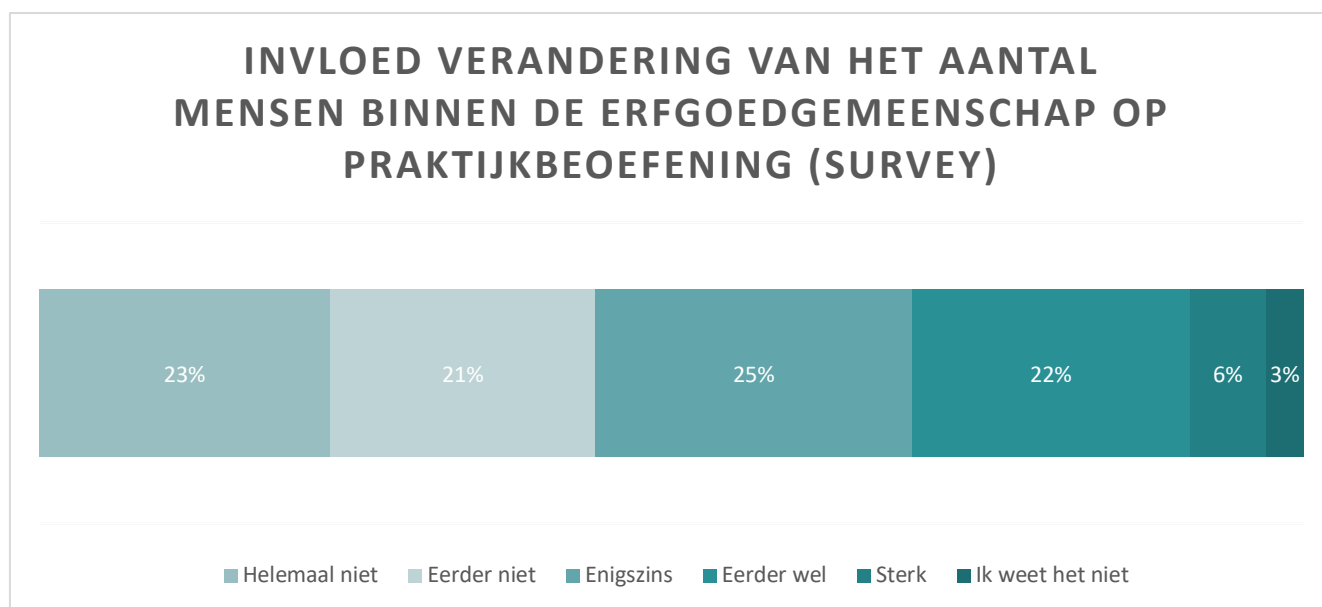
De evolutie van de ruime erfgoedgemeenschap over de afgelopen vijf jaar toont een patroon dat vergelijkbaar is met dat van de actieve beoefenaars.⁶¹ **38% geeft een stabiel aantal mensen aan; iets minder dan de helft ervaart de afgelopen vijf jaar een stijging, 33% ‘licht’ en 8% ‘sterk’.** Ongeveer **2%** rapporteert een ‘sterke’

⁶¹ Zie vraag 4.3.2. uit de survey: “Hoe evolueerde het aantal betrokkenen in jouw erfgoedgemeenschap de voorbije vijf jaar?”

daling, 15% een 'lichte' daling. Opvallend is dat de **stijgingen** binnen de ruimere erfgoedgemeenschap **hog** **liggen** dan bij de actieve beoefenaars (waarbij 30% groeit en 3% sterk is gestegen).

Invloed verandering van het aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap op praktijkbeoefening (n = 120)	Aantal	Percentage
Helemaal niet	28	23%
Eerder niet	25	21%
Enigszins	30	25%
Eerder wel	26	22%
Sterk	7	6%
Ik weet het niet	4	3%

Tabel 18: Invloed verandering van het aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap op praktijkbeoefening (één antwoord mogelijk).

Veranderingen in omvang kunnen ook een **invloed** hebben **op de beoefening van de praktijk**⁶², al ervaart een grote groep respondenten **'helemaal geen'** (23%) of **'eerder geen'** invloed (21%). Een kwart (25%) merkte **'enige' effecten**, terwijl 22% dit **'eerder wel'** ervaart en 6% een **'sterke' invloed** meldt.

Sterk groeiende erfgoedgemeenschappen brengen specifieke uitdagingen met zich mee. Bij Aalst Carnaval bijvoorbeeld neemt zowel het aantal beoefenaars als het aantal toeschouwers sterk toe. Dat verlengt de optochten, wat soms als te lang wordt ervaren door deelnemers en publiek. Ook de opslagplaatsen schieten tekort en de vraag overstijgt het huidige aanbod. Menigtebeheer (= *crowd management*), feestzones en praktische voorzieningen zoals voldoende parkeerplaatsen komen onder druk te staan.

⁶² Zie vraag 4.3.3. uit de survey: "In welke mate beïnvloedt dit de beoefening van je erfgoedpraktijk?"

Bij het Ros Beiaardcomité ervaart men ook uitdagingen: *“De ruime erfgoedgemeenschap zit qua aantal personen al vele jaren op een hoog niveau, maar de laatste jaren zijn er wel veel meer kanalen ontstaan om in dialoog te gaan met die gemeenschap. Er zijn niet alleen de fysieke ontmoetingen bij repetities en de ommegangen zelf, er zijn heel het jaar door acties van scholen, verenigingen, middenstanders, etc. zowel online als offline. Het monitoren van al die berichten, spontane of georganiseerde activiteiten van onderuit is een hele uitdaging. Anderzijds zorgt het ook voor een enorme dynamiek, los van de eigenlijke ommegangen.”*

Grotere en groeiende erfgoedgemeenschappen voelen zich vaak krachtiger en zelfredzamer, en kunnen leden op veelzijdige manieren inzetten. Kleiner wordende erfgoedgemeenschappen hebben andere uitdagingen: zij verliezen expertise, en kennen een grotere werkdruk per actieve betrokkene.

3.1.2.3 Demografie en diversiteit

Een erfgoedgemeenschap bestaat uit mensen met verschillende sociale en culturele achtergronden, overtuigingen, gender of seksuele oriëntatie, kennis, vaardigheden en levenservaringen. Diversiteit⁶³ kan zich uiten in etnisch-culturele achtergrond⁶⁴, gender en seksualiteit⁶⁵, lichamelijke⁶⁶, neurodiversiteit, verstandelijke handicaps⁶⁷ of onderwijsniveau⁶⁸, maar ook in leeftijdsgroepen.⁶⁹

Vormen van diversiteit (n = 121)	Niet aanwezig	Eerder niet aanwezig	Enigszins aanwezig	Eerder wel aanwezig	Sterk aanwezig	Weet ik niet
Etnisch-cultureel	31%	28%	16%	10%	11%	5%
Gender- en seksualiteit	18%	10%	17%	25%	18%	12%
Lichamelijke	17%	14%	21%	16%	17%	15%
Neurodiversiteit en verstandelijke handicaps	33%	25%	19%	4%	7%	12%
Onderwijs	9%	5%	21%	25%	29%	11%

Tabel 19: In welke mate is er een vorm van diversiteit binnen de erfgoedgemeenschap aanwezig (één antwoord mogelijk per vorm van diversiteit).

⁶³ Zie VRT en UAntwerpen. Zie vraag 6.1. uit de survey: “In welke mate is er sprake van diversiteit binnen jouw erfgoedgemeenschap?”

⁶⁴ Etnisch-culturele diversiteit: Binnen mijn erfgoedgemeenschap hebben mensen verschillende afkomsten, culturen, talen, tradities, religies of nationaliteiten. (bron: VRT en UAntwerpen)

⁶⁵ Gender- en seksuele diversiteit: Binnen mijn erfgoedgemeenschap zijn er mensen met diverse genderidentiteiten (zoals man, vrouw, trans vrouw, trans man, genderqueer, non-binair...) en mensen die hun seksualiteit op verschillende manieren ervaren en uiten (zoals heteroseksualiteit, homoseksualiteit, bisexualiteit, asexualiteit...). (bron: cavarria)

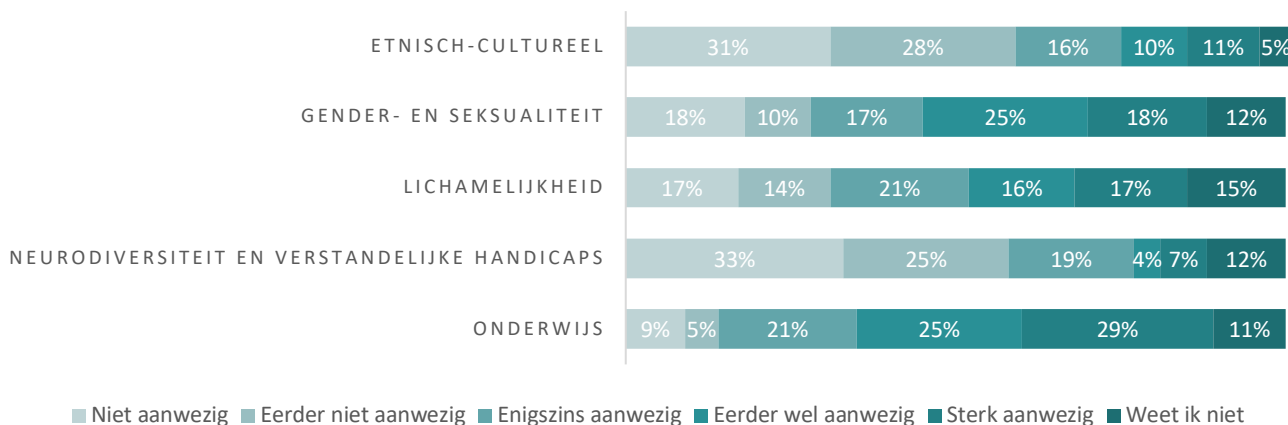
⁶⁶ Lichamelijke diversiteit: Binnen mijn erfgoedgemeenschap zijn er mensen met en zonder een motorische of lichamelijke handicap. (bron: Unia)

⁶⁷ Neurodiversiteit en verstandelijke handicaps: Binnen mijn erfgoedgemeenschap zijn er mensen met verschillende hersenontwikkelingen (neurodiversiteit – bijvoorbeeld OCD, epilepsie, dyslexie, dyspraxie, spraakstoornis, leer- en geheugenstoornissen, Tourettes, ...) en/of mensen met en zonder een verstandelijke handicap. Dat zijn handicaps die zowel het intellectueel functioneren als het aanpassingsgedrag bepalen, bijvoorbeeld Syndroom van Down, Fragiele X syndroom. (bron: Komaf)

⁶⁸ Onderwijsniveau (scholingsgraad): Binnen mijn erfgoedgemeenschap zijn er mensen met uiteenlopende opleidingsniveaus: sommigen zonder secundair diploma, anderen met een secundair diploma, en enkelen met een diploma hoger onderwijs. (bron: Statistiek Vlaanderen)

⁶⁹ Zie vraag 6.2. uit de survey: “Welke leeftijden hebben de actieve beoefenaars?”

VORMEN VAN DIVERSITEIT BINNEN DE ERFGOEDGEMEENSCHAP (SURVEY)

Bovenstaande percentages tonen in welke mate een bepaalde vorm van diversiteit aanwezig is bij erfgoedgemeenschappen uit de survey.⁷⁰

– Scholingsgraad en onderwijsniveau

Qua onderwijsniveau of scholingsgraad van de betrokkenen in een erfgoedgemeenschap zien we een heel grote diversiteit. Diversiteit in onderwijsniveau is **‘sterk’ (29%)** of **‘eerder wel’** aanwezig (25%) bij de meeste respondenten. Erfgoedgemeenschappen brengen mensen samen uit verschillende lagen van de samenleving. Sommigen hebben geen secundair diploma, anderen wel of hebben ook verder gestudeerd in het hoger onderwijs. Vaak speelt het opleidingsniveau **geen rol bij het beoefenen van de praktijk**, bijvoorbeeld tijdens carnaval, waar sociale en culturele verschillen vervagen.

– Gender- en seksuele diversiteit

18% van de respondenten geeft aan dat in hun erfgoedgemeenschap **gender- en seksuele diversiteit relatief ‘sterk’ aanwezig is**. De meeste erfgoedgemeenschappen vertonen **‘enigszins’ (17%)** of **‘eerder’ (25%)** gender- en seksuele diversiteit binnen hun erfgoedgemeenschap. De meerderheid van de respondenten geeft aan zich open te stellen voor iedereen, al zijn er ook enkele gemeenschappen die aangeven dat dit een (blijvend) werkpunt is. Sommige praktijken zijn historisch gegroeid met enkel mannelijke beoefenaars, terwijl ze ook aangeven dat vandaag deze scheidingen niet meer wenselijk of langer houdbaar zijn. Leden van een erfgoedgemeenschap rapporteren dat zij kritisch naar zichzelf te durven kijken: ze stellen zich de vraag of gender scheidingen nog relevant zijn. **Een gender- en seksuele diverse groep wordt ervaren als een verrijking voor de erfgoedgemeenschap.**

⁷⁰ Waarbij de waarden staan voor: 1 = niet aanwezig; 2 = eerder niet aanwezig; 3 = enigszins aanwezig; 4 = eerder wel aanwezig; 5 = sterk aanwezig; 6 = weet ik niet.

- **Lichamelijke handicaps, neurodiversiteit en verstandelijke handicaps**

Mensen met een motorische of lichamelijke handicap maken bij **17%** van de respondenten ‘**sterk**’ deel uit van de erfgoedgemeenschap. **16%** van de respondenten antwoordde ‘**eerder**’ aanwezig, **21%** ‘**enigszins**’ aanwezig. Respondenten die streven naar een inclusieve werking rond hun immaterieel erfgoed **werken bijvoorbeeld samen met gespecialiseerde organisaties** om in te spelen op specifieke behoeften of noden van beoefenaars, deelnemers en toeschouwers. Zo werkt bijvoorbeeld het Ambacht in Beeld Festival samen met [*Hidden Disabilities Sunflower Foundation*](#).

In de survey werden **neurodiversiteit en verstandelijke handicaps binnen de onderzochte praktijken relatief beperkt vermeld**. Voorbeelden zijn OCD, epilepsie, dyslexie, dyspraxie, spraak-/ leer-/ geheugenstoornissen of een verstandelijke handicap. Een meerderheid van de respondenten geeft aan dat deze vorm van diversiteit **‘niet’ aanwezig (33%) of ‘eerder niet’ aanwezig (25%)** is. Samen wijst dit erop dat bij meer dan de helft van de praktijken weinig tot geen mensen met een neurodivers profiel of een verstandelijke beperking betrokken zijn. Daarnaast ervaart **19%** van de respondenten **neurodiversiteit als ‘enigszins’ aanwezig**, terwijl slechts een **kleine minderheid aangeeft dat deze ‘eerder wel’ aanwezig (4%) of zelfs ‘sterk’ aanwezig (7%)** is. **Opvallend is ook dat 12% van de respondenten aangeeft dit niet te weten (bij lichamelijke diversiteit is dit zelfs 15%)**, wat kan wijzen op een beperkte zichtbaarheid of bewustwording rond neurodiversiteit en verstandelijke handicaps binnen erfgoedpraktijken.

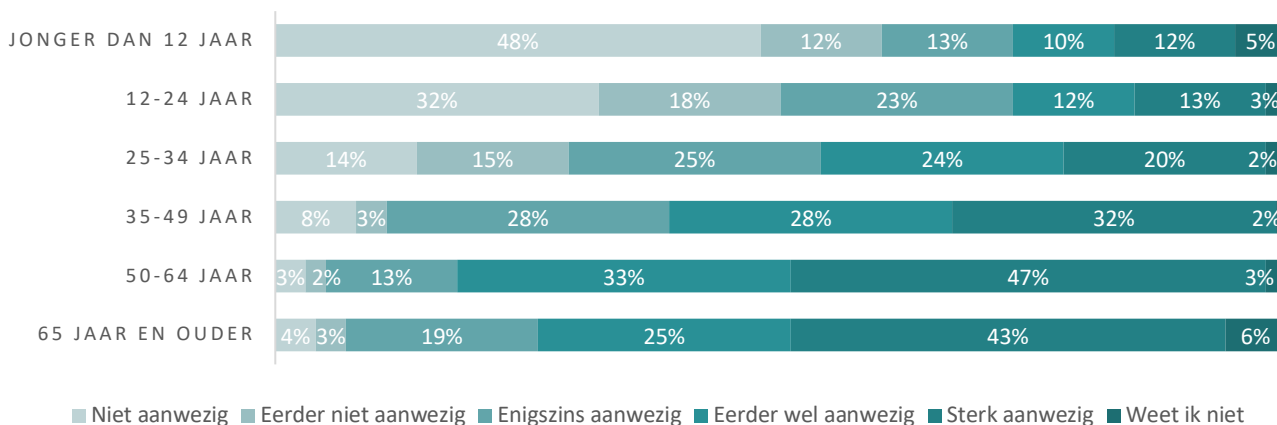
- **Etnisch-culturele diversiteit**

Mensen binnen de erfgoedgemeenschap kunnen verschillende afkomsten, culturen, talen, tradities, religies of nationaliteiten hebben. **Binnen de gemeenschappen en praktijken die de survey hebben ingevuld, is etnisch-culturele diversiteit bij 11% van de gevallen 'sterk' aanwezig en bij 10% 'eerder wel' aanwezig.** Sommige respondenten zijn zich bewust van een gebrek aan representatie van de diversiteit in de huidige samenleving, vooral bij stedelijke praktijken. Niettemin ondernemen veel beoefenaars actieve stappen om inclusiever te werken, bijvoorbeeld door samen te werken met externe organisaties die werken rond etnisch-culturele diversiteit of door de invulling van de praktijk open te houden voor iedereen.

Een voorbeeld hiervan is het [#IftarMee-project](#) van vzw Fedactio dat het verbindende karakter van de ramadan benadrukt. Vrijwilligers nodigen mensen en gezinnen bij hen thuis uit om samen een iftarmaaltijd te delen, waarbij deelnemers worden gekoppeld aan gastgezinnen. Zo brengt het project moslims en niet-moslims samen en stimuleert het ontmoeting, dialoog en wederzijds begrip. Door samen te eten wil #IftarMee gastvrijheid, diversiteit en samenleven in de praktijk brengen.

Immaterieel erfgoed kan verschillende groepen samenbrengen en verbinding creëren, maar zorgt ook soms voor frictie. Feesten, eetcultuur, ambachten en eerder alledaags erfgoed kunnen veel mensen op de been brengen en beschikken zo over een groot verbindend potentieel. Respondenten geven aan dat het delen van een gemeenschappelijk verleden en een gedeelde identiteit bijdraagt aan onderlinge samenhang. Dit blijkt onder meer uit uitspraken van beoefenaars, zoals bij het [manden vlechten](#), waar wordt benadrukt dat vlechttechnieken in culturen over de hele wereld voorkomen, of bij de [Paardenprocessie van Hakendover](#), waar gelovigen en ongelovigen samen deelnemen aan een christelijk geassocieerd gebeuren. Ook praktijken zoals het [maken van strandbloemen uit papier-maché](#) worden beschreven als toegankelijk, creatief en sociaal verbindend.

LEEFTIJDGROEPEN BINNEN DE ACTIEVE BEOEFENAARS (SURVEY)

Immaterieel erfgoed wordt gedragen door mensen van alle leeftijden. Jong en oud dragen bij aan de beoefening van tradities, rituelen en ambachten, maar **de mate van betrokkenheid kan sterk verschillen afhankelijk van de leeftijd van de deelnemers**. Sommige praktijken richten zich expliciet op **specifieke leeftijdsgroepen**. Zo bestaan [jeugdbewegingen](#) grotendeels uit lagere-schoolkinderen en jong-adolescenten. Andere praktijken, zoals bepaalde ambachten of het gebruik van bepaalde machines, vallen onder wetgeving die leeftijdsbeperkingen oplegt. Sommige Europese regelgeving staat pas vanaf 16 jaar toe om met bepaalde machines te werken, waardoor erfgoedgemeenschappen hier rekening mee moeten houden.

Daarnaast zijn er praktijken die **populair zijn bij specifieke leeftijdsgroepen**. Een voorbeeld is [swingdansen](#), dat voornamelijk wordt beoefend door twintigers, dertigers en veertigers. Toch worden jongere deelnemers betrokken via ouders of grootouders, waardoor kinderen al vroeg in aanraking kunnen komen met immaterieel erfgoed. Scholen spelen bovendien een belangrijke rol: ze zorgen ervoor dat kinderen en jongeren een mogelijke eerste kennismaking hebben met immaterieel erfgoed.

De **levensfase** van de actieve beoefenaars beïnvloedt ook hun beschikbaarheid en betrokkenheid. Jonge ouders haken soms (tijdelijk) af door de combinatie van werk en gezinsleven, terwijl gepensioneerden vaak meer tijd hebben om zich actief te engageren voor erfgoedpraktijken.

De mate waarin verschillende leeftijdsgroepen aanwezig zijn in erfgoedgemeenschappen die bevraagd zijn in de survey, blijkt uit de cijfers van de respondenten (gemiddeld):

- **Kinderen onder de 12 jaar:** 'eerder niet' of 'enigszins' aanwezig.
- **Tieners en jongvolwassenen 12-24 jaar:** 'enigszins' aanwezig.
- **Volwassenen 25-49 jaar:** tussen 'enigszins' aanwezig en 'eerder wel' aanwezig.
- **Volwassenen 50-64 jaar:** 'eerder wel' aanwezig.
- **Volwassenen 65 jaar en ouder:** 'eerder wel' tot 'sterk' aanwezig.

De resultaten van de survey laten zien dat de aanwezigheid en betrokkenheid bij erfgoedpraktijken toeneemt met de leeftijd van de beoefenaars uit de survey. Jongeren onder 12 jaar zijn het minst vertegenwoordigd: bij 48% van de respondenten zijn zij helemaal ‘niet’ aanwezig, en slechts 12% geeft aan dat ze ‘sterk’ aanwezig zijn. Ook de groep 12–24 jaar is relatief beperkt aanwezig, met 32% ‘niet’ aanwezig en 13% ‘sterk’ aanwezig.

Bij de volwassenen neemt de aanwezigheid duidelijk toe. De groep 25-34 jaar is bij bijna een kwart van de respondenten 'eerder wel' aanwezig (24%), terwijl 20% aangeeft dat zij 'sterk' aanwezig zijn. Voor de groep 35-49 jaar ligt het aandeel dat 'sterk' aanwezig is op 32%, en 28% ziet deze groep als 'eerder wel' aanwezig.

De oudere leeftijdsgroepen zijn nog prominenter aanwezig. Bij de 50-64-jarigen is 47% ‘sterk’ aanwezig en 33% ‘eerder wel’ aanwezig, waarmee deze groep **de grootste vertegenwoordiging** binnen de survey vormt. Bij 65 jaar en ouder daalt het aandeel iets, maar deze groep is nog steeds goed vertegenwoordigd: 43% is ‘sterk’ aanwezig en 25% ‘eerder wel’ aanwezig. Bij oudere deelnemers kan een lichte daling ontstaan door overlijdens, waaronder vinkensport, of door de fysieke en mentale inspanningen die sommige praktijken vereisen, zo is [Bharatanatyam](#) een dansstijl die fysiek zeer veeleisend is. Daarnaast gaan sommige beoefenaars ook op pensioen, zoals [de garnaalvisserij in Oostduinkerke](#).

De beschikbare tijd speelt een grote rol in de deelname van jongere generaties. Zo merkt een beoefenaar op dat kinderen en jongeren tegenwoordig een enorm aanbod aan hobby's hebben, waardoor het moeilijker is voor erfgoedgemeenschappen om hun praktijk onder de aandacht te brengen. Sommige tradities, zoals populaire eetculturen, worden echter vanzelf door alle leeftijden beleefd en zijn daardoor makkelijker toegankelijk voor jongere deelnemers.

3.1.3 Organisatiestructuur

Immaterieel erfgoed wordt gedragen en beoefend door **erfgoedgemeenschappen**. De manieren waarop die **georganiseerd zijn, blijken weliswaar sterk uiteenlopend**. De organisatievorm achter een bepaalde immaterieel-erfgoedpraktijk wordt ingegeven door de specifieke noden van de praktijken, of wensen/mogelijkheden van de betrokkenen.

Sommige praktijken worden **volledig individueel** uitgevoerd, andere **naast elkaar door meerdere beoefenaars**, en weer andere verlopen in **(georganiseerd) groepsverband**.

Erfgoedgemeenschappen kunnen zich organiseren in **informele netwerken, werkgroepen, raden of comités**, en kiezen ervoor **al dan niet een juridische structuur** te hanteren.

De beoefening en overdracht van immaterieel erfgoed vindt plaats in **fysieke, digitale en hybride contexten**, waarbij organisatievormen **flexibel en veranderlijk** zijn.

3.1.3.1 Samenwerking⁷¹

Samenwerking tussen praktijkbeoefenaars (n = 125)	Aantal	Percentage
Nee, de praktijk wordt beoefend door één individu of meerdere individuen los van elkaar	34	27%
Ja, de praktijk wordt als groep beoefend (losse groep, werkgroep, raad, comité,...)	91	73%

Tabel 21: Samenwerking tussen praktijkbeoefenaars (één antwoord mogelijk).

⁷¹ Zie vraag 4.1.1. uit de survey: "Bestaat er samenwerking tussen praktijkbeoefenaars / leden / ...?"

SAMENWERKING TUSSEN PRAKTIJKBEOEFENAARS (SURVEY)

Antwoord	Percentage
Ja, de praktijk wordt als groep beoefend (losse groep, werkgroep, raad, comité, ...)	73%
Nee, de praktijk wordt beoefend door één individu of meerdere individuen los van elkaar	27%

Uit de gegevens blijkt dat ongeveer driekwart van de respondenten (73%) hun praktijk in groep beoefenen. Dit kan op verschillende manieren plaatsvinden:

- Ongeveer **27%** van de respondenten beoefent hun praktijk **individueel of met meerdere individuen los van elkaar**. Een concreet voorbeeld hiervan is een [bakker in Kanne](#), die zijn rijstap in grotten bereidt. Tot op heden kent deze bakker geen andere beoefenaars die deze specifieke bereidingswijze toepassen. Het illustreert dat sommige erfgoedpraktijken heel specifiek zijn en volledig individueel worden doorgegeven, terwijl andere praktijken juist gebaat zijn bij samenwerking en groepsorganisatie.

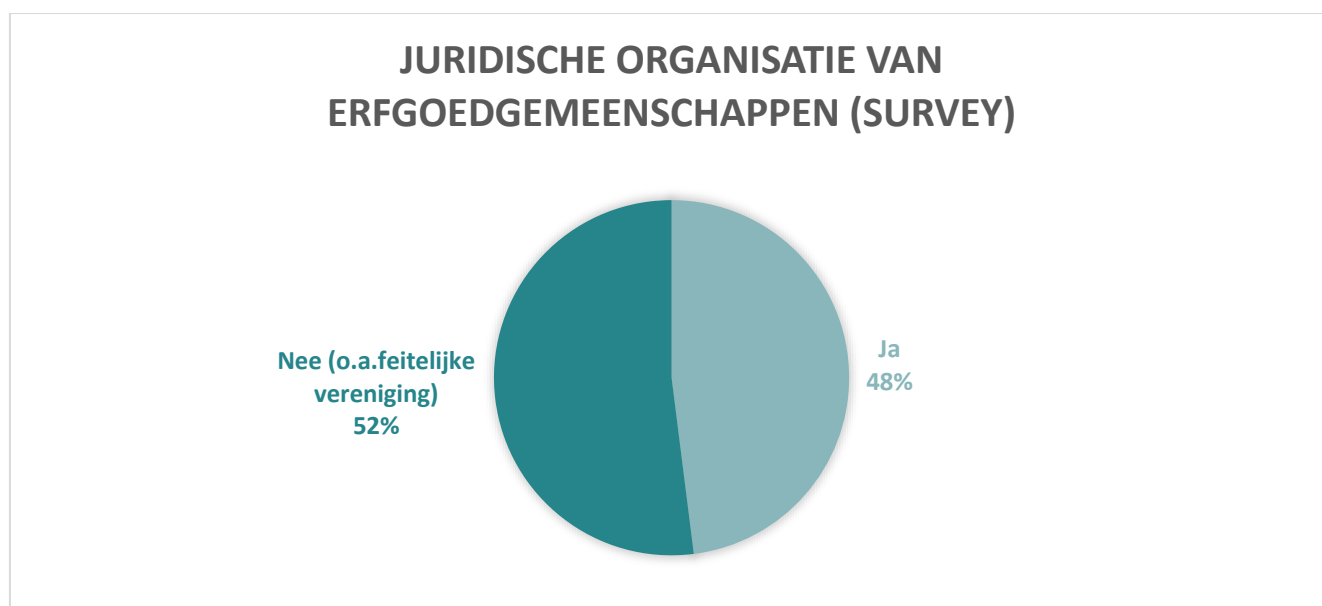
Veel erfgoedgemeenschappen combineren beide vormen. Zo kan een beoefenaar starten in een groepsverband om de techniek onder de knie te krijgen, en later zelfstandig verder werken. Omgekeerd kan iemand die normaal individueel oefent, tijdelijk aansluiten bij een groep voor een gezamenlijk project, bijvoorbeeld bij het creëren van een bloemencorso of bij repetities voor een processie. Dit flexibele karakter

maakt het mogelijk om de erfgoedpraktijk op maat van de beoefenaar en de context te organiseren, zonder dat de kwaliteit of continuïteit verloren gaat.

3.1.3.2 Juridische organisatievorm

Juridische organisatie van erfgoedgemeenschappen (n = 125)	Aantal	Percentage
Ja	60	48%
Nee (o.a. feitelijke vereniging)	65	52%

Tabel 22: Juridische organisatie van erfgoedgemeenschappen (één antwoord mogelijk).

Erfgoedgemeenschappen kunnen zich al dan niet formeel of formeel/juridisch organiseren, zowel wanneer het om individuen als om groepen gaat.⁷² **Ongeveer de helft van de erfgoedgemeenschappen uit de survey (52%)** kiest ervoor om **geen juridische structuur** aan te nemen. Dit betreft zowel individueel beoefende praktijken - zoals praktijken die **thuis** worden beoefend door losstaande individuen (bijvoorbeeld [Pysanky](#) of [passata maken](#)) - als groepen die functioneren als **feitelijke vereniging**, zoals [botanisch vakmanschap](#). In sommige gevallen opereren zij onder de vleugels van een andere organisatie, zoals een stadsbestuur bij [Koninklijk Leieslagcomité Kuurne](#) of een kerkfabriek bij bijvoorbeeld de [Sint-Leonardusprocessie](#).

De andere **48% van de erfgoedgemeenschappen** is **wel juridisch georganiseerd**. Sommige gemeenschappen starten als feitelijke verenigingen en schakelen later over naar een rechtspersoonlijkheid, zoals een vzw. De redenen om zich juridisch te structureren zijn uiteenlopend. Ze hebben onder meer te maken met **veiligheid en aansprakelijkheid**, bijvoorbeeld via verzekeringen, maar ook met **betere toegang tot subsidiemogelijkheden**.

⁷² Zie vraag 4.1.2. uit de survey: "Is jouw erfgoedgemeenschap (deels) juridisch georganiseerd?"

Tegelijk brengt een juridisch statuut ook nadelen met zich mee, zoals bijkomende administratieve lasten en kosten voor het opstellen of aanpassen van statuten. Erfgoedgemeenschappen maken hierin telkens zelf een afweging, afhankelijk van hun noden en schaal.⁷³

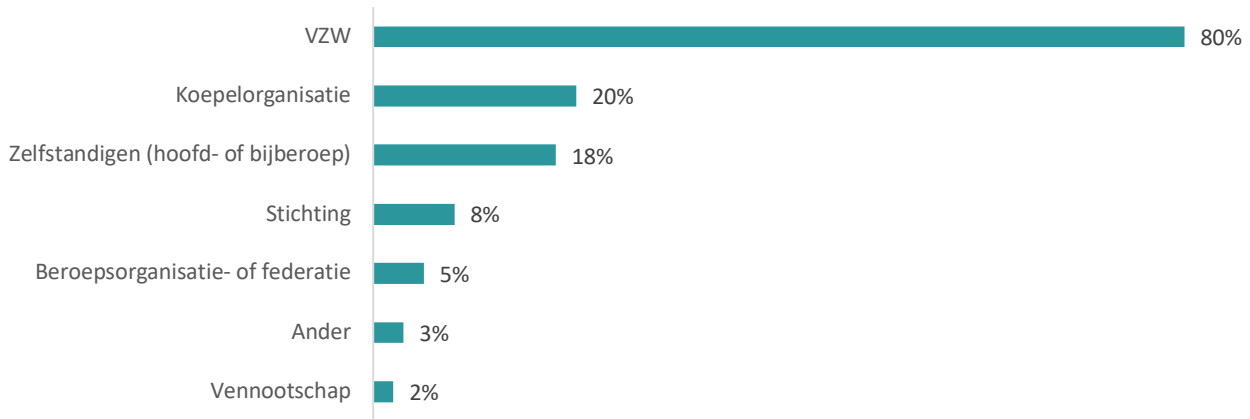
Er bestaat een **duidelijk verband** tussen het aantal actieve beoefenaars en de juridische organisatievorm van erfgoedgemeenschappen. **Juridisch georganiseerde erfgoedgemeenschappen oefenen doorgaans activiteiten uit waarbij een groter aantal personen betrokken zijn**, wat logisch is gezien grotere groepen vaker te maken krijgen met verhoogde risico's, aansprakelijkheid en de nood aan financiële middelen.⁷⁴

Juridische organisatievormen bij erfgoedgemeenschappen (n = 60)	Aantal	Percentage
Zelfstandigen (hoofd- of bijberoep)	11	18%
vzw	48	80%
Koepelorganisatie	12	20%
Stichting	5	8%
Beroepsorganisatie- of federatie	3	5%
Vennootschap	1	2%
Ander	2	3%

⁷³ Zie vraag 4.1.2.1. uit de survey.: “Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd?”

74 De respondenten gaven aan geen idee te hebben van de omvang, en werden voor deze analyse als missing beschouwd. Ook de 5 personen met waarde '0' zijn niet geldig, en werden verwijderd. We zien dat de meeste erfgoedgemeenschappen tussen 2 en 99 beoefenaars kennen, maar grotere gemeenschappen zijn zeker ook vertegenwoordigd. Wanneer we deze ordinale variabele vergelijken tussen de gemeenschappen die wel en niet juridisch georganiseerd zijn met een Mann-Whitney U-toets, zien we dat de georganiseerde gemeenschappen significant groter zijn ($p < 0.001$). Uit de boxplot is af te leiden dat de mediaan 20-99 mensen is bij de juridisch georganiseerde gemeenschappen, terwijl dit 2-19 is bij de niet-georganiseerde.

JURIDISCHE ORGANISATIEVORMEN BIJ ERFGOEDGEMEENSCHAPPEN (SURVEY)

Gangbaarheid van de vzw-structuur

60 respondenten geven aan betrokken te zijn bij een praktijk die **juridisch georganiseerd** is. In **80%** van die gevallen betreft de organisatievorm een **vzw**. Dit is vooral het geval bij muziek- en dansgroepen, carnavalsverenigingen en processiegroepen. Het Gemeentedecreet van 2005⁷⁵ maakte het ook voor lokale besturen mogelijk om zelf vzw's op te richten. Een bekend voorbeeld hiervan is het Ros Beiaardcomité in Dendermonde.

Vzw's zijn interessant omwille van:

- De bescherming van leden
- Een professionelere uitstraling
- De mogelijkheid om vrijwilligers te betrekken
- Vereist geen startkapitaal (in vergelijking met een naamloze vennootschap)

Koepelorganisaties en hun rol

Daarnaast geeft **20%** van de respondenten aan deel uit te maken van een **koepelorganisatie**. Ook kunnen deze juridisch georganiseerd zijn als vzw.

Koepelorganisaties vertegenwoordigen beoefenaars en brengen meerdere organisaties of individuele beoefenaars samen, ze:

- Behartigen belangen
- Ondersteunen beoefenaars bij het borgen van hun praktijk

⁷⁵ Het [Gemeentedecreet van 2005](#) is inmiddels vervangen door het [Decreet lokaal bestuur](#).

- Faciliteren kennisdeling, netwerkvorming en informatie-uitwisseling
- Zorgen voor interne communicatie tussen leden
- Maken het immaterieel erfgoed zichtbaar voor de bredere samenleving

Enkele voorbeelden van koepelorganisaties die ook vzw's zijn: **Vertelkunst** (vertellen), **Reuzen in Vlaanderen** ([reuzencultuur](#)), **Kant in Vlaanderen** ([ambachten en vakmanschap met kant](#)) en de **Frietkotraad** ([Belgische frietcultuur](#)).

Zelfstandigen, beroepsfederaties en andere structuren

Verder geeft **18%** van de respondenten aan actief te zijn als **zelfstandige**, in **hoofd- of bijberoep**. Deze beoefenaars genereren inkomsten met hun praktijk, die geheel of gedeeltelijk bijdragen aan hun inkomen.

Negen van de elf zelfstandigen situeren zich met hun praktijk binnen **domein 5: Ambacht, vakmanschap en techniek**. Het gaat om ambachtslieden die al dan niet voltijds actief zijn en hun producten verkopen, maar ook workshops, cursussen of opleidingen organiseren. Zelfstandigheid beperkt zich echter niet tot dit domein; ook drie beoefenaars van praktijken rond Eten en drinken (domein 7) (waarvan één zich ook situeert binnen domein 5) en twee beoefenaars rond Muziek en podiumkunsten (domein 2) ondernemen soms op zelfstandige basis.

Daarnaast sluit **5%** van de respondenten zich aan bij een **beroepsorganisatie of federatie**. Ook deze brengen verschillende leden samen en verdedigen hun belangen. Voorbeelden uit de survey zijn: Bakkers Vlaanderen en Federatie van Grote Bakkerijen van België ([broodcultuur](#)), Benelux Jachthoorn Federatie ([jachthoornblazen](#)) en Choprabisco, de Belgische sectorfederatie voor chocolade, pralines, koekjes en confiserie ([de traditie en knowhow van Belgische chocolade in Vlaanderen](#)).

Stichtingen komen beperkter voor, bij **8%** van de respondenten bij de survey, waaronder Stichting Ma Jong bij het bespelen van de [apinti-drum](#). Slechts één respondent gaf aan georganiseerd te zijn als **vennootschap**, namelijk een bakkerij. **Stads- en gemeentebesturen** die nauw betrokken zijn bij een erfgoedpraktijk worden door respondenten onder de categorie ‘ander’ geplaatst, goed voor **3%**.

Ook hier zijn duidelijke verbanden tussen de juridische organisatievorm en het aantal beoefenaars uit de survey.⁷⁶ **Respondenten die werken vanuit een zelfstandig statuut tellen doorgaans minder beoefenaars.**⁷⁷ Toch bestaan veel beroepsverenigingen - zoals die van kermiscultuur, broodcultuur of frietkoten - als vzw's en zijn zij verbonden met tal van zelfstandigen. Bij de respondenten die werken met een **vzw**, ligt de mediaan **'tussen 100 en 999 beoefenaars'**.⁷⁸ **Koepelorganisaties zijn nog groter:** hier bedraagt de mediaan **'duizenden beoefenaars'**.⁷⁹ Voor de overige organisatievormen werden geen statistisch significante verbanden vastgesteld.

⁷⁶ 7 respondenten gaven aan geen idee te hebben van de omvang, en werden voor deze analyse als missing beschouwd. Ook de 5 personen met waarde '0' zijn niet geldig, en werden verwijderd. De verbanden per organisatievorm en het aantal beoefenaars werden afgetoetst binnen de subgroep van de 56 juridisch georganiseerde gemeenschappen.

⁷⁷ $p = 0.018$. De mediaan is tussen de 100 en 999 beoefenaars bij de niet-zelfstandigen, terwijl dit tussen 2-19 en 20-99 ligt bij de zelfstandigen. Dat laatste kan wanneer 5 van de 10 zelfstandigen het aantal beoefenaars tussen de 2 en 19 personen aanduidt, en de zesde respondent het aantal beoefenaars tussen 20 en 99 personen aanduidt.

⁷⁸ $p = 0.001$ ⁷⁹ $p = 0.005$

Juridische vorm en profiel van de actieve beoefenaars uit de survey

Wanneer de juridische organisatievorm wordt gekoppeld aan het profiel van de actieve beoefenaars, komen opnieuw enkele duidelijke en significante verbanden naar voren.

De survey toont dat de meeste respondenten betrokken zijn bij praktijken die uitsluitend door vrijwilligers worden gedragen, naast een kleinere groep professionele beoefenaars en een aanzienlijke groep gemengde gemeenschappen. Van de 123 respondenten⁸⁰ zeggen er 67 (55%) betrokken te zijn bij een praktijk die door vrijwilligers wordt beoefend. Twaalf respondenten (10%) identificeren zich als professionele beoefenaars, voor wie het uitvoeren van immaterieel erfgoed een (deel van het) beroep vormt. Daarnaast gaat het bij 44 respondenten (36%) over praktijken waarbij vrijwilligers en professionele beoefenaars samen rond één praktijk aan de slag zijn.⁸¹

Waar erfgoedgemeenschappen uit de survey met enkel professionele beoefenaars sterk neigen naar een zelfstandigenstatuut (67%), kiezen erfgoedgemeenschappen die uitsluitend uit vrijwilligers bestaan vaker voor een vzw-structuur (96%).⁸² Dit wijst op een meer collectieve en niet-commerciële organisatie. Gemengde gemeenschappen nemen een tussenpositie in (26%), met zowel zelfstandigen als meer verenigingsgerichte vormen, wat hun hybride karakter weerspiegelt.

3.1.3.3 Fysiek, online of hybride

Fysieke en/of online werking van erfgoedgemeenschappen (n = 121)	Aantal	Percentage
Hoofdzakelijk een fysieke gemeenschap	86	71%
Hoofdzakelijk een online gemeenschap	2	2%
Uit zowel een fysieke als een online gemeenschap	33	27%

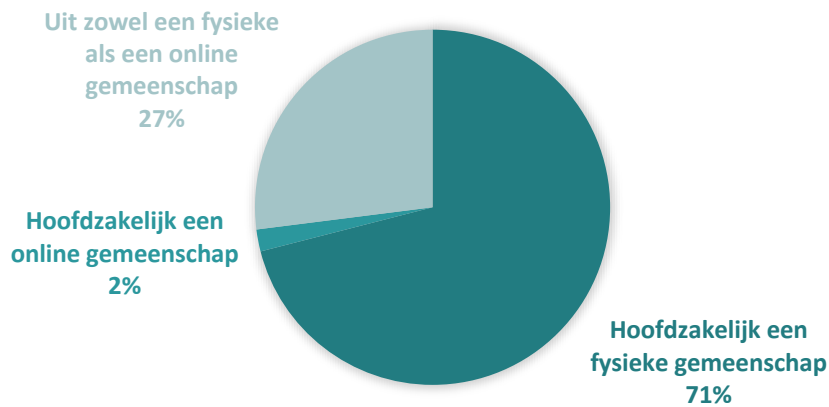
Tabel 24: Fysieke en/of online werking van erfgoedgemeenschappen (één antwoord mogelijk).

⁸⁰ 123 respondenten antwoordden op de vraag 4.2.1. uit de survey: "Wie zijn de actieve beoefenaars?"

⁸¹ Het verband met juridische organisatie wordt nagegaan met een chi-kwadraattoets.

⁸² Fisher Exact $p < 0.001$, wat wijst op een hoogsignificant verband.

FYSIEKE EN ONLINE WERKING VAN ERFGOEDGEMEENSCHAPPEN (SURVEY)

Erfgoedgemeenschappen kunnen zich organiseren en samenkomen in **fysieke, digitale of hybride vormen**.⁸³ De meerderheid van de respondenten beschouwt zichzelf als betrokken bij een **fysieke erfgoedgemeenschap (71%)**. Voor hen is *face-to-face* contact essentieel, vaak omdat de beoefening van de praktijk een fysieke aanwezigheid vereist, bijvoorbeeld door het gebruik van specifieke materialen, lichamelijke vaardigheden of directe interactie tussen beoefenaars.

Tijdens de **COVID-19-periode** konden verschillende praktijken niet in hun reguliere vorm doorgaan. Hierdoor werden **alternatieve online werkvormen** ontwikkeld. Dit leidde niet alleen tot tijdelijke oplossingen, maar opende ook nieuwe perspectieven. Een illustratief voorbeeld is de [Bharatanatyam-danspraktijk](#) in Vlaanderen: dansers volgden tijdens deze periode online lessen bij leraren in India, wat voordien minder gebruikelijk was. Vandaag combineren zij deze online lessen met jaarlijkse fysieke trainingen in India, wat aantoont hoe **digitale en fysieke vormen elkaar kunnen aanvullen**.

Na COVID-19 zijn de meeste erfgoedgemeenschappen opnieuw goeddeels overgeschakeld naar fysieke bijeenkomsten, maar een aanzienlijk deel heeft een hybride werking behouden of ontwikkeld. **27% van de respondenten geeft aan zowel fysiek als online actief te zijn**. Deze hybride aanpak krijgt concreet vorm door een duidelijke taakverdeling: online platformen worden ingezet voor communicatie, voorbereiding, vergaderingen en kennisuitwisseling, terwijl de eigenlijke beoefening of publieke momenten vaak fysiek plaatsvinden. Digitale kanalen maken het bovendien mogelijk om makkelijker mensen te bereiken, zowel binnen als buiten de erfgoedgemeenschap, en verlagen de drempel voor deelname.

Daarnaast **versterken online platformen de internationale dimensie van immaterieel-erfgoedpraktijken**. Fysieke verplaatsingen zijn niet langer noodzakelijk om kennis uit te wisselen of contacten te onderhouden. Erfgoedgemeenschappen groeien ook online, waarbij mensen zich groeperen rond diverse specifieke niches of

⁸³ Zie vraag 4.1.3. Uit de survey: "Bestaat jullie erfgoedgemeenschap hoofdzakelijk uit een fysieke gemeenschap, een online gemeenschap of beide?"

thema's, bijvoorbeeld binnen de [broodcultuur](#). Op die manier ontstaat een dynamiek waarin online en fysieke activiteiten **elkaar wederzijds versterken**.

Dit wordt duidelijk geïllustreerd door de [Ros Beiaardomwegang en Katuit](#) in Dendermonde. De kern van deze erfgoedgemeenschappen - zoals de beheerder, pijnders, reuzendragers, wagenbouwers, heemskinderen en muzikanten - functioneert hoofdzakelijk als een fysieke gemeenschap. Tegelijk hebben de toeschouwers, supporters, vrienden en familieleden zich de voorbije jaren meer en meer online georganiseerd met een actieve 'Ros Beiaardcommunity' op verschillende sociale mediakanalen. Het fysieke evenement (dat slechts om de tien jaar (Ros Beiaard Ommegang) of jaarlijks (Katuit) gebeurt) vormt de aanleiding voor online berichtgeving, terwijl de digitale dynamiek en gemeenschap op hun beurt zorgen voor een grotere bekendheid van het immaterieel erfgoed en stimuleren fysieke bezoeken aan Katuit of de Ros Beiaardomwegang.

Slechts een **kleine minderheid van de respondenten (2%)** beschouwt zichzelf hoofdzakelijk als een **volledig online erfgoedgemeenschap**, waaronder een meubelstofeerder bij de respondenten. In deze gevallen ligt de focus voornamelijk op kennisuitwisseling en het doorgeven van de praktijk via digitale kanalen, zonder structurele fysieke ontmoetingen. Een ander voorbeeld op immaterieelerfgoed.be is de [gamecultuur](#). Gamen is een sociaal gebeuren waarbij spelers online gaminggemeenschappen vormen. Ze spelen samen vanop een fysieke afstand van elkaar en becommentariëren online elkaars spel, bijvoorbeeld via YouTube.

Samenvatting – Immaterieel-erfgoedgemeenschappen in beeld (* op basis van de antwoorden uit de survey)

Domeinen en thema's

- Bijna de helft van de praktijken bevindt zich binnen Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3). Daarna volgen Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5) en Muziek en podiumkunsten (domein 2).

Instrumenten en lijsten

- 9 op 10 praktijken zijn geregistreerd op immaterieelerfgoed.be.
- Bijna 4 op 10 op Inventaris Vlaanderen.
- Bijna 1 op 10 praktijken staat op het Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen).
- Minder dan 1 op 10 is opgenomen op de Representatieve lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed of het Register van goede borgingspraktijken (UNESCO).
- Minder dan 1 op 10 nam deel aan Beurzen Vakmanschap (meester-leerlingtrajecten).

Ruimte en locatie

- Geografische spreiding:
 - Meer dan de helft is actief op lokaal niveau.
 - 1 op 6 op provinciaal niveau of in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
 - Ongeveer een derde is actief op Vlaams, regionaal of internationaal niveau.
 - 1 op 5 is actief op Belgisch niveau.
 - Bijna de helft van die groep combineert hun lokale praktijk met activiteiten op andere niveaus.
- Ruimtelijke spreiding:
 - Meer dan 6 op 10 is actief in verstedelijkt gebied.
 - 6 op 10 is actief in landelijk gebied.
 - Bijna de helft is actief in randstedelijk gebied.
- 6 op 10 heeft specifieke infrastructuur nodig, meer dan de helft beoefent de praktijk buiten in de publieke ruimte.
- 4 op 10 heeft toegang tot gratis ruimtes of maakt gebruik van eigendom van de erfgoedgemeenschap.

Tijd

- 1 op 4 praktijken vindt dagelijks of jaarlijks plaats.
- 1 op 5 praktijken vindt wekelijks plaats.
- 1 op 6 praktijken vindt meerdere keren per jaar plaats.
- 1 op 20 praktijken vindt maandelijks plaats.

Samenstelling van erfgoedgemeenschappen (profielen - aantal)

- 9 op 10 erfgoedgemeenschappen hebben actieve beoefenaars, 6 op 10 hebben ook een ruimere groep deelnemers, ongeveer de helft heeft ook toeschouwers; vrijwilligers, breder publiek / buurtbewoners / inwoners en samenwerkingspartners.
- Actieve beoefenaars zijn merendeels vrijwilligers (meer dan de helft), bij 1 op 10 zijn er uitsluitend professionals, bij 1 op 3 gaat het om een combinatie.
- Grootte-orde van de actieve beoefenaars varieert: Bij 1 op 4 gaat het om tientallen, bij 1 op 6 honderden tot duizenden. Bij 1 op 3 erfgoedgemeenschappen gaat het om kleine groepen (2–19 personen), minder dan 1 op 10 beoefent de praktijk alleen.
- Stabiliteit: 3 op 4 heeft continuïteit in de samenstelling van de actieve beoefenaars; bijna de helft is stabiel, 1 op 3 groeit, 1 op 6 ziet een terugval.
- Ruimere erfgoedgemeenschap: 1 op 3 telt duizenden mensen en meer. Bijna de helft ervaart groei, 1 op 4 is stabiel, 1 op 6 neemt af.

Demografie

- Erfgoedgemeenschappen zijn divers op vlak van onderwijsniveau, etnisch-culturele achtergrond, gender, seksualiteit, lichamelijke, neurodiversiteit, verstandelijke handicaps.
- Grootste diversiteit zichtbaar in scholingsgraad (bij bijna 3 op 4 aanwezig).
- Alle leeftijdsgroepen zijn vertegenwoordigd, betrokkenheid neemt toe naarmate de leeftijd toeneemt (sterk aandeel van 50-plussers).

Organisatiestructuur

- 3 op 4 beoefent een praktijk in groep, 1 op 4 functioneert individueel of met meerdere individuen los van elkaar.
- De helft is formeel juridisch georganiseerd, voornamelijk als vzw (8 op 10).
- 7 op 10 functioneert als fysieke gemeenschap, slechts 1 op 50 hoofdzakelijk online, 1 op 4 combineert fysiek en online.

3.2 NODEN EN UITDAGINGEN BIJ HET BORGEN VAN IMMATERIEEL ERFGOED

Immaterieel erfgoed wordt gedragen door de gemeenschappen die het beoefenen, doorgeven en er betekenis aan geven. Deze erfgoedgemeenschappen functioneren niet los van de maatschappelijke context. Hun samenstelling, engagement en draagkracht worden beïnvloed door demografische evoluties, veranderende vormen van betrokkenheid, organisatorische randvoorwaarden en bredere maatschappelijke ontwikkelingen.

In dit hoofdstuk wordt in kaart gebracht hoe erfgoedgemeenschappen vandaag functioneren en met welke uitdagingen zij geconfronteerd worden. Achtereenvolgens komen de mate en vormen van engagement, demografische tendensen, financiële en organisatorische knelpunten en de impact van maatschappelijke veranderingen en regelgeving aan bod.

Zo ontstaat een beeld van de omstandigheden waarin immaterieel-erfgoedpraktijken vandaag worden beleefd, georganiseerd en doorgegeven, en van de factoren die hun functioneren en volhoudbaarheid mee bepalen.

3.2.1 Ondersteuning door (erfgoed)organisaties- en dienstverleners

Het ondersteuningslandschap in Vlaanderen

In Vlaanderen zet een netwerk van cultureel-erfgoedorganisaties en -professionals zich sinds vele jaren in voor het ondersteunen van het borgen van immaterieel erfgoed en de betrokken erfgoedgemeenschappen. Dit netwerk omvat onder meer **Werkplaats immaterieel erfgoed** (de organisatie immaterieel erfgoed), **landelijke erfgoeddienstverleners**⁸⁴, **FARO** als Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, alsook een groeiende groep **musea, archieven, en erfgoedbibliotheken**. De inzet rond immaterieel erfgoed maakt deel uit van hun werking binnen het Vlaams immaterieel-erfgoedbeleid.

Ook **erfgoedcellen en erfgoedconvenanten**, met een dienstverlenende rol op **bovenlokaal niveau**, nemen een belangrijke plaats in binnen dit landschap. Dit type erfgoeddienstverleners is sinds 2000 actief. In 2025 gaat het over 21 intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (erfgoedconvenanten) en 5 erfgoedcellen in de kunststeden⁸⁵ en Brussel, samen goed voor de ondersteuning van 192 lokale besturen. Tegelijk zijn er regio's, voornamelijk in delen van Limburg, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen, waar (nog) geen erfgoedcel aanwezig is.

Naast dit type organisaties zijn er ook **andere organisatiestructuren** die immaterieel erfgoed ondersteunen, zoals **gemeente- en stadsdiensten**, buiten het kader van **het Vlaams immaterieel-erfgoedbeleid**.

Binnen dit ondersteuningslandschap rond het borgen van immaterieel erfgoed neemt het **Domeinnetwerk immaterieel erfgoed**⁸⁶ een specifieke rol op. Dit netwerk zet zich in voor een heldere onderlinge samenwerking en afstemming tussen organisaties die werken met een thematische invalshoek rond immaterieel erfgoed. Het beoogt zo optimale ondersteuning te realiseren bij het borgen van immaterieel erfgoed in Vlaanderen en Brussel

⁸⁴ Archiefpunt, Bokrijk I Vakmanschap & Erfgoed, CAG. Centrum Agrarische Geschiedenis, CEMPER. Centrum voor Muziek- en podiumerfgoed, CKV. Archiefzorg beeldende kunstarchieven, ETWIE. Expertisecel voor technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed, Histories. Voor en door erfgoedvrijwilligers, PARCUM. Expertisecentrum voor religieuze kunst en cultuur, TOON. Actief met zorgarchief, het Vlaams Architectuurinstituut Kenniscentrum en de Vlaamse erfgoedbibliotheken. Meer info zie: <https://erfgoeddienstverleners.be>.

⁸⁵ Gent, Antwerpen, Brugge, Leuven en Mechelen (<https://erfgoeddienstverleners.be>)

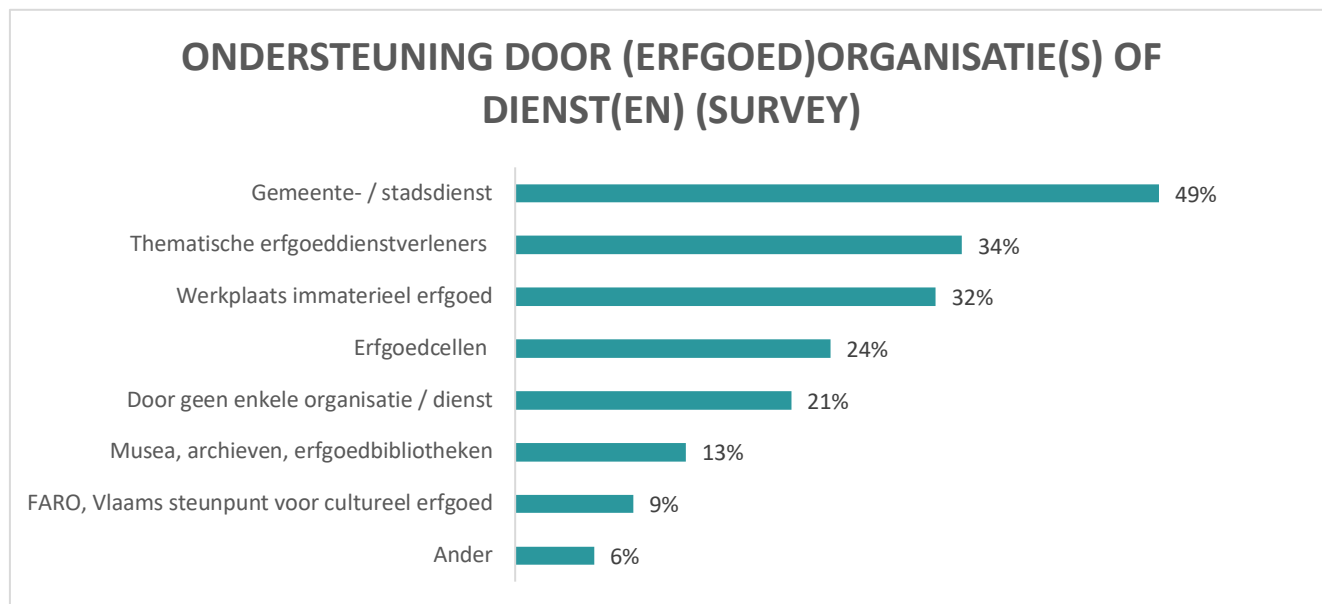
⁸⁶ Meer informatie over het Domeinnetwerk of over de domeinpartners vind je in [deze informatiebundel](#) terug.

doorheen de verschillende immaterieel-erfgoed domeinen en -thema's. Anno 2025 wordt het netwerk gevormd door Werkplaats immaterieel erfgoed, Bokrijk I Vakmanschap & Erfgoed, CAG, CEMPER, ETWIE, Histories, PARCUM en FARO. De landelijke dienstverleners werken hierbij telkens rond één bepaald thema-domein, terwijl de Werkplaats overkoepelend en generiek rond borgen werkt met een aanpak die doorheen alle domeinen strijkt, en instaat als eerste aanspreekpunt en netwerkverbinder in het brede veld van immaterieel erfgoed in Vlaanderen en Brussel. FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, is binnen het netwerk betrokken vanuit haar rol in praktijkontwikkeling, -ondersteuning en internationalisering, en richt zich daarbij op de professionele cultureel-erfgoedsector.⁸⁷

Bereik en drempels in ondersteuning

Ondersteuning door (erfgoed)organisatie(s) of dienst(en) (n = 117)	Aantal	Percentage
Werkplaats immaterieel erfgoed	38	32%
Thematische erfgoeddienstverleners	40	34%
Musea, archieven, erfgoedbibliotheken	15	13%
Gemeente-/stadsdienst	57	49%
FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed	10	9%
Erfgoedcellen	28	24%
Door geen enkele organisatie / dienst	24	21%
Ander	7	6%

Tabel 25: Ondersteuning door (erfgoed)organisatie(s) of dienst(en) (meerdere antwoorden mogelijk).

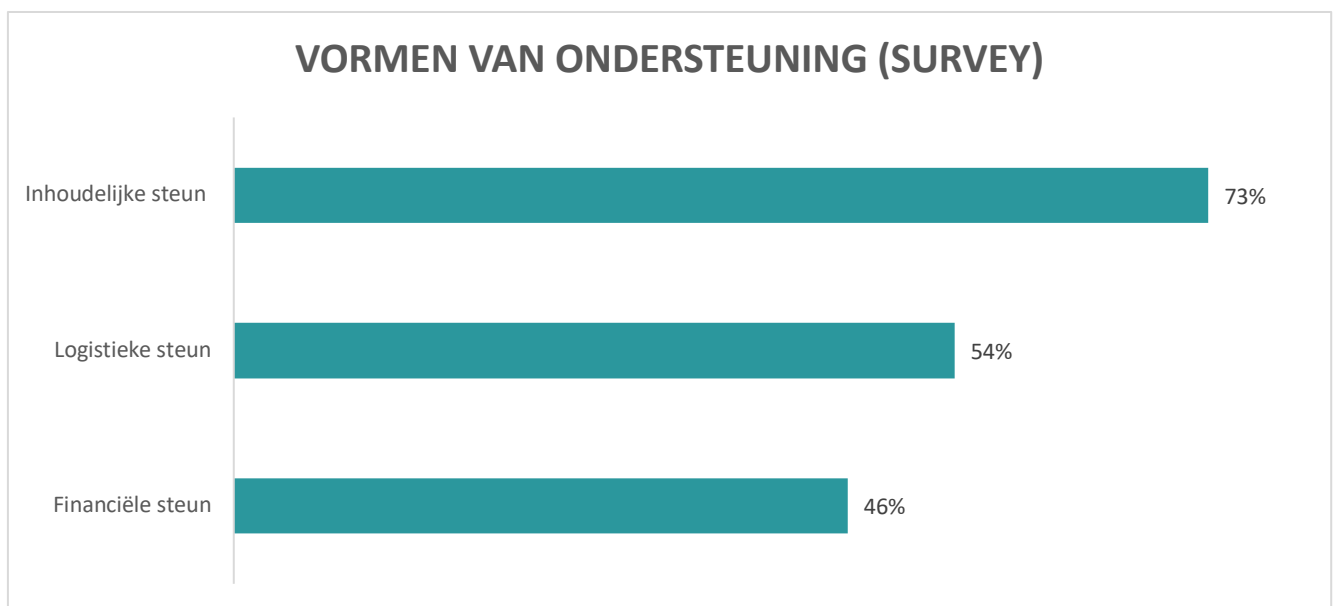

⁸⁷ FARO biedt geen rechtstreekse ondersteuning aan erfgoedbeoefenaars, maar helpt met doorverwijzing binnen de sector.

Vormen van ondersteuning

Vorm van ondersteuning (n = 92)	Aantal	Percentage
Inhoudelijke steun	67	73%
Logistieke steun	50	54%
Financiële steun	42	46%

Tabel 26: Vormen van ondersteuning aangeboden door (erfgoed)organisatie(s) of dienst(en) (meerdere antwoorden mogelijk).

Respondenten die ondersteuning ontvangen, krijgen deze in **uiteenlopende vormen**.⁹¹ **Inhoudelijke ondersteuning** is daarbij het meest voorkomend, namelijk bij **73%** van de respondenten. Deze steun varieert van het delen van informatie en expertise tot het actief meedenken over acties, trajecten en projecten. Zo kreeg bijvoorbeeld vzw De Scute praktische begeleiding bij de renovatie van hun eigen museum en het filmen van een onderdeel van hun praktijk (bouwen van een scheepsmast).⁹²

Daarnaast spelen dienstverlenende erfgoedorganisaties een rol in het zichtbaarder maken van erfgoedgemeenschappen en hun praktijken, onder meer via **communicatie**, **publieksmomenten** en **netwerken**. Ook **vormingen**, **infosessies** en **netwerkmomenten** dragen bij aan het borgen van immaterieel erfgoed, met een sterke focus op kennisoverdracht en versterking van (praktische) vaardigheden binnen de erfgoedgemeenschappen.

Een illustratief voorbeeld is het langdurige initiatief **Op handen gedragen** vanuit een samenwerking tussen Histories, KADOC-KU Leuven en PARCUM. Sinds 2013 draagt dit initiatief bij aan het duurzame behoud van de

⁹¹ Zie vraag 7.3. uit de survey: "Welke ondersteuning bieden zij jouw erfgoedgemeenschap?"

⁹² Zie [Focus Vakmanschap](#)

processiecultuur door processiegroepen te verenigen, kennisuitwisseling te faciliteren en ervaringen te delen. Praktische tips worden daarbij onder meer verspreid via een [brochure](#).

“Bij Werkplaats immaterieel erfgoed ervaar ik een openheid en bereidheid om ook mijn ambacht in de kijker te zetten, los van welke regelgeving of financiering ook.” - handboekbinder

54% van de respondenten ontvangt **logistieke ondersteuning**, waarbij met name **gemeenten** een belangrijke rol spelen. Zij helpen bij praktische en organisatorische aspecten van het beoefenen van een praktijk. Via (digitale) loketten (bijvoorbeeld **het Verenigingsloket**⁹³ van de Vlaamse Overheid en de gemeentelijke **Vrijtijdsloketten**) kunnen erfgoedgemeenschappen met vragen terecht rond sport, jeugd en cultuur, en materialen ontfangen (zoals nadarhekkens of geluidsinstallaties), lokalen reserveren en vergunningen aanvragen voor publieksactiviteiten. Ook andere dienstverleners bieden logistieke ondersteuning, bijvoorbeeld via **uitleendienst**en of **begeleiding bij projectuitvoering** en door het **opzetten van netwerken en werkgroepen**.

Verder ontvangt **46% van de respondenten financiële ondersteuning**, meestal in de vorm van subsidies. Niet alle ondersteunende organisaties of diensten zijn bevoegd om subsidies toe te kennen; dit is wel het geval bij erfgoedcellen en gemeenten. Erfgoedcellen werken doorgaans met **projectmatige subsidies**, terwijl gemeenten vaker **structurele ondersteuning** bieden, bijvoorbeeld bij de Ros Beiaardommegang in Dendermonde.

Een belangrijke kanttekening is dat het **niet-toekennen van subsidies** (na indiening van een aanvraag hiertoe) **de relatie tussen erfgoedgemeenschappen en ondersteunende organisaties onder druk** kan zetten. Wanneer een erfgoedgemeenschap zich tekortgedaan voelt, kan dit leiden tot een vertrouwensbreuk, wat de samenwerking en toekomstige ondersteuning kan bemoeilijken. De thematiek van subsidies wordt later in het rapport verder uitgediept.

Ondersteuning in relatie tot geografische schaal

De **geografische schaal** waarop erfgoedgemeenschappen actief zijn, speelt een duidelijke rol in **wie hen ondersteunt** en welke **vormen van ondersteuning** zij ontvangen. Uit de survey komen meerdere statistisch significante verbanden naar voren tussen de actieradius van erfgoedgemeenschappen en het type ondersteunende organisatie.

Zo blijkt er een **hoog significant verband** te bestaan tussen erfgoedgemeenschappen die zich **lokaal** verenigen en hun praktijk op dat niveau beoefenen, en **ondersteuning door gemeente- en stadsdiensten**. Maar liefst **63%** van de lokaal actieve respondenten (40 van de 64 respondenten) ontvangt ondersteuning van hun gemeente of stad, terwijl dit aandeel bij erfgoedgemeenschappen die enkel op een ruimer niveau actief zijn slechts 31% bedraagt (17 van de 55 respondenten). Lokaal verankerde erfgoedgemeenschappen hebben dus een beduidend **hogere kans op lokale ondersteuning**.⁹⁴

Een gelijkaardig patroon tekent zich af bij respondenten die aangeven actief te zijn op **regionaal of bovenlokaal niveau**. Ook binnen deze groep doet **62%** een beroep op **ondersteuning van gemeente- en stadsdiensten** (23 van de 37 respondenten).⁹⁵ Concreet ontvangen drie van de negen praktijken die uitsluitend regionaal of

⁹³ Zie het [Verenigingsloket](#)

⁹⁴ Hoogsignificant verband waarbij $p < 0,001$

⁹⁵ Significant verband waarbij $p = 0,036$

bovenlokaal actief zijn (33%) alsnog ondersteuning van gemeente- en stadsdiensten, evenals 16 van de 25 praktijken die zowel op lokaal als op regionaal niveau actief zijn (64%). Ter vergelijking: bij erfgoedgemeenschappen die niet op dit schaalniveau actief zijn, ligt dit aandeel op 42% (34 van de 82 respondenten). Dit wijst erop dat gemeenten en steden niet alleen een sleutelrol spelen bij strikt lokaal verankerde praktijken, maar ook bij erfgoedgemeenschappen die zich zowel lokaal als op ruimere schaal organiseren. Voor meer combinaties van geografische spreiding, zie bijlage 5.3.1.

Voor respondenten die actief zijn op **internationaal niveau** verschuift het ondersteuningslandschap. Zij doen significant vaker een beroep op **landelijke erfgoeddienstverleners**. **47%** van de internationaal actieve erfgoedgemeenschappen ontvangt ondersteuning van deze dienstverleners (18 van de 38 respondenten), tegenover 27% (ofwel 22 van de 81 respondenten) zonder internationale reikwijdte. **Internationale activiteit gaat dus vaker samen met ondersteuning door gespecialiseerde, thematisch gerichte erfgoedorganisaties.**⁹⁶

Ook de ondersteuning door FARO vertoont een statistisch verband met **internationale activiteit**. **18%** van de internationaal actieve respondenten geeft aan in het verleden ondersteuning ontvangen te hebben van FARO (7 van de 38 respondenten), terwijl dit slechts 4% bedraagt bij respondenten die niet internationaal actief zijn (3 van de 81 respondenten).⁹⁷ Dit sluit aan bij de rol van FARO binnen de professionele erfgoedsector en hun betrokkenheid bij internationalisering.

Verbanden met specifieke domeinen en thema's

Naast geografische schaal zijn er **significante verschillen** in ondersteuning zichtbaar tussen verschillende **domeinen en thema's** van immaterieel erfgoed.

Binnen het domein **Ambacht, vakmanschap en techniek** doen respondenten duidelijk breder beroep op ondersteuning van **Werkplaats immaterieel erfgoed**: namelijk **44%** van de respondenten binnen dit domein (19 van de 43 respondenten) tegenover 24% van de respondenten binnen de andere domeinen⁹⁸, wat onder meer te duiden valt vanuit de regierol die de Werkplaats opgenomen heeft in het ondersteuningsnetwerk voor de begeleiding van aanvragers van een Beurs Vakmanschap. Daarnaast doet 15 van de 43 respondenten binnen Ambacht, vakmanschap en techniek (**35%**) een beroep op **thematische erfgoeddienstverleners** waaronder Bokrijk, Vakmanschap en ETWIE. Tegelijk geven deze respondenten aan **minder ondersteuning te ontvangen van gemeente- of stadsdiensten**: slechts **35%** (15 van de 43 respondenten) tegenover 55% bij de andere thema-domeinen.⁹⁹ Dit verschil kan worden verklaard vanuit het vaak individuele en (semi-)professionele karakter van ambachtelijke praktijken in combinatie met hun aansluiting bij bovenlokale of thematische expertise.

Ook binnen het thema **Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed** komen uitgesproken patronen naar voren. **Alle elf respondenten** binnen dit thema **geven aan ondersteuning te krijgen**, terwijl bij 32 respondenten (30%) uit andere domeinen aangeeft geen enkele ondersteuning te ontvangen.¹⁰⁰ Dit thema kent bovendien een

⁹⁶ Significant verband waarbij $p = 0,03$

⁹⁷ Significant verband waarbij Fisher's exact $p = 0,012$

⁹⁸ Significant verband waarbij $p = 0,02$

⁹⁹ Significant verband waarbij $p = 0,033$

¹⁰⁰ Significant verband waarbij Fisher's exact $p = 0,035$

“De medewerkers van het Centrum Agrarische Geschiedenis gunnen ons alle vrijheid om het te doen zoals wij het vanuit de Sint-Antonius-vieringen zelf willen doen. Dus zij gaan ons op een goede manier ondersteunen, zij gaan ons helpen, maar zij gaan zeker niks opleggen. En dat is wel plezant om zo te kunnen werken, dat je (rug)steun krijgt, maar dat men niet komt zeggen dat het zo en zo moet gebeuren.” - Voorzitter van de werkgroep 500 jaar Sint-Antoniusvieringen in Oosthoven

32% neemt een **‘neutrale’ houding** aan, terwijl slechts **4%** aangeeft **‘eerder ontevreden’** te zijn, bijvoorbeeld door subsidies die niet zijn toegekend. **9%** van de respondenten is **‘helemaal niet tevreden’**; een kanttekening daarbij is dat deze respondenten eerder in de survey aangeven vooral op zichzelf te steunen en weinig nood ervaren aan externe ondersteuning. Daarnaast geven sommige respondenten ook aan dat zij nauwere contacten wensen met ondersteunende organisaties (met bijvoorbeeld de erfgoedcel), maar hier door tijdsgebrek of andere verplichtingen niet toe komen.¹⁰⁴

Hoewel de bovenstaande ondersteuning duidelijk gewaardeerd wordt, **geven respondenten ook drempels aan**. Ze ervaren een zekere **kwetsbaarheid** in hun relatie met ondersteunende organisaties, vooral wanneer die ondersteuning gepaard gaat met **(financiële) afhankelijkheid**. In tijden van besparingen stellen dienstverlenende organisaties steeds vaker hun (financiële) ondersteuning in vraag, of worden budgetten afgebouwd. Dit kan de continuïteit van de ondersteuning onder druk zetten en maakt het voor erfgoedgemeenschappen moeilijk om een duurzame, langdurige werking te garanderen.

Ook de **afwezigheid van bepaalde ondersteunende structuren** heeft een invloed op de tevredenheid. Zo wijst een erfgoedgemeenschap uit Hasselt expliciet op het gemis van een erfgoedcel in de regio. Daarnaast worden **gemeentefusies** als een bijkomende uitdaging vermeld vermits deze vaak gepaard gaan met heronderhandelingen over budgetten en beleidsprioriteiten, wat onzekerheid kan creëren voor erfgoedgemeenschappen die op (boven)lokaal niveau actief zijn.

Los van deze financiële en organisatorische knelpunten benadrukken respondenten het **belang van samenwerking** met ondersteunende organisaties, niet alleen om hun zichtbaarheid te vergroten, maar ook om **kennisdeling te stimuleren**. Initiatieven zoals studiedagen en netwerkmomenten worden sterk gewaardeerd, omdat zij uitwisseling en ontmoeting tussen verschillende erfgoedgemeenschappen mogelijk maken en inzicht bieden in hoe anderen omgaan met vergelijkbare uitdagingen. **Ondersteuning is** volgens de respondenten dus **noodzakelijk**, zeker in een veranderende maatschappelijke context waarin kennisdeling en onderlinge uitwisseling bijzonder waardevol is.

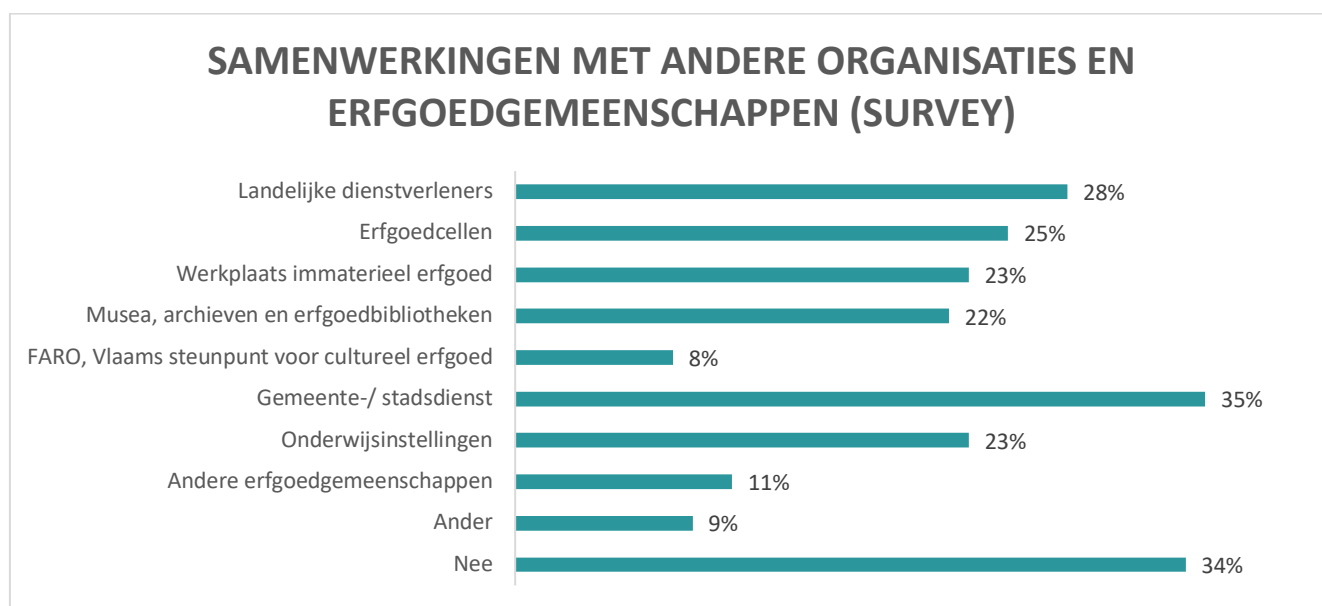
¹⁰⁴ Zie vraag 7.4. uit de survey: "Hoe tevreden is jouw erfgoedgemeenschap over de ondersteuning die ze ontvangt (schaal 1-5)?"

3.2.2 Samenwerkingen

Samenwerkingen met andere organisaties en erfgoedgemeenschappen

Samenwerkingen met andere organisaties en erfgoedgemeenschappen (n = 116)	Aantal	Percentages
Landelijke dienstverleners	32	28%
Erfgoedcellen	29	25%
Werkplaats immaterieel erfgoed	27	23%
Musea, archieven en erfgoedbibliotheken	26	22%
FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed	9	8%
Gemeente-/ stadsdienst	41	35%
Onderwijsinstellingen	27	23%
Andere erfgoedgemeenschappen	13	11%
Ander	10	9%
Nee	40	34%

Tabel 28: Samenwerkingen met andere organisaties en erfgoedgemeenschappen (meerdere antwoorden mogelijk).

Erfgoedgemeenschappen kunnen niet alleen ondersteuning ontvangen, maar gaan ook actief **samenwerkingen** aan met andere organisaties, instellingen of erfgoedgemeenschappen.¹⁰⁵ Die samenwerkingen kunnen gericht zijn op het realiseren van projecten, tentoonstellingen of evenementen, maar ook het uitwisselen van kennis, vaardigheden en materialen. **Twee derde** van de respondenten geeft aan samen te werken met één of meerdere

¹⁰⁵ Zie vraag 7.5. uit de survey "Hebben jullie samenwerkingen met andere erfgoedorganisaties of partners? Bijvoorbeeld via gezamenlijke projecten, tentoonstellingen, evenementen of andere vormen van samenwerking of uitwisseling."

De meest voorkomende samenwerkingspartners zijn steden en gemeenten (35%), gevolgd door thematische erfgoeddienstverleners (28%), erfgoedcellen (25%), Werkplaats immaterieel erfgoed (23%) en onderwijsinstellingen (23%). Daarnaast werkt 22% van de respondenten samen met collectiebeherende instellingen zoals musea, archieven en erfgoedbibliotheken. Een kleiner aandeel van 11% werkt samen met andere erfgoedgemeenschappen. Verder geeft 9% aan samen te werken met andere partners, waaronder de non-profit sector, ministerie van Defensie of VLAMO. Tot slot werkt 8% samen met FARO. Ongeveer een derde van de respondenten gaat geen samenwerkingen aan (34%).

Samenwerking met onderwijs en overdracht van immaterieel erfgoed

Onderwijs fungeert niet alleen als kanaal om te informeren, maar ook als **een plek waar praktijken daadwerkelijk kunnen worden doorgegeven en aangeleerd**. Zo organiseren sommige respondenten **workshops op scholen**, of is hun praktijk geïntegreerd **in het lesprogramma**. Een voorbeeld hiervan is [Makerday](#), georganiseerd door Hogeschool PXL en de Universiteit Hasselt: een standmarkt waar makers hun werk presenteren aan een breed publiek. Voor ambachtslieden vormt dit een uitgelezen kans om in contact te komen met uiteenlopende profielen en om nieuwe mensen warm te maken voor hun erfgoedpraktijk.

Ook het **deeltijds kunstonderwijs** speelt een belangrijke rol in de overdracht van immaterieel erfgoed. Een **historische trommelaar en fijeerfluitspeler** zocht bijvoorbeeld samenwerking met de Academie van Ieper om

¹⁰⁷ Drie kwart van de Inventariselementen gaf aan contacten of samenwerkingen te hebben met onderwijsinstellingen. (rapportage 2025)

deze traditie levend te houden. De Academie stelde lokalen ter beschikking en ging op zoek naar docent fijeerfluit, terwijl hij zelf het trommelen doceert. Vandaag nemen een vijftiental jongeren deel en treden zij op tijdens (internationale) festivals. De ambitie is om dit aanbod in de toekomst verder uit te breiden en te spreiden over Vlaanderen.

Samenwerkingsvormen en sectoroverschrijdende initiatieven

Samenwerkingen nemen **uiteenlopende vormen** aan: samenwerken aan tentoonstellingen, schoolbezoeken organiseren en educatieve pakketten ontwikkelen, maar ook gezamenlijk zorgen voor archivering en duurzame documentatie van de betrokken erfgoedgemeenschap en de praktijk. Respondenten verwijzen hierbij onder meer naar initiatieven zoals [Water & Land](#), [Dag van de Ambachten](#) en netwerken als **Op handen Gedragen** als voorbeelden van waardevolle samenwerking.

Ook [Erfgoeddag](#)¹⁰⁸ wordt door respondenten gezien als een belangrijk moment van samenwerking tussen de culturele erfgoedsector en erfgoedbeoefenaars. Tijdens Erfgoeddag stellen erfgoedgemeenschappen hun ruimtes en praktijk open voor het brede publiek aan de hand van een georganiseerde activiteit. Voor enkele respondenten vormde dit bovendien een eerste contact met de lokale erfgoedcel, wat het begin betekende van verdere samenwerking.

¹⁰⁸ 'Al 25 jaar toont de cultureel-erfgoedsector zichzelf op de eerste zondag na de paasvakantie van zijn allerbeste kant. Erfgoeddag laat de nieuwsgierige bezoeker kennismaken met het roerend en immaterieel erfgoed, in al zijn verscheidenheid en met al het werk dat daar voor en achter de schermen bij hoort.' (bron: [FARO](#))

3.2.3 Engagement

Veranderende vormen van betrokkenheid binnen erfgoedgemeenschappen

Een immaterieel-erfgoedgemeenschap kan je begrijpen als een **netwerk of geheel van uiteenlopende betrokkenen**. Het gaat onder meer om beoefenaars, toeschouwers, meesters, beginners, sympathisanten, activisten, ondernemers, erfgoedwerkers, makers, belangenbehartigers, publiek en voorbijgangers. Elk van deze actoren kan **een eigen rol** opnemen in het voortleven van een immaterieel-erfgoedpraktijk. Die rollen zijn bovendien niet statisch. **Doorheen de tijd veranderen** ze onder invloed van levensloopfactoren zoals gezinsvorming, pensionering, verhuiscbewegingen of veranderende interesses.

Tegelijkertijd zorgen bredere maatschappelijke en demografische evoluties, evenals veranderingen in de organisatie van werk en vrije tijd, voor **verschuivingen in verwachtingen, engagementen en vormen van betrokkenheid bij immaterieel erfgoed**. De snelle veranderingen van vandaag leiden tot meer fluïde invullingen van wat een erfgoedgemeenschap kan zijn. Dat roept vragen op over welke rol iemand binnen zo'n gemeenschap kan of wil opnemen, en over de mate en duur van dat engagement.

De betrokkenheid bij erfgoedpraktijken evolueert merkbaar. In sommige gevallen is er sprake van minder langdurig engagement, en van meer tijdelijke, wisselende of projectmatige vormen van betrokkenheid. Erfgoedgemeenschappen geven aan dat zij in deze context actief zoeken naar nieuwe en passende modellen om hun praktijken te blijven organiseren, samen met een brede groep van enthousiastelingen en betrokkenen.¹⁰⁹

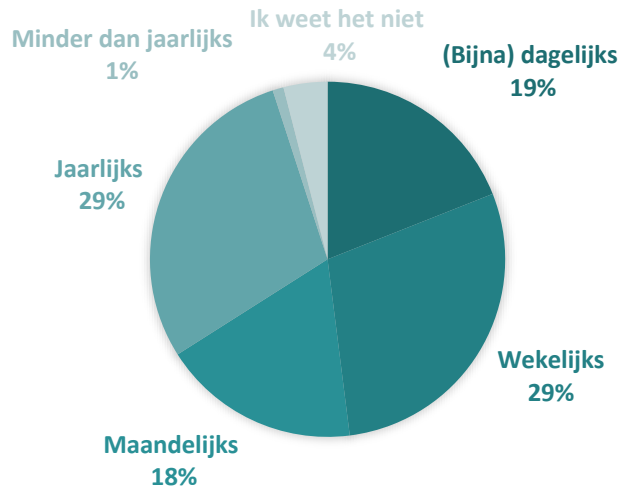
Intensiteit van engagement: hoe vaak zetten mensen zich in

Hoe vaak engageren beoefenaars zich voor de praktijk (n = 121)	Aantal	Percentage
(Bijna) dagelijks	23	19%
Wekelijks (één of meerdere keren per week)	35	29%
Maandelijks (één of meerdere keren per maand)	22	18%
Jaarlijks (één of meerdere keren in de afgelopen 12 maanden)	35	29%
Minder dan jaarlijks	1	1%
Ik weet het niet	5	4%

Tabel 29: Hoe vaak engageren beoefenaars zich voor de praktijk (één antwoord mogelijk).

¹⁰⁹ [Nota versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken](#), pagina 7.

ENGAGEMENT VAN BEOEFENAARS (SURVEY)

De mate en ritmes waarin actieve beoefenaars zich engageren, verschillen sterk tussen de respondenten.¹¹⁰ Ongeveer een vijfde (19%) van de actieve beoefenaars houdt zich **dagelijks** bezig met hun immaterieel erfgoed. Dit betreft onder meer praktijken waarbij het vakmanschap samenvalt met een economische activiteit, zoals [taxidermie](#), [het aanleren en toepassen van braille](#) of het deelnemen aan een [broodcultuur](#). Ook leden van processiegroepen die zich dagelijks inzetten voor hun vereniging en praktijk vallen binnen deze categorie.

De meest voorkomende vorm van engagement is een **wekelijkse inzet**: 29% van de actieve beoefenaars in de survey engageert zich één of meerdere dagen per week. Dat varieert van muziek- en dansgroepen die wekelijks samenkomen om te repeteren, tot individuen die via een wekelijkse cursus in een ambacht aanleren of verdiepen.

Een even groot aandeel, 29%, geeft aan slechts **één of meerdere keren per jaar** actief de praktijk te beoefenen. Dit komt vooral voor bij erfgoedpraktijken die gebonden zijn aan een specifiek moment of een afgebakende periode in het jaar, zoals feesten, rituelen of seizoensgebonden activiteiten, waarbij de beoefening tijdelijk intensiever wordt.

Daarnaast engageert 18% van de respondenten zich **maandelijks**. Voorbeelden zijn initiatieven zoals de [Fietsende Fanfare](#) of de provinciale afdelingen van [houtdraaiers](#). Tijdens deze bijeenkomsten wisselen zij ervaringen en technieken uit, voeren zij demonstraties uit en focussen zij telkens op een ander thema.

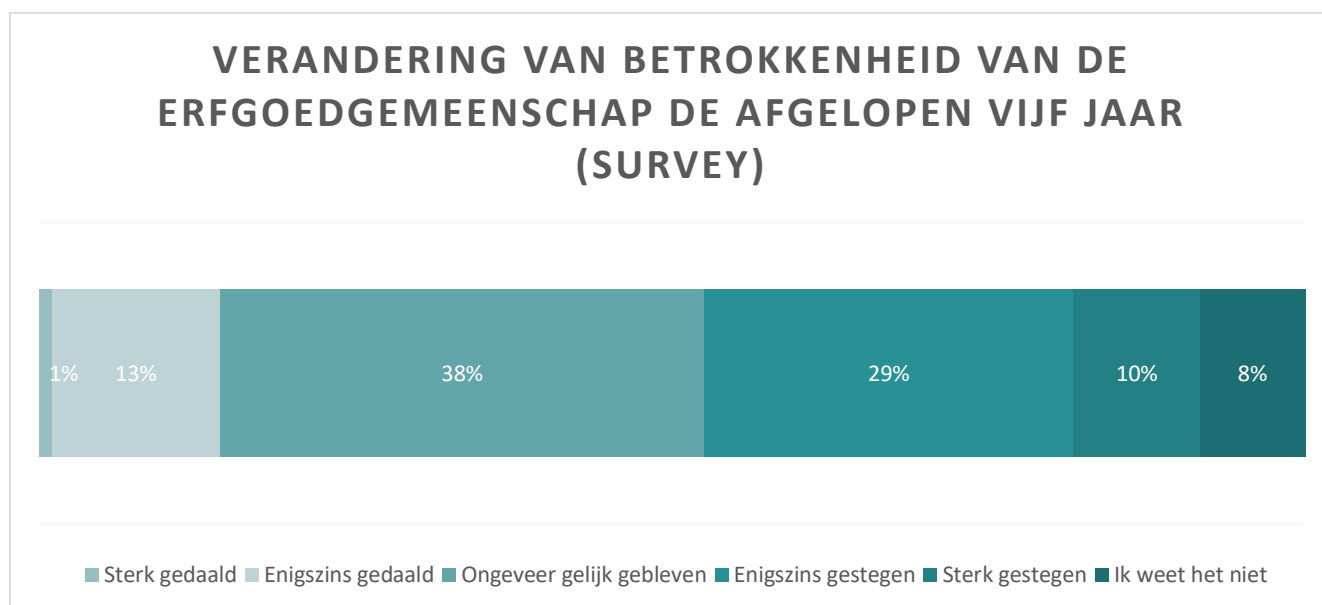
Slechts een **zeer klein aandeel (1%)** geeft aan zich **minder dan jaarlijks** in te zetten, bijvoorbeeld bij voorstellingen die uitsluitend tijdens [kermissen](#) worden opgevoerd.

¹¹⁰ Zie vraag 5.1. uit de survey: "Hoe vaak engageren de actieve beoefenaars zich voor deze praktijk?"

Evolutie van betrokkenheid in de afgelopen vijf jaar

Verandering van betrokkenheid van de erfgoedgemeenschap de afgelopen vijf jaar (n = 120)	Aantal	Percentage
Sterk gedaald	1	1%
Enigszins gedaald	16	13%
Ongeveer gelijk gebleven	46	38%
Enigszins gestegen	35	29%
Sterk gestegen	12	10%
Ik weet het niet	10	8%

Tabel 30: Verandering van betrokkenheid van de erfgoedgemeenschap de afgelopen vijf jaar (één antwoord mogelijk).

Engagement is geen vaststaand gegeven. Binnen erfgoedgemeenschappen kan de betrokkenheid in de loop van tijd toenemen, afnemen of stabiel blijven.¹¹¹ Ook de intensiteit en de aard van die betrokkenheid evolueren.

Daarbij stellen we in de survey bovendien - misschien verrassend? - een **bijzonder dynamische groei** vast: **38%** van de respondenten geeft aan dat de betrokkenheid binnen hun gemeenschap **in de afgelopen vijf jaar 'ongeveer gelijk' is gebleven**. Meer dan een derde spreekt zelfs van een toename: **29%** ervaart een **'lichte' stijging**, en **10%** rapporteert zelfs een **'sterke' stijging** van de betrokkenheid.¹¹²

De verklaringen voor deze toegenomen betrokkenheid zijn divers en verschillen van praktijk tot praktijk. **Ondersteuning door erfgoedprofessionals speelt hierbij vaak een belangrijke stimulerende rol**, bijvoorbeeld

¹¹¹ Zie vraag 5.2. uit de survey: “Hoe evolueerde de betrokkenheid binnen jouw ruimere erfgoedgemeenschap de voorbije vijf jaar?”

¹¹² Cijfers uit de rapportage (2025) tonen aan dat 60% van de Inventariselementen een groeiende betrokkenheid binnen de erfgoedgemeenschap zien.

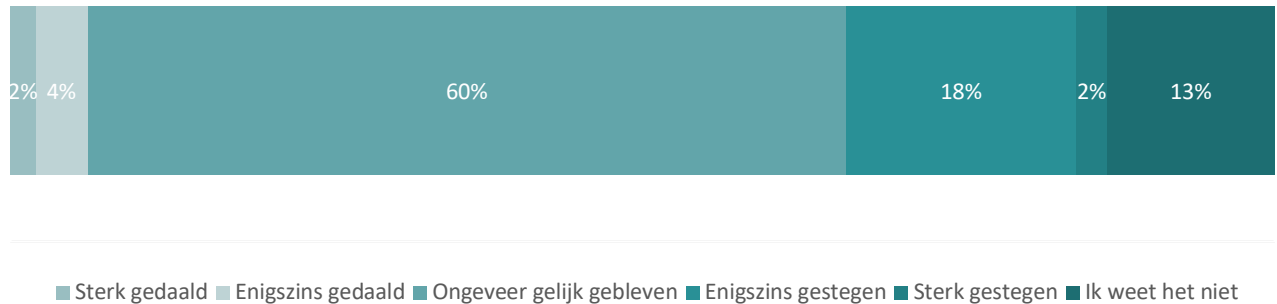
“Zowel de erkenning van de frietkotcultuur als immaterieel cultureel erfgoed als de bescherming van drie frituren als monument heeft de bewustwording, zowel binnen als buiten de sector sterk aangewakkerd.” - Vertegenwoordiger van de frietkotcultuur

Niettemin geeft ongeveer **een zevende** van de respondenten aan dat de betrokkenheid in de afgelopen vijf jaar is **afgenomen**. Binnen die groep ervaart **13% een 'lichte' terugval**, terwijl **1%** spreekt van een **'sterke' daling**. Dat uit zich onder meer in een lager aantal toeschouwers en een krimpend ledenbestand.

Duur van engagement: korter, langer of stabiel

Tabel 31: Verandering in de duur van het engagement binnen de erfgoedgemeenschap de afgelopen vijf jaar (één antwoord mogelijk).

VERANDERING IN DE DUUR VAN HET ENGAGEMENT VAN DE ERFGOEDGEMEENSCHAP (SURVEY)

Niet alleen de mate van betrokkenheid verandert, maar ook de **duur van het engagement** binnen erfgoedgemeenschappen **kan evolueren**.¹¹³ Deze duur varieert bovendien naargelang het moment van het beoefenen van een praktijk. Praktijken, zoals de [Sint-Antoniusviering in Koningsgooikt](#) of de [Sint-Hubertusprocessie in Elewijt](#), die toewerken naar een specifieke datum, kennen doorgaans een intensiever engagement in de laatste fase voor bijvoorbeeld een viering of parade, terwijl andere leden zich langduriger kunnen blijven inzetten, zoals wekelijks doorheen het jaar of net al decennialang in een bestuur zitten.

Kijken we naar de afgelopen vijf jaar, dan geeft **60%** aan dat de duur van hun engagement **‘ongeveer gelijk’ is gebleven**. Bij **20%** van de respondenten **nam de duur toe**: **18%** ervaart een **‘lichte’ stijging** en **2%** een **‘sterke’ toename**. Zo blijft bijvoorbeeld binnen een vaste kern van carnavalisten sprake van langdurig en intens engagement, terwijl er daarnaast steeds vaker losse groepen ontstaan uit carnavalisten die zich slechts tijdelijk (vanaf een paar weken voor tot aan het uitgaan van de stoet) engageren.

Zo blijkt uit de survey ook op het vlak van **tijdsinzet** sprake van een **uitgesproken dynamiek en toename van betrokkenheid** bij actieve erfgoedgemeenschappen.

Een **veel kleiner aandeel merkt een afname**: voor **4%** van de respondenten is de duur van het engagement **verminderd**, en bij **2%** zelfs **‘sterk’ gedaald**.

¹¹³ Zie vraag 5.3. uit de survey: “Hoe evolueerde de duur van het engagement de voorbije vijf jaar? Blijven mensen korter of net langer geëngageerd binnen de erfgoedgemeenschap?”

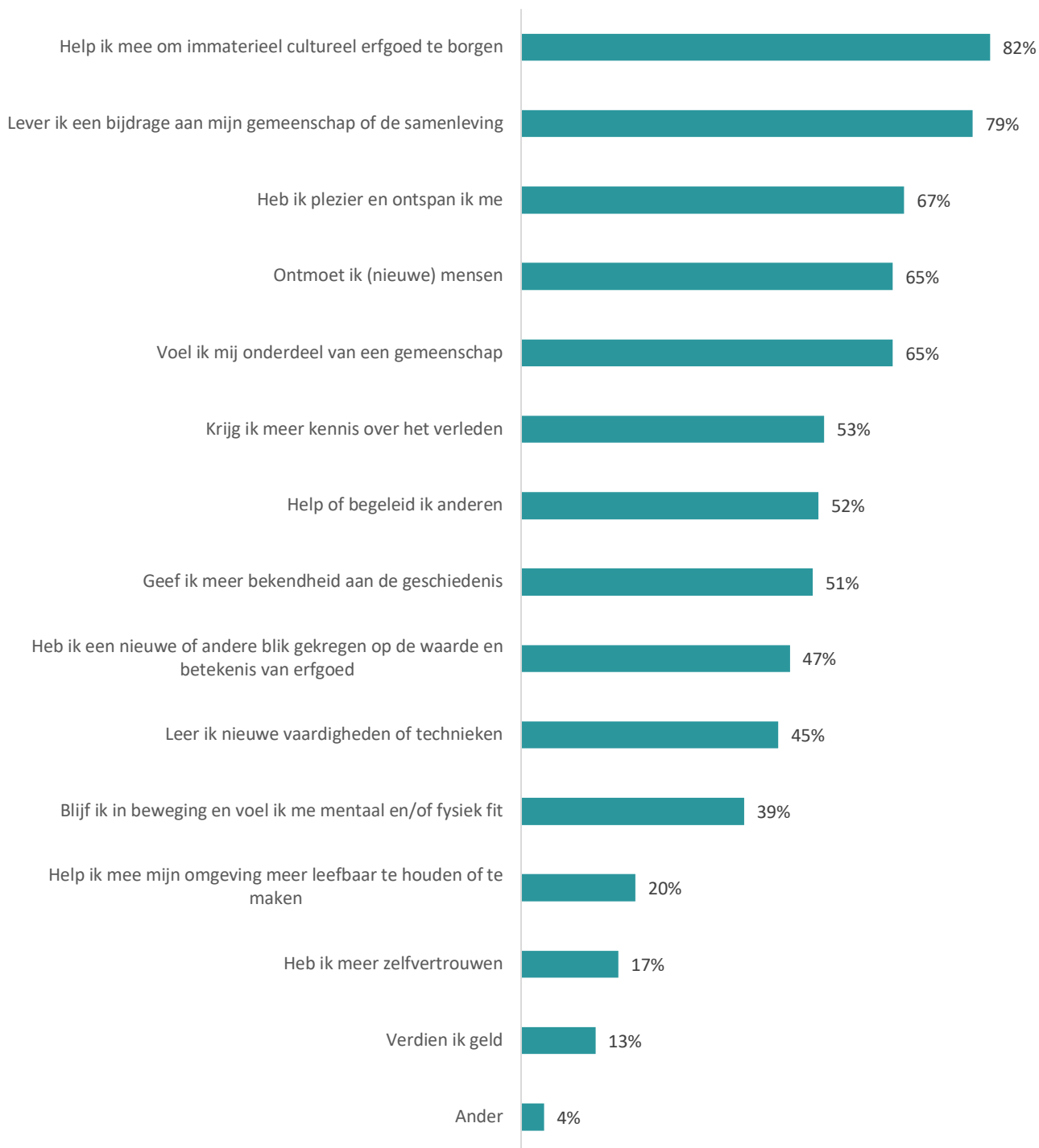
Betekenis en impact van engagement voor erfgoedbeoefenaars

Door mij te engageren voor deze immaterieel-erfgoedpraktijk... (n = 120)	Aantal	Percentage
Help ik mee om immaterieel cultureel erfgoed te borgen	99	82%
Lever ik een bijdrage aan mijn gemeenschap of de samenleving	95	79%
Heb ik plezier en ontspan ik me	81	67%
Ontmoet ik (nieuwe) mensen	79	65%
Voel ik mij onderdeel van een gemeenschap	78	65%
Krijg ik meer kennis over het verleden	64	53%
Help of begeleid ik anderen	63	52%
Geef ik meer bekendheid aan de geschiedenis	62	51%
Heb ik een nieuwe of andere blik gekregen op de waarde en betekenis van erfgoed	57	47%
Leer ik nieuwe vaardigheden of technieken	54	45%
Blijf ik in beweging en voel ik me mentaal en/of fysiek fit	47	39%
Help ik mee mijn omgeving meer leefbaar te houden of te maken	24	20%
Heb ik meer zelfvertrouwen	21	17%
Verdien ik geld	16	13%
Ander	5	4%

Tabel 32: Door mij te engageren voor deze immaterieel-erfgoedpraktijk, betekenis en impact van engagement voor beoefenaars (meerdere antwoorden mogelijk).

////////////////////////////////////

BETEKENIS EN IMPACT VAN ENGAGEMENT VOOR ERFGOEDBEOEFENAARS (SURVEY)

////////////////////////////////////

Tradities, kennis en kunde vormen creatieve manieren om met de wereld en het (samen)leven om te gaan. Ze bieden mensen de mogelijkheid om zich uit te drukken, individueel of als groep, om verbinding te creëren en om met de wijsheid van vorige generaties nieuwe kennis en vaardigheden te ontwikkelen voor de toekomst.

Wie zich engageert voor een immaterieel-erfgoedpraktijk, geeft daaraan eigen invullingen en ervaart uiteenlopende effecten.¹¹⁴ Hoewel die beleving persoonlijk is, komen een aantal niet-tastbare aspecten vaak terug. **82%** van de respondenten geeft aan dat een sterk engagement helpt om **immaterieel erfgoed te bewaren en door te geven**, een rechtstreekse link dus met het borgen van erfgoed. Daarnaast geeft **79%** aan dat zij via de praktijk een **waardevolle bijdrage** leveren aan hun erfgoedgemeenschap of de samenleving.

“De leerlingen zijn daar in ieder geval zeer op gebeten. Ze staan eigenlijk te springen om eraan te beginnen. Je mag niet te veel uitleg geven, je moet ze laten doen en laten ondervinden. Dat is zo belangrijk.” - Gepensioneerde boekbinder die lesgeeft in een Steinerschool

67% van de respondenten geeft aan hun praktijk te beoefenen omdat het hen **ontspanning en plezier** bezorgt. **65%** zegt dat het hen de kans biedt om **(nieuwe) mensen te ontmoeten** en **64%** zegt dat het beoefenen van een erfgoedpraktijk hen **onderdeel laat voelen van een gemeenschap**. Dit geldt zowel voor mensen die hun praktijk in groepsverband uitoefenen als voor degenen die dit individueel doen, indien zij over een netwerk van andere beoefenaars beschikken.

“Het is een passie, je bent er dag en nacht mee bezig.” - Scheepsmodellen bouwer

Meer dan de helft van de respondenten (**52%**) **helpt of begeleidt andere mensen** door hun praktijk te beoefenen en door te geven, bijvoorbeeld door cursisten letterkappen aan te leren. **53%** geeft aan dat het beoefenen van een erfgoedpraktijk de **kennis over het verleden** vergroot, maakt het de **geschiedenis ervan bekender** (**51%**) en biedt het een **nieuwe of bredere blik** op de waarde en betekenis van erfgoed (**47%**).

“Als ik mensen met een verhoogde kwetsbaarheid en die hedendaagse toepassingen van dat oude ambacht samenbreng, dan merk je dat daar wel iets van verwondering komt. Dat dat mensen eigenlijk bij elkaar brengt, dat dat verbindend werkt.” - Pigmento vzw: verven met planten met mensen met een psychiatrische kwetsbaarheid

Veel respondenten leren **nieuwe vaardigheden of technieken** (**45%**) en blijven lichamelijk actief, wat bijdraagt aan hun **fysieke en mentale fitheid** (**39%**).

“Als ik mijn brein volledig wil uitschakelen, dan doe ik Bharatanatyam. Je kunt aan niks anders denken. Dan ben ik even volledig uit de realiteit en dat heeft mij al heel veel geholpen.” - Bharatanatyam danser

Daarnaast worden ook nog andere aspecten door respondenten vernoemd: zo kan hun inzet de **leefbaarheid van hun omgeving verbeteren** (**20%**), en **17%** van de respondenten ervaart **meer zelfvertrouwen** dankzij hun erfgoedbeoefening. De vermelding van **financiële opbrengsten blijven beperkt**: slechts **13%** van de respondenten vermeldt het verdienen van geld met het beoefenen van hun erfgoedpraktijk als een factor van betekenis.

¹¹⁴ Zie vraag 5.4. uit de survey: “Door mij te engageren voor deze immaterieel-erfgoedpraktijk...”

Een klein deel (4%) noemt **andere motieven**, het maken van kunst- en designobjecten, het levendig houden van een dialect, of het samenwerken aan een gemeenschappelijk doel.

Samen gelezen maken deze percentages duidelijk dat het engagement van de uiteenlopende betrokkenen bij immaterieel-erfgoedpraktijken een **motor is van erfgoedzorg, maar evenzo van sociale verbinding, persoonlijke ontwikkeling, welzijn en veerkracht**. En sommige respondenten verdienen er ook nog hun brood mee. **Kortom: inzet voor immaterieel erfgoed g/heeft veel zin.**

Deelname aan vorming, infosessies en netwerken

65% van de respondenten geeft aan **ooit al een netwerkbijeenkomst of vormingsaanbod gevolgd** te hebben om bewuster om te gaan met hun erfgoedpraktijk. In de afgelopen jaren zijn verschillende formules van vorming en begeleiding ontwikkeld die specifiek gericht zijn op het ondersteunen van erfgoedgemeenschappen bij het borgen van hun erfgoedpraktijk.¹¹⁵ Deze vormingen kunnen bestaan uit **verschillende formats**, zoals infosessies, webinars, meerdaagse opleidingen en netwerkmomenten, en de inhoud varieert van generieke of algemene informatie over immaterieel erfgoed(beleid) en borgen, tot specifieke of thematische topics, zoals dierenwelzijn (georganiseerd door CAG) of boekhouden voor vzw's (georganiseerd door Histories). Bijleren in immaterieel erfgoed kan enerzijds inhouden dat men 'leert over' immaterieel erfgoed en de vragen daarbij (bijvoorbeeld beleid, zakelijk, borgingsmethodes, ...); maar anderzijds kan het ook net gaan over het leren via uitwisseling en het delen van ervaringen met peers. Dergelijke aanpak via '**lerende netwerken**' wordt ook actief georganiseerd vanuit de begeleidende erfgoedorganisaties.

Binnen de survey werden een aantal voorbeelden van bestaand aanbod en vormingen opgelijst, maar respondenten waren ook vrij om deze zelf verder aan te vullen.

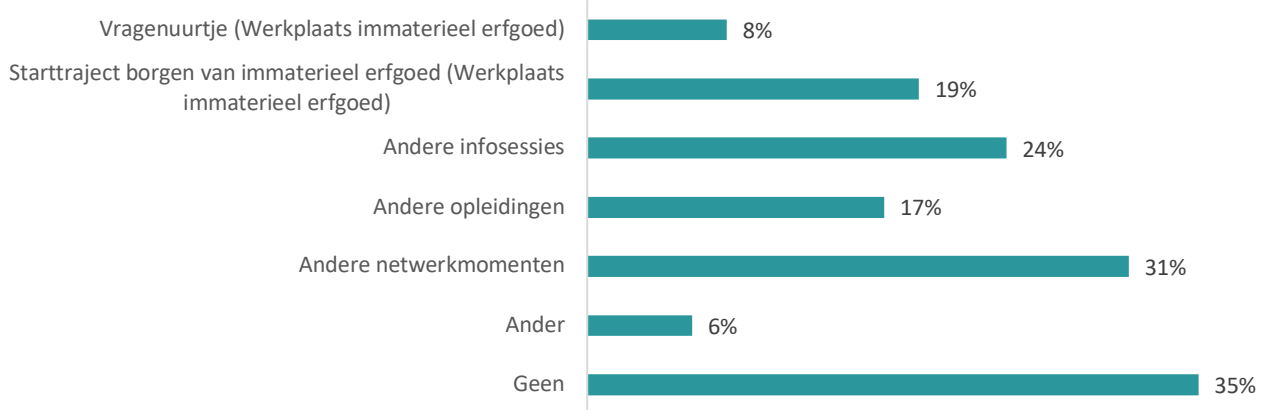
Hieronder volgt een overzicht van de meest gebruikte formats. Dit aanbod is merendeels georganiseerd door cultureel-erfgoedorganisaties, maar respondenten volgen ook vormingen georganiseerd door organisaties uit andere sectoren.

Deelname aan vorming, infosessies en netwerken (n = 121)	Aantal	Percentage
Vragenuurtje (Werkplaats immaterieel erfgoed)	10	8%
Starttraject borgen van immaterieel erfgoed (Werkplaats immaterieel erfgoed)	23	19%
Andere infosessies	29	24%
Andere opleidingen	20	17%
Andere netwerkmomenten	38	31%
Ander	7	6%
Geen	42	35%

Tabel 33: Deelname aan vorming, infosessies en netwerken (meerdere antwoorden mogelijk).

¹¹⁵ Zie vraag 5.5. uit de survey: "Aan welke infosessies of vormingen rond (borgen van) immaterieel erfgoed nam jouw erfgoedgemeenschap reeds deel?"

DEELNAME AAN VORMING, INFOSESSIES EN NETWERKEN (SURVEY)

Meer dan een derde (31%) van de respondenten geeft aan in het verleden reeds deelgenomen te hebben aan een **netwerkmoment**, bijvoorbeeld [Leve Immaterieel Erfgoed!](#), [een UNESCO-trefdag](#) of een samenkomst van het [‘Op handen gedragen’-netwerk](#).

Een kwart (24%) heeft al relevante **infosessies** voor immaterieel erfgoed bijgewoond, zoals het webinar ‘rekruteren van vrijwilligers’, gegeven door Histories.

Bijna een vijfde (19%) volgde in de afgelopen vijf jaar het **‘Starttraject borgen van immaterieel erfgoed’**, een basiscursus **voor immaterieel-erfgoedgemeenschappen**, die sinds 2021 aangeboden wordt door Werkplaats immaterieel erfgoed.¹¹⁶

17% van de respondenten geeft aan **‘opleidingen’** te volgen, waarbij dit begrip op uiteenlopende manieren wordt ingevuld. Naast **formele cursussen**, zoals ‘storytelling’ bij Christelijke Cultuur Vlaanderen (CCV) of ‘dialectologie’ aan de KU Leuven, gebeurt opleiding ook **informeel**, bijvoorbeeld via **leertrajecten** waarbij ambachtspersonen worden opgeleid door een meester binnen bestaande netwerken.

8% van de respondenten boekte reeds **‘Vragenuurtjes’**¹¹⁷, een formule van recurrente maandelijkse adviesgesprekken waarbij het team van Werkplaats immaterieel erfgoed op maat advies verleent en meedenkt met derden rond vragen met betrekking tot uiteenlopende thema’s in relatie tot immaterieel erfgoed, zoals hulp bij borgen, financiële ondersteuning, communicatie, internationale ambities of onderzoek.

¹¹⁶ Het [‘Starttraject borgen van immaterieel erfgoed’](#) biedt een basiscursus voor erfgoedbeoefenaars, waarin men kan kennismaken met immaterieel erfgoed en concrete handvatten biedt om zelf verder aan de slag te gaan met het borgen van immaterieel-erfgoedpraktijken. De cursus fungeert tevens als toeleiding naar de Inventaris Vlaanderen: centrale onderdelen van een aanvraag vormen de leidraad voor de sessies, zoals ‘Wie is de erfgoedgemeenschap?’. Daarnaast draagt het starttraject bij aan de ontlasting van andere, dienstverlenende erfgoedorganisaties (zoals erfgoedcellen of thematische dienstverleners), die daardoor geen basisaanbod hoeven te voorzien en zich kunnen focussen op meer gespecialiseerde ondersteuning binnen hun werkingsgebied.

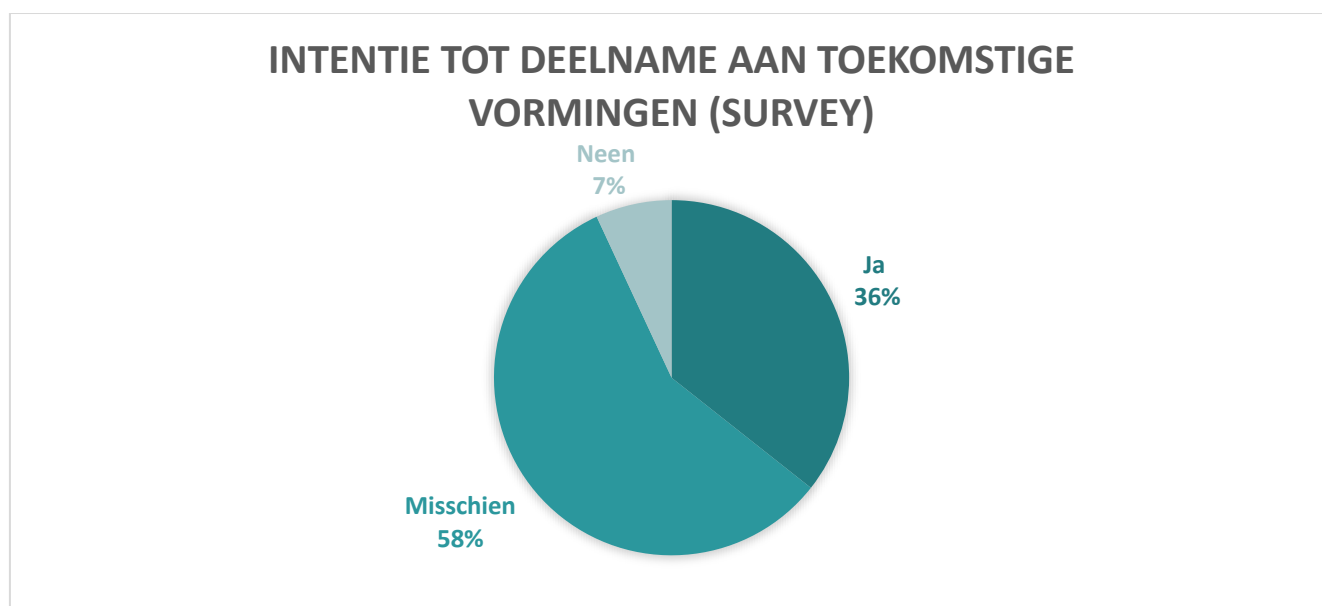
¹¹⁷ <https://immaterieelerfgoed.be/nl/kennis/vragenuurtjes-immaterieel-erfgoed>

Tot slot duidde **6%** ‘ander’ aan, waaronder ook **individuele begeleidingstrajecten** door erfgoeddienstverleners.

Leerbehoeften en inhoudelijke noden voor verdere vorming

Intentie tot deelname aan toekomstige vormingen (n = 121)	Aantal	Percentage
Ja	43	36%
Misschien	70	58%
Neen	8	7%

Tabel 34: Intentie tot deelname aan toekomstige vormingen (één antwoord mogelijk).

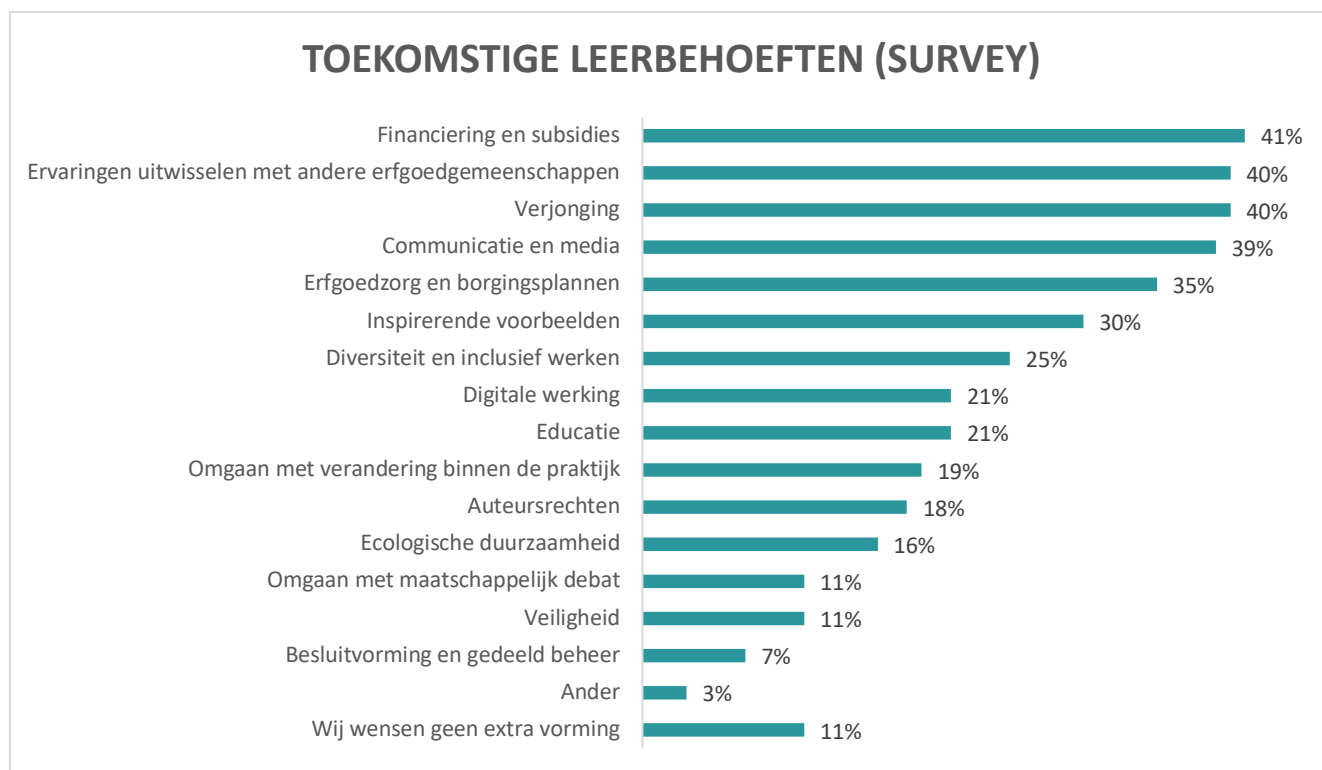

De overgrote meerderheid van de respondenten staat open voor verdere vorming.¹¹⁸ **36% zegt zeker te willen deelnemen**, terwijl **58%** dit **misschien** wil. De beslissing hangt af van factoren zoals **locatie, persoonlijke interesses, inhoudelijke relevantie, beschikbare tijd en financiële drempels** (zoals vervoerskosten of inschrijvingsgelden). Slechts **6%** geeft aan **geen interesse** te hebben.

¹¹⁸ Zie vraag 5.6. uit de survey: “Is jouw erfgoedgemeenschap in de toekomst van plan om deel te nemen aan infosessies of vormingen rond (borgen van) immaterieel erfgoed?”

Toekomstige leerbehoeften (n = 121)	Aantal	Percentage
Financiering en subsidies	50	41%
Ervaringen uitwisselen met andere erfgoedgemeenschappen	49	40%
Verjonging	49	40%
Communicatie en media	47	39%
Erfgoedzorg en borgingsplannen	42	35%
Inspirerende voorbeelden	36	30%
Diversiteit en inclusief werken	30	25%
Digitale werking	25	21%
Educatie	25	21%
Omgaan met verandering binnen de praktijk	23	19%
Auteursrechten	22	18%
Ecologische duurzaamheid	19	16%
Omgaan met maatschappelijk debat	13	11%
Veiligheid	13	11%
Besluitvorming en gedeeld beheer	8	7%
Ander	4	3%
Wij wensen geen extra vorming	13	11%

Tabel 35: Toekomstige leerbehoeften (meerdere antwoord mogelijk).

De leerbehoeften verschillen¹¹⁹, maar enkele thema's springen eruit: **41%** van alle respondenten wil bijleren over **financiering en subsidies, verjonging en uitwisseling met andere erfgoedgemeenschappen (beide 40%)**. Daarnaast geeft **39%** aan dat er nood is aan ondersteuning rond **communicatie en media, 35% rond erfgoedzorg en borgingsplannen**.

Respondenten met **Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed** geven vaker aan te willen bijleren over erfgoedzorg en borgingsplannen. 73% van hen duidt dit topic aan (8 van de 11 respondenten), tegenover 31% van de erfgoedgemeenschappen buiten dit thema (33 van de 108 respondenten). Ook verjonging leeft sterker binnen dit thema: 81% wil hierover bijleren (9 van de 11 respondenten), tegenover 36% buiten dit thema (39 van de 108 respondenten). Dit kan wijzen op bezorgdheden rond instroom, overdracht en toekomstbestendigheid binnen technisch georiënteerde erfgoedpraktijken.

30% van alle respondenten wenst **inspirerende voorbeelden** te ontdekken. Respondenten binnen het thema **Religieus en levensbeschouwelijk erfgoed** tonen meer interesse in inspirerende voorbeelden. 46% van hen duidt dit thema aan (13 van de 28 respondenten), tegenover 25% van de andere domeinen (23 van de 91 respondenten). Dit kan wijzen op een zoektocht naar vernieuwende werkvormen en hedendaagse vertalingen van sterk traditioneel verankerde praktijken.

Slechts **11%** van de respondenten wenst **geen extra vorming**.

De interesse in specifieke thema's vloeit vaak voort uit bezorgdheden, uitdagingen en noden. Zo zijn sommige respondenten **op zoek naar nieuwe leden, ervaren ze financiële druk of zoeken ze naar geschikte of duurzame softwaretoepassingen**.

Daarnaast zijn er ook heel wat vragen in het kader van geïntegreerde erfgoedzorg en de erfgoedpraktijk binnen zijn ruimere context: het erfgoed vindt immers plaats in een ruimtelijke omgeving en maakt vaak gebruik van objecten, waardoor er ook **behoefte leeft aan kennis over het omgaan met materieel erfgoed vanuit immaterieel-erfgoedpraktijken**, bijvoorbeeld in de Muziek en podiumkunsten.

"Omdat we zowel met immaterieel, materieel als bouwkundig erfgoed bezig zijn, vallen we vaak tussen kaai en schip. We zijn vooral bezorgd over het materiële erfgoed dat de drager is van het immateriële. We willen graag bijleren over hoe je op lange termijn dit erfgoed kan bewaren gezien er momenteel geen enkel depot of museum is met een focus op wat wij doen." - Een respondent binnen het domein Muziek en podiumkunsten

Verder willen respondenten meer weten over **diversiteit en inclusief werken (25%)**. Dit wijst op een groeiend bewustzijn rond de vraag hoe immaterieel erfgoed toegankelijk kan blijven voor een breder en divers publiek, en hoe verschillende achtergronden, leeftijden en perspectieven een plaats kunnen krijgen binnen erfgoedpraktijken en -gemeenschappen.

21% van de respondenten geeft voorts aan interesse te hebben in **educatie**. Deze leerbehoefte sluit aan bij vragen rond kennisoverdracht, publiekswerking en het betrekken van nieuwe generaties. Erfgoedgemeenschappen zoeken hierbij naar manieren om hun praktijken begrijpelijk, relevant en aantrekkelijk

¹¹⁹ Zie vraag 5.7. uit de survey: "Waarover zou jouw erfgoedgemeenschap graag bijleren?"

te maken voor uiteenlopende doelgroepen, zowel binnen formele onderwijscontexten als via informele leeromgevingen.

Ook **digitale werking** wordt door **21% van de respondenten aangeduid als een leerbehoefte**. Dit thema leeft echter niet gelijkmatig over alle domeinen heen. Binnen domein 4, **Natuur en landbouw**, wil maar liefst 50% van de erfgoedgemeenschappen hier meer over leren (5 van de 10 respondenten), wat wijst op een duidelijke nood aan digitale tools voor documentatie, communicatie en kennisdeling. In de andere domeinen samen ligt dit aandeel beduidend lager, met slechts 18% (20 van de 109 respondenten).¹²⁰

Daarnaast stelt **19%** van de respondenten zich vragen over **hoe om te gaan met verandering binnen de praktijk** en **18%** over **hoe om te gaan met auteursrechten**. Deze behoefte is vooral uitgesproken bij respondenten binnen **Feesten, rituelen en sociale gebruiken**. In dit domein duidt 26% dit thema aan (15 van de 58 respondenten), tegenover 12% bij de andere domeinen (7 van de 61 respondenten).¹²¹ Dit verschil wijst op de dynamische aard van deze praktijken, die vaak sterk verbonden zijn met maatschappelijke contexten, publieke opinies en veranderende normen. Opvallend is dat dit thema opvallend minder leeft bij Muziek en podiumkunsten, wat kan wijzen op andere prioriteiten of een andere omgang met verandering binnen dat domein.¹²²

15% van alle respondenten geeft aan meer te willen leren over **ecologische duurzaamheid**. Dit thema vormt op zich een uitgesproken leerbehoefte binnen specifieke domeinen. Vooral **Natuur en landbouw** springt hier sterk in het oog: 60% van de respondenten binnen dit domein wil bijleren over dit onderwerp (6 van de 10 respondenten).¹²³ Ook binnen **Ambacht, vakmanschap en techniek** is deze interesse aanwezig, zij het in mindere mate (26%, 11 van de 43 respondenten).¹²⁴ Dit onderstreept dat vragen rond milieubelasting, grondstoffen, duurzame praktijken en toekomstbestendigheid vooral leven in domeinen waar de relatie met natuurlijke hulpbronnen en productieprocessen centraal staat.

7% van de respondenten wil graag bijleren over **besluitvorming en gedeeld beheer**. Dit wijst op vragen rond interne organisatie, participatie en verantwoordelijkheidsverdeling binnen erfgoedgemeenschappen.

Tot slot geeft **3%** aan interesse te hebben in **andere onderwerpen**, waaronder verzekeringen, wettelijke verplichtingen en het standaardiseren van documenten, zoals procedures voor het registreren van erfgoedpraktijken. Deze meer administratieve en organisatorische noden illustreren dat erfgoedgemeenschappen niet alleen inhoudelijke, maar ook structurele ondersteuning zoeken om hun werking duurzaam te organiseren.

¹²⁰ Significant verband $p = 0,033$

¹²¹ Significant verband $p = 0,043$

¹²² Significant verband $p = 0,045$

¹²³ Significant verband $p < 0,001$

¹²⁴ Significant verband $p = 0,017$

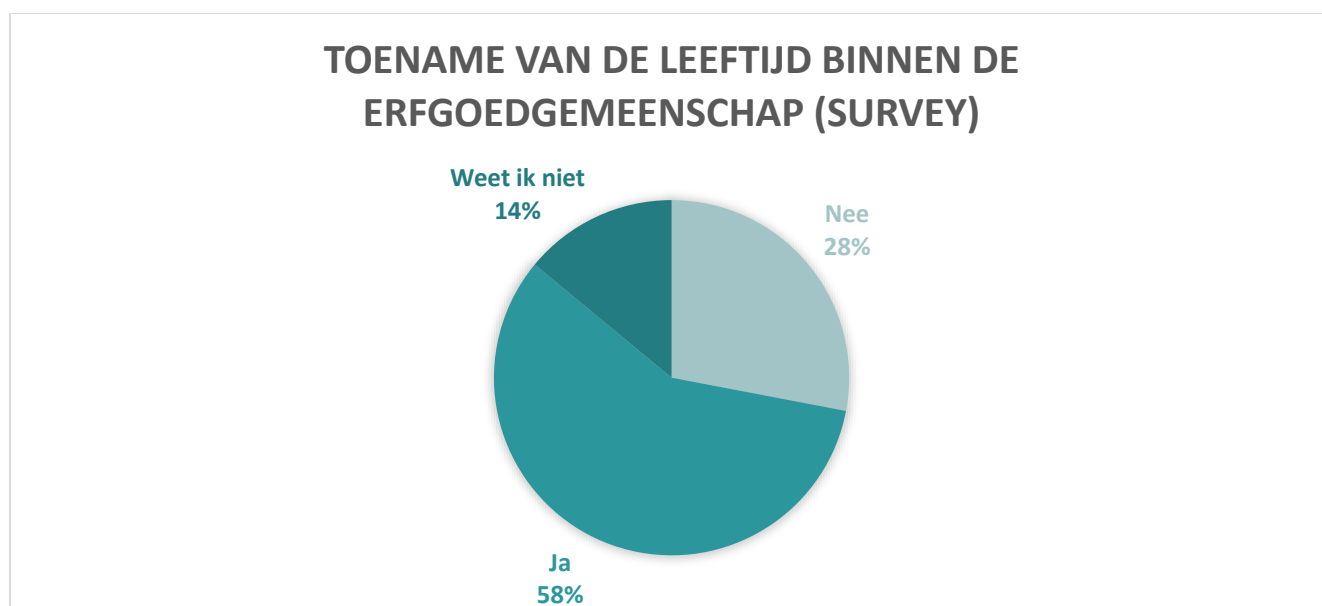
3.2.4 Veranderende samenstelling van erfgoedgemeenschappen uit de survey

Geen immaterieel erfgoed zonder mensen. **De demografische samenstelling van erfgoedgemeenschappen is voortdurend in beweging, en beweegt ook mee met de omgeving waarin de praktijk wordt beleefd en beoefend.** Sommige gemeenschappen verouderen, terwijl andere verjongen of op andere manieren diverser worden. Ook individuele levensfasen spelen hierin een belangrijke rol: factoren zoals gezinsvorming, pensionering, verhuisbewegingen of veranderende interesses beïnvloeden de mate en vorm van betrokkenheid bij erfgoedpraktijken. Door deze voortdurende veranderingen kunnen erfgoedgemeenschappen de nood ervaren om nieuwe mensen aan te trekken, zodat de praktijk ook in de toekomst kan worden voortgezet.¹²⁵

Vergrijzing en de nood om nieuwe mensen aan te trekken

Toename van de leeftijd binnen de erfgoedgemeenschap (n = 119)	Aantal	Percentage
Nee	33	28%
Ja	69	58%
Weet ik niet	17	14%

Tabel 36: Toename van de leeftijd binnen de erfgoedgemeenschap (één antwoord mogelijk).

Een thema dat veel erfgoedgemeenschappen beroert, is **vergrijzing**.¹²⁶ **Maar liefst 58% van de respondenten geeft aan dat hun erfgoedgemeenschap verouderd is.** In deze gevallen is er doorgaans sprake van geen of een beperkte instroom van nieuwe, vaak jongere leden en een uitstroom door overlijden of afname van fysieke inzet.

¹²⁵ Zie vraag 6.4. uit de survey: "Is het nodig om nieuwe mensen aan te trekken om de praktijk verder te zetten de komende vijf jaar?"

¹²⁶ Zie vraag 6.3. Uit de survey: "Neemt de gemiddelde leeftijd van jouw erfgoedgemeenschap toe? Wordt jouw erfgoedgemeenschap ouder?"

De vergrijzing roept bij veel erfgoedgemeenschappen fundamentele vragen op: is het noodzakelijk om nieuwe, jongere leden aan te trekken? Willen ze hun erfgoedgemeenschap demografisch versterken of uitbreiden? En op welke manier kan dit het beste gebeuren? Deze vraagstukken komen uitgebreid hieronder aan bod.

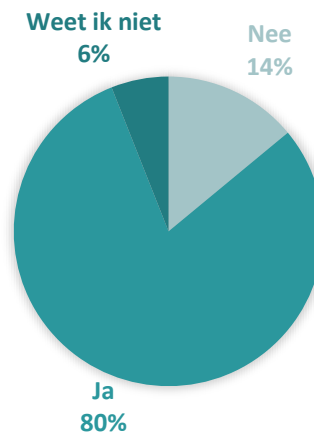
Tegelijkertijd ziet **28%** van de respondenten **geen toenemende leeftijd** binnen de erfgoedgemeenschap. Deze gemeenschappen slagen erin jonge betrokkenen aan te trekken, onder meer via **specifieke projecten en educatieve initiatieven**.

Een ander voorbeeld is het [Cassandra Project](#), een Europees initiatief van de *Federation for European Storytelling* (FEST), met deelname van België en ondersteuning door Europese subsidies. Dit project richt zich op het opleiden van een nieuwe generatie jonge vertellers, omdat de gemiddelde leeftijd van vertellers momenteel boven de 45 jaar ligt. Het project gebruikt sociaal geëngageerde verhalen over actuele thema's, verpakt in mythologische of sprookjesachtige kaders. Op die manier probeert men aansluiting te vinden met de leefwereld van jonge vertellers, bijvoorbeeld door ervaringen met online dating te verwerken in een sprookje over een prins op zoek naar liefde.

Nood om nieuwe mensen aan te trekken (n = 119)	Aantal	Percentage
Ja	95	80%
Nee	17	14%
Weet ik niet	7	6%

////////////////////////////////////

NOOD OM NIEUWE MENSEN AAN TE TREKKEN (SURVEY)

Het overgrote deel van de respondenten (80%) geeft aan dat het aantrekken van nieuwe mensen noodzakelijk is om hun praktijk toekomstgericht te borgen. Slechts 14% ervaart deze nood niet, terwijl 6% hierover geen duidelijk beeld heeft. Sommige erfgoedgemeenschappen die deel uitmaken van de survey, kennen als het ware een systematische vernieuwing. Dat kan bijvoorbeeld doordat leden familieleden meenemen of doordat lagere scholen structureel betrokken zijn bij het beoefenen en borgen van de praktijk. In dergelijke gevallen groeien figuranten of deelnemers vaak door naar andere rollen binnen de erfgoedgemeenschap, wat bijdraagt aan een duurzame versterking van de erfgoedgemeenschap.

Strategieën voor demografische versterking

Wat is nodig om de erfgoedgemeenschap demografisch te versterken of uit te breiden (n = 120)	Aantal	Percentage
Verjonging – jongere generaties aantrekken	71	59%
Verbreding – mensen met verschillende achtergronden	49	41%
Uitbreiding – mensen van allerhande generaties en verschillende achtergronden aantrekken	56	47%
Ander	6	5%
Niet – dat hoeft momenteel niet	14	12%

Tabel 38: Wat is nodig om de erfgoedgemeenschap demografisch gezien te versterken of uit te breiden (meerdere antwoorden mogelijk).

STRATEGIEËN OM DE ERFGOEDGEMEENSCHAP DEMOGRAFISCH TE VERSTERKEN (SURVEY)

A horizontal bar chart with five categories. The bars are teal. The percentages are displayed at the end of each bar. The categories are listed on the left, and the percentages are on the right.

Strategie	Percentage
Verjonging – jongere generaties aantrekken	59%
Uitbreiding – mensen van allerlei generaties en verschillende achtergronden aantrekken	47%
Verbreiding – mensen met verschillende achtergronden	41%
Niet – dat hoeft momenteel niet	12%
Ander	5%

Erfgoedgemeenschappen zetten verschillende strategieën in om hun demografische basis te versterken. De meest voorkomende inzet is **verjonging**: **59%** van de respondenten wil expliciet jongere generaties betrekken bij de beoefening van hun praktijk. Daarnaast kiest **41%** voor **verbreding**, door mensen met diverse sociaal-economische of culturele achtergronden te betrekken.

Een **gecombineerde strategie**, waarbij zowel verschillende generaties als diverse achtergronden worden aangesproken, is waarop **47%** van de respondenten wil inzetten. Voor **12%** van de respondenten is **demografische versterking momenteel niet noodzakelijk**. Een kleine groep (**5%**) vermeldt **andere behoeften**, zoals het economisch rendabel maken van de praktijk of het afstemmen op specifieke geloofsovertuiging.

Verjonging en verbreding worden door de meeste respondenten ervaren als **essentieel voor een duurzame overdracht van hun erfgoed**. Tegelijk is het aantrekken van nieuwe mensen voor veel erfgoedgemeenschappen geen proces dat vanzelf loopt, maar een **blijvend aandachtspunt**. Met name het engageren van **kinderen en tieners** blijkt dan een uitdaging. Daarnaast vormt het bereiken van een bredere doelgroep aan mensen die (nog) niet vertrouwd zijn met de erfgoedpraktijk een uitdaging. Een aantal praktijken vergen fysieke inspanningen, wat de deelname voor sommigen bemoeilijkt. In enkele gevallen speelt ook interne weerstand een rol: niet elk lid staat open voor nieuwe mensen, vaak uit bezorgdheid dat instroom kan leiden tot ingrijpende veranderingen binnen de erfgoedgemeenschap en de praktijk.

Tegelijk wordt deze overdracht soms bemoeilijkt door **wettelijke en organisatorische drempels**. Erfgoedbeoefenaars die (deels) beroepsmatig actief zijn, krijgen bijvoorbeeld vragen van geïnteresseerden die bereid zijn om gratis mee te werken en zo de stiel te leren. Dat is evenwel wettelijk niet toegestaan in het kader van de Arbeidswetgeving. Anderzijds is een (betaald) leercontract vaak financieel onhaalbaar voor de betrokken ondernemer in het erfgoedberoep. In veel gevallen overstijgen de inspanningen en kosten van begeleiding immers de opbrengst van de geproduceerde goederen voor de erfgoed-ondernemers en dreigt daarmee hun economisch voortbestaan onder druk te komen. **Verder kan maatschappelijk succes of groei van een praktijk**

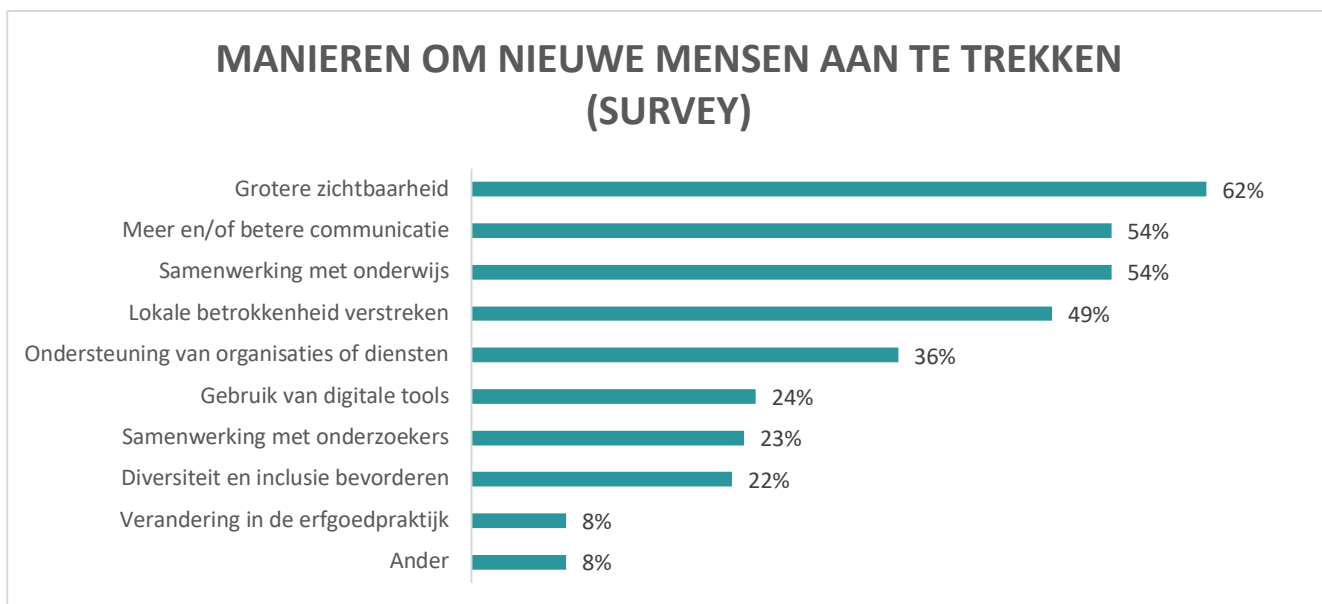
ook de nood aan het betrekken van nieuwe mensen vergroten. Zo getuigt een meubelstoffeerder: “Indien de creatieve en restauratieopdrachten op dezelfde manier blijven groeien, dan zal op zijn minst een meesterleerlingtraject moeten aangevraagd worden om het werk te kunnen blijven uitvoeren.”

Bij sommige respondenten verloopt vernieuwing en diversifiëring in de erfgoedgemeenschap geleidelijk en wordt het tempo als haalbaar ervaren, terwijl anderen **zoekende zijn naar concrete manieren** om deze processen op gang te brengen.

Manieren om nieuwe mensen aan te trekken

Manieren om nieuwe mensen aan te trekken (n = 117)	Aantal	Percentage
Grotere zichtbaarheid	71	62%
Meer en/of betere communicatie	62	54%
Samenwerking met onderwijs	62	54%
Lokale betrokkenheid verstreken	56	49%
Ondersteuning van organisaties of diensten	41	36%
Gebruik van digitale tools	28	24%
Samenwerking met onderzoekers	27	23%
Diversiteit en inclusie bevorderen	25	22%
Verandering in de erfgoedpraktijk	9	8%
Ander	9	8%

Tabel 39: Manieren om nieuwe mensen aan te trekken (meerdere antwoorden mogelijk).

Respondenten zetten **uiteenlopende middelen** in om nieuwe mensen te bereiken en te betrekken bij het beoefenen en borgen van hun immaterieel erfgoed.¹²⁷ De meest gekozen strategie is het **vergroten van de zichtbaarheid (62%)**. Dit kan bijvoorbeeld door deelname aan festivals en publieksevenementen; zoals de [jachthoornblazers](#) of [fanfares](#) geregeld doen, omdat zo veel nieuwe geïnteresseerden in contact komen met de praktijk.

Daarnaast vindt **54%** van de respondenten het nodig om in te zetten op **gerichte communicatie**. Voorbeelden hiervan zijn het verspreiden van informatieboekjes op plaatsen waar de praktijk plaatsvindt, het opzetten van een Facebookpagina of het uitbrengen van een kinderboek, zoals het verhaal van Gummarus, dat in kindvriendelijke vorm wordt verteld in het kader van de [Sint-Gummarusprocessie](#). **Sociale media** spelen hierbij een steeds grotere rol, al blijft **mond-tot-mondreclame** volgens veel respondenten bijzonder effectief.

Samenwerkingen met onderwijsinstellingen vormen eveneens een belangrijke strategie: **54%** van de respondenten vindt samenwerken met het onderwijs nodig voor het aantrekken van nieuwe mensen bij hun praktijk. Zo spelen scholen bij [Aalst Carnaval](#) bijvoorbeeld een cruciale rol in het aantrekken van nieuwe deelnemers: bijna elke lagere school in Aalst organiseert een eigen carnavalsproject, vaak met een stoet door de stad. Dit zorgt ervoor dat ook kinderen die thuis niet met de traditie vertrouwd zijn, gaandeweg actief betrokken raken. Andere respondenten organiseren poëziewedstrijden of educatieve projecten in samenwerking met scholen. Weliswaar blijkt het niet altijd eenvoudig voor erfgoedbeoefenaars om scholen effectief te bereiken: lespakketten worden bijvoorbeeld niet vanzelfsprekend opgepikt of blijven onderbenut.

Het **versterken van lokale betrokkenheid** wordt door **49%** van de respondenten als noodzakelijk aangeduid om nieuwkomers aan te trekken. Lokale betrokkenheid versterken kan via verschillende manieren door bijvoorbeeld samenwerking met onderwijsinstellingen te versterken of door gerichte communicatie.

Ook **ondersteuning door organisaties of diensten** wordt hierbij als noodzakelijk gezien: **36%** van de respondenten wil hier expliciet beroep op doen. Zulke samenwerkingen kunnen bijdragen aan een breder bereik, zo richt de erfgoedcel, in samenwerking met de dienst Sociale Cohesie van de stad, zich expliciet op het betrekken van andere wijkorganisaties en het jeugdwerk, met als doel [de traditie van Sinte-Mette in Mechelen](#) actief te laten opnemen en verder zetten door nieuwe beoefenaars.

Bijna een kwart van de respondenten vindt het inzetten van **digitale tools (24%)**, **samenwerking met onderzoekers (23%)** (zoals in het project [Tracks4Crafts](#)), en het actief **bevorderen van diversiteit en inclusie (22%)** nodig om nieuwe mensen aan te trekken.

Daarnaast geeft **8%** aan bereid te zijn hun **erfgoedpraktijk aan te passen of te vernieuwen**. Bij de [Sint-Antoniusvieringen](#) leert de stuurgroep beoefenaars bijvoorbeeld dat vernieuwing en openstaan voor nieuwe ideeën de gemeenschap nieuw leven kunnen inblazen. Zo werd de paardenzegening uitgebreid naar tractoren en stokpaardjes, wat - mede dankzij de betrokkenheid van scholen - de jeugdparticipatie vergrootte.

8% van de respondenten acht het nodig in te zetten op ‘**andere manieren**’, zoals tentoonstellingen, voordrachten, cursussen of het expliciet inzetten op plezier en zingeving.

¹²⁷ Zie vraag 6.6. uit de survey: “Hoe wil jouw erfgoedgemeenschap nieuwe mensen aantrekken?”

Casus de Hegge Ommegang

Een bijzonder voorbeeld van demografische vernieuwing binnen een erfgoedgemeenschap is de [Hegge Ommegang](#), een praktijk die slechts om de 25 jaar plaatsvindt. De centrale vraag voor deze erfgoedgemeenschap is telkens hoe het immaterieel erfgoed levend kan blijven tussen twee edities in. De gemeenschap zet daarom sterk in op het continu betrekken van nieuwe, jongere generaties. Zo organiseren ze jaarlijks een quiz en ondersteunen ze de pompoenwandeling met Halloween, op initiatief van de school. Kinderen en jongeren snijden pompoenen in de kerk, waarna de actieve beoefenaars ervoor zorgen dat deze terechtkomen bij de woningen van oudere bewoners. Zo worden generaties met elkaar verbonden.

Daarnaast zijn de jaarlijkse Heggefeesten een manier om de 25-jaarlijkse Hegge Ommegang levend te houden. Het driedaags feest krijgt, naast een processie, een gerichte jongere invulling via een *aferschool-party* voor tienjarigen. Tijdens deze feesten werkt de processiegroep samen met andere verenigingen, wat zowel de betrokkenheid als de zichtbaarheid vergroot. Ook werd een permanente tentoonstelling over het verhaal van de Hegge uitgewerkt.

De instroom van jongere leden in de werkgroep bracht nieuwe ideeën met zich mee. Zo ontstond het initiatief om, naast traditionele affiches, ook een lied te maken met behulp van Artificiële Intelligentie (AI). De erfgoedgemeenschap en het bestuur luisteren actief naar jongere stemmen: op hun vraag werd de feesttent aangepast van een gesloten naar een open exemplaar. De erfgoedgemeenschap kiest er bewust voor initiatieven te ondersteunen in plaats van af te remmen, zodat zowel de erfgoedgemeenschap als de erfgoedpraktijk zich blijvend kan vernieuwen en levendig blijven.

3.2.5 Financiële noden

3.2.5.1 Toenemende financiële druk

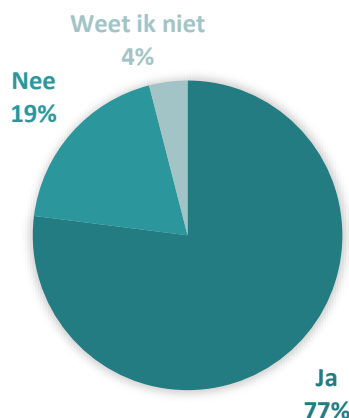
Één van de obstakels die beoefenaars en betrokkenen uit de survey ervaren bij het realiseren van hun immaterieel-erfgoedpraktijk, is de toenemende financiële druk. Respondenten geven aan dat het beoefenen van een praktijk, het beheren van een vereniging, of het organiseren van publieke activiteiten gepaard gaat met toenemende kosten. Ook het ontwikkelen en uitvoeren van (borgings)acties vergt bijkomende middelen. Samen zorgen deze factoren ervoor dat erfgoedgemeenschappen het steeds moeilijker krijgen om hun erfgoedwerking duurzaam verder te kunnen zetten.

Nood aan financiële middelen

Nood aan financiële middelen voor het beoefenen van de praktijk (n = 120)	Aantal	Percentage
Ja	92	77%
Nee	23	19%
Weet ik niet	5	4%

Tabel 40: Nood aan financiële middelen om de praktijk te kunnen beoefenen (één antwoord mogelijk).

NOOD AAN FINANCIËLE MIDDELEN VOOR HET BEOEFENEN VAN DE PRAKTIJK (SURVEY)

Meer dan driekwart van de respondenten (77%) geeft aan **financiële middelen nodig te hebben om hun praktijk te kunnen beoefenen**.¹²⁸ Het beschikbare budget varieert echter sterk tussen gemeenschappen. Het gaat hier om de middelen die ter beschikking staan voor de organisatie, uitvoering en instandhouding van de erfgoedpraktijk.¹²⁹

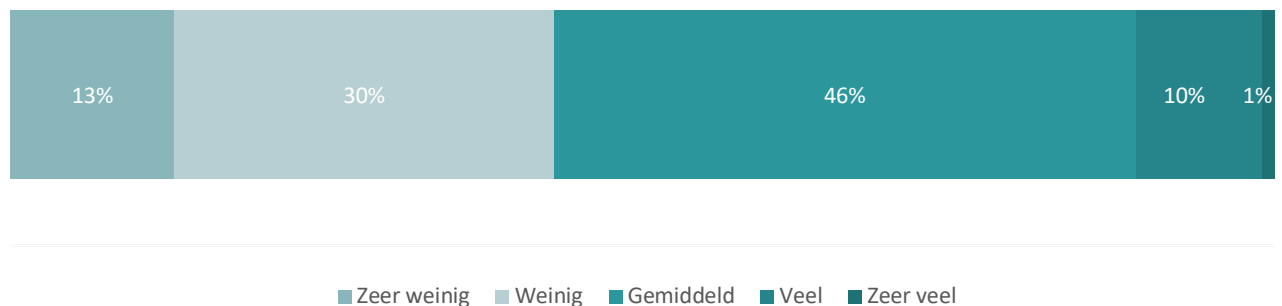
Beschikbaar budget voor het uitvoeren van de praktijk bij erfgoedgemeenschappen (n = 92)	Aantal	Percentage
Zeer weinig	12	13%
Weinig	42	30%
Gemiddeld	42	46%
Veel	9	10%
Zeer veel	1	1%

Tabel 41: Hoeveel budget is beschikbaar (één antwoord mogelijk).

¹²⁸ Zie vraag 7.1. uit de survey: "Zijn er financiële middelen nodig om de praktijk te beoefenen?"

¹²⁹ Zie vraag 7.1.1. uit de survey: "Hoeveel budget is beschikbaar?"

BESCHIKBAAR BUDGET VOOR HET UITVOEREN VAN DE PRAKTIJK BIJ ERFGOEDGEMEENSCHAPPEN (SURVEY)

Bijna de helft van de respondenten beschikt slechts over **beperkte financiële middelen**: **13%** beschikt over ‘**zeer weinig**’ budget waaronder een bijenkorfvlechter, en **30%** over ‘**weinig**’ budget bijvoorbeeld bij volksdansers. **46%** van de respondenten beschikt over een ‘**gemiddeld**’ budget¹³⁰ zoals frietkotuitbaters. **Slechts een kleine groep ervaart financiële ruimte**: **10%** van de respondenten vindt dat zij ‘**veel**’ middelen hebben, bijvoorbeeld het Ros Beiaardcomité, terwijl **1%** aangeeft over ‘**zeer veel**’ budget te beschikken zoals de vereniging Goed Galmaarden die onder andere een Meiboomplanting organiseert.

Sommige respondenten, waaronder vinkenzetters, **beschikken over een financiële buffer, maar gaan daar doorgaans spaarzaam mee om.**

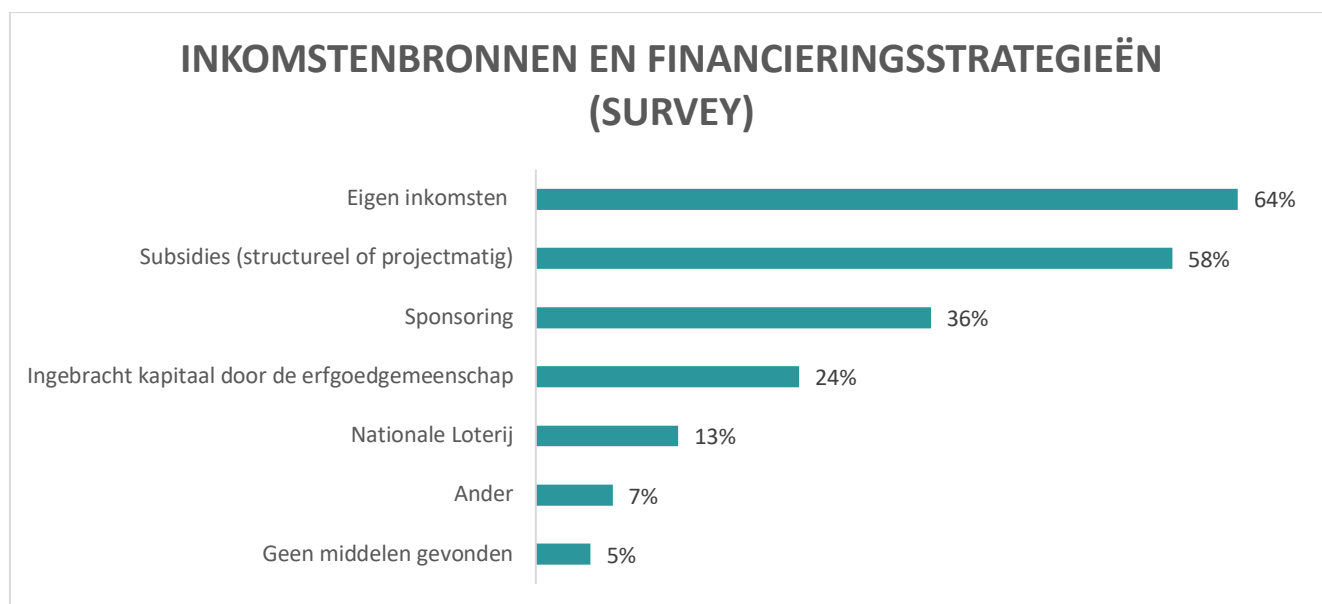
Een gebrek aan middelen vormt voor veel erfgoedgemeenschappen een duidelijke belemmering en legt druk op het beoefenen en beleven van hun erfgoed. Wie wil groeien, is vaak afhankelijk van de beschikbare financiële draagkracht; een tekort aan middelen kan verdere ontwikkeling afremmen.

¹³⁰ De erfgoedgemeenschap heeft nog weinig, nog veel financiële middelen ter beschikking om de organisatie, uitvoering en erfgoedpraktijk in stand te houden.

3.2.5.2 Inkomstenbronnen en financieringsstrategieën

Inkomstenbronnen en financieringsstrategieën (n = 92)	Aantal	Percentage
Eigen inkomsten (bijvoorbeeld lidgeld, tickets, verkoop, beroepsinkomsten)	59	64%
Subsidies (structureel of projectmatig)	53	58%
Sponsoring	33	36%
Ingebracht kapitaal door de erfgoedgemeenschap	22	24%
Nationale Loterij	12	13%
Ander	6	7%
Geen middelen gevonden	5	5%

Tabel 42: Inkomstenbronnen en financieringsstrategieën (meerdere antwoorden mogelijk).

Respondenten die financiële middelen nodig hebben, verwerven deze via uiteenlopende inkomstenbronnen. Eigen inkomsten vormen daarbij de belangrijkste pijler: **64%** van de respondenten heeft eigen inkomsten. Het gaat dan onder meer om middelen uit lidgelden, ticketverkoop, workshops, de verkoop van producten, beroepsinkomsten, of bijvoorbeeld het organiseren van eetfestijnen en dergelijke.

Daarnaast doet **58%** een beroep op **subsidies, zowel structureel als projectmatig**. Deze subsidies situeren zich op **verschillende niveaus**, van lokaal (op gemeentelijk niveau), bovenlokaal (bijvoorbeeld via erfgoedcellen), tot Vlaams en zelfs Europees (bijvoorbeeld via [Erasmus+](#)). Subsidies spelen een belangrijke rol in het ondersteunen van het beoefenen en ook het borgen van de praktijk en maken het mogelijk om toegangsprijzen of lidgelden laag te houden, waardoor drempels voor deelname worden verlaagd. Tegelijk ervaren respondenten ook

onzekerheid en een zekere **afhankelijkheid**, aangezien subsidielijnen kunnen wijzigen of verdwijnen.¹³¹ Zo kon een eenmalige subsidie bijvoorbeeld ingezet worden voor de restauratie van een belangrijke processievaandel, een cruciaal element voor de Sint-Gummarusprocessie in Lier.

Sponsoring vormt een derde belangrijke inkomstenbron: **36%** van de respondenten maakt hier gebruik van, vaak via lokale handelaars die evenementen of activiteiten ondersteunen. **13%** van de respondenten geeft ook apart aan bijkomende financiering te verwerven via **De Nationale Loterij**. Het aanvragen van dergelijke steun vergt specifieke kennis en opvolging, het zou verdere bevraging vergen om te weten of deze erfgoedgemeenschappen hierbij ondersteund werden.

Een kwart (**24%**) van de respondenten geeft aan **zelf (persoonlijk) kapitaal** in te brengen bij het beoefenen van en de zorg voor hun erfgoed. Tot slot vermeldt **7% andere financieringsvormen**, zoals leningen om een bakkerszaak op te starten, giften of donaties van de offerande in de parochie.

Een kleine groep (**5%**) van de respondenten die aangeven financiële middelen nodig te hebben, **vindt geen geschikte financiering**. Dit hangt vaak samen met een gebrek aan kennis over beschikbare ondersteuningsmogelijkheden. Deze erfgoedgemeenschappen bevinden zich in een precare situatie en staan onder grote druk om hun praktijk verder te kunnen beoefenen.

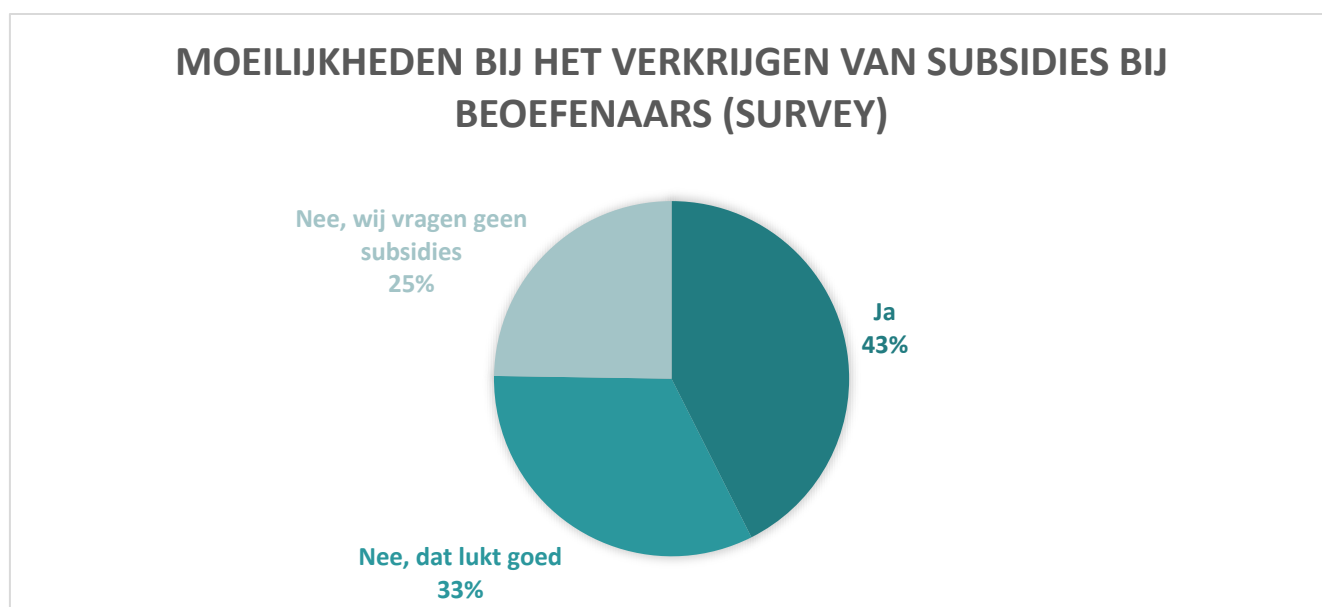
Opvallend is dat van **alle 64 respondenten die lokaal actief zijn, geen enkele respondent aangeeft géén financiële middelen te vinden**, terwijl dit wel het geval is bij 9% van wie niet lokaal actief is. De oorzaken hiervan kunnen variëren: mogelijk is er een bredere waaier aan potentiële financieringskanalen waar deze initiatieven beroep op kunnen doen - met onder meer ondersteuning op lokaal niveau, worden zij beter ondersteund bij het zoeken naar bijkomende middelen, of is er een samenhang met het type activiteit.

¹³¹ Bijvoorbeeld het Participatiedecreet (hervormd in 2023 - <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/participatie/sub-si-dies-het-ka-der-van-het-par-ti-ci-pa-tie-de-creet>)

3.2.5.2.1 Subsidies als inkomstenbron

Moeilijkheden bij het verkrijgen van subsidies bij beoefenaars (n = 89)	Aantal	Percentage
Ja	38	43%
Nee, dat lukt goed	29	33%
Nee, wij vragen geen subsidies	22	25%

Tabel 43: Moeilijkheden bij het verkrijgen van subsidies (één antwoord mogelijk).

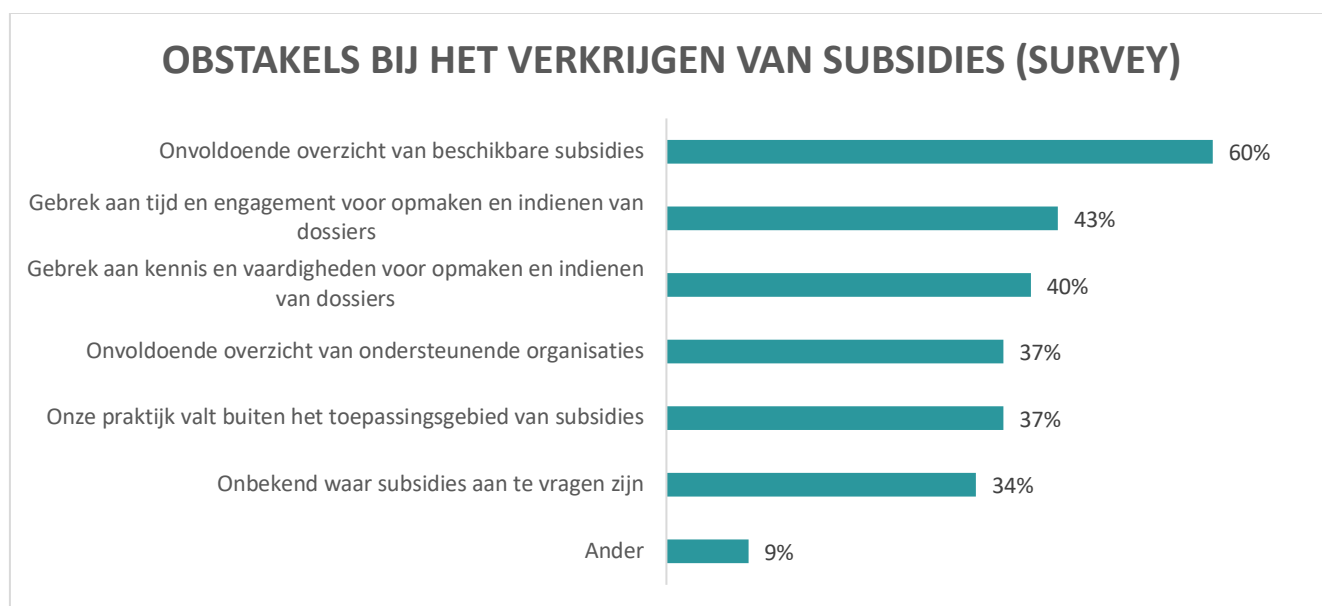

Subsidies vormen een belangrijk instrument in de ondersteuning van erfgoedgemeenschappen en hun immaterieel erfgoed. **Bij 58% van de respondenten bestaat (een deel van) de inkomsten voor hun erfgoedpraktijk uit fondsen via één of meerdere subsidielijnen.** Tegelijk blijkt dat het aanvragen en verkrijgen van subsidies voor veel gemeenschappen allesbehalve vanzelfsprekend is. **43%** van de respondenten ervaart immers **moeilijkheden bij het verkrijgen van subsidies**. Ongeveer een derde (33%) geeft aan dat het verkrijgen van subsidies ‘goed’ verloopt. **Een kwart geeft ook aan geen subsidies aan te vragen.** Deze respondenten doen veelal beroep op sponsoring in plaats van subsidiëring, zoals beoefenaars van het [traditiemennen](#), of op eigen inkomsten van de erfgoedgemeenschap, zoals bij [vendelzwaaiers](#) die op verplaatsing opvoeringen doen tegen betaling, of op eigen ingebracht (persoonlijk) kapitaal, zoals bij de [garnaalvisser](#), of een combinatie van diverse financiering en inkomstenbronnen.

Obstakels bij het verkrijgen van subsidies

Obstakels bij het verkrijgen van subsidies (n = 35)	Aantal	Percentage
Onvoldoende overzicht van beschikbare subsidies	21	60%
Gebrek aan tijd en engagement voor opmaken en indienen van dossiers	15	43%
Gebrek aan kennis en vaardigheden voor opmaken en indienen van dossiers	14	40%
Onvoldoende overzicht van ondersteunende organisaties	13	37%
Onze praktijk valt buiten het toepassingsgebied van subsidies	13	37%
Onbekend waar subsidies aan te vragen zijn	12	34%
Ander	3	9%

Tabel 44: Obstakels bij het verkrijgen van subsidies (meerdere antwoorden mogelijk).

Zoals hierboven aangestipt, blijkt het aanspreken van subsidies voor erfgoedgemeenschappen geen eenvoudige taak.¹³² Uit de survey blijkt dat het gebrek aan overzicht het grootste obstakel vormt.

60% van de respondenten geeft aan 'geen' duidelijk zicht te hebben op de mogelijke beschikbare subsidies. Daarnaast heeft 37% 'onvoldoende' zicht op welke organisaties hun kunnen ondersteunen bij subsidieaanvragen. Ongeveer 34% van de respondenten geeft aan dat het onduidelijk is waar subsidies precies kunnen worden aangevraagd. Deze complexiteit wordt door

¹³² Zie vraag 7.1.6.1. uit de survey: 'Welke moeilijkheden ondervindt de erfgoedgemeenschap bij het verkrijgen van subsidies?'.

erfgoedgemeenschappen vaak als frustrerend ervaren, wat treffend wordt samengevat in de uitspraak van een respondent:

“Gods wegen zijn wonderlijk, die van Openbare Werken afschuwelijk, maar de weg naar subsidies is blijkbaar een kluwen.” - Jachthoornblazer

Praktische en inhoudelijke drempels

Naast het gebrek aan overzicht ervaren respondenten ook **praktische uitdagingen**. Het opstellen en indienen van subsidiedossiers vraagt **tijd en engagement**, wat **43%** als een belangrijk knelpunt aanduidt. Aangezien veel erfgoedgemeenschappen grotendeels of volledig bestaan uit mensen die de praktijk beoefenen vanuit een vrijwillig engagement, moet dit werk vaak in de vrije tijd gebeuren.

Daarnaast vereist het **opmaken en indienen van een dossier kennis en vaardigheden**, wat door **40%** van de respondenten als een moeilijkheid wordt ervaren. Respondenten geven aan te worstelen met het juiste taalgebruik, het helder verwoorden van hun projecten en het werken binnen de soms strikte kaders van subsidiereglementen. Ook **digitale vaardigheden** spelen hierbij een rol en vormen voor sommigen een bijkomende drempel. Verder benoemt **9%** van de respondenten ook **‘andere’ moeilijkheden**, waaronder veranderingen in het politieke beleid, die toegang tot subsidies beïnvloeden.

Onvoldoende aansluiting van subsidies bij immaterieel erfgoed

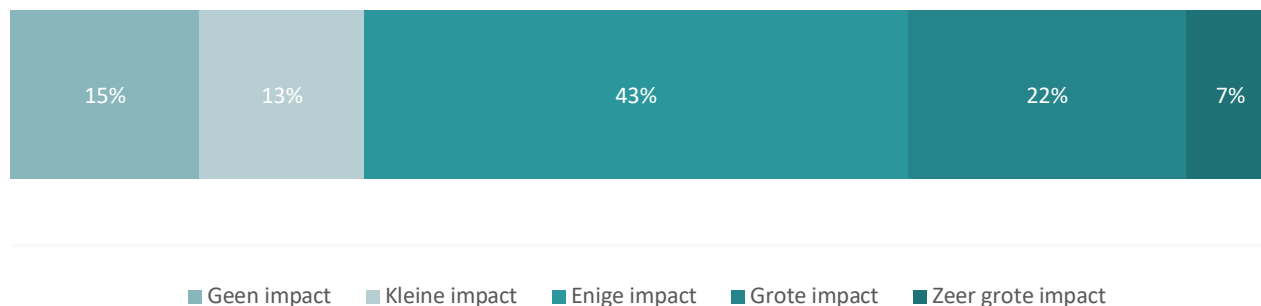
Voor **37%** van de respondenten vormt het feit dat hun immaterieel-erfgoedpraktijk **buiten het toepassingsgebied van bestaande subsidies valt een groot probleem**. Vandaag bestaat er geen specifieke reguliere financiële ondersteuning voor (erkende) immaterieel-erfgoedpraktijken of voor de beoefenaars ervan. Een erkenning op de Inventaris Vlaanderen of een plaatsing op het Register van inspirerende voorbeelden brengt immers geen financieringsmogelijkheden met zich mee.¹³³

Impact van verdwenen of gewijzigde subsidiemogelijkheden op de werking van de erfgoedgemeenschap (n = 72)	Aantal	Percentage
Geen impact	11	15%
Kleine impact	9	13%
Enige impact	31	43%
Grote impact	16	22%
Zeer grote impact	5	7%

Tabel 45: Impact van verdwenen of gewijzigde subsidiemogelijkheden op de werking van de erfgoedgemeenschap (één antwoord mogelijk).

¹³³ [Nota versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken](#), pagina 3.

IMPACT VAN VERDWENEN OF GEWIJZIGDE SUBSIDIEMOGELIJKHEDEN OP DE WERKING VAN DE ERFGOEDGEMEENSCHAP (SURVEY)

Daarnaast hebben ook **gewijzigde of verdwenen subsidiemogelijkheden een aanzienlijke impact** op de beoefening en het borgen van erfgoedpraktijken.¹³⁴ Bijna de helft van respondenten (43%) geeft aan ‘enige’ impact te ervaren, 22% een ‘grote’ impact en zelfs 7% een ‘zeer grote’ impact. 13% van de respondenten ervaart een ‘kleine’ impact en 15% geeft aan ‘geen’ impact te ervaren.

Wegvallen van structurele subsidielijnen

De voorbije jaren verdwenen verschillende **structurele subsidielijnen** waarop verenigingen die rond immaterieel erfgoed actief zijn, een beroep konden doen. Het gaat onder meer om:

- Provinciale kaders en middelen rondom de persoonsgebonden materie en het brede cultuurveld (met name de beleidsvelden cultuur, jeugd, sport, media en welzijn) (beëindigd in 2018)
- Werkingssubsidies voor verenigingen vanuit de provincies (beëindigd in 2020)
- Subsidies vanuit het Participatiedecreet (hervormd in 2023)¹³⁵

Zo brengt het wegvallen van deze middelen het beoefenen en borgen in het gedrang van verscheidene schuttersgilden, verenigingen rond reuzencultuur en organisaties actief binnen de fanfarecultuur.

“Net de structurele financiering van reguliere activiteiten is voor vele immaterieel-erfgoedpraktijken van groot belang. De basis en continuïteit van het beoefenen van de praktijk staan door het verdwijnen van deze subsidiemogelijkheden onder toenemende druk.”¹³⁶

¹³⁴ Zie vraag 7.1.7. uit de survey: “Welke impact hebben verdwenen of gewijzigde subsidiemogelijkheden op de werking van jouw erfgoedgemeenschap?”

¹³⁵ Nota versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken, pagina 3. <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/participatie/sub-si-dies-het-ka-der-van-het-par-ti-ci-pa-tie-de-creet>

¹³⁶ Nota versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken, pagina 3.

Projectmatige subsidielijnen en hun beperkingen

Na het wegvallen van bepaalde structurele financieringskanalen ontwikkelde de Vlaamse overheid wel **nieuwe beleidsinstrumenten en projectmatige subsidielijnen**.

Erfgoedgemeenschappen kunnen eventueel of indirect aanspraak maken op onder meer:

- Het Bovenlokaalcultuurdecreet: cultuurprojecten, 'bovenlokale cultuurprojecten', 'kleinschalige bovenlokale cultuurprojecten' (wordt beëindigd in 2027)
- Het Cultureelerfgoeddecreet: 'lokale, bovenlokale en internationale cultureelerfgoedprojecten'¹³⁷

Het bestaan van deze projectsubsidies betekent echter niet dat immaterieel-erfgoedgemeenschappen hier eenvoudig gebruik van kunnen maken. De logica van bovenlokale cultuurprojecten botst vaak met de realiteit van de beoefening van immaterieel-erfgoedpraktijken. Veel erfgoedpraktijken zijn immers ofwel sterk lokaal ingebed ofwel kennen ze net een verspreide, landelijke, of sectorale werking.¹³⁸ **37% van de respondenten geeft aan dat hun praktijk buiten het toepassingsgebied van subsidies valt.**¹³⁹ Maar de bestaande projectsubsidies kunnen vaak niet worden aangesproken voor **landelijke samenwerking, uitwisseling en netwerkvorming**, terwijl net deze aanpak al jarenlang kenmerkend is voor veel immaterieel-erfgoednetwerken in Vlaanderen. Denk aan de landelijke structuren binnen fanfarecultuur, kermiscultuur, Vlaamse beiaardcultuur, reuzencultuur, schutterijen en poppentheater. Het criterium van 'bovenlokale schaalgrootte, reikwijdte en relevantie' blijkt voor veel van deze praktijken moeilijk te vervullen.

Projectfinanciering binnen het Cultureelerfgoeddecreet vereist op zijn beurt samenwerking met een organisatie die een werkingssubsidie ontvangt of over een kwaliteitslabel beschikt.¹⁴⁰ Dit betekent weliswaar dat immaterieel-erfgoedgemeenschappen voor toegang tot deze bijkomende middelen afhankelijk zijn van ondersteuning uit de professionele erfgoed- of cultuursector. Zij kloppen aan bij een beperkte en reeds overbevraagde groep erfgoedwerkers en -organisaties die actief inzetten op het borgen van immaterieel erfgoed. Door de toename aan projectvragen wordt deze toegang steeds minder evident. Bovendien sluiten de voorwaarden en criteria van projectsubsidies vaak niet aan bij de noden die erfgoedgemeenschappen zelf willen aanpakken.¹⁴¹

Vanuit het ondersteuningsnetwerk wordt gezocht naar mogelijke oplossingen en schaalvergroting van de begeleiding (bijvoorbeeld met infosessies, vormingen en *peer*-netwerken), maar dat biedt geen soelaas voor de voorwaarde bij de erfgoedprojectsubsidies, waar gemeenschappen nu als het ware door een nauwe trechter van een beperkte set potentiële partners en criteria in de professionele erfgoedsector moeten raken om voor het aanvragen van subsidie in aanmerking te komen.

¹³⁷ Nota versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken, pagina 4.

138 [Nota versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken](#), pagina 4.

¹³⁹ Zie vraag 7.1.6.1. uit de survey: “Welke moeilijkheden ondervindt de erfgoedgemeenschap bij het verkrijgen van subsidies?”

¹⁴⁰ Nota versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken, pagina 4.

¹⁴¹ Nota versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken, pagina 4.

Een voorbeeld van afgestemde financiële steun: [Beurzen Vakmanschap](#)

Een illustratief voorbeeld van een afgestemd subsidiekanaal zijn de ‘Beurzen voor het doorgeven van vakmanschap in een meester-leerlingtraject’ die tussen 2019 en 2023 uitgereikt werden. Binnen dit experimentele subsidiereglement konden immaterieel-erfgoedbeoefenaars tot 30.000 euro aanvragen over een periode van maximum twee jaar, om kennis en kunde één-op-één in Vlaanderen door te geven. ‘Vakmanschap’ werd hier breed en open benaderd als ‘een vorm van immaterieel cultureel erfgoed dat in de hoofden en handen van mensen zit: kennis en vaardigheden met wortels in traditie’.

Deze beurzen speelden in op de groeiende vraag naar manieren om levende praktijken door te geven zonder financieel verlies, zeker wanneer er geen reguliere opleidingen bestaan. De focus lag niet op een tastbaar eindresultaat, maar op het proces van overdracht. In 2025 werd een evaluatie uitgevoerd door het Departement Cultuur, Jeugd en Media, mede in het licht van mogelijke toekomstscenario's voor doeltreffende ondersteuning.¹⁴²

Lokale en bovenlokale ondersteuning

Op lokaal niveau bieden **steden en gemeenten** vaak financiële en/of logistieke ondersteuning, bijvoorbeeld via subsidies, het (kosteloos) ter beschikking stellen van ruimtes, hulp bij de organisatie van evenementen of het dragen van materiaalkosten. Hoewel deze steun soms structureel kan zijn (zoals jaarlijks dranghekken en standjes ter beschikking stellen), evolueert deze ondersteuning de afgelopen jaren steeds meer wisselend en minder voorspelbaar. In 2023 gaf bijna een vijfde van de 67 Inventariselementen in de rapportage specifiek aan dat lokale financiële steun is gestagneerd, verminderd of volledig weggefallen.¹⁴³

Daarnaast bestaan er **projectsubsidies van bovenlokale erfgoeddienstverleners**, zoals erfgoedcellen. Deze subsidies zijn niet structureel, en betreffen doorgaans beperkte bedragen, maar vormen wel een aanvullende ondersteuning.

Nood aan transparantie

Tot slot benadrukken respondenten **het belang van transparantie in subsidiebeslissingen**. Bij een afwijzing willen zij niet alleen vernemen dat een aanvraag is geweigerd, maar vooral waarom. **Duidelijke feedback** stelt hen in staat om hun aanvragen te verbeteren, projecten bij te sturen en toekomstige kansen beter te benutten. Transparantie draagt ook bij aan het vertrouwen tussen subsidieverstrekkers en erfgoedgemeenschappen. Respondenten geven herhaaldelijk aan zich op dit vlak onvoldoende gehoord of ondersteund te voelen.

3.2.5.2.2 Combinatie van inkomstenbronnen en budgettaire sterktes

De respondenten die aangeven nood te hebben aan financiële middelen (92 respondenten), geven **het vaakst aan een beroep te doen op nul tot twee verschillende inkomstenbronnen** (vijf respondenten hebben geen inkomstenbron gevonden, 29 respondenten één inkomstenbron, 30 respondenten combineren twee

¹⁴² Meer informatie: [Managementsamenvatting Beurzen Vakmanschap \(2025\)](#).

¹⁴³ [Nota versterken van erfgoedgemeenschappen en immaterieel-erfgoedpraktijken](#), pagina 5. O.b.v. de rapportage van 2023 van de erkende Inventariselementen.

verschillende inkomstenbronnen), terwijl de overige respondenten **tot vijf bronnen combineren** (17 respondenten combineren drie inkomstenbronnen, 10 respondenten vier inkomstenbronnen en één respondent combineert er vijf).

Respondenten die meerdere inkomstenbronnen aanboren, beschikken doorgaans over een hoger budget.¹⁴⁴ Zo hebben respondenten met sponsoring doorgaans meer financiële middelen dan respondenten zonder sponsoring.¹⁴⁵ Hetzelfde geldt voor respondenten die steun ontvangen via subsidies.¹⁴⁶

Voor eigen inkomsten, ingebracht kapitaal en andere inkomstenbronnen worden geen duidelijke aanwijzingen gevonden dat deze op zich samenhangen met een hoger budget.

3.2.5.2.3 Samenstelling van erfgoedgemeenschappen uit de survey en financiële draagkracht

Er zijn duidelijke verbanden tussen **de samenstelling van de erfgoedgemeenschappen en de inkomstenbronnen**. Hoe meer verschillende types betrokkenen er zijn rond de immaterieel-erfgoedpraktijken, hoe vaker bepaalde soorten inkomstenbronnen voorkomen. **Een gediversifieerde, bredere erfgoedgemeenschap staat financieel doorgaans sterker.**

Erfgoedgemeenschappen die **toeschouwers** betrekken, kunnen vaker dan andere praktijken rekenen op **sponsoring, 38%** (23 van de 60 respondenten) tegenover 17% bij erfgoedpraktijken zonder toeschouwers (10 van de 59 respondenten).¹⁴⁷

Erfgoedgemeenschappen die **'deelnemers'** actief betrekken, hebben ook **vaker verschillende inkomstenbronnen** (eigen inkomsten, sponsoring en subsidies). Binnen erfgoedgemeenschappen met **'deelnemers'** genereert **66% eigen inkomsten** (48 van de 73 respondenten), bij gemeenschappen zonder **'deelnemers'** is dat slechts 24% (11 van de 46 respondenten).¹⁴⁸ Ook **sponsoring** komt vaker voor (**34%**, 25 van de 73 respondenten, tegenover 17% bij gemeenschappen zonder deelnemers, 8 van de 46 respondenten)¹⁴⁹, en **subsidies** spelen een grotere rol (**53%**, 39 van de 73 respondenten, tegenover 30%, 14 van de 46 respondenten).¹⁵⁰

Praktijken die een breder publiek bereiken of waarin buurtbewoners betrokken zijn, kennen eveneens veelal een sterkere financiële positie. Deze erfgoedgemeenschappen beschikken **vaker over eigen inkomsten (60%**, 33 van de 55 respondenten, tegenover 41%, 26 van de 64 respondenten)¹⁵¹, bijvoorbeeld barinkomsten of ticketverkoop. Daarnaast ontvangen zij ook vaker **sponsoring (38%**, 21 van de 55 respondenten, tegenover 19%, 12 van de 64 respondenten).¹⁵² De (brede of specifiek lokale) **zichtbaarheid** van een praktijk lijkt hierbij een cruciale factor voor sponsors.

¹⁴⁴ Significant verband, Kendall's tau = 0,365; p < 0,001

¹⁴⁵ Significant verband p = 0,01. Bij respondenten die aangeven sponsoring te ontvangen, ligt de mediaan van de beschikbare financiële middelen op 'gemiddeld'. Bij respondenten zonder sponsoring ligt de mediaan op 'weinig' financiële middelen.

¹⁴⁶ Significant verband p < 0,001. Bij respondenten die aangeven subsidies te ontvangen, ligt de mediaan van de beschikbare financiële middelen op 'gemiddeld'. Bij respondenten zonder subsidies ligt de mediaan op 'weinig' financiële middelen.

¹⁴⁷ Significant verband p = 0,009

¹⁴⁸ Significant verband p < 0,001

¹⁴⁹ Significant verband p = 0,045

¹⁵⁰ Significant verband p = 0,014

¹⁵¹ Significant verband p = 0,035

¹⁵² Significant verband p = 0,018

3.2.5.2.4 Verbanden tussen het betrekken van samenwerkingspartners en inkomstenbronnen

Zoals eerder aangegeven is er een duidelijke correlatie te vinden tussen de betrokkenheid van lokale besturen en cultuurdiensten, of andere gelijkaardige externe organisaties en de financiële draagkracht van erfgoedgemeenschappen. **Erfgoedgemeenschappen die samenwerken met samenwerkingspartners¹⁵³ doen significant vaker een beroep op externe inkomstenbronnen.** Zo ontvangt **42%** van deze praktijken in de survey **sponsoring** (22 van de 53 respondenten), tegenover 17% van de praktijken waar geen samenwerkingspartners betrokken zijn (11 van de 66 respondenten).¹⁵⁴ Ze krijgen ook vaker steun van de **Nationale Loterij: 19%** (10 van de 53 respondenten), tegenover slechts 3% wanneer geen samenwerkingspartners meehelpen (2 van de 66 respondenten).¹⁵⁵ Daarnaast blijkt dat erfgoedgemeenschappen met betrokken samenwerkingspartners vaker **subsidies** ontvangen (**68%**, 36 van de 53 respondenten) dan erfgoedgemeenschappen zonder betrokken organisatoren (**26%**, 17 van de 66 respondenten).¹⁵⁶

3.2.5.2.5 Verschillen tussen domeinen en thema's

Naast een correlatie tussen inkomsten en types (samenstelling en organisatievormen van) erfgoedgemeenschappen is er ook een correlatie te vinden tussen de **thema-domeinen** en verschillende toegang tot specifieke inkomstenbronnen. Zo kunnen respondenten die zichzelf situeren binnen **Feesten, rituelen en sociale gebruiken** vaker op sponsoring rekenen: **36%** van hen ontvangt steun van **sponsors** (21 van de 58 respondenten), tegenover 20% bij andere thema-domeinen (12 van de 61 respondenten).¹⁵⁷ Ook de **Nationale Loterij** is voor deze groep vaker een financieringsbron (**17%**, 10 van de 58 respondenten, tegenover 3%, 2 van de 61 respondenten).¹⁵⁸ Het zijn ook erfgoedgemeenschappen die doorgaans een gediversifieerde en brede samenstelling kennen, met deelnemers, toeschouwers, een breed publiek, vrijwilligers en samenwerkingspartners.

Ook blijkt dat respondenten die actief zijn binnen **Religieus erfgoed** eveneens vaker kunnen rekenen op sponsoring (**43%**, 12 van de 28 praktijken, tegenover, 23%, 21 van de 91 respondenten).¹⁵⁹ Bredere maatschappelijke zichtbaarheid en publieke betrokkenheid (met vaker aanwezigheid van toeschouwers en buurtbewoners), zijn ook hier aanwezig.¹⁶⁰

¹⁵³ Samenwerkingspartners zijn personen of organisaties die mee hun schouders zetten onder de praktijk onder meer door de organisatorische aspecten van de praktijkbeoefening voor zich te nemen, in een vast of wederkerig verband.

¹⁵⁴ Significant verband $p = 0,003$

¹⁵⁵ Significant verband $p = 0,004$

¹⁵⁶ Significant verband $p < 0,001$

¹⁵⁷ Significant verband $p = 0,004$

¹⁵⁸ Significant verband $p = 0,011$

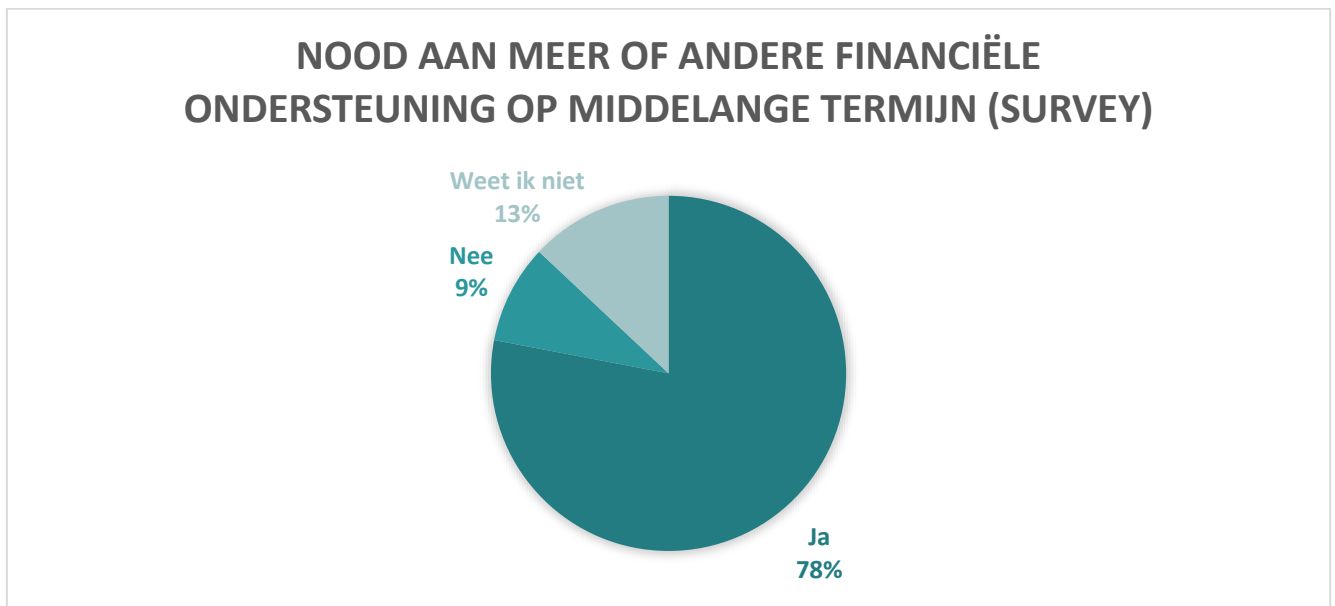
¹⁵⁹ Significant verband $p = 0,041$

¹⁶⁰ Zie hoofdstuk 3.3. (onderdeel 3.3.2.8. religieus erfgoed en de samenstelling van de erfgoedgemeenschap)

3.2.5.3 Toenemende nood aan bijkomende financiële ondersteuning

Nood aan meer of andere financiële ondersteuning op middellange termijn (n = 92)	Aantal	Percentage
Ja	72	78%
Nee	8	9%
Weet ik niet	12	13%

Tabel 46: Nood aan meer of andere financiële ondersteuning op middellange termijn (één antwoord mogelijk).

Steeds meer erfgoedgemeenschappen ervaren vandaag de nood aan bijkomende en/of andere financiële ondersteuning.¹⁶¹ In de bevraging van Werkplaats immaterieel erfgoed en het Departement Cultuur, Jeugd en Media uit 2021 gaf al meer dan 60% van de 25 bevroegde erfgoedgemeenschappen aan financiële ondersteuning te verwachten in het kader van erfgoedzorg.¹⁶² Deze nood is sindsdien verder toegenomen. In de tweejaarlijkse rapportages van de Inventaris Vlaanderen geeft 75% van de erkende Inventariselementen in 2025 aan méér of andere financiering nodig te hebben.¹⁶³ In de bredere survey in het kader van deze veldtekening ligt dit aandeel zelfs nog hoger: **anno 2025 geeft maar liefst 78% van de respondenten aan nood te hebben aan meer of andere financiële ondersteuning op middellange termijn (5 à 10 jaar) voor de erfgoedpraktijk waar ze bij betrokken zijn.**

De oorzaken van deze toenemende financiële noden zijn veelzijdig. **Zowel vaste als variabele kosten stijgen.** Het kan gaan om de herstellkosten bij slijtage van materialen, verouderde computersystemen en apparatuur die

¹⁶¹ Zie vraag 7.1.3. uit de survey: "Is er op middellange termijn (5 à 10 jaar) nood aan meer of andere financiële ondersteuning?"

¹⁶² Gebaseerd op een rondetafelgesprek rond de noden en kansen met de betrokken gemeenschappen van de erkende Inventariselementen georganiseerd door Werkplaats immaterieel erfgoed en het Departement Cultuur, Jeugd en Media (2021).

¹⁶³ 57 participanten hebben deze vraag in de rapportage van 2025 beantwoord.

om vervanging vragen, of de organisatie van ontmoetingsmomenten en activiteiten die allemaal steeds hogere kosten met zich meebrengen. Vrijwilligers verwachten vaker een vrijwilligersvergoeding, wat deels samenhangt met de stijgende levensduur. Ook een **groeiend ledenaantal** brengt extra kosten met zich mee, wanneer erfgoedgemeenschappen de kwaliteit van de erfgoedbeoefening wil behouden bijvoorbeeld door extra materialen en machines aan te kopen voor de nieuwe leden of grotere ruimtes te voorzien.

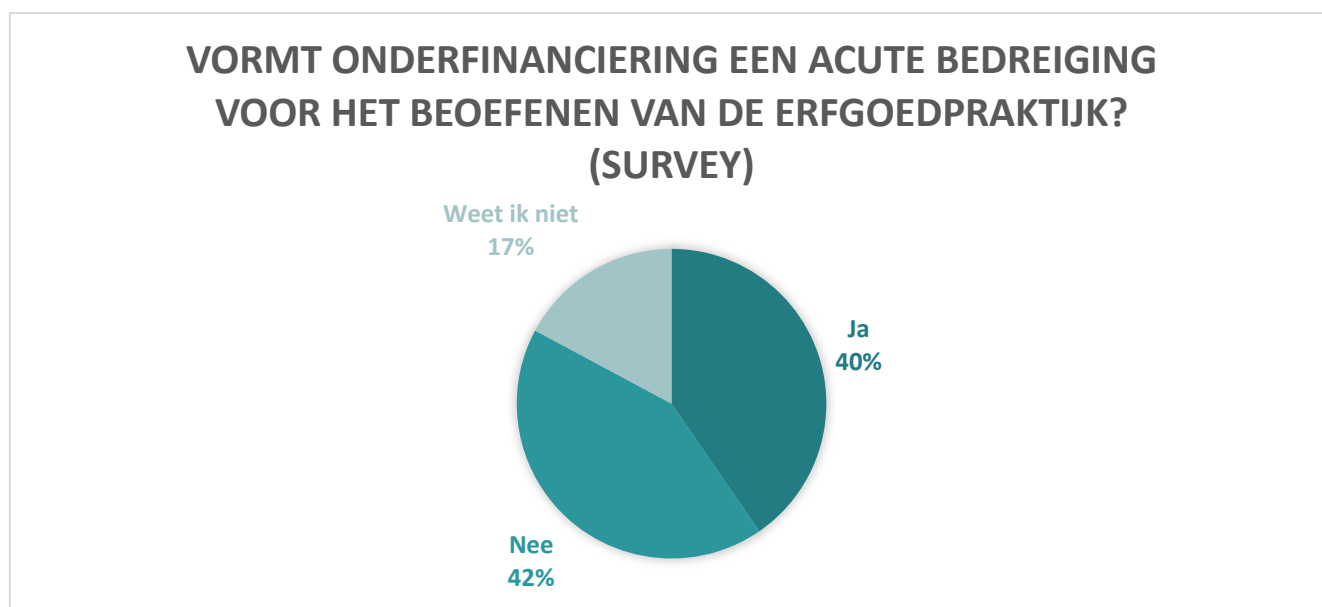
Inflatie speelt hierbij een belangrijke rol. Terwijl de algemene kosten stijgen, indexeren inkomstenbronnen niet (automatisch) mee. Tegelijk geven respondenten aan dat **subsidies steeds vaker onder druk** staan en dat het **moeilijker** wordt om **sponsors te vinden**. Daardoor gaan zij **zelf actief op zoek naar alternatieve oplossingen**. Verschillende respondenten, waaronder bijvoorbeeld de Godelieveprocessie in Gistel, stellen bovendien expliciet dat, indien subsidies zouden wegvallen, de beoefening van de praktijk in de huidige vorm niet langer haalbaar zou zijn.

Daarnaast botsen sommige erfgoedgemeenschappen op **institutionele barrières**. Zo ondervinden culturele verenigingen moeilijkheden bij het openen van bankrekeningen, onder meer door terughoudendheid van banken tegenover cash transacties en het statuut van bepaalde beoefenaars, zoals artiesten in podiumkunsten en muziek.

3.2.5.4 Onderfinanciering als acute bedreiging

Vormt onderfinanciering een acute bedreiging voor het beoefenen van de erfgoedpraktijk ? (n = 92)	Aantal	Percentage
Ja	37	40%
Nee	39	42%
Weet ik niet	16	17%

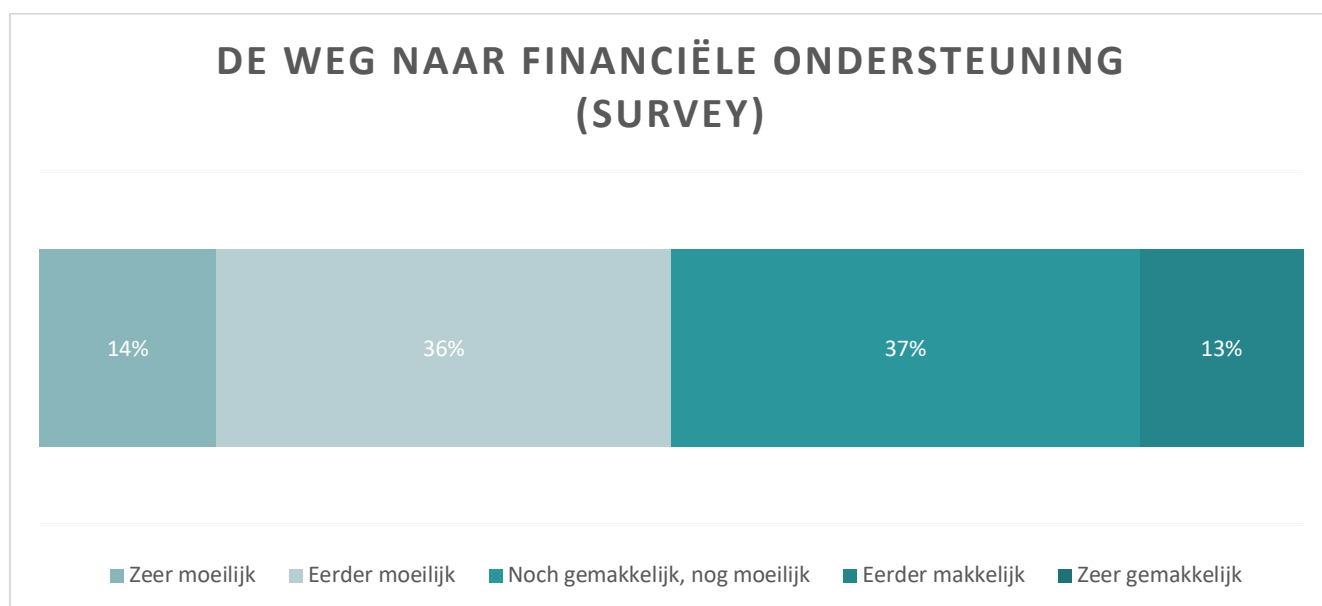
Tabel 47: Vormt onderfinanciering een acute bedreiging voor het beoefenen van de erfgoedpraktijk (één antwoord mogelijk).

3.2.5.5 Moeilijkheden bij het verwerven van middelen

De weg naar financiële ondersteuning (n = 86)		Aantal	Percentage
Zeer moeilijk		12	14%
Eerder moeilijk		31	36%
Noch gemakkelijk, nog moeilijk		32	37%
Eerder makkelijk		11	13%
Zeer gemakkelijk		0	0%

Tabel 48: De weg naar financiële ondersteuning (één antwoord mogelijk).

De weg naar financiële ondersteuning wordt door respondenten zeer uiteenlopend ervaren, maar voor de meerderheid is deze duidelijk uitdagend.¹⁶⁶ De helft van de respondenten vindt het verwerven van middelen moeilijk: 14% ervaart het als ‘zeer moeilijk’ en 36% als ‘eerder moeilijk’. 37% beschouwt het proces als ‘noch gemakkelijk, noch moeilijk’. Slechts 13% ervaart het als ‘eerder makkelijk’. Niemand geeft aan dat het ‘zeer makkelijk’ is.

Deze moeilijkheden hebben verschillende oorzaken. Het verwerven van middelen vraagt een grote en voortdurende inzet: subsidies moeten veelal jaarlijks opnieuw worden aangevraagd en sponsors zijn steeds moeilijker te vinden. Bedrijven en handelszaken zijn vaak overvraagd en verwachten soms een tegenprestatie, waaraan erfgoedgemeenschappen niet altijd kunnen voldoen: soms beperken de mogelijkheden zich tot een etentje of een gratis toegangsticket. Bovendien zijn erfgoedgemeenschappen vaak afhankelijk van (lokale) overheden; een nieuwe legislatuur kan leiden tot het stopzetten van subsidies.

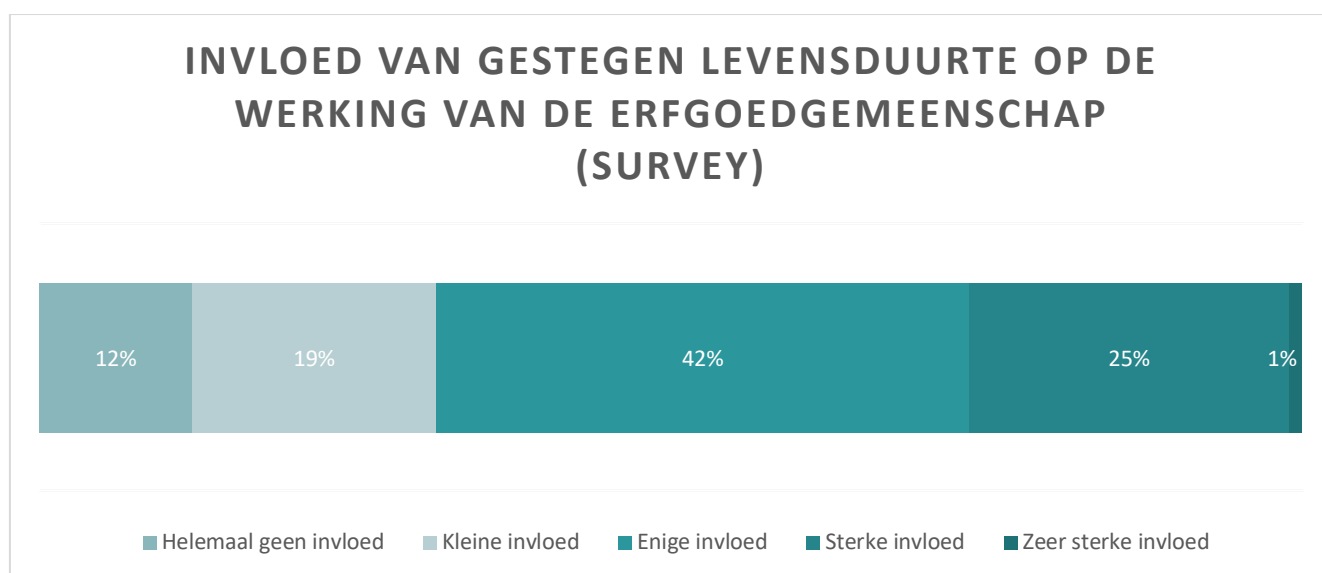
¹⁶⁶ Zie vraag 7.1.5. Uit de survey: “Hoe gemakkelijk vindt jouw erfgoedgemeenschap de weg naar financiële ondersteuning?”

3.2.5.6 Impact van stijgende kosten en inflatie

De algemene levensduurte is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Onder meer de Covid-pandemie en de oorlog in Oekraïne zorgden voor forse prijsstijgingen. Hoewel de economie zich intussen deels stabiliseerde, blijft de inflatie aanhouden. Goederen en diensten zijn duurder dan voorheen, terwijl de stijging van inkomsten niet altijd gelijke tred houdt.¹⁶⁷

Invloed van gestegen levensduurte (n = 83)	Aantal	Percentage
Helemaal geen invloed	10	12%
Kleine invloed	16	19%
Enige invloed	35	42%
Sterke invloed	21	25%
Zeer sterke invloed	1	1%

Tabel 49: Invloed van gestegen levensduurte op de werking van de erfgoedgemeenschap (één antwoord mogelijk).

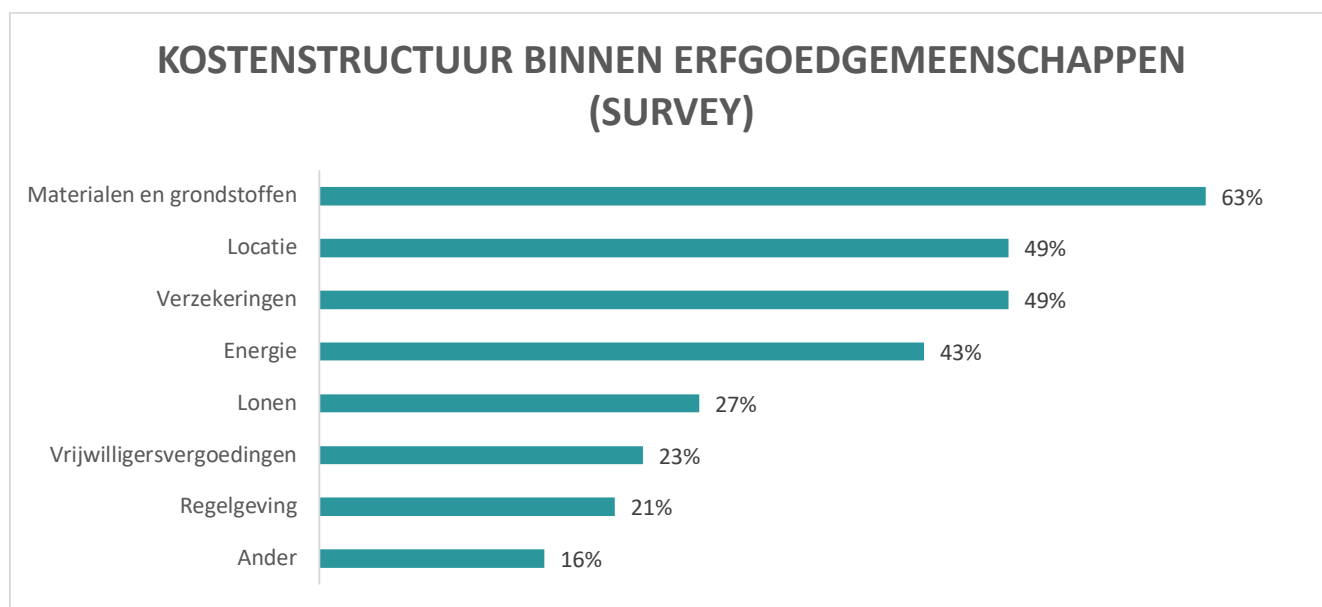
Als gevolg hiervan geeft **42%** van de respondenten, waaronder het [Zilverbergkoor](#) bijvoorbeeld, aan dat de gestegen prijzen een **merkbare invloed** hebben op hun werking. **25%** merkt zelfs een 'sterke invloed' waaronder [glasblazers](#) en **1%** een 'zeer sterke' impact, zoals [bijenkorvers](#). **19%** merkt slechts een 'beperkte' invloed waaronder de [Palmprocessie van Hoegaarden](#). Slechts **12%** ervaart 'geen merkbare impact' van de gestegen levensduurte, bijvoorbeeld de [swingdansers](#).

¹⁶⁷ Zie vraag 7.1.8. uit de survey: "In welke mate beïnvloedt de gestegen levensduurte de werking van jouw erfgoedgemeenschap?"

3.2.5.7 Kostenstructuur binnen erfgoedgemeenschappen

Kostenstructuur binnen erfgoedgemeenschappen (n = 81)	Aantal	Percentage
Materialen en grondstoffen	51	63%
Locatie	40	49%
Verzekeringen	40	49%
Energie	35	43%
Lonen	22	27%
Vrijwilligersvergoedingen	19	23%
Regelgeving	17	21%
Ander	13	16%

Tabel 50: Kostenstructuur binnen erfgoedgemeenschappen (meerdere antwoorden mogelijk).

De kosten waarmee erfgoedgemeenschappen geconfronteerd worden, zijn divers.¹⁶⁸

De grootste uitgaven en uitdagingen situeren zich bij de aankoop van **materialen en grondstoffen (63%)**, zoals stoffen voor kostuums. Dit speelt vooral bij erfgoedgemeenschappen die bij elke editie nieuwe creaties nastreven of een hoge kwaliteitsstandaard hanteren, zoals bloemencorso's, praalwagens van carnavalsstoeten, of ommegangen en processies.

Daarnaast vraagt de verdere ontwikkeling van een praktijk investeringen in degelijk materiaal en grondstoffen. Zo lenen startende houtdraaiers bijvoorbeeld tijdens de cursussen hout, gereedschap en machines; maar moeten zij deze later zelf aankopen. Om dit proces te ondersteunen, heeft de Vlaamse Gilde van Houtdraaiers

¹⁶⁸ Zie vraag 7.1.9. uit de survey: "Welke kosten spelen hierbij een rol?"

een online tweedehands markt opgericht, waar stoppende leden (bijvoorbeeld door ouderdom) hun materiaal kunnen doorverkopen. Hoewel dit initiatief helpt om kosten te drukken bij beginnende houtdraaiers en materiaal een tweede leven bezorgt, blijft het aanbod voorlopig onvoldoende. Een ander voorbeeld is de toegenomen prijs van drukwerk, dat door respondenten gebruikt wordt om reclame te maken of leden te bereiken via een eigen tijdschrift.

Verder wegen **locatie en verzekeringen** zwaar door op het budget: **49%** van de respondenten duidt dit binnen de survey aan. Door stijgende kosten verhogen erfgoedgemeenschappen soms het lidgeld, terwijl tegelijkertijd meer leden kampen met financiële kwetsbaarheid en zij dus moeten afwegen of ze het lidgeld - en bijgevolg de beoefening en deelname aan de erfgoedpraktijk - nog kunnen betalen.

Andere belangrijke kosten zijn **energie (43%)** en personeelskosten, zoals **lonen (27%)** en **vrijwilligersvergoedingen (23%)**. Daarnaast leidt **regelgeving** tot bijkomende uitgaven, bijvoorbeeld rond de kost van herbruikbare bekertjes (**21%**). Ten slotte noemt **16%** van de respondenten **andere kosten**, zoals geluidsversterking, huur van infrastructuur (bijvoorbeeld tenten of paardenboxen), en het vergoeden en vervoeren van gastgroepen.

3.2.6 Organisatorische uitdagingen, een nieuwe tijdsgeest en veranderende regels

De toenemende **organisatorische complexiteit** heeft een duidelijke impact op de volhoudbaarheid van immaterieel-erfgoedpraktijken. Respondenten geven aan dat het uitvoeren van hun praktijken steeds meer gepaard gaat met bijkomende verplichtingen, administratie en regelgeving. Al in **2023** gaf **35%** van de erkende Inventariselementen aan steeds meer moeite te hebben met de zwaarder wordende, vaak verplichte reglementeringen rond het organiseren van acties en evenementen. **Anno 2025** blijft het een belangrijk aandachtspunt: **32%** van de respondenten uit de survey ervaart dat nieuwe regelgevingen - zoals attesten, vergunningen, hygiëne- en veiligheidsvoorschriften - een impact hebben op hun erfgoedpraktijk.¹⁶⁹

3.2.6.1 Maatschappelijke gevoeligheden en veranderende regelgeving

Verskillende immaterieel-erfgoedpraktijken komen onder druk te staan door **gewijzigde maatschappelijke visies of veranderende gevoeligheden**, die soms worden gevolgd door nieuwe of aangepaste wet- en regelgeving. In deze context kunnen beleid en de cultureel-erfgoedsector een belangrijke rol spelen in het **sensibiliseren** van het brede publiek. Het is van belang om duidelijk te maken dat het om *erfgoed*praktijken gaat, maar tegelijk ook dat deze praktijken **dynamisch zijn en kunnen evolueren**, op voorwaarde dat de betrokken erfgoedgemeenschap actief participeren en gehoord worden in veranderingsprocessen.

De spanningen situeren zich vooral rond een aantal terugkerende thema's:

— **Geluidsoverlast**

Bij sommige immaterieel-erfgoedpraktijken horen geluiden die vandaag niet langer als vanzelfsprekend worden ervaren. Dat kan gaan om het houden van dieren of het gebruik van objecten die geluid produceren. In steeds dichter bevolkte gebieden kan dit tot discussies leiden. Zo wordt het luiden van de beiaardklokken, een eeuwenoude praktijk, vandaag soms geïnterpreteerd als geluidsoverlast en vormt het aanleiding tot debat.

- **Dierenwelzijn**

Hoewel immaterieel erfgoed steeds in beweging is, verloopt die evolutie vaak trager dan het tempo van het maatschappelijke denken over dierenwelzijn. Dit leidt tot spanningen tussen erfgoedgemeenschappen, die de waarde, betekenis en dynamiek van hun tradities benadrukken, en critici die deze praktijken als 'barbaars' of 'voorbijgestreefd' beschouwen. Pers en (sociale) media versterken deze polarisatie vaak.

Respondenten ervaren steeds meer kritiek op praktijken die een negatieve impact kunnen hebben op dierenwelzijn, zoals het gebruik van vuurwerk tijdens oudejaarsvieringen of de verkoop bij opbod van varkenskoppen tijdens de Sint-Antoniusvieringen. De **Codex Dierenwelzijn**, die op 1 januari 2025 in werking trad en vertrekt vanuit het principe dat 'elk dier een levend wezen [is] met gevoel en intrinsieke waarden'¹⁷⁰, heeft belangrijke gevolgen voor het beoefenen van bepaalde immaterieel-erfgoedpraktijken. Wekelijkse dierenmarkten zijn voortaan verboden en in de memorie van toelichting worden zelfs expliciet verboden

¹⁶⁹ Zie vraag 8.1. uit de survey: “Welke maatschappelijke veranderingen of tendensen hebben een impact op jouw erfgoedpraktijk?”

¹⁷⁰ Meer informatie over de Codex Dierenwelzijn: zie <https://www.vlaanderen.be/dierenwelzijn/werking-en-beleid/vlaamse-codex-dierenwelzijn-wat-verandert-er>

‘volksgebruiken’ opgenomen. Zo moesten de betrokkenen bij het Krakelingenfeest in Geraardsbergen, waar kleine voedervisjes werden gedronken, noodgedwongen versneld op zoek naar een wettig alternatief.

- **Hygiëne & Veiligheid**

De toenemende aandacht voor **hygiëne en veiligheid** wordt door de respondenten algemeen als noodzakelijk beschouwd, maar brengt tegelijk een aanzienlijke extra last met zich mee. Regelgeving rond voedselveiligheid, hygiëne, vergunningen en attesten vraagt meer administratie, bijkomende kosten en extra organisatie. Denk bijvoorbeeld aan publieke evenementen waarop voeding wordt bereid en verkocht.

Sommige respondenten geven aan hierin zelf initiatief te nemen, al dan niet in samenwerking met erfgoedwerkers en lokale overheden. Zo werden bij de de garnaalvisserij te paard in Oostduinkerke extra begeleiders voor begeleide ritten en een 'beachmaster' aangesteld omwille van de grote publieke belangstelling tijdens de zomermaanden. De drukte rond de paardenvissers bracht veiligheidsrisico's met zich mee, wat aanleiding gaf tot bijkomende veiligheidsmaatregelen en sensibilisering van het publiek. Veel bezoekers zijn immers niet langer vertrouwd met het gedrag van werkpaarden en onderschatten de mogelijke gevaren bij het benaderen van zware dieren in werksituaties.

— **Fysieke gezondheid**

Ook inzichten rond **lichamelijke gezondheid** evolueren voortdurend. Het is vandaag algemeen bekend dat alcoholgebruik, roken en frequent consumeren van vette of suikerrijke voeding schadelijk zijn voor de gezondheid. Tegelijk maken deze genotsmiddelen al lang - vaak impliciet - deel uit van de beleving van tal van gebruiken en sociale praktijken, of vormen ze zelfs de kern ervan.

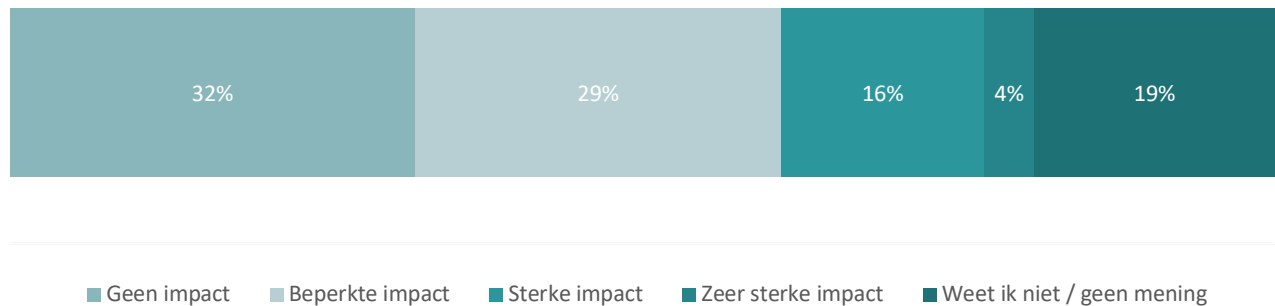
Binnen en tussen verschillende erfgoedgemeenschappen bestaan uiteenlopende visies op gezondheid. Het draagvlak en de publieke opinie verschillen soms sterk van de beleving van erfgoedgemeenschappen en van de waarde en betekenissen die zij aan hun immaterieel erfgoed toekennen.

3.2.6.2 Impact van regelgeving en tijdsgeest op erfgoedpraktijken

Impact van veranderende regelgeving op de beoefening van praktijken de afgelopen tien jaar (n = 118)	Aantal	Percentage
Geen impact	38	32%
Beperkte impact	34	29%
Sterke impact	19	16%
Zeer sterke impact	5	4%
Weet ik niet / geen mening	22	19%

Tabel 51: Impact van veranderende regelgeving op de beoefening van praktijken de afgelopen tien jaar (één antwoord mogelijk).

IMPACT VAN VERANDERDE REGELGEVING OP DE BEOEFENING VAN PRAKTIJKEN DE AFGELOPEN 10 JAAR (SURVEY)

Veranderende regelgeving heeft de afgelopen tien jaar een duidelijke impact gehad op erfgoedpraktijken.¹⁷¹

Bijna 40% van de respondenten heeft impact ervaren: 29% van de respondenten ervaart een 'beperkte' impact, terwijl 16% een 'sterke' en 4% zelfs een 'zeer sterke' impact aangeeft. 32% zegt 'geen' impact waar te nemen, en 19% weet het niet of heeft hier geen uitgesproken mening over.

De impact verschilt weliswaar sterk per domein en thema. Respondenten binnen **Vertellen en taalgebruik** rapporteren bijvoorbeeld beduidend minder vaak een invloed van regelgeving en tijdsgeest: slechts 13% van de respondenten binnen Vertellen en taalgebruik, tegenover 38% van de respondenten buiten dit domein.¹⁷² Ook binnen **Muziek en podiumkunsten** ligt dit lager (19% binnen Muziek en podiumkunsten versus 40% buiten het domein Muziek en podiumkunsten).¹⁷³ Daartegenover staan domeinen waar de impact juist zeer sterk wordt ervaren. Binnen **Sport en spel** benoemt 70% van de respondenten binnen dit domein deze uitdaging, tegenover 31% van de respondenten bij de andere thema-domeinen.¹⁷⁴ Een gelijkaardig patroon is zichtbaar bij **Eten en drinken** (67% van de respondenten binnen dit domein tegenover 31% buiten dit thema-domein).¹⁷⁵ Het meest uitgesproken is de situatie binnen **Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed**, waar maar liefst 82% van de respondenten binnen dit overkoepelend thema aangeeft beïnvloed te worden door regelgeving en tijdsgeest, tegenover slechts 30% van de respondenten bij de andere thema-domeinen.¹⁷⁶

Respondenten die wél een impact ervaren, geven aan met uiteenlopende gevolgen geconfronteerd te worden.

¹⁷¹ Vraag 8.4. uit de survey: "In welke mate heeft een veranderende regelgeving in de afgelopen tien jaar een impact gehad op jouw erfgoedpraktijk?"

¹⁷² Significant verband $p = 0,047$

¹⁷³ Significant verband $p = 0,04$

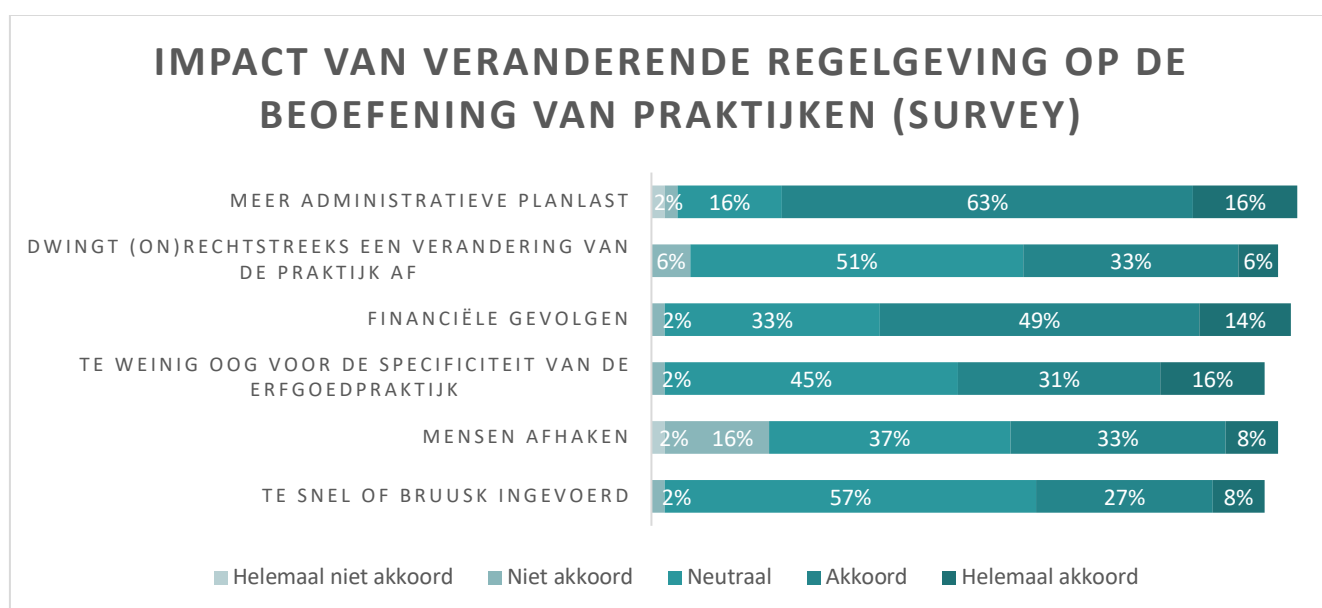
¹⁷⁴ Significant verband $p = 0,031$

¹⁷⁵ Significant verband $p = 0,022$

¹⁷⁶ Significant verband $p = 0,037$

Impact van veranderende regelgeving op de beoefening van praktijken (n = 51)	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Neutraal	Akkoord	Helemaal akkoord
Meer administratieve planlast	2%	2%	16%	63%	16%
Dwingt (on)rechtstreeks een verandering van de praktijk af	0%	6%	51%	33%	6%
Financiële gevolgen	0%	2%	33%	49%	14%
Te weinig oog voor de specificiteit van de erfgoedpraktijk	0%	2%	45%	31%	16%
Mensen afhaken	2%	16%	37%	33%	8%
Te snel of bruusk ingevoerd	0%	2%	57%	27%	8%

Tabel 52: Impact van veranderende regelgeving op de beoefening van praktijken (één antwoord per stelling mogelijk). Het totaal bedraagt niet 100% per rij, omdat niet elke respondent elke stelling heeft beantwoord.

79% van de respondenten stelt dat de **administratieve planlast** steeds **toeneemt**.¹⁷⁷ Dit uit zich onder meer in omgevingsvergunningen bij schuttersgilden of paardenhouderijen, aanvragen tot uitzonderingen bij het

¹⁷⁷ Vraag 8.4.1. uit de survey: "Geef aan in welke mate je akkoord gaat met volgende stellingen."

afvalbeleid voor het gebruik van confetti tijdens stoeten, of verbodsbepalingen rond het houden van roofvogels in bepaalde steden en gemeenten. Ook de doorgedreven digitalisering van aanvraagprocedures vormt voor sommigen een extra drempel. Strengere regels rond kleine vergoedingen maken de werking soms zelfs onwerkbaar.

Deze druk kan leiden tot een **(on)rechtstreekse verandering van de praktijk zelf (39%** van de respondenten gaat met deze stelling (helemaal) akkoord), waardoor **mensen afhaken (41%)**. Naast het organiseren van evenementen en acties, worden ook het **beheer van verenigingen of activiteiten als zelfstandige complexer**. Degelijk administratief beheer is noodzakelijk, bijvoorbeeld om een ambacht als zelfstandige uit te oefenen, of om te voldoen aan de GDPR-regelgeving rond persoonsgegevens. Tegelijk zijn deze **administratieve processen tijdrovend** en nemen ze tijd weg van het eigenlijke beoefenen van de erfgoedpraktijk.

Meer dan de helft van de respondenten (**63%**) geeft aan dat veranderende regelgeving ook **extra financiële kosten** met zich meebrengt, zoals de aankoop of huur van herbruikbare bekertjes of duurzame materialen. Daarnaast vindt **47%** dat regelgeving onvoldoende rekening houdt met de **specificiteit van erfgoedpraktijken**. Meer dan een derde van de respondenten (**35%**) ervaart bovendien dat **nieuwe regels te snel of bruusk worden ingevoerd**, waardoor gemeenschappen soms onvoldoende weten wat wel en niet toegelaten is.

3.2.6.3 Ruimtegebruik als bijkomende uitdaging

Tot slot geven respondenten aan dat **het steeds moeilijker wordt om geschikte ruimte te vinden**. Openbare pleinen en straten worden niet langer automatisch vrijgehouden voor jaarlijkse evenementen zoals kermissen, maar krijgen soms een andere bestemming. Bepaalde locaties verdwijnen, zijn tijdelijk onbruikbaar of moeten worden gerenoveerd.

Daarnaast is er sprake van **een schaarste aan ruimte**. 16% van de respondenten deelt lokalen met andere groepen, terwijl sommigen bij voorkeur over een eigen vaste plek willen beschikken. Ook (geschikte) opslagplaatsen voor materiaal worden schaarser. Tegelijk stijgen de kosten: niet alleen het huren van locaties wordt duurder, ook de verbruikskosten blijven stijgen. Samen versterken deze factoren de organisatorische druk op de erfgoedgemeenschappen en hun mogelijkheden om hun praktijken duurzaam voort te zetten.

////////////////////////////////////

3.2.7 Maatschappelijke context en uitdagingen bij erfgoedzorg (borgen)

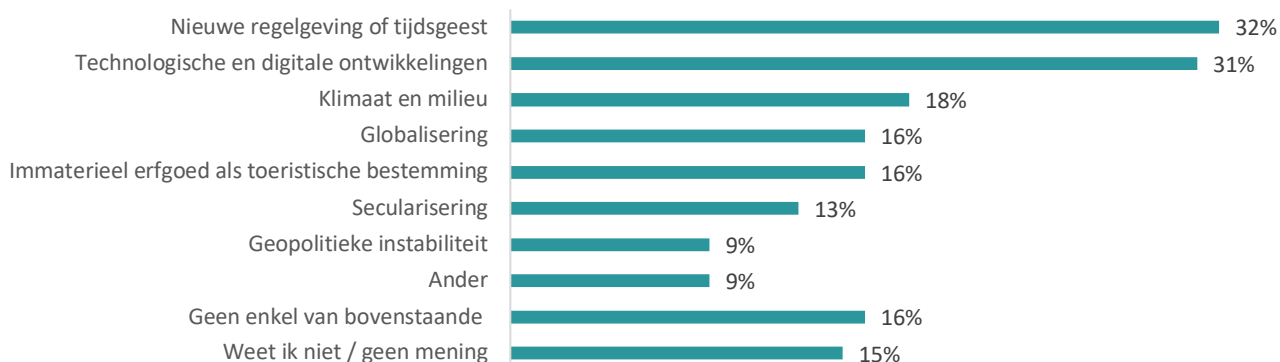
Immaterieel erfgoed bestaat niet in een vacuüm. Het ontwikkelt zich voortdurend in interactie met **de omgeving en samenleving, en past zich aan waar nodig** en haalbaar waardoor het actueel, relevant en leefbaar blijft. De samenleving maakte de afgelopen decennia ingrijpende veranderingen door, onder meer onder invloed van globalisering, technologische en digitale revoluties, klimaatverandering, geopolitieke instabiliteit. Het vormt voor iedereen een uitdaging om zich aan te passen aan deze veranderingen en een nieuw evenwicht te vinden. Voor erfgoedgemeenschappen is dat niet anders. **Meer dan 80%** van de respondenten geeft aan dat **maatschappelijke veranderingen en tendensen een impact hebben op hun erfgoedpraktijk**.¹⁷⁸

Impact van maatschappelijke uitdagingen en tendensen op de beoefening van praktijken (n = 119)	Aantal	Percentage
Nieuwe regelgeving of tijdsgeest	38	32%
Technologische en digitale ontwikkelingen	37	31%
Klimaat en milieu	21	18%
Globalisering	19	16%
Immaterieel erfgoed als toeristische bestemming	19	16%
Secularisering	15	13%
Geopolitieke instabiliteit	11	9%
Ander	11	9%
Geen enkel van bovenstaande	19	16%
Weet ik niet / geen mening	18	15%

Tabel 53: Impact van maatschappelijke uitdagingen en tendensen op de beoefening van praktijken (meerdere antwoorden mogelijk).

¹⁷⁸ Vraag 8.1. uit de survey: “Welke maatschappelijke veranderingen of tendensen hebben een impact op jouw erfgoedpraktijk?”

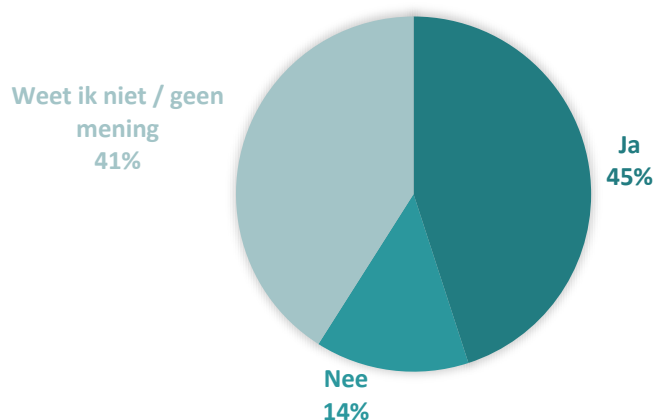
IMPACT VAN MAATSCHAPPELIJKE UITDAGINGEN EN TENDENSEN OP DE BEOEFENING VAN PRAKTIJKEN (SURVEY)

Gaan erfgoedgemeenschappen aan de slag met maatschappelijke veranderingen (n = 115)	Aantal	Percentage
Ja	52	45%
Nee	16	14%
Weet ik niet / geen mening	4	41%

Tabel 54: Gaan erfgoedgemeenschappen aan de slag met maatschappelijke uitdagingen of tendensen die impact hebben op de praktijk (één antwoord mogelijk).

GAAN ERFGOEDGEMEENSCHAPPEN AAN DE SLAG MET MAATSCHAPPELIJKE VERANDERINGEN? (SURVEY)

“Cueca is een levende kunst en evolueert volgens de context. Ze is een uitdrukking van het populaire gevoel, in zang en dans. Daarom is het voor ons heel belangrijk om de nieuwe sociale en politieke contexten te leren kennen, zodat we onze kunst kunnen ontwikkelen.” - Cueca beoefenaar

3.2.7.1 Globalisering

Zo zijn er praktijken die voordien buiten Vlaanderen bestonden, maar ondertussen via migratie ook hun weg hebben gevonden in Vlaanderen. Deze praktijken worden hier beoefend en voortgezet, aangepast en getransformeerd, en **krijgen nieuwe betekenissen in een andere context.** Er ontstaan voorts ook steeds meer **transnationale netwerken**, waarin mensen kennis, ervaringen en inspiratie uitwisselen. Hierdoor krijgen bestaande praktijken nieuwe vormen en betekenissen en blijft immaterieel erfgoed dynamisch in een genetwerkte en geglobaliseerde samenleving.

20.02.2026

Ook op **economisch vlak** kan globalisering druk uitoefenen op erfgoedpraktijken. De wereldwijde export van lokaal gekweekte producten zet bijvoorbeeld **de kwaliteit en duurzaamheid** onder spanning. De internationale vraag naar diepvriesfrietten stimuleert grootschalige aardappelproductie, waarbij wereldwijde investeerders Vlaamse bedrijven opkopen en focussen op omzet en schaalvergroting. Hierdoor komen traditionele aardappelrassen zoals het Bintje, dat minder opbrengst heeft maar kwalitatief beter geschikt is voor frieten, onder druk te staan.

3.2.7.2 Geopolitieke instabiliteit

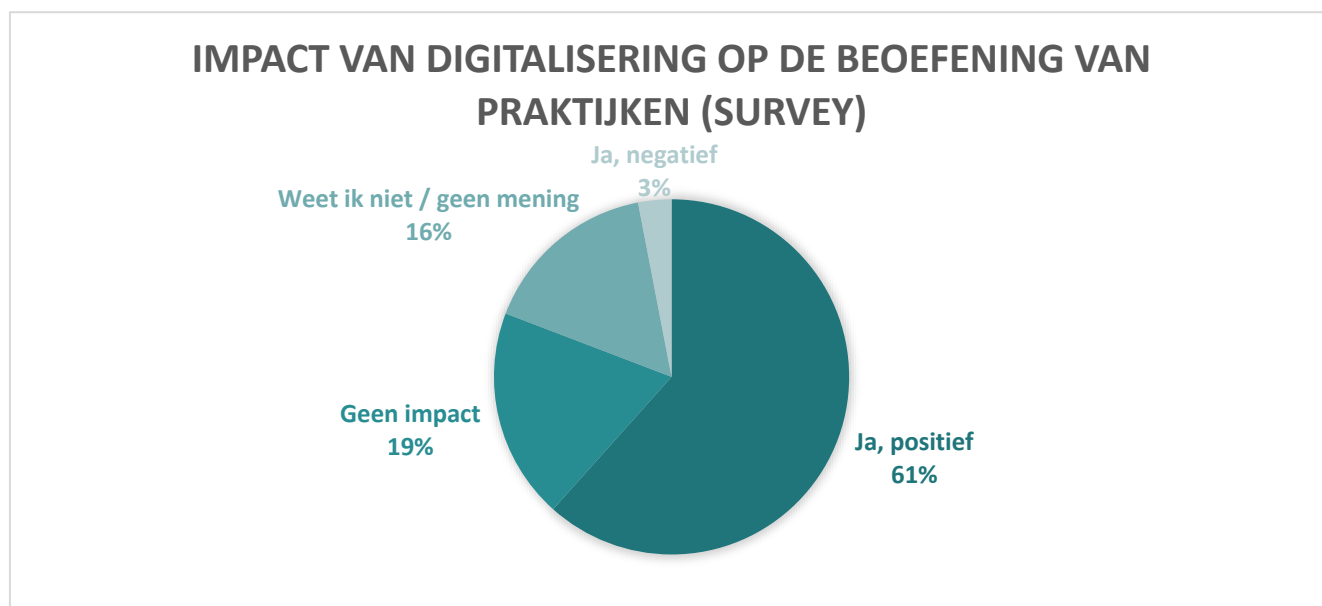
De Esperanto-gemeenschap ervaart bijvoorbeeld in hun internationaal verspreide netwerk dat **visumaanvragen** uit bepaalde landen steeds moeilijker worden, waardoor fysieke ontmoetingen en internationale congressen bemoeilijkt worden. Daarnaast kunnen of durven Esperanto-sprekers uit landen met specifiek strenge regimes, zoals Rusland, Nigeria en Iran, zich **niet altijd vrijuit kritisch uit te drukken of publiceren** in interne tijdschriften.

3.2.7.3 Klimaat en milieu

pagina 125 van 253

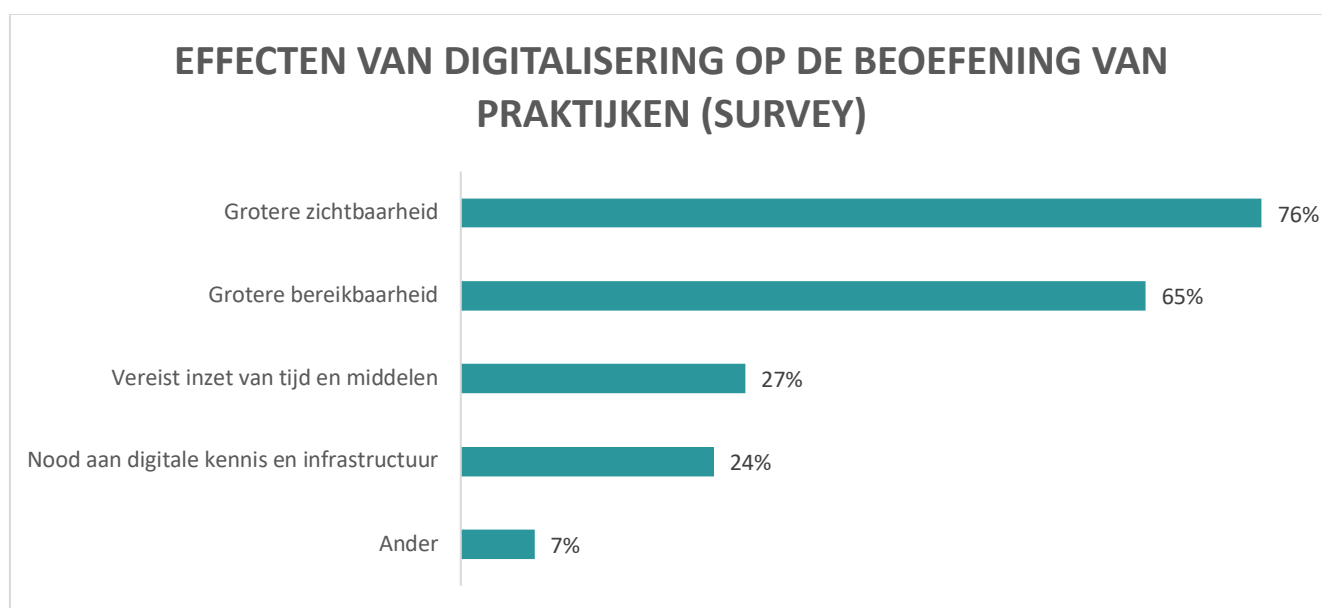
Er zijn heel wat voorbeelden uit de afgelopen jaren: zo werden kerstboomverbrandingen in veel gemeenten versneld afgebouwd. Ook smederijen in stads- en dorpskernen werden al langer geconfronteerd met sluitingen en werden gedwongen om op zoek te gaan naar alternatieve locaties en ateliers om hun ambacht te kunnen voortzetten. Ook het verkrijgen van grondstoffen wordt steeds moeilijker, zo kweekt een beoefenaar voorlopig zelf rogge om bijenkorven te kunnen vlechten.

Impact van digitalisering op de beoefening van praktijken (n = 119)	Aantal	Percentage
Ja, positief	73	61%
Geen impact	23	19%
Weet ik niet / geen mening	19	16%
Ja, negatief	4	3%

Welke effecten heeft digitalisering op de beoefening van praktijken (n = 89)	Aantal	Percentage
Grotere zichtbaarheid	68	76%
Grotere bereikbaarheid	59	65%
Vereist inzet van tijd en middelen	25	27%
Nood aan digitale kennis en infrastructuur	21	24%
Ander	6	7%

Tabel 56: Effecten van digitalisering op de beoefening van praktijken (meerdere antwoorden mogelijk).

Technologische en digitale evoluties hebben een uitgesproken impact op erfgoedgemeenschappen.¹⁸⁴ 61% van de respondenten ervaart dat digitalisering een positieve impact heeft op hun praktijk, terwijl 3% dit als negatief ervaart. Respondenten binnen het domein Eten en drinken geven vaker aan dit als een uitdaging te beschouwen. 7 van de 12 respondenten binnen Eten en drinken (58%), tegenover 30 van de 107 respondenten buiten dit domein (28%).¹⁸⁵

Digitale technologie biedt kansen, maar verhoogt tegelijk de druk op al schaarse tijd en middelen.¹⁸⁶ Internet en sociale media vergroten zichtbaarheid (volgens 76% van de respondenten) en verbeteren de bereikbaarheid (65%), maar vragen extra inzet en energie (27%). Niet iedereen beschikt over voldoende digitale vaardigheden (24%), wat een bijkomende drempel vormt - voornamelijk bij respondenten waar de groep sterk uit 50-plussers bestaat. Websites, apps en digitale betalingen bieden voordelen, maar brengen ook extra kosten en inspanningen met zich mee die niet voor iedereen haalbaar zijn.

¹⁸⁴ Zie vraag 8.2. uit de survey: "Heeft digitalisering een impact op jouw erfgoedpraktijk?"

¹⁸⁵ Significant verband $p = 0,047$

¹⁸⁶ Vraag 8.2.1. uit de survey: "Zo ja, welke?"

3.2.7.5 Immaterieel erfgoed als toeristische bestemming

Tabel 57: Impact van toerisme op de beoefening van praktijken (één antwoord mogelijk).

¹⁸⁷ Vraag 8.3. uit de survey: "Heeft toerisme een impact op jouw erfgoedpraktijk?" en vraag 8.3.1.: 'Toerisme en toeristische ontwikkelingen leiden tot...'

- **Secularising**

In Europa en andere westerse landen **is sprake van een toenemende secularisering**. 13% van alle respondenten ervaren een impact van secularisering op de praktijkbeoefening. Heel wat immaterieel-erfgoedpraktijken hebben een religieuze achtergrond, waardoor deze maatschappelijke tendens een belangrijke uitdaging vormt.

Dat secularisering vooral binnen bepaalde domeinen als een uitdaging wordt gezien, blijkt duidelijk uit de cijfers. **21%** van de respondenten binnen het domein van de **Feesten, rituelen en sociale gebruiken** geeft aan **secularisering als een uitdaging te ervaren** (12 van de 58 respondenten), tegenover slechts 5% van de respondenten buiten dit domein (3 van de 61 respondenten). Ook bij **36%** van de respondenten die hun praktijk onder **Religieus erfgoed** plaatsen, wordt secularisering als een **uitdaging** ervaren (10 van de 28 respondenten), tegenover 6% van de respondenten buiten dit domein (5 van de 91 respondenten). Respondenten binnen Ambacht, vakmanschap en techniek ervaren dit daarentegen veel minder, met slechts 5% die secularisering als uitdaging aanduidt.

Voor veel betrokkenen rijst de vraag in welke mate men wil blijven vasthouden aan religieuze aspecten, wanneer deze niet noodzakelijk aansluiten bij de hedendaagse context waarin de praktijken worden beleefd en beoefend. Bij tal van processies in Vlaanderen wordt hierover ook actief gereflecteerd en gewerkt: hoe blijven deze praktijken relevant en aantrekkelijk voor niet-gelovigen of mensen met andere religieuze overtuigingen?

[De Wivinaprocessie in Groot-Bijgaarden](#) is hiervan een voorbeeld. Omwille van dalende interesse werd de processie actief omgevormd tot *‘Wivina 2.0: een beleavingsnamiddag’* met toneel, film, zang en een interactieve zoektocht rond de figuur van Wivina, wat leidde tot een grotere interesse van het brede publiek. Een korte processie naar de kapel van de heilige Wivina vormde het slot van het namiddagprogramma.

Ook bij de [Sint-Gummarusprocessie](#) werd de focus de afgelopen jaren verlegd. De nadruk ligt minder op strikt religieuze elementen en meer op de identiteit van de Lierenaar. De processie wordt benaderd als een volksfeest en een verbindend moment, met aandacht voor inclusiviteit en gemeenschapsvorming. Tegelijk kan het loslaten van een uitgesproken religieuze betekenis leiden tot spanningen tussen verschillende betrokkenen en hun uiteenlopende visies, wat nieuwe uitdagingen met zich meebrengt voor het gezamenlijk borgen van de praktijk.

Samenvatting – Noden en uitdagingen bij het borgen van immaterieel erfgoed (* op basis van de antwoorden uit de survey)

Ondersteuning door (erfgoed)organisaties

- 8 op 10 respondenten ontvangt ondersteuning vanwege (erfgoed)organisaties en -dienstverleners.
- Waarbij 3 op 4 inhoudelijke ondersteuning krijgt, meer dan de helft logistieke ondersteuning, en bijna de helft financiële ondersteuning.
- Gemiddeld zijn respondenten tevreden over de ondersteuning die zij ontvangen.

Samenwerkingen

- 2 op 3 gaat samenwerkingen aan met één of meerdere partners.
- De meest voorkomende samenwerkingen zijn met stads- en gemeentebesturen, thematische erfgoeddienstverleners, erfgoedcellen en Werkplaats immaterieel erfgoed.
- 1 op 4 gaat actief op zoek naar samenwerking met het onderwijs.

Engagement

- Het engagement bij de erfgoedgemeenschappen is sterk en blijkt bovendien in opmars.
- De betrokkenheid binnen de erfgoedgemeenschap is bij 4 op 10 respondenten stabiel in de voorbije vijf jaar, 4 op 10 ervaart een (sterke) stijging, 1 op 7 merkt een (sterke) daling op.
- De duur van het engagement is bij 6 op de 10 respondenten gelijk gebleven, 2 op 10 ziet een toename, minder dan 1 op 10 ervaart een afname.
- De betekenis en impact van engagement van beoefenaars is uiteenlopend.
 - Meer dan 8 op 10 zegt immaterieel erfgoed te bewaren en door te geven (borgen).
 - 8 op 10 ervaart dat zij daarmee een waardevolle bijdrage leveren aan de erfgoedgemeenschap of aan de samenleving.
 - Bijna 7 op de 10 haalt ontspanning en plezier uit hun engagement.
 - Daarnaast worden onder andere positieve effecten op de gezondheid, het ontmoeten van (nieuwe) mensen en het gevoel deel uit te maken van een groep als betekenisvolle aspecten genoemd.
- 2 op 3 neemt deel aan netwerkbijeenkomsten of doet beroep op vormingsaanbod in het erfgoedveld en daarbuiten.
- 9 op 10 heeft nog verdere leerbehoeften en nood aan inhoudelijke vorming. Thema's die bovenaan staan zijn financiering en subsidies, verjonging en uitwisseling met andere erfgoedgemeenschappen.

Veranderende samenstelling van erfgoedgemeenschappen

- Meer dan de helft ervaart vergrijzing.
- 8 op 10 heeft nood aan het aantrekken van nieuwe mensen om hun praktijk in de toekomst gericht te borgen.

- 6 op 10 wil dit doen door in te zetten op verjonging, 4 op 10 door uit te breiden met nieuwe mensen met allerlei profielen en achtergronden en bijna de helft door deze twee te combineren.
- De vaakst gekozen strategieën daarbij zijn inzetten op grotere zichtbaarheid, meer en/of betere communicatie voeren en samenwerkingen met onderwijs aangaan.

Financiële noden

- 3 op 4 heeft financiële middelen nodig om de praktijk te kunnen beoefenen.
- Het beschikbare budget bij erfgoedpraktijken varieert sterk. Maar bijna de helft geeft aan over beperkte financiële middelen te beschikken voor hun praktijk.
- De helft ondervindt moeilijkheden bij het verwerven van middelen.
- Bijna 8 op 10 heeft nood aan bijkomende en/of andere financiële ondersteuning op middellange termijn (5 à 10 jaar). Bij 4 op 10 vormt onderfinanciering een acute bedreiging.
- Erfgoedgemeenschappen brengen financiële middelen samen via meerdere en uiteenlopende inkomstenbronnen:
 - Meer dan 6 op 10 heeft eigen inkomsten,
 - Bijna 6 op 10 subsidies (structureel en/of projectmatig),
 - 3 op 10 via sponsoring,
 - 1 op 4 via eigen (persoonlijk) kapitaal,
 - 1 op 7 via de Nationale Loterij.
- Bij 6 op 10 komt een deel van de inkomsten uit één of meerdere subsidielijnen. Maar meer dan 4 op 10 ervaart moeilijkheden bij het verkrijgen van subsidies:
 - Hierbij spelen interne factoren bij de erfgoedgemeenschappen: een gebrek aan overzicht, de nodige tijd, of de vaardigheden en kennis die nodig zijn bij het aanvragen van subsidiedossiers.
 - En daarnaast spelen externe factoren bij de bestaande subsidiekaders: subsidieregelingen sluiten onvoldoende aan bij immaterieel-erfgoedpraktijken, subsidielijnen zijn afgelopen decennium weggevallen.
 - Daarnaast is er nood aan informatie, toeleiding en transparantie of duiding bij niet-toekenning in het kader van de aanvraag- en beoordelingsprocessen.
- Meer dan 2 op 3 ervaart impact van de gestegen levensduurte.
- De grootste kostenposten zijn materialen en grondstoffen, verzekeringen en locaties.

Organisatorische uitdagingen, een nieuwe tijdsgeest en veranderende regels

- 3 op 10 ervaart dat nieuwe regelgeving en maatschappelijke gevoeligheden een impact hebben op het borgen van de erfgoedpraktijk. Dat gaat samen met uiteenlopende gevolgen:
 - Meer administratieve planlast,
 - (On)rechtstreekse aanpassing van de praktijk,
 - Mensen die afhaken,
 - Extra financiële kosten.
- Nieuwe regelgeving wordt ervaren als onaangepast aan de praktijk, te bruusk of te snel ingevoerd
- Ruimtegebruik wordt ook moeilijker door schaarste en onaangepast ruimtelijk beleid.

Maatschappelijke context en uitdagingen bij erfgoedzorg (borgen)

- Meer dan 8 op 10 ervaart een impact van bredere maatschappelijke veranderingen en tendensen.
- Bij 3 op 10 spelen technologische en digitale ontwikkelingen een rol, bij 1 op 6 globalisering, toerisme of klimaat en milieu, bij 1 op 7 secularisering, bij minder dan 1 op 10 de geopolitieke instabiliteit.
- Bijna de helft gaat reeds actief aan de slag met deze uitdagingen.

- Maatschappelijke context en uitdagingen bij erfgoedzorg (borgen)***
- Meer dan 8 op 10 ervaart een impact van bredere maatschappelijke veranderingen en tendensen.
 - Bij 3 op 10 spelen technologische en digitale ontwikkelingen een rol, bij 1 op 6 globalisering, toerisme of klimaat en milieu, bij 1 op 7 secularisering, bij minder dan 1 op 10 de geopolitieke instabiliteit.
 - Bijna de helft gaat reeds actief aan de slag met deze uitdagingen.

3.3 IMMATERIEEL-ERFGOEDGEMEENSCHAPPEN BINNEN DE VERSCHILLENDE THEMA-DOMEINEN

In de vorige hoofdstukken (3.1. Immaterieel-erfgoedgemeenschappen in beeld en 3.2. Noden en uitdagingen bij het borgen van immaterieel erfgoed) werd een algemeen beeld geschetst van de manier waarop erfgoedgemeenschappen zich organiseren, hoe ze zijn samengesteld en in welke contexten immaterieel erfgoed vandaag wordt beoefend en doorgegeven. Dit hoofdstuk verdiept die analyse door expliciet in te zoomen op de verschillende **domeinen en thema's** waarin immaterieel erfgoed in Vlaanderen zich kan bevinden.

Daarbij wordt onderzocht **hoe erfgoedgemeenschappen zich positioneren** binnen elk thema-domein en welke **tendensen** zich aftekenen **over de domeinen heen**:

- We kijken naar de verhouding met de verschillende **instrumenten en lijsten** in de thema-domeinen.
- Hoe en of immaterieel-erfgoedpraktijken binnen verschillende thema-domeinen anders **geografisch gespreid** zijn.
- Of er **tendensen zichtbaar zijn in de omvang en samenstelling** van de betrokken erfgoedgemeenschappen.
- En we gaan na welke **juridische organisatievormen** het vaakst voorkomen.

De analyse is gebaseerd op kruistabellen en statistische bewerkingen van de survey-gegevens. Verbonden noden en uitdagingen, zoals ondersteuning door (erfgoed)organisaties, leerbehoeften, financiële situatie en maatschappelijke uitdagingen, staan beschreven in het voorgaande hoofdstuk 3.2.

Uit de analyse van de survey blijkt dat er duidelijke correlaties zijn tussen de thema-domeinen en aspecten als Inventaris-opname, geografische schaal, omvang en samenstelling van erfgoedgemeenschappen en juridische organisatievormen. Hoewel sommige patronen domeinoverschrijdend zijn, blijken de verschillen tussen domeinen en thema's minstens even bepalend voor de manier waarop immaterieel erfgoed vandaag wordt beleefd en geborgd.

In Vlaanderen worden de volgende domeinen en overkoepelende thema's onderscheiden in het beleidsveld:

- Domein 1: **Vertellen en taalgebruik**
- Domein 2: **Muziek en podiumkunsten**
- Domein 3: **Feesten, rituelen en sociale gebruiken**
- Domein 4: **Natuur en landbouw**
- Domein 5: **Ambacht, vakmanschap en techniek**
- Domein 6: **Sport en spel**
- Domein 7: **Eten en drinken**
- Ander // **inter alia**

Daarnaast worden twee overkoepelende thema's onderscheiden: Religieus erfgoed en Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed.

*Erfgoedgemeenschappen kunnen hun praktijk situeren binnen één of meerdere van deze domeinen of thema's. Wanneer een praktijk zich niet duidelijk binnen deze domeinen herkent, kan ze onder **de categorie 'ander' of 'inter alia'** worden opgenomen. In de survey werd deze optie slechts door twee respondenten gekozen.*

*Het herdenkingscomité in Gierle (Antwerpen), beschouwt zijn praktijk als immaterieel erfgoed, maar situeert het tegelijk binnen een **geschiedkundige context**, aangezien het comité jaarlijks de inzet van de bevolking van Gierle tijdens de Tweede Wereldoorlog herdenkt en viert.*

*Daarnaast illustreert het voorbeeld van **vzw De Scute** dat immaterieel erfgoed ook raakvlakken heeft met andere soorten erfgoed. Deze vereniging bouwt onder meer scheepsmasten en vaart met handgemaakte boten. Naast het domein ambacht, vakmanschap en techniek en het thema technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed, beschouwen zij hun erfgoedpraktijk ook als **varend erfgoed**.*

Omdat deze praktijken zich ook binnen andere domeinen situeren en het aantal antwoorden te beperkt is voor een kwalitatieve analyse, wordt deze categorie in het verdere hoofdstuk niet afzonderlijk behandeld.

Een woordje uitleg bij de cijfers

Niet alle erfgoedgemeenschappen waarvan erfgoedpraktijken verzameld staan op immaterieelerfgoed.be namen deel aan de survey (ze werden daar wel allen toe uitgenodigd). Bijgevolg zijn dus niet *alle* erfgoedgemeenschappen in de cijfers vertegenwoordigd. Het veralgemenen van survey-resultaten per domein naar *alle* erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen kan daarom tot vertekende conclusies leiden.

Het beschikbare cijfermateriaal buiten deze survey is voorts beperkt in 2025, waardoor het niet mogelijk is om voor alle thema's vergelijkingen te maken. We beschikken enkel over data van de spreiding per domein en de geografische schaal van praktijken binnen de Grote Verzameling en de elementen op Inventaris Vlaanderen.¹⁸⁸ Voor de bijkomende thema's, zoals *Religieus erfgoed* en *Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed*, zijn er geen data buiten de survey beschikbaar.

3.3.1 Patronen en tendensen over alle domeinen heen

In dit deel maken we gebruik van **cijfermateriaal afkomstig uit de analyse van immaterieelerfgoed.be** (met name praktijken uit de Grote Verzameling en Inventaris Vlaanderen). Deze data bieden inzicht in de spreiding van de praktijken over de verschillende domeinen, de verdeling tussen de Grote Verzameling en de Inventaris Vlaanderen per domein, en de geografische spreiding van de praktijken.

Daarnaast worden de resultaten van de **survey** ingezet om dieper in te gaan op de verdeling van praktijken over de thema-domeinen¹⁸⁹ in relatie tot de verschillende instrumenten en lijsten, de geografische schaal waarop ze zich situeren, de omvang van de groep actieve beoefenaars als de ruimere erfgoedgemeenschap, en de juridische organisatievormen die worden gehanteerd.

¹⁸⁸ Deze analyse is gebaseerd op gegevens van immaterieelerfgoed.be, meer bepaald op praktijken die zijn opgenomen in de Grote Verzameling en/of de Inventaris Vlaanderen. Om aan te sluiten bij de looptijd van het veldwerk en de survey werden enkel praktijken meegenomen die tot en met augustus 2025 geregistreerd zijn.

¹⁸⁹ We spreken hier van thema-domeinen, omdat in de survey de extra thema's Religieus erfgoed en Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed wél meegenomen worden in de datasets.

De vermelde percentages per thema-domein moeten steeds als volgt worden gelezen: het gaat om het aandeel van de praktijken *binnen dat specifieke domein* dat gekoppeld is aan een bepaalde antwoordcategorie. Met andere woorden, de percentages drukken een **interne verdeling per domein** uit en **niet een aandeel ten opzichte van het totale aantal praktijken over alle domeinen heen**. Bijvoorbeeld: 33% van de respondenten binnen het domein Vertellen en taalgebruiken geeft aan dat hun praktijk door tientallen mensen actief wordt beoefend. Bij de survey-resultaten hebben we wel informatie over de overkoepelende thema's: Religieus erfgoed en Technisch, industrieel en wetenschappelijk erfgoed.

3.3.1.1 Praktijken per domein op de Grote Verzameling en Inventaris Vlaanderen (618 praktijken)

Dit onderdeel van de veldtekening geeft een overzicht van hoe de verschillende domeinen van immaterieel erfgoed anno 2025 vertegenwoordigd zijn op de Grote Verzameling en de Inventaris Vlaanderen. De cijfers zijn gebaseerd op de praktijken die geregistreerd zijn op immaterieelerfgoed.be tot en met augustus 2025.

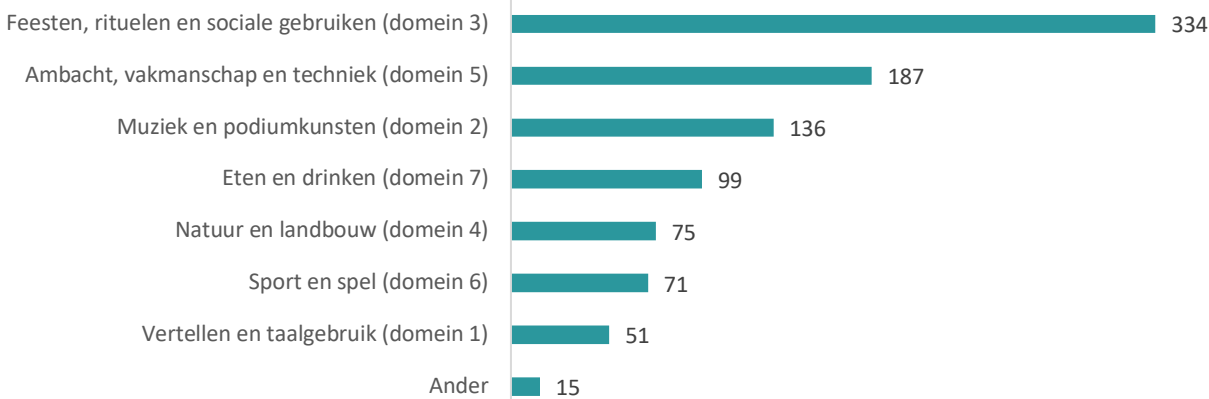
In totaal zijn **618 praktijken** geregistreerd¹⁹⁰ op immaterieelerfgoed.be, waarbij zich de volgende onderverdeling aftekent:

Domein	Totaal aantal praktijken binnen dit domein
Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	334 praktijken
Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)	187 praktijken
Muziek en podiumkunsten (domein 2)	136 praktijken
Eten en drinken (domein 7)	99 praktijken
Natuur en landbouw (domein 4)	75 praktijken
Sport en spel (domein 6)	71 praktijken
Vertellen en taalgebruik (domein 1)	51 praktijken
Ander	15 praktijken

Tabel 59: Verspreiding per domein van alle praktijken op immaterieelerfgoed.be. (Cijfers van praktijken geregistreerd op immaterieelerfgoed.be tot en met augustus 2025.)

¹⁹⁰ Cijfers van praktijken geregistreerd op immaterieelerfgoed.be tot en met augustus 2025.

VERSPREIDING PER DOMEIN VAN ALLE PRAKTIJKEN OP IMMATERIEELERFGOED.BE ANNO 2025

Wat meteen opvalt, is dat de som van deze aantallen vele malen groter is dan de 618 praktijken geregistreerd op immaterieelerfgoed.be. Dit komt doordat **vele immaterieel erfgoedpraktijken zich in meerdere thema-domeinen herkennen**. Niet alle praktijken passen immers binnen één duidelijk afgebakend domein. Wanneer we het onderscheid maken tussen praktijken binnen één of meerdere domeinen, krijgen we de volgende onderverdeling:

- **367 praktijken (59% van het totale aantal praktijken)** situeren zich binnen één domein.
- **251 praktijken (41% van het totale aantal praktijken)** combineren en zijn verbonden met meerdere domeinen.

Dit wijst op **de verwevenheid van immaterieel erfgoed**: veel praktijken combineren bijvoorbeeld ambacht met rituelen, of muziek met feestcultuur. Beoefenaars zelf maken dit onderscheid vaak niet: alle facetten vormen in meer of mindere mate onderdeel van de erfgoedpraktijk. Het aanduiden van de verschillende thema-domeinen bij de registratie op immaterieelerfgoed.be doet vaak beseffen dat de erfgoedpraktijk diverser is dan initieel gedacht. Dit besef helpt op zijn beurt dan weer bij het borgen van het erfgoed: hoe beter de praktijk en haar beoefenaars in kaart is gebracht, hoe gericht(er) erfgoedgemeenschappen borgingsacties kunnen ondernemen.

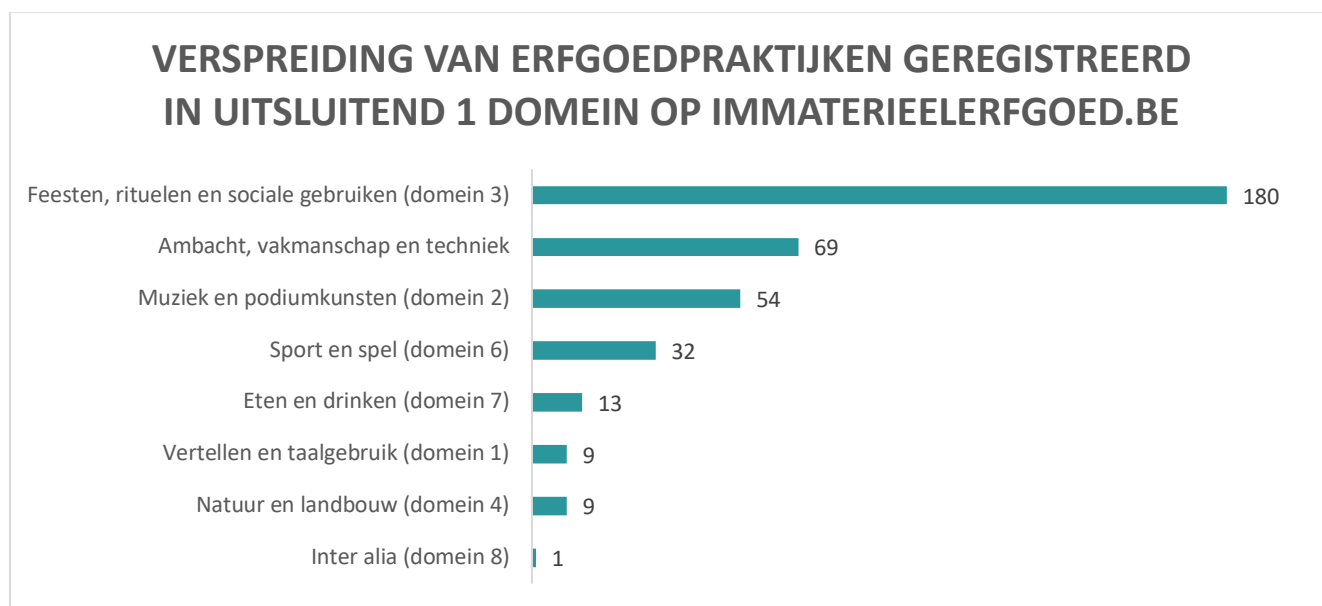
Om gerichte uitspraken te kunnen doen over elk afzonderlijk domein, en om parallellen tussen de domeinen te identificeren die gedeelde noden, uitdagingen en duidelijke tendensen blootleggen, worden de twee bovenstaande categorieën per domein verder opgesplitst.

////////////////////////////////////

Hoe zijn de praktijken op immaterieelerfgoed.be verdeeld binnen één domein?

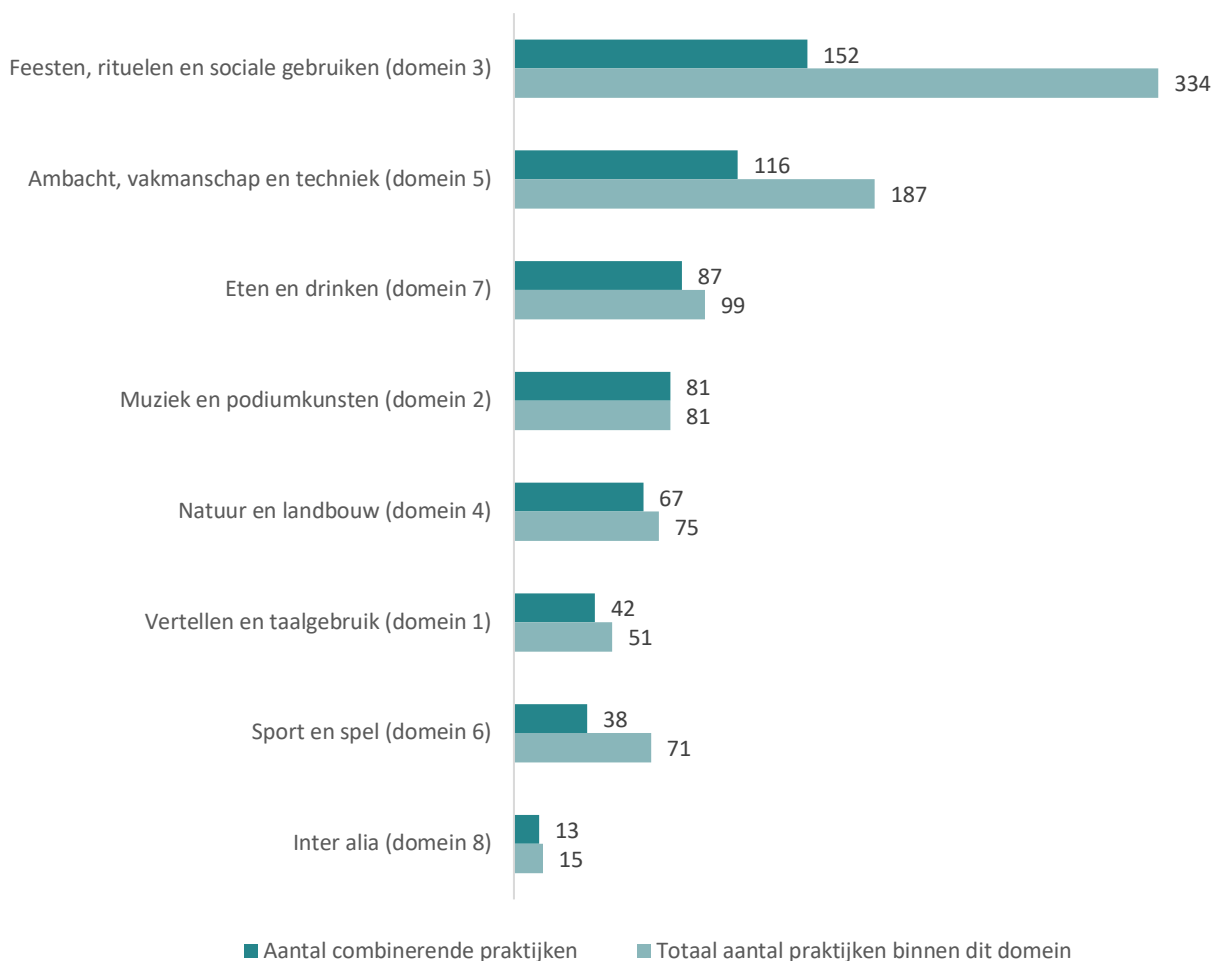
Domein	Aantal praktijken binnen slechts één domein	Voorbeeld
Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	180 praktijken	Vieren van Chinees Nieuwjaar in Antwerpen
Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)	69 praktijken	Afghaans borduren
Muziek en podiumkunsten (domein 2)	54 praktijken	Fanfarecultuur
Sport en spel (domein 6)	32 praktijken	Gamecultuur
Eten en drinken (domein 7)	13 praktijken	Maken van Hasseltse speculaas
Vertellen en taalgebruik (domein 1)	9 praktijken	Vlaamse gebarentaal
Natuur en landbouw (domein 4)	9 praktijken	Cultuur rond het Belgisch trekpaard
Inter alia (domein 8)	1 praktijk	Herdenking bij het Leieslagmonument in Kuurne

Tabel 60: Verspreiding van erfgoedpraktijken geregistreerd in uitsluitend 1 domein op immaterieelerfgoed.be. (Cijfers van praktijken geregistreerd op immaterieelerfgoed.be tot en met augustus 2025.)

Wanneer we kijken naar de **367 praktijken die zich uitsluitend binnen één domein situeren (59% van het totale aantal praktijken)**, springt Feesten, rituelen en sociale gebruiken meteen in het oog. Met 180 geregistreeerde praktijken is dit duidelijk het grootste domein, met als voorbeeld het vieren van [Chinees Nieuwjaar in Antwerpen](#). 49% van alle praktijken die zich uitsluitend binnen één domein situeren, situeren zich in Feesten, rituelen en sociale gebruiken.

GROOTSTE AANTAL COMBINERENDE PRAKTIJKEN PER DOMEIN OP IMMATERIEELERFGOED.BE

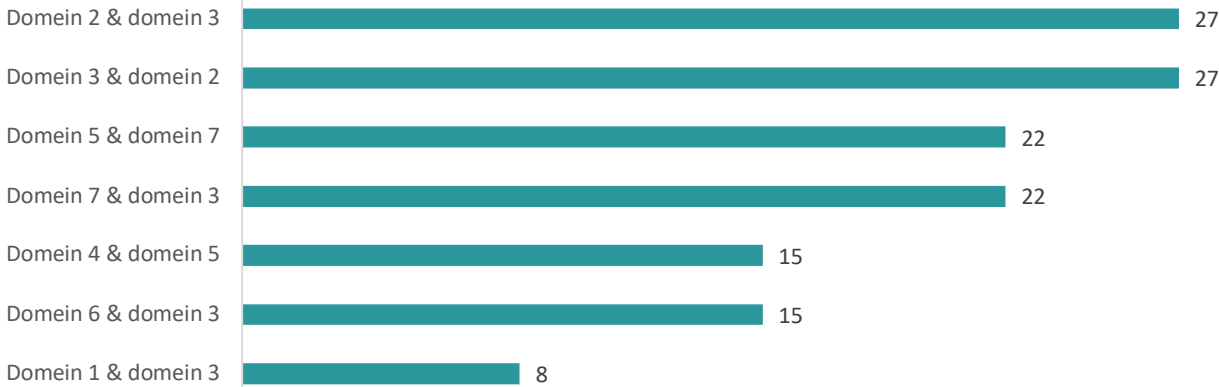

We zien combinaties voorkomen binnen elk domein op immaterieelerfgoed.be. Dit toont aan dat domeinen niet bestaan uit één specifiek ‘type’ erfgoedpraktijk, maar veel variatie kunnen bevatten.

De mate waarin praktijken combinaties vormen, verschilt per domein. Zo overlappen praktijken binnen Feesten, rituelen en sociale gebruiken het meest met andere domeinen, met 152 praktijken zoals [strandbloemen maken](#). Ook erfgoedpraktijken binnen Ambacht, vakmanschap en techniek komen vaak voor in combinatie met andere domeinen, met 116 gecombineerde praktijken, waaronder [tatoeëren](#).

Daarnaast zijn Eten en drinken en Muziek en podiumkunsten vertegenwoordigd met respectievelijk 87 en 81 combinerende praktijken, zoals [spaghetti slurpen](#) en [Bhajans zingen in het Hindoeïsme](#). Natuur en landbouw telt 67 combinerende praktijken waaronder [de paardenjaarmarkt van Kuringen](#), terwijl Vertellen en taalgebruik

MEEST VOORKOMENDE COMBINATIES VAN DOMEINEN BIJ PRAKTIJKEN OP IMMATERIEELERFGOED.BE

De grootste combinatie zien we tussen Feesten, rituelen en sociale gebruiken en Muziek en podiumkunsten, met 27 praktijken, zoals [cantussen](#). Omgekeerd komt deze combinatie ook het vaakst voor bij Muziek en podiumkunsten, zoals bij [dabke dansen](#).

Daarnaast verbinden praktijken binnen Ambacht, vakmanschap en techniek zich vaak met Eten en drinken, in 22 praktijken, bijvoorbeeld bij [de kunst van het theezetten](#). Eten en drinken vormt op zijn beurt ook regelmatig combinatie met Feesten, rituelen en sociale gebruiken, zoals bij [bierfeesten](#) (22 praktijken).

Praktijken binnen Natuur en landbouw combineren het vaakst met Ambacht, vakmanschap en techniek (15 praktijken), zoals bij [imkeren](#). Ook Sport en spel toont combinaties met Feesten, rituelen en sociale gebruiken (15 praktijken, zoals bij [het schieten op staande en liggende wip bij de Schuttersgilde Sint-Sebastiaan in Drogenbos](#)).

Tot slot vertonen praktijken binnen Vertellen en taalgebruik het vaakst combinaties met (opnieuw) Feesten, rituelen en sociale gebruiken, met 8 praktijken, waaronder [de Belleman van Veurne](#).

Deze cijfers laten zien dat bepaalde domeinen, bijvoorbeeld Feesten, rituelen en sociale gebruiken, veel praktijken bevatten die veel overlap kennen met andere domeinen.

Dit kan een impact hebben op de mate van ondersteuning: wanneer facetten van een praktijk zich binnen verschillende domeinen bevinden, kan de erfgoedgemeenschap bij meerdere ondersteunende organisaties en overheden aankloppen. Ze kunnen zo vanuit de meervoudigheid van hun praktijk in meerdere (lerende) netwerken terecht komen, meer zichtbaarheid krijgen en meer kans maken op (financiële) ondersteuning (zie deel 3.2.5. Financiële noden).

Wat zijn de meest voorkomende combinaties?

Domein	&	Domein	Aantal combinerende praktijken	Voorbeeld
Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	&	Muziek en podiumkunsten (domein 2)	27 praktijken	Applaus bij optredens
Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 4)	&	Eten en drinken (domein 7)	22 praktijken	De kunst van het theezetten
Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	&	Eten en drinken (domein 7)	22 praktijken	De Adriaen Brouwer Bierfeesten in Oudenaarde
Ambacht, techniek en techniek (domein 5)	&	Muziek en podiumkunsten (domein 2)	20 praktijken	Ambachtelijke muziekinstrumentenbou w
Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	&	Sport en spel (domein 6)	15 praktijken	Het 100-urenfeest

////////////////////////////////////

MEEST VOORKOMENDE COMBINATIES (IN AANTALLEN) BIJ PRAKTIJKEN OP IMMATERIEELERFGOED.BE

A horizontal bar chart with five bars, each representing a combination of domains. The bars are teal and are ordered from highest to lowest count. The counts are displayed at the end of each bar.

Combinatie	Aantal
Domein 3 & domein 2	27
Domein 4 & domein 7	22
Domein 3 & domein 7	22
Domein 5 & domein 2	20
Domein 3 & domein 6	15

Het grootste aantal overlappingen komt voor bij het domein **Feesten, rituelen en sociale gebruiken**. Praktijken uit dit domein combineren het vaakst met:

- **Muziek en podiumkunsten:** 27 praktijken (bijvoorbeeld [applaus](#))
- **Eten en drinken:** 22 praktijken (bijvoorbeeld de [kermiscultuur](#))
- **Sport en spel:** 15 praktijken (bijvoorbeeld [het 100-uren feest](#))
- **Ambacht, vakmanschap en techniek:** 10 praktijken (bijvoorbeeld [de rituele handeling van het manueel klokkengeluiden in Vlaanderen](#))

Andere opvallende overlappingsen, buiten domein 3, zijn met het domein **Ambacht, vakmanschap en techniek**:

- **Eten en drinken:** 22 praktijken (bijvoorbeeld [brood bakken in Vlaanderen](#))
- **Muziek en podiumkunsten:** 20 praktijken (bijvoorbeeld [ambachtelijke muziekinstrumentenbouw](#))
- **Natuur en landbouw:** 15 praktijken (bijvoorbeeld [het molenaarsambacht](#))

Samengevat laten de cijfers zien dat het domein **Feesten, rituelen en sociale gebruiken** het meest combinaties vormt met andere domeinen. Ook het domein **Ambacht, vakmanschap en techniek** speelt een belangrijke rol, zowel zelfstandig als in combinatie met andere domeinen.

Het aandeel praktijken dat meerdere domeinen combineert (41%) benadrukt bovendien dat immaterieel erfgoed zich zelden strikt laat indelen en vaak meerdere aspecten van het dagelijks leven en culturele praktijk verenigt.

3.3.1.2 Instrumenten en erkenning: representatie van de thema-domeinen

Spreiding en verhouding van domeinen op de Grote Verzameling en Inventaris Vlaanderen

Sommige praktijken situeren zich in meer dan één domein. **In de analyses per domein worden deze praktijken telkens meegeteld in elk domein waartoe ze behoren.** Een praktijk die bijvoorbeeld zowel onder Feesten, rituelen en sociale gebruiken als onder Muziek en podiumkunsten valt, wordt in beide domeinen opgenomen. **Bij de berekening van het totale aantal praktijken wordt deze meervoudige telling gecorrigeerd, zodat het totaal overeenkomt met het effectieve aantal geregistreerde praktijken op immaterieelerfgoed.be. De percentages per domein geven dus de vertegenwoordiging binnen elk domein weer en mogen niet worden geïnterpreteerd als een onderling exclusieve verdeling.**

In enkele gevallen zijn praktijken slechts gedeeltelijk terug te vinden op immaterieelerfgoed.be. Dat komt doordat bepaalde praktijken in het verleden bijvoorbeeld op de Inventaris zijn opgenomen zonder een formele registratie op de Grote Verzameling (aangezien deze toen nog niet bestond), of omdat ze wel ingeschreven zijn op een UNESCO-Lijst van immaterieel cultureel erfgoed, maar destijds (nog) niet geregistreerd werden binnen de Vlaamse Inventaris of het Register van inspirerende voorbeelden, dat pas recenter opstartte (en ze zodus geen Inventaris- of Register-tekst op immaterieelerfgoed.be hebben).

Van de **618 geregistreerde** praktijken staan er **538 uitsluitend** geregistreerd **op de Grote Verzameling op immaterieelerfgoed.be**, goed voor **87%** van het totaal. **80 praktijken** zijn opgenomen op de **Inventaris Vlaanderen** (13% van het totale aantal praktijken).

Domein	Aantal praktijken enkel geregistreerd op de Grote Verzameling	Percentage praktijken enkel geregistreerd op de Grote Verzameling (t.o.v. het totale aantal praktijken enkel geregistreerd op de Grote Verzameling)
Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	273	51%
Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)	163	30%
Muziek en podiumkunsten (domein 2)	126	23%
Eten en drinken (domein 7)	93	17%
Natuur en landbouw (domein 4)	64	12%
Sport en spel (domein 6)	62	11,5%
Vertellen en taalgebruik (domein 1)	41	8%
Inter alia (domein 8)	9	2%

Tabel 64: Aantal praktijken enkel geregistreerd op de Grote Verzameling per domein. Aangezien praktijken zich in meerdere domeinen kunnen situeren, overstijgt de som van de percentages 100%. (Cijfers van praktijken geregistreerd op immaterieelerfgoed.be tot en met augustus 2025.)

PRAKTIJKEN ENKEL GEREGISTREERD OP DE GROTE VERZAMELING

A horizontal bar chart with teal bars. The y-axis lists eight domains with their corresponding percentages. The x-axis represents the percentage, with the highest value being 51%.

Domein	Percentage
Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	51%
Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)	30%
Muziek en podiumkunsten (domein 2)	23%
Eten en drinken (domein 7)	17%
Natuur en landbouw (domein 4)	12%
Sport en spel (domein 6)	11,5%
Vertellen en taalgebruik (domein 1)	8%
inter alia (domein 8)	2%

We gingen bij de **538 geregistreeerde praktijken op de Grote Verzameling**¹⁹¹ na hoe de domeinen daarbij vertegenwoordigd zijn. Aangezien praktijken zich in meerdere domeinen kunnen situeren, overstijgt de som van de percentages 100%. **De cijfers geven aldus de mate van vertegenwoordiging per domein weer, niet een onderlinge exclusieve verdeling.**

Praktijken uit het domein Feesten, rituelen en sociale gebruiken vormen hierbij het grootste aandeel op de Grote Verzameling (51%), gevolgd door praktijken binnen Ambacht, vakmanschap en techniek (30%) en Muziek en podiumkunsten (23%). 17% van de praktijken die enkel geregistreerd zijn in de Grote Verzameling komen uit het domein Eten en drinken. Voor Natuur en landbouw gaat het om 12%. In het domein Sport en spel bedraagt dit aandeel 11,5%, terwijl Vertellen en taalgebruik 8% van alle praktijken uitmaakt. Het laagste percentage vinden we bij 'inter alia' met 2%.

¹⁹⁴ Sommige praktijken situeren zich in meer dan één domein. In de analyses per domein worden deze praktijken in elk aangeduid domein meegeteld. Dit betekent dat eenzelfde praktijk die zowel onder *Feesten, rituelen en sociale gebruiken* als onder *Muziek en podiumkunsten* valt, in beide categorieën wordt opgenomen (als voorbeeld). Bij het totaal aantal praktijken wordt deze meervoudige telling meegenomen en herberekend, zodat de totale som niet hoger uitvalt dan het aantal geregistreerde praktijken op immaterieelerfgoed.be (618 geregistreerd praktijken in totaal waarvan 538 op de Grote Verzameling en 80 op Inventaris Vlaanderen). (*tot en met augustus 2025)

VERDELING PRAKTIJKEN PER DOMEIN

Domein	Inventaris Vlaanderen	Grote Verzameling / immaterieelerfgoed.be
Inter alia	36%	64%
Vertellen en taalgebruik	20%	80%
Feesten, rituelen en sociale gebruiken	19%	81%
Natuur en landbouw	16%	84%
Sport en spel	14%	86%
Ambacht, vakmanschap en techniek	11%	89%
Muziek en podiumkunsten	7%	93%
Eten en drinken	7%	93%

■ Inventaris Vlaanderen ■ Grote Verzameling / immaterieelerfgoed.be

pagina 148 van 253 Veldtekening immaterieel-erfgoedgemeenschappen 2025 – eerste nulmeting 20.02.2026

De Inventaris Vlaanderen bevat per domein (logischerwijs) een kleiner aandeel praktijken dan de Grote Verzameling (zie bijlage 5.3.3.). Zo vind je er op het moment van het onderzoek bijvoorbeeld:

- **7%** van het totale aantal praktijken in Muziek en podiumkunsten of Eten en drinken.
- Één op de tien (**11%**) praktijken binnen Ambacht, vakmanschap en techniek.
- **14%** van de praktijken binnen Sport en spel tellen.
- **16%** van de praktijken binnen Natuur en landbouw.
- Een vijfde (**19%**) van alle praktijken gelinkt Feesten, rituelen en sociale gebruiken.
- Een vijfde (**20%**) van praktijken gelinkt aan het domein Vertellen en taalgebruik (terwijl 80% van praktijken binnen dit domein *enkel* in de Grote Verzameling voorkomt).
- **36%** van de praktijken in de categorie 'inter alia' ('ander').

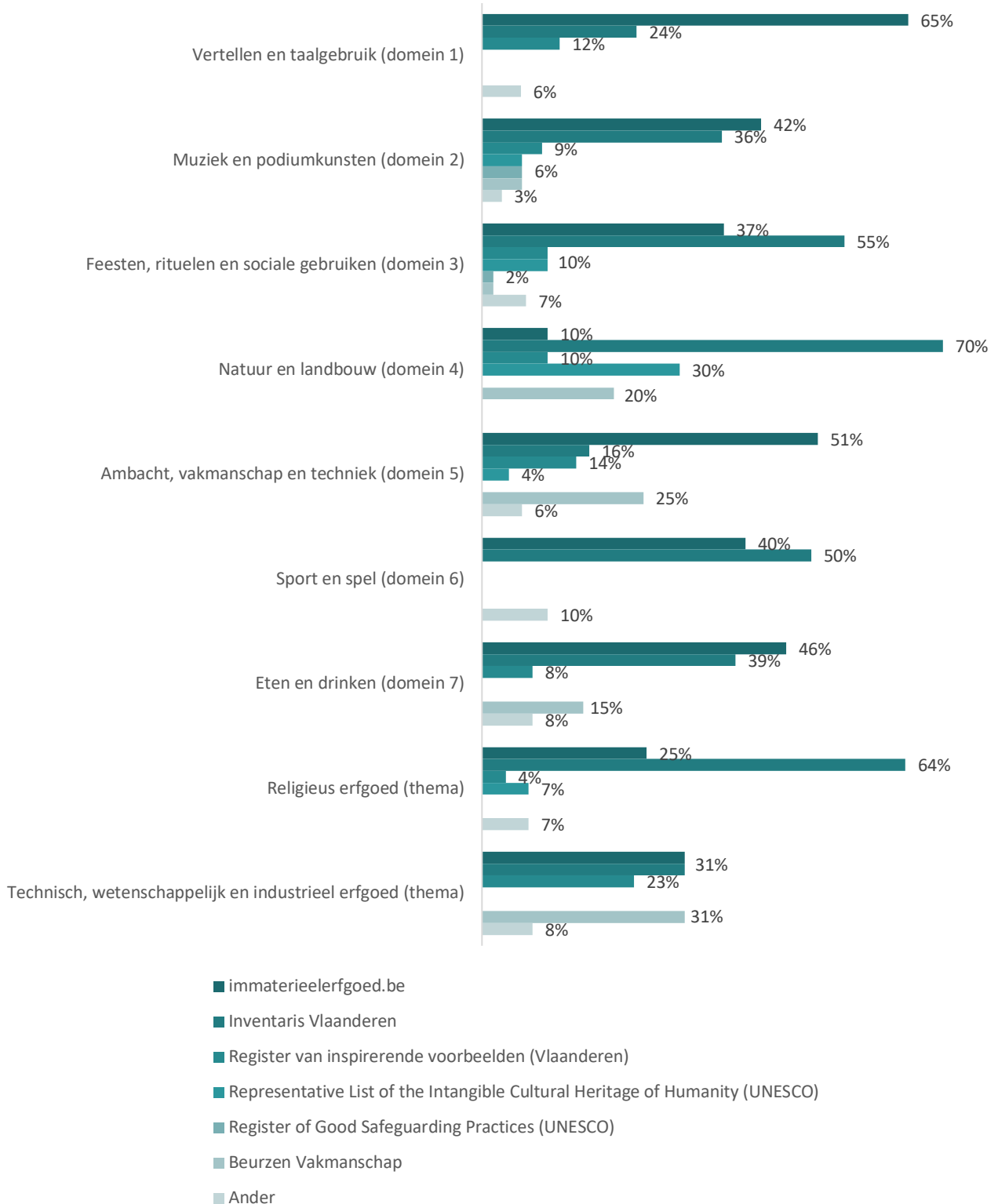
Over het geheel genomen benadrukt deze verdeling dat immaterieelerfgoed.be vooral een breed en uitgebreid beeld van praktijken biedt, terwijl de Inventaris Vlaanderen niet in dezelfde mate de variatie en breedte van praktijken reflecteert, maar een proportioneel hoger aandeel van Feesten, rituelen en sociale gebruiken bevat.

////////////////////////////////////

Wanneer we **de resultaten van de survey per thema-domein** naast elkaar leggen, ontstaat een duidelijke rangschikking van vertegenwoordiging. Deze volgorde laat zien welke domeinen het meest en het minst voorkomen binnen de praktijken uit de survey en biedt een overzicht van het voorkomen van de thema-domeinen per lijst en instrument.

Tabel 66: Lijsten en instrumenten per thema-domein (meerdere antwoorden mogelijk). (gegevens uit de survey (128 respondenten))

LIJSTEN EN INSTRUMENTEN (SURVEY)

Over alle domeinen en thema's heen blijft immaterieelerfgoed.be het meest toegankelijke en laagdrempelige instrument. Dat blijkt uit de survey, waarin 92% van de respondenten aangeeft hun praktijk op dit platform te hebben geregistreerd. De overige 8% bestaat uit praktijken waarvoor de beschrijving op de website (vooral nog) ontbreekt, aangezien ze dateren van voor de opstart van de Grote Verzameling, het Register en de Beurzen Vakmanschap.

Toch varieert het aandeel praktijken dat uitsluitend op dit platform voorkomt sterk per domein:

- Binnen Vertellen en taalgebruik en Ambacht, vakmanschap en techniek komt een groot deel van de praktijken *uitsluitend* op immaterieelerfgoed.be (Grote Verzameling) voor (respectievelijk 65% en 51%) - en dus niet op de Inventaris Vlaanderen.
- In andere domeinen, zoals Feesten, rituelen en sociale gebruiken, Natuur en landbouw en het thema Religieus erfgoed, komen praktijken minder vaak *uitsluitend* voor op [immaterieelerfgoed.be](https://www.immaterieelerfgoed.be) (respectievelijk 37%, 10% en 25%). Praktijken binnen deze thema-domeinen zijn dus vaker wél opgenomen in de **Inventaris Vlaanderen** (hun percentages liggen tussen 55% en 70%). Voor deze domeinen tonen statistische analyses een duidelijk verband met opname in de Inventaris Vlaanderen.

Internationale inschrijving op **UNESCO-Lijsten** blijft over het geheel genomen **beperkt** bij de respondenten uit de survey (10%), wat uiteraard niet verwondert vermits er ook slechts een beperkt aantal praktijken vanuit Vlaanderen en België bij UNESCO op de Lijsten zijn ingeschreven. De praktijken die zich wel op de Representatieve Lijst van UNESCO bevinden, concentreren zich binnen Natuur en landbouw (30% van de respondenten is betrokken bij een element op deze lijst) en Feesten, rituelen en sociale gebruiken (10%). Dat deze respondenten actief deelnamen hangt wellicht samen met hun sterke verankering in Vlaamse beleids- en ondersteuningstrajecten, zoals de Inventaris Vlaanderen. Binnen andere domeinen, waaronder Eten en drinken, Sport en spel en Vertellen en taalgebruik, wordt in de survey nauwelijks of geen internationale inschrijving vermeld.¹⁹²

Ook het gebruik van de **Beurzen Vakmanschap** ('meester-leerlingtrajecten') verschilt sterk per domein. Deze trajecten komen **quasi uitsluitend voor in domeinen en thema's waarin gespecialiseerde vaardigheden en vakmanschap centraal staan**, zoals Ambacht, vakmanschap en techniek (25%), Natuur en landbouw (20%) en Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (31%). In domeinen met een meer collectief, sociaal of performatief karakter blijven deze trajecten dan weer vrijwel afwezig.

¹⁹² Disclaimer: Deze cijfers zijn uitsluitend gebaseerd op de survey-antwoorden en bieden geen volledig overzicht van internationale inschrijving, zoals Ludodiversiteit of ben Tocati (gelinkt aan Sport en Spel). Daarenboven omschrijft UNESCO inter alia 5 domeinen: Sport en spel zijn bij UNESCO niet als apart 'domein' benoemd, maar bij de nominatie vermelden de aanvragers het als 'inter alia: traditional games and sports'.

3.3.1.3 Geografische schaal: van lokaal verankerd tot internationaal verspreid

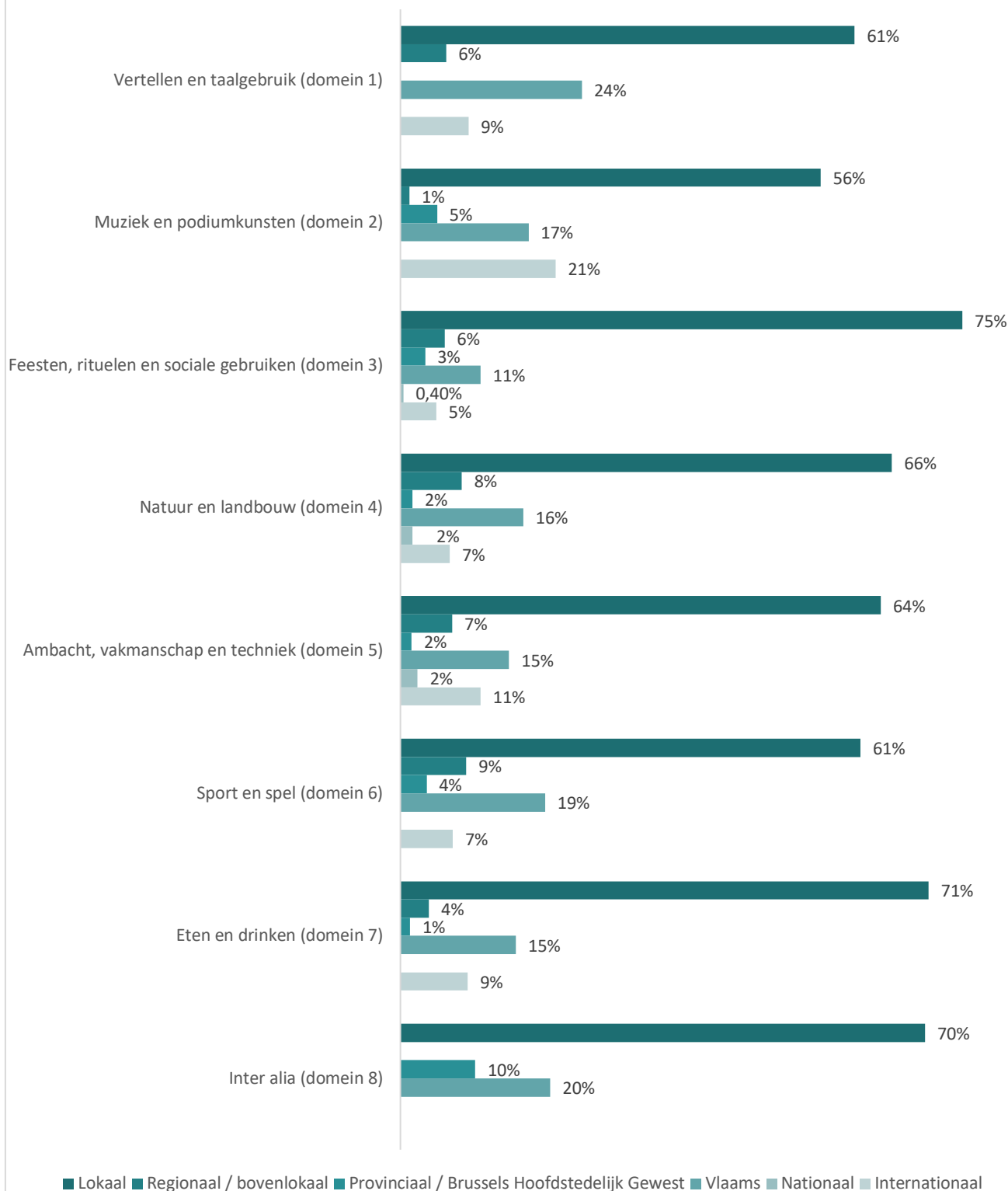
*Gegevens uit de Grote Verzameling en Inventaris Vlaanderen (618 praktijken)*¹⁹³

Geografische situering	Vertellen en taalgebruik (domein 1)	Muziek en podiumkun sten (domein 2)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	Natuur en landbouw (domein 4)	Ambacht, vakmansch ap en techniek (domein 5)	Sport en spel (domein 6)	Eten en drinken (domein 7)	Inter alia (domein 8)
Lokaal	60,60%	56,10%	75,00%	65,60%	64,10%	61,40%	70,50%	70,00%
Regionaal / bovenlokaal	6,10%	1,20%	5,90%	8,20%	6,90%	8,80%	3,80%	0,00%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0,00%	4,90%	3,30%	1,60%	1,50%	3,50%	1,30%	10,00%
Vlaams	24,20%	17,10%	10,70%	16,40%	14,50%	19,30%	15,40%	20,00%
Nationaal	0,00%	0,00%	0,40%	1,60%	2,30%	0,00%	0,00%	0,00%
Internationaal	9,10%	20,70%	4,80%	6,60%	10,70%	7,00%	9,00%	0,00%

Tabel 67: Geografische situering per domein (meerdere antwoorden mogelijk). (gegevens uit de Grote Verzameling en Inventaris Vlaanderen (618 praktijken))

¹⁹³ Dit onderdeel van de veldtekening geeft een overzicht van hoe de verschillende domeinen van immaterieel erfgoed anno 2025 geografisch verspreid zijn. De cijfers zijn gebaseerd op de praktijken die geregistreerd zijn op [immaterieelerfgoed.be](https://www.immaterieelerfgoed.be).

GEOGRAFISCHE SITUERING (618 PRAKTIJKEN)

In het volgende deel hebben we het niet over de data uit de survey, maar enkel over **praktijken die geregistreerd staan op immaterieelerfgoed.be** (Grote Verzameling en Inventaris Vlaanderen). Deze vertonen een duidelijke **variatie in geografische spreiding**.

In alle domeinen is het lokale niveau het meest voorkomende niveau waarop praktijken op immaterieelergoed.be worden beoefend. Van alle domeinen worden de praktijken binnen Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3) het vaakst lokaal beoefend: 75% van de praktijken in dit domein geeft aan lokaal actief te zijn. Beoefenaars binnen Muziek en podiumkunsten (domein 2) zijn van alle domeinen het minst actief op dit niveau (56% binnen dit domein, al is dit wel de meest voorkomende schaal van beoefening binnen het domein zelf).

Het beoefenen van de praktijk op **regionaal of bovenlokaal niveau** komt bij erfgoedpraktijken op [immaterieelerfgoed.be](#) weinig voor. Dit niveau wordt het vaakst aangeduid binnen Sport en spel (domein 6) en Natuur en landbouw (domein 5) (beide 9%), en het minst binnen Muziek en podiumkunsten (domein 2) (1%).

Op **provinciaal niveau** en binnen het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** zijn weinig erfgoedgemeenschappen met praktijken op immaterieelerfgoed.be actief. Praktijken uit ‘inter alia’ (10%) en Muziek en podiumkunsten (domein 2) (5%) komen hier het vaakst voor, terwijl bij Vertellen en taalgebruik (domein 1) het slechts om 1% van de praktijken gaat.

Op **Vlaams niveau** zijn vooral praktijken uit het domein 1, Vertellen en taalgebruik, actief, met 24% van de praktijken. Het minst aantal praktijken waarvan de beoefening (ook) op Vlaams niveau gebeurt, doet zich voor bij Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3) (11%).

Ook op **nationaal niveau** zijn erfgoedbeoefenaars beperkt actief. Praktijken binnen het domein Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5) zijn hier het meest voor vertegenwoordigd (3%). Andere domeinen, zoals Vertellen en taalgebruik (domein 1), Muziek en podiumkunsten (domein 2), Sport en spel (domein 6) en Eten en drinken (domein 7), geven geen activiteit op nationaal niveau aan.

Op **internationaal niveau** zijn meer dan een vijfde (21%) van de praktijken binnen Muziek en podiumkunsten (domein 2) actief. Praktijken binnen Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3) komen hier het minst voor (5%).

////////////////////////////////////

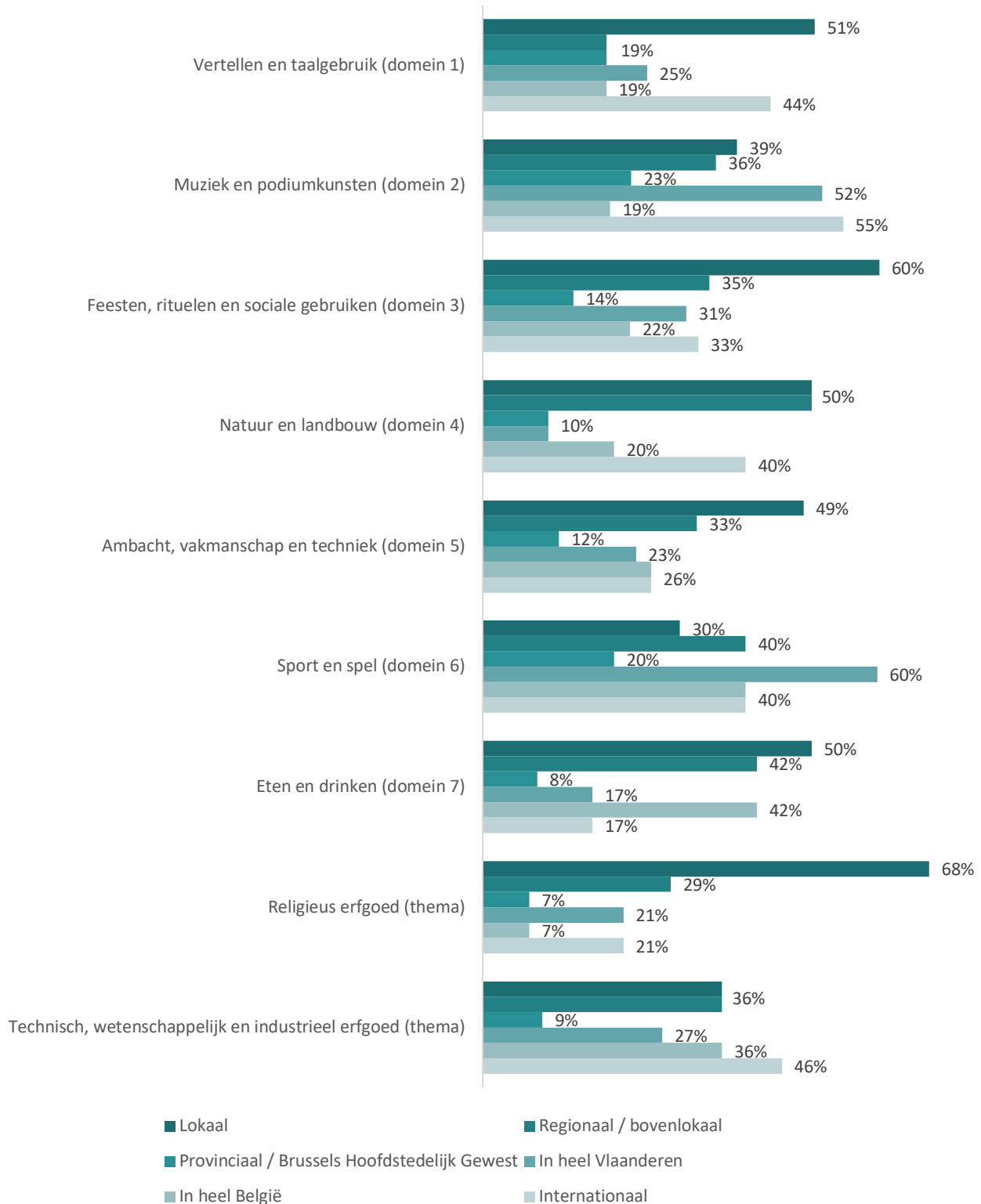
Gegevens uit de survey (128 respondenten)

Geografische situering	Vertellen en taalgebrui k (domein 1)	Muziek en podiumku nsten (domein 2)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	Natuur en landbouw (domein 4)	Ambacht, vakmansc hap en techniek (domein 5)	Sport en spel (domein 6)	Eten en drinken (domein 7)	Religieus erfgoed (thema)	Technisch, wetensch appelijk en industriee l erfgoed (thema)
Lokaal	50,50%	38,70%	60,30%	50,00%	48,80%	30,00%	50,00%	67,90%	36,40%
Regionaal / bovenlokaal	18,80%	35,50%	34,50%	50,00%	32,60%	40,00%	41,70%	28,60%	36,40%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	18,80%	22,60%	13,80%	10,00%	11,60%	20,00%	8,30%	7,10%	9,10%
In heel Vlaanderen	25,00%	51,60%	31,00%	10,00%	23,30%	60,00%	16,70%	21,40%	27,30%
In heel België	18,80%	19,40%	22,40%	20,00%	25,60%	40,00%	41,70%	7,10%	36,40%
Internationaal	43,80%	54,80%	32,80%	40,00%	25,60%	40,00%	16,70%	21,40%	45,50%

Tabel 68: Geografische spreiding per thema-domein (meerdere antwoorden mogelijk). (gegevens uit de survey (128 respondenten))

////////////////////////////////////

GEOGRAFISCHE SITUERING (SURVEY)

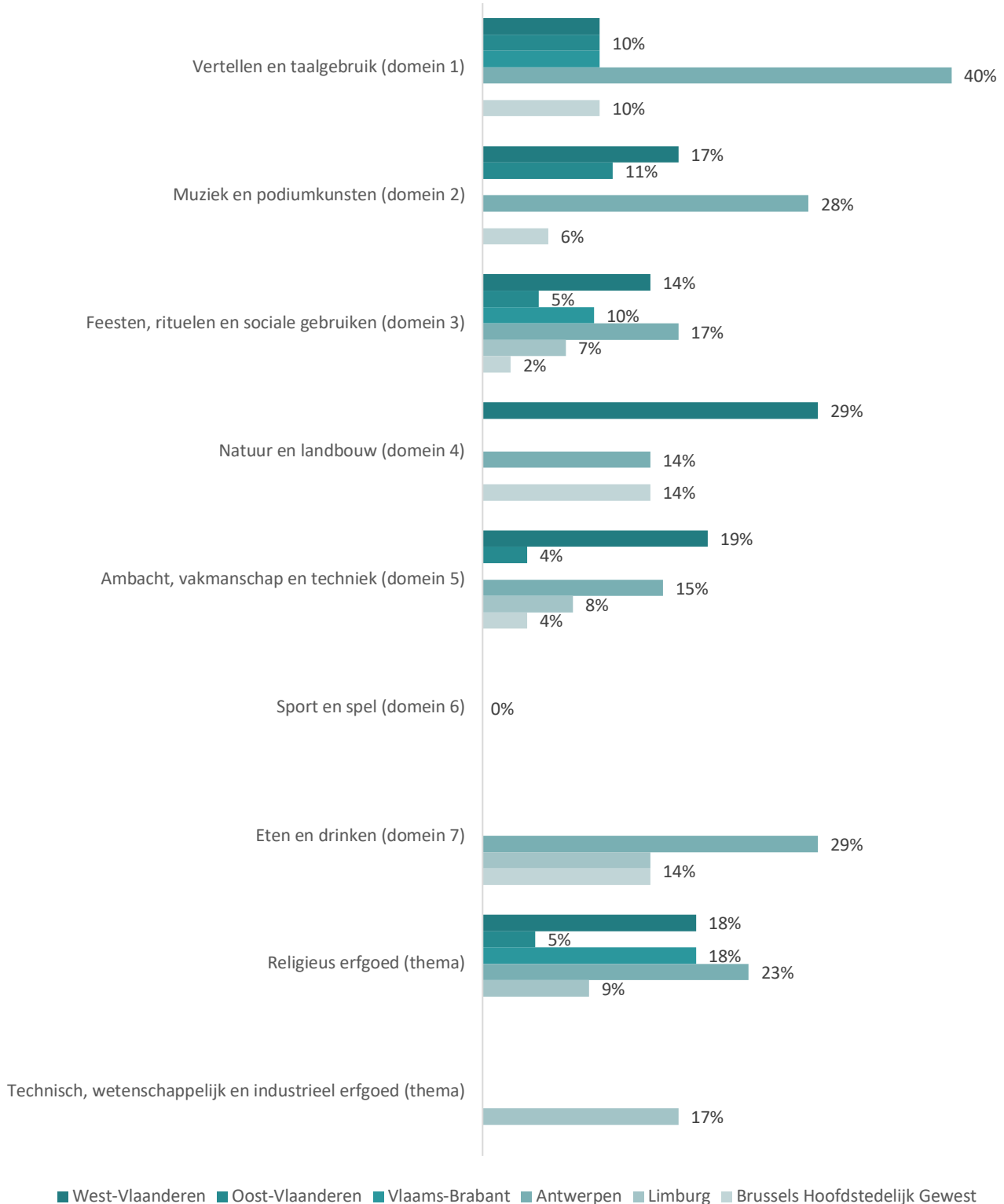

Praktijken in de andere domeinen worden door respondenten daarentegen opvallend vaker op een bovenlokale, nationale of internationale schaal beoefend. Muziek en podiumkunsten, Sport en spel en Eten en drinken zijn vaker actief op Vlaams, nationaal en internationaal niveau dan andere thema-domeinen. Zo geeft binnen Sport en spel 60% van de respondenten aan actief te zijn op Vlaams niveau en 40% op internationaal niveau. Bij Muziek en podiumkunsten beoefent 55% van de respondenten de praktijk op internationaal niveau. Van alle thema-domeinen wordt het domein Eten en drinken het vaakst op nationaal niveau beoefend (42%). Het gaat om praktijken die doorgaans minder gebonden zijn aan één plaats en vaker functioneren binnen netwerken, federaties of praktijk- en kennisgemeenschappen, zoals [frietkotcultuur](#), [Belgische biercultuur](#), [broodcultuur](#) of [wafelenbak](#).

Geografische situering - provincie	Vertellen en taalgebrui k (domein 1)	Muziek en podiumku nsten (domein 2)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	Natuur en landbouw (domein 4)	Ambacht, vakmansc hap en techniek (domein 5)	Sport en spel (domein 6)	Eten en drinken (domein 7)	Religieus erfgoed (thema)	Technisch, wetensch appelijk en industriee l erfgoed (thema)
West- Vlaanderen	10,00%	16,70%	14,30%	28,60%	19,20%	0,00%	0,00%	18,20%	0,00%
Oost- Vlaanderen	10,00%	11,10%	4,80%	0,00%	3,80%	0,00%	0,00%	4,50%	0,00%
Vlaams- Brabant	10,00%	0,00%	9,50%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	18,20%	0,00%
Antwerpen	40,00%	27,80%	16,70%	14,30%	15,40%	0,00%	28,60%	22,70%	0,00%
Limburg	0,00%	0,00%	7,10%	0,00%	7,70%	0,00%	14,30%	9,10%	16,70%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	10,00%	5,60%	2,40%	14,30%	3,80%	0,00%	14,30%	0,00%	0,00%

Tabel 69: Geografische situering per provincie (lokaal, regionaal / bovenlokaal en provinciaal niveau) per thema-domein (meerdere antwoorden mogelijk). (gegevens uit de survey (128 respondenten))

GEOGRAFISCHE SITUERING PER PROVINCIE (SURVEY)

[illegible]

Deze ongelijke verdeling onderstreept dat de geografische aanwezigheid en spreiding van praktijken geen neutrale factor is, maar nauw samenhangt met de aard en organisatie van de praktijk enerzijds, en vermoedelijk ook met de ruimere provinciale context en het daar aanwezige (ondersteunings)landschap, anderzijds.

3.3.1.4 Omvang van het aantal beoefenaars en erfgoedgemeenschappen: van kleine kernen tot massale netwerken

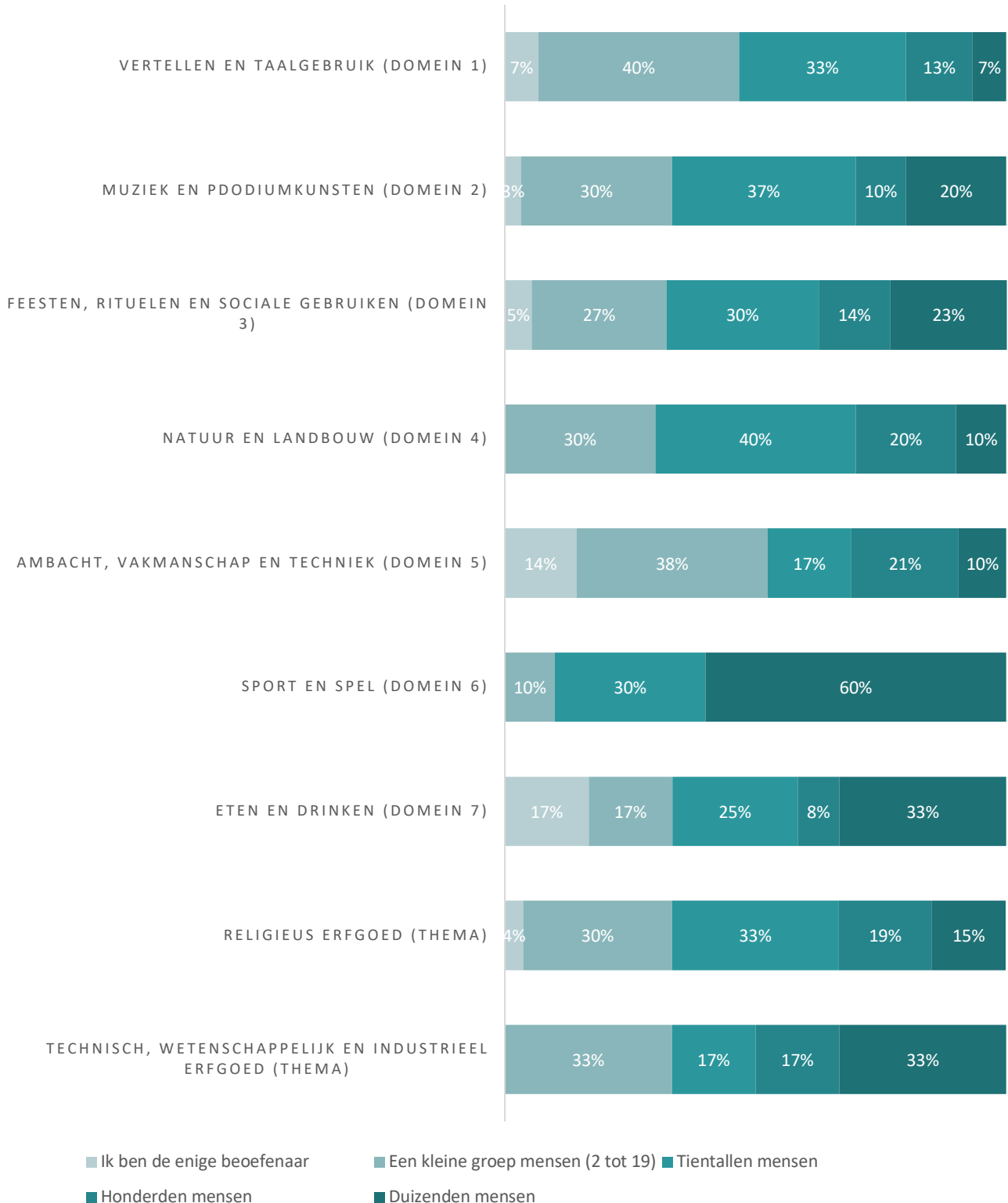
Ook de omvang van het aantal mensen binnen erfgoedgemeenschappen uit de survey verschilt sterk per thema-domein (128 respondenten).

Actieve beoefenaars

Aantal actieve beoefenaars	Vertellen en taalgebruik (domein 1)	Muziek en podiumkunsten (domein 2)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	Natuur en landbouw (domein 4)	Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)	Sport en spel (domein 6)	Eten en drinken (domein 7)	Religieus erfgoed (thema)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (thema)
Ik ben de enige beoefenaar	6,70%	3,30%	5,40%	0,00%	14,30%	0,00%	16,70%	3,70%	0,00%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	40,00%	30,00%	26,80%	30,00%	38,10%	10,00%	16,70%	29,60%	33,30%
Tientallen mensen	33,30%	36,70%	30,40%	40,00%	16,70%	30,00%	25,00%	33,30%	16,70%
Honderden mensen	13,30%	10,00%	14,30%	20,00%	21,40%	0,00%	8,30%	18,50%	16,70%
Duizenden mensen	6,70%	20,00%	23,20%	10,00%	9,50%	60,00%	33,30%	14,80%	33,30%

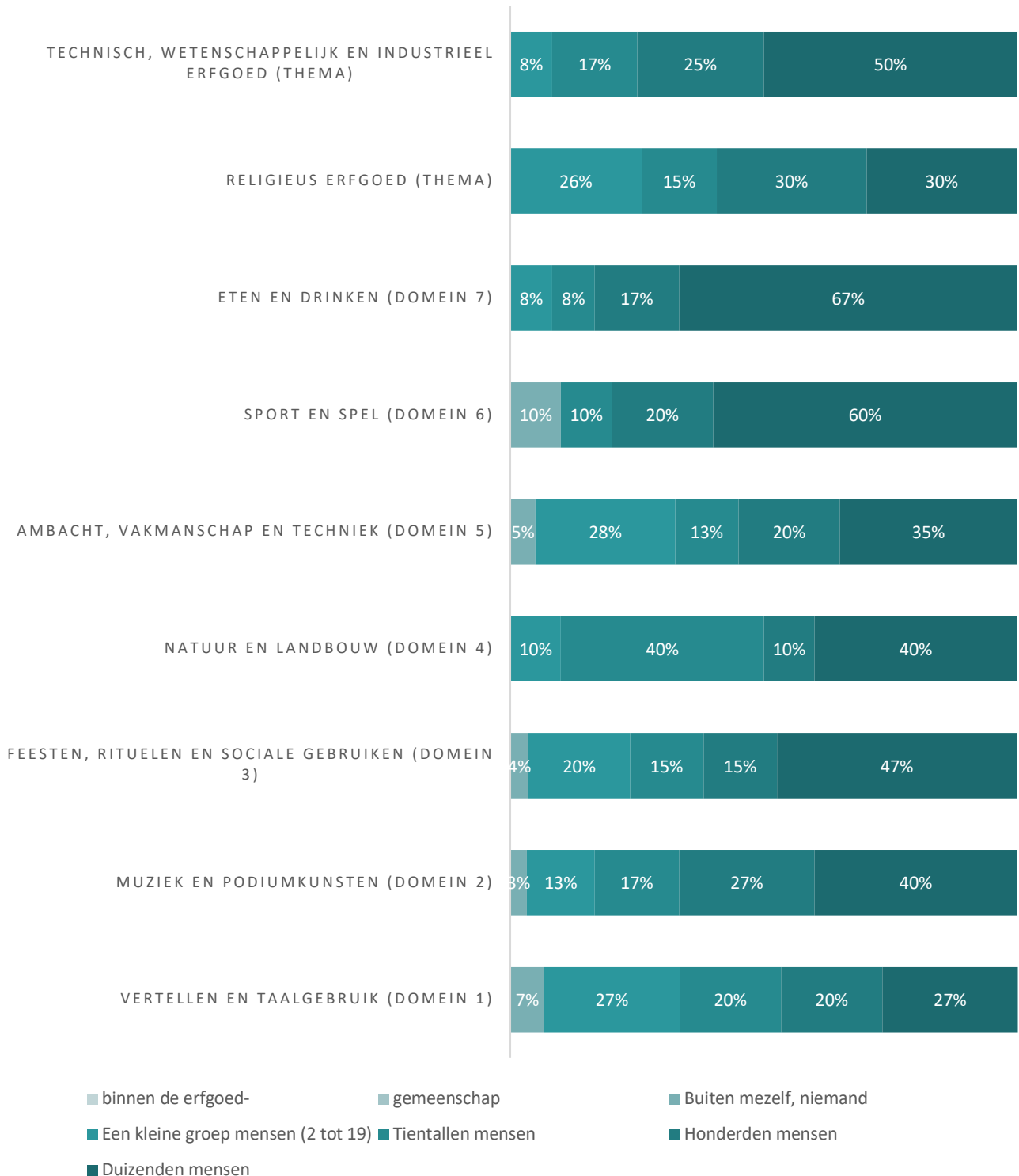
Tabel 70: Aantal actieve beoefenaars per thema-domein (een antwoord mogelijk). (gegevens uit de survey (128 respondenten))

AANTAL ACTIEVE BEOEFENAARS (SURVEY)

////////////////////////////////////

AANTAL MENSEN BINNEN DE RUIMERE ERFGOEDGEMEENSCHAP (SURVEY)

////////////////////////////////////

Wanneer we per domein kijken naar het aantal mensen binnen de **ruimere erfgoedgemeenschap** zien we duidelijke tendensen.

Praktijken waarvan respondenten aangeven **'buiten zichzelf, niemand'** te kennen die de praktijk beoefent, komen het meest voor in de domeinen Sport en spel (10%) en Vertellen en taalgebruik (8%). Opvallend is dat geen enkele respondent (0%) binnen de domeinen Eten en drinken, Religieus erfgoed en Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed deze optie aanduidde.

Ook binnen de ruimere erfgoedgemeenschap zijn kleine groepen mensen (2 tot 19 personen) het meest vertegenwoordigd bij de respondenten binnen Vertellen en taalgebruik (27%). Dat terwijl deze groep afwezig is bij respondenten binnen Sport en spel (0%).

Een omvang van **'tientallen mensen'** komt het meest voor bij respondenten die zich situeren binnen Natuur en landbouw (40%), en het minst bij Eten en drinken (8%).

Een ruimere erfgoedgemeenschap die bestaat uit **'honderden mensen'** wordt door respondenten bij Religieus erfgoed het vaakst genoemd (30%), terwijl deze categorie binnen Natuur en landbouw slechts 10% vertegenwoordigt.

Tot slot blijkt dat een ruimere erfgoedgemeenschap die **'duizenden mensen'** omvat, het meest voorkomt binnen het domein Eten en Drinken, waarbij meer dan twee op drie respondenten (67%) dit aangeeft. Dit cijfer valt duidelijk op binnen de spreiding per thema-domein, aangezien respondenten binnen andere thema-domeinen hierbij een veel lager percentage aangeven zoals binnen Vertellen en taalgebruik (het domein met het tweede hoogste percentage), waar minder dan één op drie respondenten (27%) deze categorie aanduidt.

Opvallend is dat de schaal van de actieve beoefening niet altijd samenvalt met die van de ruimere erfgoedgemeenschap. In meerdere domeinen geven respondenten aan dat de praktijk gedragen wordt door een *relatief kleine kern* van actieve beoefenaars, en een *zeer brede groep* van bijvoorbeeld deelnemers, toeschouwers of sympathisanten.

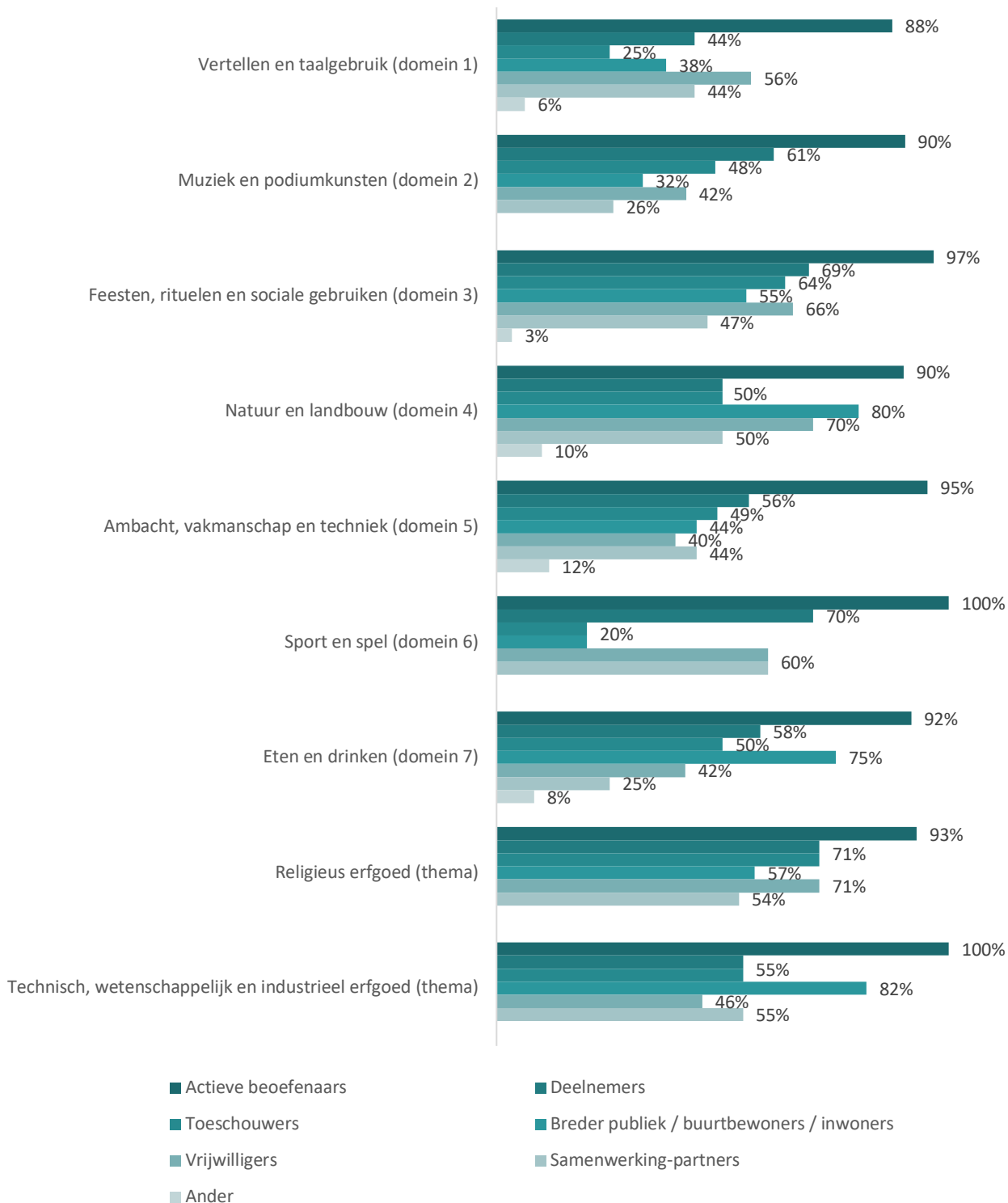
////////////////////////////////////

3.3.1.5 Samenstelling: uiteenlopende rollen en betrokkenheden

Samenstelling erfgoed-gemeenschap	Vertellen en taalgebruik (domein 1)	Muziek en podiumkunsten (domein 2)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	Natuur en landbouw (domein 4)	Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)	Sport en spel (domein 6)	Eten en drinken (domein 7)	Religieus erfgoed (thema)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (thema)
Actieve beoefenaars	87,50%	90,30%	96,60%	90,00%	95,30%	100,00%	91,70%	92,90%	100,00%
Deelnemers	43,80%	61,30%	69,00%	50,00%	55,80%	70,00%	58,30%	71,40%	54,50%
Toeschouwers	25,00%	48,40%	63,80%	50,00%	48,80%	20,00%	50,00%	71,40%	54,50%
Breder publiek / buurtbewoners / inwoners	37,50%	32,30%	55,20%	80,00%	44,20%	20,00%	75,00%	57,10%	81,80%
Vrijwilligers	56,30%	41,90%	65,50%	70,00%	39,50%	60,00%	41,70%	71,40%	45,50%
Samenwerking-partners	43,80%	25,80%	46,60%	50,00%	44,20%	60,00%	25,00%	53,60%	54,50%
Ander	6,30%	0,00%	3,40%	10,00%	11,60%	0,00%	8,30%	0,00%	0,00%

Tabel 72: Samenstelling van de erfgoedgemeenschap per thema-domein (meerdere antwoorden mogelijk). (gegevens uit de survey (128 respondenten))

SAMENSTELLING VAN DE ERFGOEDGEMEENSCHAP (SURVEY)

Hoewel doorheen alle thema-domeinen de **'actieve beoefenaars'** het meest worden opgegeven qua type betrokkenen in de **erfgoedgemeenschappen**, varieert de rest van de **samenstelling** van de **ruimere erfgoedgemeenschappen** aanzienlijk: deelnemers, toeschouwers, breder publiek, vrijwilligers, samenwerkingspartners.

Respondenten uit **thema-domeinen met een sterk publiek karakter**, zoals Feesten, rituelen en sociale gebruiken, Religieus erfgoed en Eten en drinken, geven **vaker** aan dat de betrokken erfgoedgemeenschap **bestaat uit** - onder andere:

- **Deelnemers** (zo geeft bijvoorbeeld 71% van de respondenten dit aan binnen Religieus erfgoed)
- **Toeschouwers** (idem)
- **Vrijwilligers** (idem)
- **Breder publiek** (82% van de respondenten binnen Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed geeft dit aan)

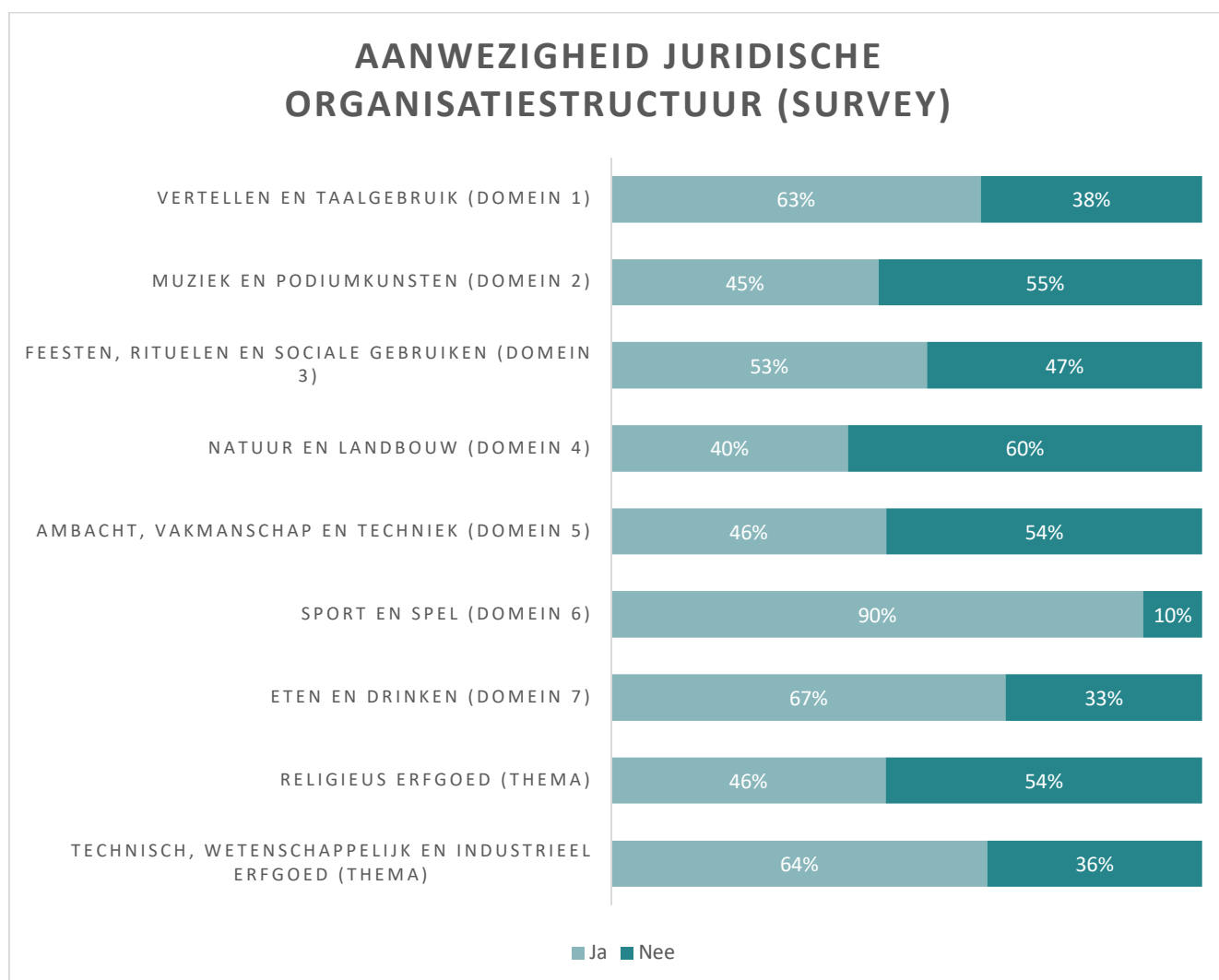
Andere thema-domeinen, zoals **Ambacht, vakmanschap en techniek** en **Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed**, worden **vaker** in een **professionele context** beoefend. Respondenten binnen deze thema-domeinen geven aan **minder uit vrijwillig engagement** actief te zijn (**40%**), maar wel allemaal **actieve beoefenaars te zijn (100%)**. Deze verschillen wijzen op uiteenlopende noden en uitdagingen op het vlak van ondersteuning, kennisoverdracht en borging.

////////////////////////////////////

3.3.1.6 Juridische organisatie: geen uniform model

Juridische organisatiestructuur	Vertellen en taalgebruik (domein 1)	Muziek en podiumkunsten (domein 2)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	Natuur en landbouw (domein 4)	Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)	Sport en spel (domein 6)	Eten en drinken (domein 7)	Religieus erfgoed (thema)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (thema)
Ja	62,50%	45,20%	53,40%	40,00%	46,50%	90,00%	66,70%	46,40%	63,60%
Nee	37,50%	54,80%	46,60%	60,00%	53,50%	10,00%	33,30%	53,60%	36,40%

Tabel 73: Juridische organisatiestructuur van de erfgoedgemeenschap per thema-domein. (gegevens uit de survey (128 respondenten))

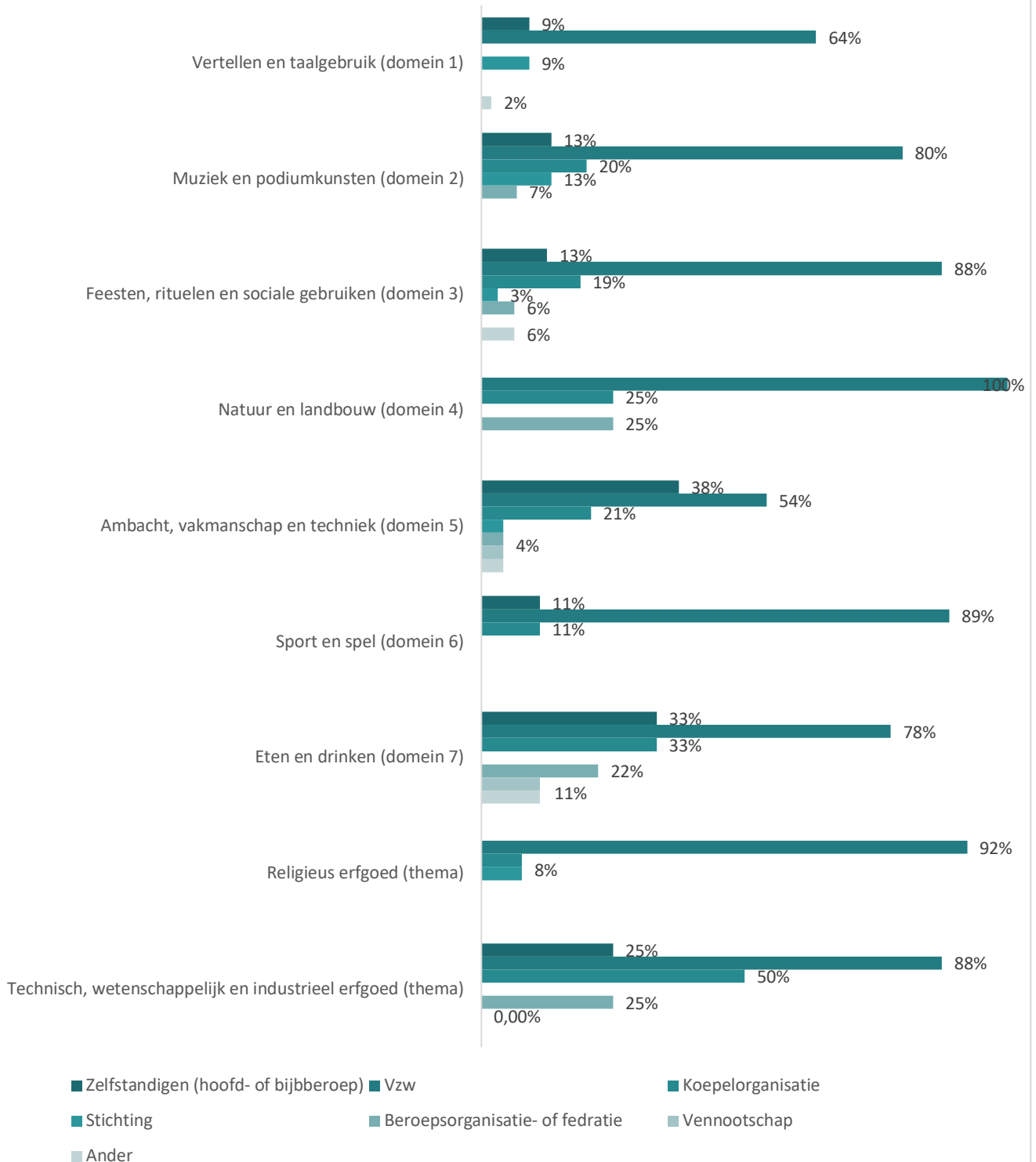

Tot slot toont de survey-analyse aan dat respondenten geen uniform organisatiemodel gebruiken bij het beoefenen van de praktijk. Over alle domeinen heen is de verdeling tussen juridisch georganiseerde en niet-georganiseerde gemeenschappen ongeveer evenredig, maar per domein lopen de verschillen sterk uiteen. Bij praktijken uit Sport en spel (90%), Eten en drinken (67%) en Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (64%) zien we vaker de aanwezigheid van een juridische structuur, terwijl Muziek en podiumkunsten (55%), Ambacht, vakmanschap en techniek (54%) en Natuur en landbouw (60%) vaker informeel georganiseerd blijven.

Juridische vorm // Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd?	Vertellen en taalgebruik (domein 1)	Muziek en podiumkunsten (domein 2)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)	Natuur en landbouw (domein 4)	Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)	Sport en spel (domein 6)	Eten en drinken (domein 7)	Religieus erfgoed (thema)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (thema)
Zelfstandigen (hoofd- of bijbberoep)	9,10%	13,30%	12,50%	0,00%	37,50%	11,10%	33,30%	0,00%	25,00%
Vzw	63,60%	80,00%	87,50%	100,00%	54,20%	88,90%	77,80%	92,30%	87,50%
Koepelorganisatie	0,00%	20,00%	18,80%	25,00%	20,80%	11,10%	33,30%	7,70%	50,00%
Stichting	9,10%	13,30%	3,10%	0,00%	4,20%	0,00%	0,00%	7,70%	0,00%
Beroepsorganisatie- of fedratie	0,00%	6,70%	6,30%	25,00%	4,20%	0,00%	22,20%	0,00%	25,00%
Vennootschap	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	4,20%	0,00%	11,10%	0,00%	0,00%
Ander	1,90%	0,00%	6,30%	0,00%	4,20%	0,00%	11,10%	0,00%	0,00%

Tabel 74: Juridische organisatiestructuur van de erfgoedgemeenschap // Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd per thema-domein. (gegevens uit de survey (128 respondenten))

HOE IS JOUW ERFGOEDGEMEENSCHAP MOMENTEEL JURIDISCH GEORGANISEERD? (SURVEY)

Al komen **het statuut van zelfstandige, koepelorganisaties en beroepsfederaties** wel specifiek voor in bepaalde thema-domeinen. Meer dan een derde van de respondenten bij Ambacht, vakmanschap en techniek (38%) en Eten en drinken (33%) zijn als zelfstandigen georganiseerd. Ook **koepelorganisaties** komen het vaakst voor bij de thema-domeinen Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (50%) en Eten en drinken (33%). Bij dezelfde domeinen zien we ook het vaakst **beroepsfederaties** (25% bij Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed en 22% bij Eten en drinken), maar ook bij domein Natuur en landbouw sluit 25% van de respondenten zich aan bij een beroepsfederatie.

In de volgende paragrafen wordt **per domein** (Vertellen en taalgebruik, Muziek en podiumkunsten, Feesten, rituelen en sociale gebruiken, Natuur en landbouw, Ambacht, vakmanschap en techniek, Sport en spel en Eten en drinken) **en per overkoepelend thema** (Religieus erfgoed en Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed) dieper ingegaan op **de patronen die naar voren komen uit de survey-resultaten**.

De vermelde percentages per thema-domein moeten steeds als volgt worden geïnterpreteerd: ze geven het aandeel weer van de praktijken (aangegeven door de survey-respondenten) binnen dat specifieke thema-domein dat gekoppeld is aan een bepaalde antwoordcategorie. Het aanvullende percentage omvat alle praktijken die niet tot dat thema-domein behoren (binnen de survey). Met andere woorden, **telkens wordt één specifiek thema-domein afgezet tegenover alle overige praktijken (binnen de survey) samen.**

Wanneer een praktijk tot meerdere thema-domeinen behoort, wordt zij telkens opgenomen onder het thema-domein dat in de betreffende paragraaf centraal staat. Zo situeert de praktijk 'contrabas bouwen' zich zowel binnen Muziek en podiumkunsten als binnen Ambacht, vakmanschap en techniek. In een analyse van Muziek en podiumkunsten wordt deze praktijk dus meegeteld binnen dat domein en niet binnen de categorie andere thema-domeinen. Hetzelfde geldt bij een analyse van Ambacht, vakmanschap en techniek. In analyses van thema-domeinen waartoe deze praktijk niet behoort - bijvoorbeeld Vertellen en taalgebruik - wordt zij wel mee opgenomen binnen de 'categorie' andere thema-domeinen.

3.3.2.1 Vertellen en taalgebruik (domein 1)

Het thema-domein Vertellen en taalgebruik omvat een brede waaier aan immaterieel-erfgoedpraktijken waarin taal, stem, ritme, dialect, verhalen en mondelinge overdracht centraal staan. Het gaat zowel om expliciete vertelvormen als om praktijken waarin taal en betekenis op een meer impliciete manier aanwezig zijn, waarbij taal wordt gezien als vehikel om immaterieel erfgoed te beoefenen en door te geven. Erfgoedgemeenschappen die zich aan dit domein linken, beoefenen onder meer praktijken met verhalen, spoken word, slam poetry, zang, humor, herinneringspraktijken, dialect, gebaren of andere vormen van mondelinge overdracht. Voorbeelden hiervan zijn [Esperanto spreken](#), [straattheater in dialect](#) en de [zeezegening](#).

Wanneer dit thema-domein wordt vergeleken met de andere thema-domeinen, vallen enkele duidelijke verschillen op. Dit domein is vaker uitsluitend opgenomen op immaterieelerfgoed.be. Beoefenaars vormen kleine kernen, maar tonen een brede betrokkenheid met de ruimere erfgoedgemeenschap.

Lijsten en instrumenten

Lijsten en instrumenten (n = 128)	Vertellen en taalgebruik (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Vertellen en taalgebruik (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Immaterieelerfgoed.be	11	45	64,7%	40,5%
Inventaris Vlaanderen	4	44	23,5%	39,6%
Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen)	2	10	11,8%	9,0%
Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity (UNESCO)	0	8	0,0%	7,2%
Register of Good Safeguarding Practices	0	8	0,0%	1,8%
Beurzen Vakmanschap	0	12	0,0%	10,8%
Ander	1	7	5,9%	6,3%

Tabel 75: Voorkomen op de instrumenten van het Vlaamse beleid bij domein 1 Vertellen en taalgebruik. (gegevens uit de survey)

Respondenten geven aan dat praktijken gelinkt aan Vertellen en taalgebruik:

- **Vaker uitsluitend opgenomen zijn op immaterieelerfgoed.be** (Grote Verzameling) (**65%** tegenover 41% in andere thema-domeinen).
- **Minder vaak opgenomen zijn op de Inventaris Vlaanderen (24% tegenover 40%).**
 - Enkele praktijken die wél op de Inventaris Vlaanderen zijn opgenomen, zijn de [rederijerscultuur](#), [het leren en gebruiken van braille](#), maar ook de [reuzencultuur](#) waaronder [de reus van Kontich](#). Deze reus wijkt af van andere reuzen uit de streek doordat het geen stoetenreus is, maar een verhalenreus, waarbij het narratieve aspect centraal staat.
- **Net iets vaker op het Register van Inspirerende Voorbeelden staan (12%, wat vergelijkbaar is met de andere thema-domeinen (9%)).**

////////////////////////////////////

- **Geen UNESCO-erkenning hebben** (noch op de Representatieve Lijst, noch op het Register van goede borgingspraktijken).
- **Niet werden doorgegeven via een meester-leerlingtraject.**¹⁹⁴

Geografische schaal en spreiding

Geografische situering (n = 119)	Vertellen en taalgebruik (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Vertellen en taalgebruik (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Lokaal	8	56	50,5%	54,4%
Regionaal / bovenlokaal	3	34	18,8%	33,0%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3	14	18,8%	13,6%
In heel Vlaanderen	4	34	25,0%	33,0%
In heel België	3	22	18,8%	21,4%
Internationaal	7	31	43,8%	30,1%

Tabel 76: Geografische situering bij domein 1 Vertellen en taalgebruik (gegevens uit de survey)

Geografische situering – provincie (n = 79)	Vertellen en taalgebruik (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Vertellen en taalgebruik (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
West-Vlaanderen	1	12	10,0%	17,4%
Oost-Vlaanderen	1	5	10,0%	7,2%
Vlaams-Brabant	1	5	10,0%	7,2%
Antwerpen	4	10	40,0%	14,5%
Limburg	0	4	0,0%	5,8%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1	1	10,0%	1,4%

Tabel 77: Geografische situering per provincie (lokaal, regionaal / bovenlokaal en provinciaal niveau) bij domein 1 Vertellen en taalgebruik. (gegevens uit de survey)

Respondenten binnen Vertellen en taalgebruik **situeren hun activiteit:**

- **Het meest op lokaal niveau (51%).**
- **Vaker dan andere thema-domeinen op internationaal niveau (44% tegenover 30%, bijvoorbeeld [Esperanto spreken](#)).**
- **Ook iets vaker op provinciaal niveau en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (19% tegenover 14%).**
 - **10%** van de respondenten situeert de erfgoedgemeenschap in **West- en Oost-Vlaanderen** en het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest**.
 - **40%** situeert de erfgoedgemeenschap op niveau van provincie **Antwerpen** (tegenover 15% vertegenwoordiging binnen andere thema-domeinen).
 - Geen enkele erfgoedgemeenschap uit dit domein wordt gesitueerd in Provincie **Limburg** (daar werd geen enkele praktijk binnen dit domein aangegeven).

¹⁹⁴ Data uit het rapport Beurzen Vakmanschap: evaluatie en beleidsaanbevelingen 2025, tonen aan dat vakmanschap binnen domein 1 Vertellen en taalgebruik wel werd doorgegeven via de Beurzen Vakmanschap, bijvoorbeeld [historische clown-entrees en-reprises](#) en [Izran](#) (Riffijnse poëzie die vrouwen samen zingen).

- Minder vaak op **regionaal of bovenlokaal niveau** (19% tegenover 33%), op **Vlaams niveau** (25% tegenover 33%) en op **Belgisch niveau** (19% tegenover 21%) dan de andere thema-domeinen.

Omvang van de erfgoedgemeenschap

Aantal actieve beoefenaars (n = 123)	Vertellen en taalgebruik (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Vertellen en taalgebruik (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Ik ben de enige beoefenaar	1	7	6,7%	6,9%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	6	32	40,0%	31,7%
Tientallen mensen	5	26	33,3%	25,7%
Honderden mensen	2	16	13,3%	15,8%
Duizenden mensen	1	20	6,7%	19,8%

Tabel 78: Aantal actieve boefenaars bij domein 1 Vertellen en taalgebruik. (gegevens uit de survey)

Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap (n = 122)	Vertellen en taalgebruik (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Vertellen en taalgebruik (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Buiten mezelf, niemand	1	2	6,7%	2,0%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	4	19	26,7%	19,2%
Tientallen mensen	3	16	20,0%	16,2%
Honderden mensen	3	23	20,0%	23,2%
Duizenden mensen	4	39	26,7%	39,4%

Tabel 79: Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap bij domein 1 Vertellen en taalgebruik. (gegevens uit de survey)

Respondenten geven aan dat **actieve beoefenaars** bij praktijken binnen Vertellen en taalgebruik bestaan uit:

- **Bijna de helft (40%) kleine groepen (2 tot 19 mensen):** wat het meeste is van alle thema-domeinen (tegenover 32% buiten dit domein).
- Een derde (**33%**) **tientallen actieve beoefenaars.**
- **13% honderden beoefenaars.**
- Minder dan een tiende (**7%**) **duizenden beoefenaars.**
- Slechts **één respondent** geeft aan de praktijk **alleen** te beoefenen. Dit patroon sluit grotendeels aan bij dat van de andere thema-domeinen.

De **ruimere erfgoedgemeenschap** bestaat voor:

- Bijna een derde (**27%**) uit **duizenden mensen**.
- Een vijfde (**20%**) uit **honderden betrokkenen**.
- Een vijfde (**20%**) uit **tientallen betrokkenen**.

////////////////////////////////////

Samenstelling van de erfgoedgemeenschap

Tabel 80: Samenstelling van de erfgoedgemeenschap bij domein 1 Vertellen en taalgebruik. (gegevens uit de survey)

De samenstelling van erfgoedgemeenschappen binnen het domein Vertellen en taalgebruik vertoont sterke overeenkomsten met andere erfgoedgemeenschappen buiten dit domein. Ze bestaan uit **actieve beoefenaars**, **deelnemers**, **toeschouwers**, een **breder publiek**, **vrijwilligers** en **samenwerkingspartners** of andere betrokkenen.

Toch zijn er enkele nuances. Respondenten binnen dit domein zeggen **minder deelnemers** (bijvoorbeeld studenten, workshopdeelnemers, ...) te hebben (**43%** tegenover 64% in andere thema-domeinen) en slechts een kwart van de erfgoedgemeenschappen geeft aan **toeschouwers** te hebben (**25%** tegenover 50% in andere thema-domeinen).

Juridische organisatievorm

Juridische organisatiestructuur (n = 119)	Vertellen en taalgebruik (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Vertellen en taalgebruik (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Ja	10	48	62,5%	46,6%
Nee (o.a. feitelijke vereniging)	6	55	37,5%	53,4%

Tabel 81: Juridische organisatiestructuur bij domein 1 Vertellen en taalgebruik. (gegevens uit de survey)

In vergelijking met andere thema-domeinen zijn erfgoedgemeenschappen binnen Vertellen en taalgebruik **vaker juridisch georganiseerd**. 63% van deze gemeenschappen beschikt over een juridische structuur voor de beoefening van hun praktijk, tegenover 47% in de andere thema-domeinen. Bij **38%** betreft het een **niet-juridische organisatievorm**, zoals een feitelijke vereniging.

////////////////////////////////////

3.3.2.2 Muziek en podiumkunsten (domein 2)

[Swingdansen](#), [draailier bouwen](#) of [jachthoorn spelen](#) zijn voorbeelden van immaterieel-erfgoedpraktijken die binnen domein 2: Muziek en podiumkunsten vallen. Dit domein omvat een brede waaier aan tradities en gebruiken, gaande van muziekculturen tot dansuitingen, theatervormen en circustechnieken. Ook het bouwen van instrumenten, decors en andere materiële attributen die essentieel zijn voor de uitvoering van deze praktijken maken deel uit van dit domein.

In vergelijking met andere thema-domeinen vertonen erfgoedgemeenschappen binnen muziek en podiumkunsten een aantal duidelijke eigen accenten: ze zijn sterk internationaal actief en bestaan uit middelgrote groepen beoefenaars.

Lijsten en instrumenten

Lijsten en instrumenten (n = 128)	Muziek en podiumkunsten (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Muziek en podiumkunsten (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Immaterieelerfgoed.be	14	42	42,4%	42,2%
Inventaris Vlaanderen	12	36	36,4%	37,9%
Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen)	3	9	9,1%	9,5%
Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity (UNESCO)	2	6	6,1%	6,3%
Register of Good Safeguarding Practices (UNESCO)	2	0	6,1%	0,0%
Beurzen Vakmanschap	2	10	6,1%	10,5%
Ander	1	7	3,0%	7,4%

Tabel 83: Voorkomen op de instrumenten van het Vlaamse beleid bij domein 2 Muziek en podiumkunsten. (gegevens uit de survey)

Wat betreft de **aanwezigheid op erfgoedlijsten en -instrumenten**, sluiten de erfgoedpraktijken uit de survey binnen Muziek en podiumkunsten grotendeels aan bij het algemene beeld van de andere thema-domeinen.

De percentages liggen in vergelijking met de andere thema-domeinen:

- In dezelfde grootteorde voor:
 - [Immaterieelerfgoed.be](https://immaterieelerfgoed.be) (beide 42%).
 - De **Inventaris Vlaanderen** (36% tegenover 38%).
 - Het **Register van inspirerende voorbeelden** (9% tegenover 10%).
 - De **Representatieve lijst van UNESCO** (beide 6%).

////////////////////////////////////

- Hoger voor het **UNESCO Register van goede borgingspraktijken** (6% tegenover 0%), met als voorbeeld de [beiaardcultuur](#).
- Lager voor een **Beurs voor het doorgeven van vakmanschap te hebben ontvangen** (6% tegenover 11%) en **andere lijsten of instrumenten** (3% tegenover 7%).

Geografische schaal en spreiding

Geografische situering (n = 119)	Muziek en podiumkunsten (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Muziek en podiumkunsten (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Lokaal	12	52	38,7%	59,1%
Regionaal / bovenlokaal	11	26	35,5%	29,5%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	7	10	22,6%	11,4%
In heel Vlaanderen	16	22	51,6%	25,0%
In heel België	6	19	19,4%	21,6%
Internationaal	17	21	54,8%	23,9%

Tabel 84: Geografische situering bij domein 2 Muziek en podiumkunsten. (gegevens uit de survey)

Geografische situering – provincies (n = 79)	Muziek en podiumkunsten (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Muziek en podiumkunsten (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
West-Vlaanderen	3	10	16,7%	16,4%
Oost-Vlaanderen	2	4	11,1%	6,6%
Vlaams-Brabant	0	6	0,0%	9,8%
Antwerpen	5	9	27,8%	14,8%
Limburg	0	4	0,0%	6,6%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1	1	5,6%	1,6%

Tabel 85: Geografische situering per provincie (lokaal, regionaal / bovenlokaal en provinciaal niveau) bij domein 2 Muziek en podiumkunsten. (gegevens uit de survey)

Respondenten binnen Muziek en podiumkunsten **situëren hun activiteit:**

- **Voor meer dan de helft op Vlaams (52% tegenover 25%) en internationaal niveau (55% tegenover 24%)** - wat dubbel zoveel is als bij de andere thema-domeinen.
- Ongeveer **gelijkaardig** met andere thema-domeinen op **Belgisch niveau (19% tegenover 22%)**.
- **Minder vaak op lokaal niveau (39% tegenover 60% bij andere thema-domeinen)**.
- **Iets meer op regionaal of bovenlokaal niveau (36% tegenover 30%)**.
- **Dubbel zo veel op provinciaal niveau en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (23% tegenover 11% bij de andere thema-domeinen)**.
 - Waarbij ze het sterkst vertegenwoordigd zijn **Antwerpen (28%)**, gevolgd door **West-Vlaanderen (17%)** en **Oost-Vlaanderen (11%)**.

////////////////////////////////////

- Waarbij er **geen respondenten actief zijn in Vlaams-Brabant en Limburg** (in tegenstelling tot respondenten uit de andere thema-domeinen, met de hoogste concentraties in Antwerpen (15%) en West-Vlaanderen (16%)).
- Waarbij ze in beide categorieën **beperkt actief zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**.

Omvang van het aantal actieve beoefenaars en de erfgoedgemeenschap

Aantal actieve beoefenaars (n = 123)	Muziek en podiumkunsten (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Muziek en podiumkunsten (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Ik ben de enige beoefenaar	1	7	3,3%	8,1%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	9	29	30,0%	33,7%
Tientallen mensen	11	20	36,7%	23,3%
Honderden mensen	3	15	10,0%	17,4%
Duizenden mensen	6	15	20,0%	17,4%

Tabel 86: Aantal actieve beoefenaars bij domein 2 Muziek en podiumkunsten. (gegevens uit de survey)

Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap (n = 122)	Muziek en podiumkunsten (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Muziek en podiumkunsten (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Buiten mezelf, niemand	1	2	3,3%	2,4%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	4	19	13,3%	22,6%
Tientallen mensen	5	14	16,7%	16,7%
Honderden mensen	8	18	26,7%	21,4%
Duizenden mensen	12	31	40,0%	36,9%

Tabel 87: Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap bij domein 2 Muziek en podiumkunsten. (gegevens uit de survey)

Respondenten geven aan dat **actieve beoefenaars** bij praktijken binnen Muziek en podiumkunsten bestaan uit:

- iets minder dan een derde (**30%**) **kleine kernen van 2 tot 19 personen**.
- Meer dan een derde **tientallen actieve beoefenaars (37%)**.
- **20%** (twee op de tien) groepen van **duizenden mensen**.
- **10%** (één op de tien) groepen van **honderden mensen**.
- **3%** die de praktijk volledig **alleen** beoefenen.

Bij respondenten **binnen Muziek en podiumkunsten** ligt de nadruk dus op middelgrote groepen actieve **beoefenaars**, grotere groepen komen minder vaak voor.

////////////////////////////////////

Juridische organisatiestructuur

Juridische organisatiestructuur (n = 119)	Muziek en podiumkunsten (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Muziek en podiumkunsten (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Ja	14	44	45,2%	50,0%
Nee (o.a. feitelijke vereniging)	17	44	54,8%	50,0%

Tabel 89: Juridische organisatiestructuur van de erfgoedgemeenschap bij domein 2 Muziek en podiumkunsten. (gegevens uit de survey)

Uit de survey blijkt dat respondenten binnen Muziek en podiumkunsten **iets vaker informeel georganiseerd zijn**. Ongeveer **55%** kiest voor een organisatievorm die niet juridisch of formeel geregeld is, terwijl minder dan de helft zich juridisch organiseert (45%). In de andere thema-domeinen is de verdeling doorgaans gelijk: met ongeveer 50% juridisch georganiseerde gemeenschappen.

Wat betreft de juridische organisatievormen zelf sluiten de verhoudingen grotendeels aan bij die van andere erfgoedgemeenschappen.

Juridische vorm // Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd? (n = 63)	Muziek en podiumkunsten (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Muziek en podiumkunsten (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Zelfstandigen (hoofd- of bijberoep)	2	9	13,3%	18,8%
Vzw	12	36	80,0%	75,0%
Koepelorganisatie	3	9	20,0%	18,8%
Stichting	2	3	13,3%	6,3%
Beroepsorganisatie- of federatie	1	2	6,7%	4,2%
Vennootschap	0	1	0,0%	2,1%
Ander	0	2	0,0%	4,2%

Tabel 90: Juridische organisatiestructuur van de erfgoedgemeenschap // Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd? bij domein 2 Muziek en podiumkunsten. (gegevens uit de survey)

Respondenten binnen Muziek en podiumkunsten geven aan zich juridisch op **twee verschillende manieren** te organiseren:

- **80%** (vier op vijf) daarvan zijn georganiseerd als **vzw** en vormen zo de grootste groep binnen dit domein (tegenover 75% bij andere thema-domeinen).

////////////////////////////////////

- Een vijfde daarvan bestaat uit **koepelorganisaties**, wat ongeveer overeenkomt met de andere thema-domeinen (**20%** tegenover 19%).
- **Geen enkele respondent** (0%) organiseert zich als een **vennootschap**, wat ongeveer overeenkomt met een beperkte 2% binnen andere thema-domeinen.

Er zijn echter enkele duidelijke **verschillen**. Binnen Muziek en podiumkunsten organiseren respondenten zich:

- **Meer dan dubbel zoveel in stichtingen** als in andere thema-domeinen (**13%** tegenover 6%).
- **Bijna dubbel zoveel in beroepsorganisaties of federaties** (**7%** tegenover 4%).
- **Iets minder als zelfstandige** in hoofd- of bijberoep (**13%** tegenover 19%).

3.3.2.3 Feesten, rituelen en sociale gebruiken (domein 3)

Feesten, rituelen en sociale gebruiken vormen samen domein 3 en omvatten een brede waaier aan immaterieel-erfgoedpraktijken, gaande van [reuzenommegangen](#) tot [sacoche werpen](#), en van het [schutterswezen](#) tot [nieuwjaarsbrieven voorlezen](#). Het gaat om praktijken die sterk verankerd zijn in sociale interactie, collectieve beleving en herhaling. In vergelijking met andere thema-domeinen valt domein 3 op door zijn hoge zichtbaarheid, sterke institutionele erkenning en grootschalige betrokkenheid.

Lijsten en instrumenten

Lijsten en instrumenten (n = 128)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (percentage)	Andere tthema- domeinen (percentage)
Immaterieelerfgoed.be	22	34	36,7%	50,0%
Inventaris Vlaanderen	33	15	55,0%	22,1%
Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen)	6	6	10,0%	8,8%
Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity (UNESCO)	6	2	10,0%	2,9%
Register of Good Safeguarding Practices (UNESCO)	1	1	1,7%	1,5%
Beurzen Vakmanschap	1	11	1,7%	16,2%
Ander	4	4	6,7%	5,9%

Tabel 91: Voorkomen op de instrumenten van het Vlaamse beleid bij domein 3 Feesten, rituelen en sociale gebruiken. (gegevens uit de survey)

Binnen domein 3 springen enkele duidelijke vaststellingen in het oog. Respondenten geven aan dat praktijken gelinkt aan Feesten, rituelen en sociale gebruiken:

- In mindere mate uitsluitend opgenomen zijn op immaterieelerfgoed.be (Grote Verzameling) (37% tegenover 50% in andere thema-domeinen).
- Daartegenover wel uitgesproken hoog vertegenwoordigd zijn op de Inventaris Vlaanderen: meer dan dubbel zoveel als respondenten buiten dit domein. 55% staat op de Inventaris Vlaanderen, tegenover 22% in de andere domeinen. (Dit hogere aantal erkende praktijken binnen dit domein verklaart dus meteen ook het lagere percentage praktijken dat *enkel* op immaterieelerfgoed.be voorkomt.)
- Ongeveer evenredig met andere thema-domeinen vertegenwoordigd zijn op het Register van inspirerende voorbeelden (10% tegenover 9%).
- Op internationaal niveau sterker vertegenwoordigd zijn, waarvan het aandeel praktijken:
 - Bijna vier keer meer aanwezig is op de Representatieve Lijst van UNESCO dan praktijken buiten dit domein (10% tegenover 3%).

////////////////////

- **Minder actief zijn met betrekking tot de Beurzen Vakmanschap** ('meester-leerlingtrajecten'): praktijken uit dit domein zetten minder vaak in op dergelijk traject (**2%** tegenover 16%). Bij deze collectieve en veelal publieke praktijken verloopt overdracht in hogere mate via participatie en sociale inbedding dan via individuele leertrajecten.

Geografische schaal en spreiding

Geografische situering (n = 119)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Lokaal	35	29	60,3%	47,5%
Regionaal / bovenlokaal	20	17	34,5%	27,9%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	8	9	13,8%	14,8%
In heel Vlaanderen	18	20	31,0%	32,8%
In heel België	13	12	22,4%	19,7%
Internationaal	19	19	32,8%	31,1%

Tabel 92: Geografische situering bij domein 3 Feesten, rituelen en sociale gebruiken. (gegevens uit de survey)

Geografische situering (n = 79)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
West-Vlaanderen	6	7	14,3%	18,9%
Oost-Vlaanderen	2	4	4,8%	10,8%
Vlaams-Brabant	4	2	9,5%	5,4%
Antwerpen	7	7	16,7%	18,9%
Limburg	3	1	7,1%	2,7%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1	1	2,4%	2,7%

Tabel 93: Geografische situering per provincie (lokaal, regionaal / bovenlokaal en provinciaal niveau) bij domein 3 Feesten, rituelen en sociale gebruiken. (gegevens uit de survey)

Respondenten binnen Feesten, rituelen en sociale gebruiken **situëren hun activiteit:**

- **Voor het grootste deel op lokaal niveau:** binnen dit domein komt het lokale niveau daarenboven nog vaker voor dan bij de andere domeinen (60% tegenover 48%).
- **Ook iets vaker op het regionale of bovenlokale niveau (35% tegenover 28%).**
- Ongeveer **even vaak** als andere thema-domeinen **op andere geografische niveaus:**
 - **33% op internationaal** (tegenover 31%).
 - **22% op Belgisch niveau** (tegenover 20%).
 - **31% op Vlaams niveau** (tegenover 33%).
 - **14% op provinciaal niveau** (tegenover 15%), waarvan:

////////////////////

- **10% in Vlaams-Brabant** (tegenover 6%).
- **7% in Limburg** (7% tegenover 3%).
- Het percentage **lager ligt in de overige provincies**, met het grootste verschil in **West-Vlaanderen** (5% tegenover 11% bij praktijken buiten dit domein).

Omvang van het aantal actieve beoefenaars en de ruimere erfgoedgemeenschap

Aantal actieve beoefenaars (n = 123)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Ik ben de enige beoefenaar	3	5	5,4%	8,3%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	15	23	26,8%	38,3%
Tientallen mensen	17	14	30,4%	23,3%
Honderden mensen	8	10	14,3%	16,7%
Duizenden mensen	13	8	23,2%	13,3%

Tabel 94: Aantal actieve beoefenaars bij domein 3 Feesten, rituelen en sociale gebruiken. (gegevens uit de survey)

Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap (n = 122)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Feesten, rituelen en sociale gebruiken (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Buiten mezelf, niemand	2	1	3,6%	1,7%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	11	12	20,0%	20,3%
Tientallen mensen	8	11	14,5%	18,6%
Honderden mensen	8	18	14,5%	30,5%
Duizenden mensen	26	17	47,3%	28,8%

Tabel 95: Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap bij domein 3 Feesten, rituelen en sociale gebruiken. (gegevens uit de survey)

Respondenten geven aan dat **actieve beoefenaars** bij praktijken binnen Feesten, rituelen en sociale gebruiken bestaan uit:

- Bijna een derde (**30%**) groepen van **tientallen beoefenaars** (wat binnen dit domein **de grootste groep** is).
- Net iets minder **kleine groepen van 2 tot 19 personen (27%)**.
- **14%** groepen van **honderden mensen**.
- Bijna een kwart (**23%**) **duizenden mensen**.
- Een klein deel (**5%**) **individuele beoefenaars**.

Binnen het domein Feesten, rituelen en sociale gebruiken varieert de omvang van de groep **actieve beoefenaars** dus, met een **duidelijke concentratie bij middelgrote en grote groepen**.

////////////////////////////////////

Respondenten binnen Feesten, rituelen en sociale gebruiken vertonen **een grote diversiteit op vlak van juridisch organisatiestructuur**:

- **87%** (bijna negen op de tien) is georganiseerd als **vzw**. Dit percentage ligt bijna een kwart (23%) **hogere** dan bij de andere thema-domeinen. De sterke aanwezigheid van **vrijwilligers** binnen dit domein - eveneens beduidend hoger dan elders met een verschil van meer dan 20% - speelt vermoedelijk een belangrijke rol bij deze keuze voor een vzw-structuur.
- Een vijfde (**19%**) is aangesloten bij **koepelorganisaties**, wat in lijn ligt met de andere thema-domeinen.
- Opvallend is dat respondenten binnen dit domein zich **beduidend minder vaak als zelfstandige organiseren** dan in andere thema-domeinen: **12%** tegenover 22%, wat neerkomt op bijna de helft minder.
- **6%** organiseert zich als **beroepsorganisaties of federaties** (tegenover 3% bij andere thema-domeinen). Al is het verschil hier beperkt gezien het kleine aantal respondenten: twee erfgoedgemeenschappen binnen domein 3 en één daarbuiten.
- **Stichtingen** zijn zeldzaam en werden slechts **één keer** vermeld.
- Tot slot zijn binnen dit domein ook **gemeente- en stadsbesturen** betrokken bij de organisatie van erfgoedpraktijken.

////////////////////////////////////

3.3.2.4 Natuur en landbouw (domein 4)

Het domein Natuur en landbouw omvat de kennis, vaardigheden en praktijken die erfgoedgemeenschappen ontwikkelen in nauwe wisselwerking met hun natuurlijke omgeving. Het gaat bijvoorbeeld om [kruidenkennis](#), specifieke technieken voor [bosbeheer](#), landbouw- en teeltmethodes die zich doorheen de tijd blijven ontwikkelen, en manieren van omgaan met fauna en flora zoals [hoogstamfruitteelt](#), of [imkeren](#). Deze praktijken kunnen bijdragen aan initiatieven rond klimaatadaptatie en het versterken van de biodiversiteit.

In vergelijking met de andere thema-domeinen valt domein Natuur en landbouw op door zijn sterke vertegenwoordiging op de Inventaris Vlaanderen en op de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid (UNESCO). Daarnaast is er een grote betrokkenheid van het brede publiek, terwijl de respondenten binnen dit domein minder vaak juridisch georganiseerd zijn.

Lijsten en instrumenten

Lijsten en instrumenten (n = 128)	Natuur en landbouw (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Natuur en landbouw (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Immaterieelerfgoed.be	1	55	10,0%	46,6%
Inventaris Vlaanderen	7	41	70,0%	34,7%
Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen)	1	11	10,0%	9,3%
Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity (UNESCO)	3	5	30,0%	4,2%
Register of Good Safeguarding Practices (UNESCO)	0	2	0,0%	1,7%
Beurzen Vakmanschap	2	10	20,0%	8,5%
Ander	0	8	0,0%	6,8%

Tabel 99: Voorkomen op de instrumenten van het Vlaamse beleid bij domein 4 Natuur en landbouw. (gegevens uit de survey)

Binnen het domein Natuur en landbouw tekent zich een **duidelijk afwijkend patroon** af in vergelijking met andere thema-domeinen.

Respondenten geven aan dat praktijken gelinkt aan Natuur en landbouw:

- Beduidend **minder vaak uitsluitend aanwezig zijn op immaterieelerfgoed.be** (Grote Verzameling): slechts **10%** tegenover 47% bij praktijken buiten dit domein.
- **Daartegenover dubbel zo veel erkenningen hebben op de Inventaris Vlaanderen als praktijken in andere thema-domeinen: 70%** tegenover 35% (een opvallend hoog aandeel). Bij de praktijken binnen dit domein Natuur en landbouw is er dus op vandaag, **in 2025, statistisch gezien een significant hogere kans** dat ze opgenomen zijn op de Inventaris. Dit valt wellicht te duiden doordat

////////////////////////////////////

- **Beduidend meer aanwezig zijn op de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid (UNESCO).** Maar liefst **30%** tegenover slechts 4,2% (of acht maal zoveel!) bij praktijken uit andere thema-domeinen. Ook dit verband werd statistisch bevestigd en sluit aan bij het eerder vastgestelde sterke verband met de Inventaris Vlaanderen, aangezien internationale erkenning voortbouwt op een nationale erkenning.
- **Ongeveer evenredig met andere thema-domeinen** voorkomen op het **Register van inspirerende voorbeelden** (Vlaanderen): **10%** tegenover 9%.
- **Niet vertegenwoordigd zijn** (met de bijhorende borgingspraktijken) in het **Register van goede borgingspraktijken (UNESCO)**, terwijl dit bij andere thema-domeinen in beperkte mate wel het geval is (1,7%).
- Tot slot, **relatief vaker gebruik maken van de Beurzen Vakmanschap: 20%** tegenover 8,5% bij praktijken uit andere thema-domeinen.
- **Andere vormen van erkenning of vermelding komen binnen dit domein niet voor.**

Geografische situering (n= 119)	Natuur en landbouw (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Natuur en landbouw (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Lokaal	5	59	50,0%	54,1%
Regionaal / bovenlokaal	5	32	50,0%	29,4%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1	16	10,0%	14,7%
In heel Vlaanderen	1	37	10,0%	33,9%
In heel België	2	23	20,0%	21,1%
Internationaal	4	34	40,0%	31,2%

Geografische situering – provincies (n = 79)	Natuur en landbouw (aantal)	Ander domein en thema (aantal)	Natuur en landbouw (percentage)	Ander domein en thema (percentage)
West-Vlaanderen	2	11	28,6%	15,3%
Oost-Vlaanderen	0	6	0,0%	8,3%
Vlaams-Brabant	0	6	0,0%	8,3%
Antwerpen	1	13	14,3%	18,1%
Limburg	0	4	0,0%	5,6%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1	1	14,3%	1,4%

Respondenten binnen Natuur en landbouw **situëren hun activiteit:**

20.02.2026

- Dit kan samenhangen met het feit dat sommige praktijken sterk verbonden zijn met een specifieke natuurlijke omgeving. Zo vindt de **garnaalvisserij van Oostduinkerke** plaats in zee, terwijl **graslandbevoeiing** voorkomt in Kempense gebieden.

- Door het beperkte aantal antwoorden is een vergelijking met de andere thema-domeinen minder zinvol.

Aantal actieve beoefenaars (n = 123)	Natuur en landbouw (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Natuur en landbouw (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Ik ben de enige beoefenaar	0	8	0,0%	7,5%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	3	35	30,0%	33,0%
Tientallen mensen	4	27	40,0%	23,5%
Honderden mensen	2	16	20,0%	15,1%
Duizenden mensen	1	20	10,0%	18,9%

Tabel 102: Aantal actieve beoefenaars bij domein 4 Natuur en landbouw. (gegevens uit de survey)

Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap (n = 122)	Natuur en landbouw (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Natuur en landbouw (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Buiten mezelf, niemand	0	3	0,0%	2,9%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	1	22	10,0%	21,2%
Tientallen mensen	4	15	40,0%	14,4%
Honderden mensen	1	25	10,0%	24,0%
Duizenden mensen	4	39	40,0%	37,5%

Tabel 103: Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap bij domein 4 Natuur en landbouw. (gegevens uit de survey)

Respondenten geven aan dat **actieve beoefenaars** bij praktijken binnen Natuur en landbouw **vooral uit middelgrote groepen bestaat**:

- **40% telt tientallen actieve beoefenaars.**
- Gevolgd door **30%** kleinere groepen van **2 tot 19 personen**.
- **Een vijfde (20%)** omvat **honderden** actieve beoefenaars en **10% duizenden**: **grotere groepen komen minder vaak voor.**
- **Niemand** geeft aan **volledig alleen actief** te zijn.

Bij de andere thema-domeinen en thema's is de verdeling iets anders. Ook daar spelen kleine groepen een belangrijke rol (33%), maar grotere gemeenschappen zijn sterker vertegenwoordigd: 15% telt honderden actieve beoefenaars en 19% duizenden. Individuele beoefenaars komen daar met 8% iets vaker voor.

Wanneer we kijken naar de ruimere erfgoedgemeenschap, blijkt dat erfgoedgemeenschappen uit de survey binnen **Natuur en landbouw vooral kleinschalige als zeer grootschalige erfgoedgemeenschappen kennen:**

- Bijna de helft van de respondenten situeert zich in groepen van ofwel **tientallen**, ofwel **duizenden mensen** (elk **40%**).
- Daarentegen komen **kleine groepen** van 2 tot 19 leden en gemeenschappen van **honderden mensen** (elk **10%**) minder voor.

Bij de andere thema-domeinen en thema's is de spreiding meer evenwichtig. Gemeenschappen van duizenden mensen vormen daar 38%, terwijl groepen van honderden iets sterker vertegenwoordigd zijn (24%). Kleine groepen en gemeenschappen van tientallen mensen komen respectievelijk 21% en 14% voor.

Samenstelling van de erfgoedgemeenschap

Samenstelling erfgoedgemeenschap (n = 119)	Natuur en landbouw (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Natuur en landbouw (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Actieve beoefenaars	9	98	90,0%	89,9%
Deelnemers	5	68	50,0%	62,4%
Toeschouwers	5	55	50,0%	50,5%
Breder publiek / buurtbewoners / inwoners	8	47	80,0%	43,1%
Vrijwilligers	7	58	70,0%	53,2%
Samenwerkingspartners	5	48	50,0%	44,0%
Ander	1	5	10,0%	4,6%

Tabel 103: Samenstelling de erfgoedgemeenschap bij domein 4 Natuur en landbouw. (gegevens uit de survey)

Wat de samenstelling van de erfgoedgemeenschappen binnen het domein Natuur en landbouw betreft, geven de meeste respondenten binnen dit domein **gelijkaardige of licht afwijkende antwoorden in vergelijking met respondenten in andere thema-domeinen.**

////////////////////////////////////

Zo geven ze aan dat:

- Het aandeel **actieve beoefenaars** quasi gelijk is (beide **90%**), net als het aandeel **toeschouwers** (**50%** tegenover 51%).
- **Bijna dubbel zo vaak breder publiek betrokken is: 80%** tegenover 43%.
- Er zijn ook **vaker vrijwilligers** aanwezig binnen Natuur en landbouw: **70%** tegenover 53%.
- Erfgoedgemeenschappen binnen dit domein **minder vaak** bestaan uit **deelnemers**. Slechts **de helft (50%)** van de erfgoedgemeenschappen binnen Natuur en landbouw geeft aan met deelnemers te werken, terwijl dit bij andere thema-domeinen 62% bedraagt.
- Zij net iets **vaker samenwerken met samenwerkingspartners**, al blijft het verschil beperkt: **50%** tegenover 44%.
- **Andere vormen van samenstelling in beperkte mate voorkomen: 10%** tegenover 5% bij andere thema-domeinen.

Juridische organisatiestructuur

Juridische organisatiestructuur (n = 119)	Natuur en landbouw (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Natuur en landbouw (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Ja	4	54	40,0%	49,5%
Nee (o.a. feitelijke vereniging)	6	55	60,0%	50,5%

Tabel 104: Juridische organisatiestructuur van de erfgoedgemeenschap bij domein 4 Natuur en landbouw. (gegevens uit de survey)

Bij respondenten uit het domein Natuur en landbouw is het onderscheid tussen **juridisch georganiseerde en informeel georganiseerde gemeenschappen duidelijker dan bij andere thema-domeinen**. Waar bij de meeste thema-domeinen sprake is van een ongeveer gelijke verdeling, heeft binnen natuur en landbouw slechts **40% een juridische structuur**, tegenover 60% die zich niet juridisch organiseert.

////////////////////////////////////

3.3.2.5 Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)

Ambacht, vakmanschap en techniek omvatten vele vormen van kennis en vaardigheden die mensen inzetten bij het beoefenen van een ambacht of vak. Het gaat om technieken die zowel hoofd als handen aanspreken en die zich uiten in het gebruik van uiteenlopende grondstoffen, (werk)materialen, en het uitoefenen van allerlei methodes en technieken. Deze praktijken variëren van fijn handwerk tot het hanteren van grote technische installaties in productieprocessen. Voorbeelden zijn onder meer [kantklossen](#), [het vervaardigen van een bijenkorf](#) of [het bouwen van scheepsmodellen in flessen](#).

Dit domein wordt gekenmerkt door een lokale verankering met opvallend veel individuele beoefenaars en kleine groepen beoefenaars. Het domein onderscheidt zich door zijn uitgesproken beroepsmatige karakter, onder meer door de sterke aanwezigheid van zelfstandigen.

Lijsten en instrumenten

Lijsten en instrumenten (n = 128)	Ambacht, vakmanschap en techniek (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Ambacht, vakmanschap en techniek (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Immaterieelergoed.be	25	31	51,0%	39,2%
Inventaris Vlaanderen	8	40	16,3%	50,6%
Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen)	7	5	14,3%	6,3%
Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity (UNESCO)	2	6	4,1%	7,6%
Register of Good Safeguarding Practices (UNESCO)	0	2	0,0%	2n5%
Beurzen Vakmanschap	12	0	24,5%	0,0%
Ander	3	5	6.1%	6.3%

Tabel 106: Voorkomen op de instrumenten van het Vlaamse beleid bij domein 5 Ambachten, vakmanschap en techniek. (gegevens uit de survey)

Respondenten geven aan dat praktijken gelinkt aan Ambacht, vakmanschap en techniek:

- **Vaker worden vermeld op [immaterieelergoed.be](https://www.immaterieelergoed.be):** meer dan de helft (**51%**) van de praktijken binnen dit domein is daar terug te vinden, tegenover 39% bij praktijken uit andere thema-domeinen.
- **Opvallend minder vaak opgenomen zijn op de Inventaris Vlaanderen:** 16% tegenover 51% thema-domeinen.
- **Een meer dan dubbel zo veel aanwezig zijn op het Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen):** 14% tegenover 6% bij andere thema-domeinen.
- **Op internationaal niveau beperkt vertegenwoordigd zijn:**

////////////////////////////////////

- **Uitgesproken verschillen van andere thema-domeinen** wanneer het aankomt op het verkrijgen van **Beurzen Vakmanschap**. Een kwart (25%) van de respondenten binnen dit domein doorliep een meesterleerlingtraject, terwijl dit bij andere thema-domeinen volledig afwezig is. Hier doet zich een sterk statistisch verband voor. Het gegeven van het individueel doorgeven van vakmanschap spreekt duidelijk vele betrokkenen uit dit domein aan.

Geografische schaal en spreiding

Geografische situering (n = 119)	Ambacht, vakmanschap en techniek (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Ambacht, vakmanschap en techniek (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Lokaal	21	43	48,8%	56,6%
Regionaal / bovenlokaal	14	23	32,6%	30,3%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	5	12	11,6%	15,8%
In heel Vlaanderen	10	28	23,3%	36,8%
In heel België	11	14	25,6%	18,4%
Internationaal	11	27	25,6%	35,5%

Tabel 107: Geografische situering bij domein 5 Ambacht, vakmanschap en techniek. (gegevens uit de survey)

Geografische situering – provincies (n = 79)	Ambacht, vakmanschap en techniek (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Ambacht, vakmanschap en techniek (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
West-Vlaanderen	5	8	19,2%	15,1%
Oost-Vlaanderen	1	5	3,8%	9,4%
Vlaams-Brabant	0	6	0,0%	11,3%
Antwerpen	4	10	15,4%	18,9%
Limburg	2	2	7,7%	3,8%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1	1	3,8%	1,9%

Tabel 108: Geografische situering per provincie (lokaal, regionaal / bovenlokaal en provinciaal niveau) bij domein 5 Ambacht, vakmanschap en techniek. (gegevens uit de survey)

Respondenten binnen Ambacht, vakmanschap en techniek **situëren hun activiteit:**

- **Voornamelijk op lokaal niveau:** bijna de helft (**49%**) is lokaal actief, wat minder is dan bij de andere thema-domeinen (57%)
- **Ongeveer evenveel op regionaal of bovenlokaal niveau:** een derde, of **33%**, wat vergelijkbaar is met andere thema-domeinen (30%).

////////////////////////////////////

- **Iets minder op provinciaal niveau** of in het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest (12%** tegenover 16% buiten dit domein):
 - Respondenten situeren hun activiteit het vaakst in **West-Vlaanderen (19%)**, gevolgd door **Antwerpen (15%)** en **Limburg (8% - dubbel vaak als bij andere thema-domeinen)**.
Zo bracht het driejarig [project Beleving](#) verschillende praktijken in Limburg in beeld. Daarnaast is de landelijke dienstverlener voor (historische) hout- en bouwtechnieken, 'Vakmanschap & Erfgoed', gevestigd te Bokrijk.
 - Daarnaast bevindt zich **telkens één erfgoedgemeenschap (4%)** uit de survey in het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** en in **Oost-Vlaanderen**.
 - In **Vlaams-Brabant** komt op lokaal, regionaal of provinciaal niveau **geen enkele respondent** uit dit domein voor.
- **Minder op Vlaams of internationaal niveau** dan respondenten uit andere thema-domeinen:
 - **23%** van de respondenten is actief in heel **Vlaanderen** (tegenover 37%).
 - **26%** is actief op **internationaal niveau** (tegenover 36%).
- **Maar wel meer op Belgisch niveau: 26%** tegenover 18%.

Omvang van het aantal actieve beoefenaars en de ruimere erfgoedgemeenschap

Tabel 109: Aantal actieve beoefenaars bij domein 5 Ambacht, vakmanschap en techniek. (gegevens uit de survey)

Tabel 110: Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap bij domein 5 Ambacht, vakmanschap en techniek. (gegevens uit de survey)

De betrokkenheid van een breder publiek, zoals buurtbewoners en inwoners, ligt in dit domein nagenoeg gelijk aan die van andere thema-domeinen. Een duidelijk verschil zien we bij de aanwezigheid van **vrijwilligers**. Slechts **40%** van de respondenten duidt dit aan, tegenover 63% bij andere thema-domeinen. Het meer professionele en beroepsmatige karakter van dit domein biedt hiervoor een plausibele verklaring. Het aandeel samenwerkingspartners ligt dan weer vrijwel gelijk aan dat van de andere thema-domeinen.

Juridische organisatiestructuur (n = 119)	Ambacht, vakmanschap en techniek (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Ambacht, vakmanschap en techniek (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Ja	20	38	46,5%	50,0%
Nee (o.a. feitelijke vereniging)	23	38	53,5%	50,0%

Binnen Ambacht, vakmanschap en techniek is er **een licht onderscheid** zichtbaar in de juridische organisatievormen. Terwijl bij andere thema-domeinen ongeveer een evenwicht bestaat tussen gemeenschappen met en zonder juridische structuur, **organiseert** binnen dit domein **47% zich juridisch**. De overige 54% doet dit niet.

Juridische organisatie vorm // Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd (n = 63)	Ambacht, vakmanschap en techniek (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Ambacht, vakmanschap en techniek (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Zelfstandigen (hoofd- of bijberoep)	9	2	37,5%	5,1%
Vzw	13	35	54,2%	89,7%
Koepelorganisatie	5	7	20,8%	17,9%
Stichting	1	4	4,2%	10,3%
Beroepsorganisatie- of federatie	1	2	4,2%	5,1%
Vennootschap	1	0	4,2%	0,0%
Ander	1	1	4,2%	2,6%

////////////////////////////////////

Respondenten binnen Ambacht, vakmanschap en techniek vertonen **een grote diversiteit op vlak van juridisch organisatiestructuur**:

- Meer dan een derde (**38%**) van de respondenten geeft aan het ergoed te beoefenen als **zelfstandige in hoofd- of bijberoep**. Dit is een *opvallend* hoog aandeel tegenover 5% bij andere thema-domeinen - bijna acht maal zo hoog. Ook dit verschil is statistisch significant.
- **De helft (54%)** van de respondenten binnen dit domein zit in een **vzw**, wat beduidend lager is dan de 90% andere thema-domeinen.
- **4%** organiseert zich in **stichtingen**, wat minder dan de helft is van andere thema-domeinen (10%).
- **Een vijfde (20%)** is aangesloten bij **koepelorganisaties** (wat net iets vaker is dan gemiddeld 19% buiten dit domein).
- Daarnaast bevindt zich de **enige vennootschap** uit de survey binnen dit domein.
- Tot slot komt ook **één beroepsorganisatie- of federatie** voor.

////////////////////////////////////

3.3.2.6 Sport en spel (domein 6)

In Vlaanderen wordt immaterieel erfgoed ook ondergebracht in een zesde domein: Sport en spel. Dit domein omvat een breed scala aan praktijken die mensen samenbrengen in een gedeelde vrijetijdsbeleving. Het gaat zowel om [jeugdbewegingen](#) en [schuttersgilden](#) als om volksspelen zoals [krulbol](#). Deze praktijken hebben vaak een recreatief karakter, maar kunnen ook georganiseerd zijn in competitieverbanden.

Het domein Sport en spel wordt gekenmerkt door een sterke juridische organisatie, een duidelijke werking op Vlaams niveau en zeer grote erfgoedgemeenschappen van duizenden mensen of meer.

Lijsten en instrumenten

Lijsten en instrumenten (n = 128)	Sport en spel (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Sport en spel (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Immaterieelerfgoed.be	4	52	40,0%	44,1%
Inventaris Vlaanderen	5	43	50,0%	36,4%
Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen)	0	12	0,0%	10,2%
Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity (UNESCO)	0	8	0,0%	6,8%
Register of Good Safeguarding Practices (UNESCO)	0	2	0,0%	1,7%
Beurzen Vakmanschap	0	12	0;0%	10,2%
Ander	1	7	10,0%	5,9%

Tabel 114: Voorkomen op de instrumenten van het Vlaamse beleid bij domein 6 Sport en spel. (gegevens uit de survey)

Binnen het domein Sport en spel zijn de praktijken **beperkt verspreid over de verschillende instrumenten en lijsten**. In deze survey komt geen enkele praktijk voor op:

- Het Register van inspirerende voorbeelden
- De Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid (UNESCO)
- Het Register van goede borgingspraktijken (UNESCO).

Ook zijn er **geen Beurzen Vakmanschap** toegekend aan respondenten binnen dit domein.

Daartegenover hebben respondenten binnen dit domein ongeveer **een gelijk aandeel geregistreerde teksten op immaterieelerfgoed.be** (Grote Verzameling) als andere thema-domeinen: **40%** tegenover 44%.

////////////////////////////////////

Volgens de antwoorden uit de survey heeft **50%** van de respondenten binnen Sport en Spel een erkende praktijk op de **Inventaris Vlaanderen** - wat aanzienlijk hoger is dan het aandeel bij andere thema-domeinen (36%). Dit resultaat wordt echter **beïnvloed door het relatief kleine aantal respondenten** dat binnen dit domein een versterkend effect heeft op de percentages.

Geografische schaal en situering

Geografische spreiding (n = 119)	Sport en spel (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Sport en spel (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Lokaal	3	61	30,0%	56,0%
Regionaal / bovenlokaal	4	33	40,0%	30,3%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2	15	20,0%	13,8%
In heel Vlaanderen	6	32	60,0%	29,4%
In heel België	4	21	40,0%	19,3%
Internationaal	4	34	40,0%	31,2%

Tabel 115: Geografische situering bij domein 6 Sport en spel. (gegevens uit de survey)

Geografische situering – provincies (n= 79)	Sport en spel (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Sport en spel (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
West-Vlaanderen	0	13	0,0%	17,3%
Oost-Vlaanderen	0	6	0,0%	8,0%
Vlaams-Brabant	0	6	0,0%	8,0%
Antwerpen	0	14	0,0%	18,7%
Limburg	0	4	0,0%	5,3%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0	2	0,0%	2,7%

Tabel 116: Geografische situering per provincie (lokaal, regionaal / bovenlokaal en provinciaal niveau) bij 6 Sport en spel. (gegevens uit de survey)

Respondenten binnen het domein Sport en spel geven aan dat hun praktijken **breed geografisch verspreid zijn, en situeren hun activiteit:**

- **Minder vaak op lokaal niveau (30%** tegenover 56% buiten dit domein).
- **Vaker op regionaal of bovenlokaal niveau (40%** tegenover 30%).
- **Ongeveer evenveel op provinciaal niveau of in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: 20%** van de respondenten is hier actief, vergelijkbaar met andere thema-domeinen (14%).
- **Dubbel zo vaak op Vlaams (60%** tegenover 30%) en **Belgisch niveau (40%** tegenover 19%).
- **Iets vaker op internationaal niveau: 40%** tegenover 31% bij andere thema-domeinen.

Opvallend is dat **geen enkele respondent** (0%) binnen Sport en Spel **expliciet een specifieke provincie aanduidde**, waardoor een verdere provinciale vergelijking niet mogelijk is.

Aantal actieve beoefenaars (n = 123)	Sport en spel (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Sport en spel (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Ik ben de enige beoefenaar	0	8	0,0%	7,5%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	1	37	10,0%	34,9%
Tientallen mensen	3	28	30,0%	26,4%
Honderden mensen	0	18	0,0%	17,0%
Duizenden mensen	6	15	60,0%	14,2%

Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap (n = 122)	Sport en spel (aantal)	Ander domein en thema (aantal)	Sport en spel (percentage)	Ander domein en thema (percentage)
Buiten mezelf, niemand	1	2	10,0%	1,9%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	0	23	0,0%	22,1%
Tientallen mensen	1	18	10,0%	17,3%
Honderden mensen	2	24	20,0%	23,1%
Duizenden mensen	6	37	60,0%	35,6%

Binnen Sport en spel bestaat de groep **actieve beoefenaars** voornamelijk uit **zeer grote groepen**:

- Dit profiel wijkt sterk af van dat van andere domeinen en thema's. Daar vormen kleine groepen het grootste aandeel (35%), gevolgd door groepen van tientallen beoefenaars (26%) en honderden (17%). Individuele beoefenaars zijn hier wel aanwezig met 8%, terwijl groepen van duizenden mensen met 14% aanzienlijk minder vertegenwoordigd zijn in vergelijking met sport en spel.

Ook wanneer gekeken wordt naar de **ruimere erfgoedgemeenschap**, domineren binnen Sport en spel de **grootschalige groepen**:

- **Groepen van duizenden mensen** vertegenwoordigen **60%** van het totaal.
- Een vijfde (**20%**) van de respondenten geeft groepen van **honderden personen** aan.

- Groepen van **tientallen beoefenaars, kleine groepen** van 2 tot 19 personen en **individuele beoefenaars** komen bij de respondenten elk voor in **10%** van de gevallen.

In de andere domeinen en thema's is de spreiding over de groottes meer evenwichtig. Het aandeel zeer grote gemeenschappen van duizenden mensen ligt op 36%, terwijl honderden beoefenaars goed zijn voor 23%. Groepen van tientallen leden en kleine groepen vormen respectievelijk 17% en 22%, en de categorie waarbij slechts één persoon actief is, blijft met 2% zeer beperkt.

Samenstelling van de erfgoedgemeenschap

Samenstelling erfgoedgemeenschap (n = 119)	Sport en spel (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Sport en spel (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Actieve beoefenaars	10	97	100,0%	89,0%
Deelnemers	7	66	70,0%	60,6%
Toeschouwers	2	58	20,0%	53,2%
Breder publiek / buurtbewoners / inwoners	2	53	20,0%	48,6%
Vrijwilligers	6	59	60,0%	54,1%
Samenwerkingspartners	6	47	60,0%	43,1%
Ander	0	6	0,0%	5,3%

Tabel 119: Samenstelling van de erfgoedgemeenschap bij 6 Sport en spel. (gegevens uit de survey)

De resultaten uit de survey tonen aan dat de respondenten binnen domein Sport en spel een eigen, duidelijk afgelijnd betrokkenheidsprofiel vertonen, met **een sterke nadruk op actieve deelname en vrijwillige inzet**, zoals bij vrijwillige trainers of leidingen bij jeugdbewegingen.

Respondenten binnen Sport en spel geven aan dat:

- Hun erfgoedgemeenschappen **allemaal actieve beoefenaars hebben (100%)**, wat net iets hoger ligt in aandeel dan bij andere thema-domeinen (89%).
- **Er vaker deelnemers betrokken zijn: 70%** tegenover 61%.
- Daartegenover **meer dan de helft minder toeschouwers** betrokken zijn: **20%** tegenover 53%.
- Ook de betrokkenheid van een **breder publiek**, zoals **buurtbewoners en inwoners**, ligt **meer dan de helft lager** dan bij andere thema-domeinen: **20%** tegenover 49%.
- **Vrijwilligers en samenwerkingspartners een belangrijke rol spelen: 60%** van de respondenten geeft dit type betrokkenen aan, tegenover respectievelijk 54% en 43% bij andere thema-domeinen.
- **Andere vormen van betrokkenheid worden binnen dit domein niet opgegeven.**

////////////////////////////////////

Juridische organisatiestructuur

Juridische organisatiestructuur (n = 119)	Sport en spel (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Sport en spel (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Ja	9	49	90,0%	45,0%
Nee (o.a. feitelijke vereniging)	1	60	10,0%	55,0%

Tabel 120: Juridische organisatiestructuur van de erfgoedgemeenschap bij domein 6 Sport en spel. (gegevens uit de survey)

Juridische organisatie vorm // Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd (n = 63)	Sport en spel (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Sport en spel (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Zelfstandigen (hoofd- of bijberoep)	1	10	11,1%	18,5%
Vzw	8	40	88,9%	74,1%
Koepelorganisatie	1	11	11,1%	20,4%
Stichting	0	5	0,0%	9,3%
Beroepsorganisatie- of federatie	0	3	0,0%	5,6%
Vennootschap	0	1	0,0%	1,9%
Ander	0	2	0,0%	3,7%

Tabel 121: Juridische organisatiestructuur van de erfgoedgemeenschap // Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd? bij domein 6 Sport en spel. (gegevens uit de survey)

Respondenten actief binnen het domein Sport en spel zijn opvallend vaak juridisch georganiseerd. **Maar liefst 90% beschikt over een formele structuur**, dubbel zoveel als respondenten bij andere thema-domeinen (45%). Slechts 10% werkt zonder juridische organisatievorm.

Dit verschil vormt een groot statistisch significant verband, wat erop wijst dat respondenten binnen sport en spel **duidelijk vaker juridisch georganiseerd** zijn dan gemeenschappen in andere domeinen:

- De meerderheid van deze erfgoedgemeenschappen is georganiseerd als vzw (89%), een cijfer dat hoger ligt dan bij andere thema-domeinen (74%).
- Daarnaast is **11% actief als zelfstandige**, wat iets minder is dan gemiddeld 19% bij andere thema-domeinen.
- **Koepelorganisaties komen de helft zo frequent voor** als buiten dit domein: **11%** tegenover **20%**.
- Andere juridische vormen, zoals **stichtingen, beroepsorganisaties of vennootschappen**, zijn binnen dit domein **niet of nauwelijks aanwezig**.

////////////////////////////////////

3.3.2.7 Eten en drinken (domein 7)

[Zelfgemaakte passata](#), [frietkotcultuur](#) en [borrelcultuur](#) zijn voorbeelden van praktijken die binnen het themadomein Eten en drinken vallen. Dit domein omvat zowel (streek)gerechten die deel uitmaken van de dagelijkse voeding als seizoensgebonden specialiteiten of gerechten die een belangrijke rol spelen bij feestelijke of bijzondere gelegenheden. Deze praktijken kunnen zich afspelen in de privésfeer, bijvoorbeeld binnenskamers, maar ook in de publieke ruimte zoals op markten, feesten of in horeca-contexten.

Het domein Eten en drinken typeert zich door de brede betrokkenheid van het publiek binnen de erfgoedgemeenschap, een sterke activiteit op regionale, bovenlokale of nationale schaal en bestaat uit zeer grote erfgoedgemeenschappen van duizenden mensen.

Lijsten en instrumenten

Lijsten en instrumenten (n = 128)	Eten en drinken (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Eten en drinken (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Immaterieelerfgoed.be	6	50	46,2%	43,5%
Inventaris Vlaanderen	5	43	38,5%	37,4%
Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen)	1	11	7,7%	9,6%
Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity (UNESCO)	0	8	0,0%	7,0%
Register of Good Safeguarding Practices (UNESCO)	0	2	0,0%	1,7%
Beurzen Vakmanschap	2	10	15,4%	8,7%
Ander	1	7	7,7%	6,1%

Tabel 122: Voorkomen op de instrumenten van het Vlaamse beleid bij domein 7 Eten en drinken. (gegevens uit de survey)

Het domein Eten en drinken kent een **relatief sterke vertegenwoordiging** binnen de instrumenten van de Vlaamse overheid, **terwijl internationale erkenning beperkt blijft**.

- Bijna de helft (**46%**) van de respondenten geeft aan dat hun praktijk **uitsluitend geregistreerd is op immaterieelergoed.be**, wat vergelijkbaar is met andere thema-domeinen.
- Daarnaast is **39%** van de praktijken opgenomen op de **Inventaris Vlaanderen**, wat iets hoger ligt dan buiten dit domein.
- **Andere vormen van erkenning komen minder frequent voor.** Zo geeft **8%** van de respondenten aan dat de praktijk opgenomen is op het **Register van inspirerende voorbeelden** (Vlaanderen).
- **Geen enkele praktijk binnen dit domein komt voor op de Representatieve Lijst (UNESCO) of in het Register van goede borgingspraktijken (UNESCO).**

[illegible]

- **Ondersteuning door de Beurzen Vakmanschap komt wel vaker voor dan in andere thema-domeinen (15% tegenover 8%), al dient dit resultaat genuanceerd te worden door het beperkte aantal respondenten.**

Geografische schaal en situering

Geografische spreiding (n = 119)	Eten en drinken (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Eten en drinken (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Lokaal	6	58	50,0%	54,2%
Regionaal / bovenlokaal	5	32	41,7%	29,9%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1	32	8,3%	15,0%
In heel Vlaanderen	2	36	16,7%	33,6%
In heel België	5	20	41,7%	18,7%
Internationaal	2	36	16,7%	33,6%

Tabel 123: Geografische situering bij domein 7 Eten en drinken. (gegevens uit de survey)

Geografische situering – provincies (n = 79)	Eten en drinken (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Eten en drinken (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
West-Vlaanderen	0	13	0,0%	18,1%
Oost-Vlaanderen	0	6	0,0%	8,3%
Vlaams-Brabant	0	6	0,0%	8,3%
Antwerpen	2	12	28,6%	16,7%
Limburg	1	3	14,3%	4,2%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1	1	14,3%	1,4%

Tabel 124: Geografische situering per provincie (lokaal, regionaal / bovenlokaal en provinciaal niveau) bij domein 7 Eten en drinken.
(gegevens uit de survey)

Respondenten binnen Eten en drinken **situëren hun activiteit:**

- **Even vaak op lokaal niveau: 50%**, een percentage dat aansluit bij andere thema-domeinen (54%).
- **Vaker op regionaal of bovenlokaal niveau: 42%** tegenover 30% bij andere thema-domeinen. Dit kan verklaard worden door het belang van streekgebonden gerechten, producten en eet- en drinkculturen, zoals [vlaai](#).
- **Ongeveer de helft minder op provinciaal niveau of in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: 8%** van de respondenten is hier actief, tegenover 15% bij andere thema-domeinen.
- **Minder over heel Vlaanderen en ook minder internationaal:** bij beide categorieën geeft **17%** van de respondenten op dit niveau actief te zijn, tegenover 34% bij de andere thema-domeinen.
- **Twee keer zo veel in heel België als andere thema-domeinen: 42%** tegenover 19%.
- **Relatief beperkt op provinciaal niveau:**

////////////////////////////////////

- **Antwerpen** is met **28,6%** het sterkst vertegenwoordigd, gevolgd door **Limburg** en het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** (beide **14%**).
- **Geen enkele respondent** situeert zich in **West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen of Vlaams-Brabant**. (Andere domeinen en thema's tonen doorgaans een bredere provinciale spreiding.)

Omvang van het aantal actieve beoefenaars en de ruimere erfgoedgemeenschap

Aantal actieve beoefenaars (n = 123)	Eten en drinken (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Eten en drinken (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Ik ben de enige beoefenaar	2	6	16,7%	5,8%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	2	36	16,7%	34,6%
Tientallen mensen	3	28	25,0%	26,9%
Honderden mensen	1	17	8,3%	16,3%
Duizenden mensen	4	17	33,3%	16,3%

Tabel 125: Aantal actieve beoefenaars bij 7 Eten en drinken. (gegevens uit de survey)

Het aantal actieve beoefenaars binnen het domein Eten en drinken varieert sterk:

- Opvallend is dat **17%** van de respondenten aangeeft de praktijk volledig **alleen** te beoefenen, tegenover slechts 6% bij andere thema-domeinen. Voorbeelden hiervan zijn het thuis maken van [passata](#) of [het bereiden van rijstevlaai in Kanne](#), waarbij de pap specifiek in een mergelgrot rijpt.
- **Kleine groepen van 2 tot 19 personen** komen **voor de helft minder** voor binnen dit domein: **17%** tegenover 35% in andere thema-domeinen.
- **Een kwart** van de respondenten (25%) bestaat uit **tientallen** actieve beoefenaars, wat overeenkomt met respondenten uit de andere thema-domeinen (27%).
- Gemeenschappen met **honderden beoefenaars** komen **de helft zo vaak** voor in dit domein (binnen de survey): **8%** tegenover 16%.
- **Het grootste aandeel** situeert zich bij de praktijken met **duizenden beoefenaars (33%)**, wat dubbel zo vaak is als in de andere thema-domeinen (16%).

Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap (n = 122)	Eten en drinken (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Eten en drinken (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Buiten mezelf, niemand	0	3	0,0%	2,9%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	1	22	8,3%	21,6%
Tientallen mensen	1	18	8,3%	17,6%
Honderden mensen	2	24	16,7%	23,5%
Duizenden mensen	8	35	66,7%	34,3%

Tabel 126: Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap bij domein 7 Eten en drinken. (gegevens uit de survey)

Binnen de ruimere erfgoedgemeenschap zijn de verschillen tussen de respondenten nog duidelijker:

- **Geen enkele respondent** binnen het domein Eten en drinken geeft aan ‘enige beoefenaar’ te zijn in de erfgoedgemeenschap, tegenover een klein aandeel binnen andere thema-domeinen (3%).
- **Kleine groepen** (2 tot 19 mensen) vertegenwoordigen **8%**, een opvallend lager aandeel tegenover 22% bij andere thema-domeinen .
- Gemeenschappen van **tientallen mensen** vertegenwoordigen eveneens **8%** tegenover 18% elders.
- Groepen van **honderden betrokkenen** komen voor bij **17%** van de respondenten (tegenover 24% in andere thema-domeinen).
- Het **grootste aandeel bevindt zich opnieuw** bij zeer grote gemeenschappen: **67%** van de respondenten binnen eten en drinken telt **duizenden betrokkenen**, tegenover 34% bij andere thema-domeinen.

Samenstelling van de erfgoedgemeenschap

Samenstelling erfgoedgemeenschap (n = 119)	Eten en drinken (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Eten en drinken (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Actieve beoefenaars	11	96	91,7%	89,7%
Deelnemers	7	66	58,3%	61,7%
Toeschouwers	6	54	50,0%	50,5%
Breder publiek / buurtbewoners / inwoners	9	46	75,0%	43,0%
Vrijwilligers	5	60	41,7%	56,1%
Samenwerkingspartners	3	50	25,0%	46,7%
Ander	1	5	8,3%	4,7%

Tabel 127: Samenstelling van de erfgoedgemeenschap bij domein 7 Eten en drinken. (gegevens uit de survey)

De **samenstelling** van de erfgoedgemeenschappen binnen Eten en drinken vertoont zowel overeenkomsten als verschillen met andere thema-domeinen:

- Het aandeel **actieve beoefenaars** is hoog (**92%**) en ligt in lijn met het gemiddelde bij de rest van de thema-domeinen (90%).
- Ook de percentages **deelnemers (58%) en toeschouwers (50%)** sluiten aan bij die van andere thema-domeinen (respectievelijk 62% en 51%).
- Het aandeel van een **breder publiek**, zoals buurtbewoners en inwoners, ligt met **75%** dan weer **beduidend hoger** dan bij de andere thema-domeinen (43%). Dit hangt samen met de sterke lokale en brede inbedding in de samenleving van culinaire tradities.
- Anderzijds is er een **lager aandeel vrijwilligers en samenwerkingspartners** betrokken in deze praktijken. Slechts **25%** van de respondenten werkt met samenwerkingspartners, tegenover 47% bij andere thema-domeinen.
- **Andere vormen van betrokkenheid komen slechts in beperkte mate voor: 8%**, wat wel hoger is dan de 5% buiten dit domein.

////////////////////////////////////

Juridische organisatiestructuur

Juridische organisatiestructuur (n= 119)	Eten en drinken (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Eten en drinken (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Ja	8	50	66,7%	46,7%
Nee (o.a. feitelijke vereniging)	4	57	33,3%	53,3%

Tabel 128: Juridische organisatiestructuur van de erfgoedgemeenschap bij domein 7 Eten en drinken. (gegevens uit de survey)

Erfgoedgemeenschappen binnen het domein Eten en drinken zijn overwegend juridisch georganiseerd. Twee derde van de respondenten (67%) beschikt over een formele juridische structuur, terwijl dit bij respondenten buiten dit domein 47% bedraagt. Het aandeel gemeenschappen zonder juridische organisatievorm is daardoor relatief beperkt (33% tegenover 53%).

Juridische organisatie vorm // Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd (n = 63)	Eten en drinken (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Eten en drinken (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Zelfstandigen (hoofd- of bijberoep)	3	8	33,3%	14,8%
Vzw	7	41	77,8%	75,9%
Koepelorganisatie	3	9	33,3%	16,7%
Stichting	0	5	0,0%	9,3%
Beroepsorganisatie- of federatie	2	1	22,2%	1,9%
Vennootschap	1	0	11,1%	0,0%
Ander	1	1	11,1%	1,9%

Tabel 129: Juridische organisatiestructuur van de erfgoedgemeenschap // Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd? bij domein 7 Eten en drinken. (gegevens uit de survey)

Respondenten binnen Eten en drinken geven aan zich juridisch **voornamelijk op vier verschillende manieren** te organiseren:

- De **meerderheid** van de respondenten is georganiseerd als **vzw (78%)**, vergelijkbaar met de andere thema-domeinen (76%).
- Daarnaast zijn **zelfstandigen en koepelorganisaties** elk met **33% (bijna) dubbel zo sterk vertegenwoordigd** als buiten dit domein (15% zelfstandigen en 17% koepelorganisaties).
- Ook **beroepsorganisaties of federaties** komen beduidend vaker voor binnen dit domein (**22%** tegenover 2% - maar liefst **elf maal zoveel** als binnen andere thema-domeinen).
- **Andere organisatievormen**, zoals stichtingen of vennootschappen, komen slechts in **beperkte mate** voor.

////////////////////////////////////

3.3.2.8 Religieus erfgoed (thema)

Naast de onderverdeling in *domeinen*, wordt immaterieel erfgoed in Vlaanderen ook gelinkt aan (transversale) *thema's*. Deze thema's kunnen gecombineerd zijn met de andere domeinen, of soms ook als thema op zichzelf opgegeven worden door de betrokkenen. Religieus erfgoed vormt daar één van. Het thema omvat onder meer overgangsrituelen, religieuze gebruiken, feestelijkheden en rituelen die verbonden zijn aan uiteenlopende religies en levensbeschouwingen. Ook culinaire tradities met een religieuze of levensbeschouwelijke betekenis, zoals [vastenmaaltijd](#) of [iftar breken](#), zijn gelinkt met dit thema.

Religieus erfgoed toont zich sterk verweven met het dagelijks en gemeenschapsgerichte leven van de betrokkenen. Praktijken binnen dit thema zijn sterk vertegenwoordigd op de Inventaris Vlaanderen. Erfgoedgemeenschappen zijn lokaal actief en kennen een brede betrokkenheid van deelnemers, toeschouwers, een ruimer publiek, vrijwilligers en samenwerkingspartners.

Lijsten en instrumenten

Lijsten en instrumenten (n = 128)	Religieus erfgoed (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Religieus erfgoed (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Immaterieelerfgoed.be	7	49	25,0%	49,0%
Inventaris Vlaanderen	18	30	64,3%	30,0%
Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen)	1	11	3,6%	11,0%
Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity (UNESCO)	2	6	7,1%	6,0%
Register of Good Safeguarding Practices (UNESCO)	0	2	0,0%	2,0%
Beurzen Vakmanschap	0	12	0,0%	12,0%
Ander	2	6	7,1%	6,0%

Tabel 130: Voorkomen op de instrumenten van het Vlaamse beleid bij thema Religieus erfgoed. (gegevens uit de survey)

Respondenten geven aan dat praktijken gelinkt aan Religieus erfgoed zowel terug te vinden zijn op de **instrumenten in Vlaanderen als bij UNESCO:**

- Een opvallend hoog aandeel is opgenomen op de Inventaris Vlaanderen: **64%** (meer dan dubbel zo veel) tegenover 30% van de praktijken buiten dit thema.
- Daartegenover staat een **kwart** van de praktijken uit de survey (**25%**) **uitsluitend geregistreerd staat op immaterieelerfgoed.be** (Grote Verzameling), wat dan weer **de helft** is ten opzichte van andere themadomeinen (49%).

////////////////////////////////////

Dit verschil loopt samen met de sterke aanwezigheid van Feesten en tradities op de Inventaris (domein 3) waar het tegelijk om religieus erfgoed gaat, zoals processies met een katholieke oorsprong of actuele religieuze betekenis.

- Ook op de **Representatieve lijst (UNESCO)** zijn ze iets sterker vertegenwoordigd dan andere thema's, al blijft het verschil hier wel miniem (**7%** tegenover 6%).
- **Andere instrumenten komen minder aan bod:** slechts **4%** van de praktijken uit de survey is opgenomen op het Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen).
- **Geen enkele praktijk** uit de survey binnen dit thema staat op het **Register van goede borgingspraktijken (UNESCO)** of was het onderwerp van een **meester-leerlingtraject**.

Geografische schaal en spreiding

Geografische situering (n = 119)	Religieus erfgoed (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Religieus erfgoed (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Lokaal	19	45	67,9%	49,5%
Regionaal / bovenlokaal	8	29	28,6%	31,9%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2	15	7,1%	16,5%
In heel Vlaanderen	6	32	21,4%	35,2%
In heel België	2	23	7,1%	25,3%
Internationaal	6	32	21,4%	35,2%

Tabel 131: Geografische situering bij thema Religieus erfgoed. (gegevens uit de survey)

Geografische situering – provincies (n = 79)	Religieus erfgoed (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Religieus erfgoed (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
West-Vlaanderen	4	9	18,2%	15,8%
Oost-Vlaanderen	1	5	4,5%	8,8%
Vlaams-Brabant	4	2	18,2%	3,5%
Antwerpen	5	9	22,7%	15,8%
Limburg	2	2	9,1%	3,5%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0	2	0,0%	3,5%

Tabel 132: Geografische situering per provincie (lokaal, regionaal / bovenlokaal en provinciaal niveau) bij thema Religieus erfgoed.
(gegevens uit de survey)

Religieus erfgoed wordt sterk gekenmerkt door **lokale inbedding**: parochies, dorpen of stadswijken zijn vaak de context waarbinnen religieus erfgoed wordt beoefend.

Respondenten **situ**eren hun activiteit:

- **Meer dan twee derde (69%) op lokaal niveau**, een aandeel dat beduidend hoger ligt dan bij de overige domeinen en thema's (50%).

////////////////////////////////////

- ### ***Omvang van het aantal actieve beoefenaars en de ruimere erfgoedgemeenschap***

Aantal actieve beoefenaars (n = 123)	Religieus erfgoed (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Religieus erfgoed (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Ik ben de enige beoefenaar	1	7	3,7%	7,9%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	8	30	29,6%	33,7%
Tientallen mensen	9	22	33,3%	24,7%
Honderden mensen	5	13	18,5%	14,6%
Duizenden mensen	4	17	14,8%	19,1%

Tabel 133: Aantal actieve beoefenaars bij thema Religieus erfgoed. (gegevens uit de survey)

Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap (n = 122)	Religieus erfgoed (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Religieus erfgoed (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Buiten mezelf, niemand	0	3	0,0%	3,4%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	7	16	25,9%	18,4%
Tientallen mensen	4	15	14,8%	17,2%
Honderden mensen	8	18	29,6%	20,7%
Duizenden mensen	8	35	29,6%	40,2%

Tabel 134: Aantal mensen binnden de erfgoedgemeenschap bij thema Religieus erfgoed. (gegevens uit de survey)

Volgens de respondenten van de survey zijn de actieve beoefenaars bij Religieus erfgoed verdeeld over verschillende groepsgroottes, met **een duidelijke concentratie bij middelgrote groepen**:

- Het **grootste aandeel** bestaat uit groepen van **tientallen mensen (33%)**, gevolgd door **kleine groepen** van 2 tot 19 personen (**30%**).
- **Grotere groepen zijn eveneens aanwezig: 19% telt honderden** beoefenaars en **15% duizenden**.

- Het aandeel **individuele beoefenaars** blijft beperkt tot **4%**.

In vergelijking met andere domeinen en thema's is de spreiding grotendeels vergelijkbaar, al zijn kleine groepen daar iets prominenter aanwezig (34%), terwijl groepen met tientallen leden 25% uitmaken. Grotere groepen van honderden (15%) en duizenden mensen (19%) zijn er iets vaker vertegenwoordigd, en het aandeel individuen ligt 8% hoger dan binnen Religieus erfgoed.

Kijkend naar de ruimere erfgoedgemeenschappen blijkt dat Religieus erfgoed zowel middelgrote als grote gemeenschappen omvat:

- Groepen van **honderden en duizenden betrokkenen** zijn elk goed voor **30%** van de gevallen.
- Terwijl **kleine groepen** van 2 tot 19 leden **26%** van het aandeel uitmaken.
- Gemeenschappen van **tientallen mensen** komen minder vaak voor: **15%**.
- **Volledig individuele beoefenaars** zijn binnen de ruimere erfgoedgemeenschap **niet aangegeven**.

Bij andere domeinen en thema's ligt het aandeel zeer grote gemeenschappen van duizenden mensen hoger (40%), terwijl groepen van honderden iets minder prominent zijn (21%). Kleine groepen en groepen van tientallen leden nemen respectievelijk 18% en 17% in, en het aandeel waarbij buiten de beoefenaar niemand actief is, blijft beperkt tot 3%.

Samenstelling van de erfgoedgemeenschap

Samenstelling erfgoedgemeenschap (n = 119)	Religieus erfgoed (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Religieus erfgoed (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Actieve beoefenaars	26	81	92,9%	89,0%
Deelnemers	20	53	71,4%	58,2%
Toeschouwers	20	40	71,4%	44,0%
Breder publiek / buurtbewoners / inwoners	16	39	57,1%	42,9%
Vrijwilligers	20	45	71,4%	49,5%
Samenwerkingspartners	15	38	53,6%	41,8%
Ander	0	6	0,0%	6,6%

Tabel 135: Samenstelling de erfgoedgemeenschap bij thema Religieus erfgoed. (gegevens uit de survey)

De samenstelling van de erfgoedgemeenschappen rond Religieus erfgoed toont een brede betrokkenheid:

- Het aandeel **deelnemers** is met **71%** hoger dan bij andere domeinen en thema's (58%).
- Ook **toeschouwers** vormen een groter aandeel, evenals **71%** tegenover 44% buiten dit thema.
- Daarnaast is een **breder publiek**, zoals buurtbewoners en inwoners, met **57%** duidelijk sterker vertegenwoordigd dan elders (43%).
- **Vrijwilligers** spelen een belangrijke rol bij Religieus erfgoed: **71%** van de erfgoedgemeenschappen geeft aan met vrijwilligers te werken.

////////////////////////////////////

- **Andere vormen van betrokkenheid komen binnen dit thema niet voor.**

Juridische organisatiestructuur

Juridische organisatiestructuur (n = 119)	Religieus erfgoed (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Religieus erfgoed (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Ja	13	45	46,4%	49,5%
Nee (o.a. feitelijke vereniging)	15	46	53,6%	50,5%

Tabel 136: Juridische organisatiestructuur van de erfgoedgemeenschap bij thema Religieus erfgoed. (gegevens uit de survey)

Wat de juridische organisatie betreft, vertonen erfgoedgemeenschappen rond Religieus erfgoed een gelijkaardig patroon als andere domeinen en thema's. Ongeveer **46%** beschikt over een **juridische structuur**, terwijl 54% niet juridisch georganiseerd is.

Juridische organisatie vorm // Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd (n = 63)	Religieus erfgoed (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Religieus erfgoed (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Zelfstandigen (hoofd- of bijbberoep)	0	11	0,0%	22,0%
Vzw	12	36	92,3%	72,0%
Koepelorganisatie	1	11	7,7%	22,0%
Stichting	1	4	7,7%	8,0%
Beroepsorganisatie- of fedratie	0	3	0,0%	6,0%
Vennootschap	0	1	0,0%	2,0%
Ander	0	2	0,0%	4,0%

Tabel 136: Juridische organisatiestructuur van de erfgoedgemeenschap // Hoe is jouw erfgoedgemeenschap momenteel juridisch georganiseerd? bij thema Religieus erfgoed. (gegevens uit de survey)

Respondenten binnen Religieus erfgoed geven aan zich juridisch op **drie verschillende manieren** te organiseren:

- **Net als bij andere thema's en domeinen is de vzw veruit de meest voorkomende organisatievorm.** Maar liefst **92%** werkt via de vzw-structuur, wat hoger ligt dan bij de andere thema-domeinen (72%).
- **Koepelorganisaties en stichtingen** komen met respectievelijk **8%** beperkt voor, en sluiten aan bij de algemene tendens (8%).
- **Andere organisatievormen, zoals zelfstandigen, beroepsorganisaties, vennootschappen of alternatieve structuren, komen binnen dit thema daarentegen niet voor.**

////////////////////////////////////

3.3.2.9 Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (thema)

Het thema Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed omvat een breed geheel aan kennis, vaardigheden en praktijken die verbonden zijn met technische en industriële processen, wetenschappelijke toepassingen en gespecialiseerde ambachten. Het gaat om uiteenlopende praktijken, gaande van [het kappen van letters in steen](#) tot [taxidermie](#). Dit thema vertoont inhoudelijke raakvlakken met ambacht, vakmanschap en techniek, wat ook tot uiting komt in verschillende structurele kenmerken.

Respondenten binnen het thema Technisch, industrieel en wetenschappelijk erfgoed nemen vaak deel aan meester-leerlingtrajecten en worden gekenmerkt door een grootschalige werking. Ze betrekken daarbij een breed publiek, waaronder inwoners, en zijn doorgaans juridisch georganiseerd.

Lijsten en instrumenten

Lijsten en instrumenten (n = 128)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Immaterieelerfgoed.be	4	52	30,8%	45,2%
Inventaris Vlaanderen	4	44	30,8%	38,3%
Register van inspirerende voorbeelden (Vlaanderen)	3	9	23,1%	7,8%
Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity (UNESCO)	0	8	0,0%	7,0%
Register of Good Safeguarding Practices (UNESCO)	0	2	0,0%	1,7%
Beurzen Vakmanschap	4	8	30,8%	7,0%
Ander	1	7	7,7%	6,1%

Tabel 138: Voorkomen op de instrumenten van het Vlaamse beleid bij thema Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed. (gegevens uit de survey)

Respondenten geven aan dat praktijken gelinkt aan Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed **een gemengde spreiding vertonen op Vlaamse en internationale instrumenten:**

- **30%** van de praktijken uit de survey komt *uitsluitend* voor op **immaterieelerfgoed.be** (Grote Verzameling), wat **lager** ligt dan bij andere thema-domeinen (45%).
- Eenzelfde percentage (**30%**) is opgenomen op de **Inventaris Vlaanderen**, eveneens **lager** dan het percentage bij andere thema-domeinen (38%).
- Daartegenover staat een **opvallend hoog aandeel in het Register van inspirerende voorbeelden** (Vlaanderen): **23%** tegenover 8% bij andere thema-domeinen.

- **Internationale erkenning blijft echter beperkt.** Geen enkele praktijk gelinkt aan dit thema staat op de Representatieve Lijst (UNESCO) of in het Register van goede borgingspraktijken (UNESCO).
- Opvallend is anderzijds het relatief **hoge aandeel toegewezen Beurzen Vakmanschap**. Maar liefst **30%** van de praktijken binnen dit thema doorliep een meester-leerlingtraject, **meer dan vier keer zo vaak als bij andere domeinen en thema's (7%)**. Dit onderstreept het belang van gerichte kennisoverdracht binnen vaak gespecialiseerde en technisch complexe praktijken.

Geografische schaal en situering

Geografische spreiding (n = 119)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Lokaal	4	60	36,4%	55,6%
Regionaal / bovenlokaal	4	33	36,4%	30,6%
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1	16	9,1%	14,8%
In heel Vlaanderen	3	35	27,3%	32,4%
In heel België	4	21	36,4%	19,4%
Internationaal	5	33	45,5%	30,6%

Tabel 139: Geografische situering bij thema Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed. (gegevens uit de survey)

Geografische situering – provincies (n = 79)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
West-Vlaanderen	0	13	0,0%	17,8%
Oost-Vlaanderen	0	6	0,0%	8,2%
Vlaams-Brabant	0	6	0,0%	8,2%
Antwerpen	0	14	0,0%	19,2%
Limburg	1	3	16,7%	4,1%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0	2	0,0%	2,7%

Tabel 140: Geografische situering per provincie (lokaal, regionaal / bovenlokaal en provinciaal niveau) bij thema Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed. (gegevens uit de survey)

De geografische spreiding van respondenten binnen Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed **wijkt duidelijk af van andere thema's**: deze erfgoedgemeenschappen zijn **minder lokaal verankerd** dan in andere thema-domeinen.

Respondenten binnen Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed **situëren hun activiteit:**

- **Hoofdzakelijk op lokaal niveau: 36%** tegenover 56% bij andere thema-domeinen.

////////////////////////////////////

- ## ***Omvang van actieve beoefenaars en de ruimere erfgoedgemeenschap***

Aantal actieve beoefenaars (n = 122)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Ik ben de enige beoefenaar	0	8	0,0%	7,7%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	4	34	33,3%	32,7%
Tientallen mensen	2	29	16,7%	27,9%
Honderden mensen	2	16	16,7%	15,4%
Duizenden mensen	4	17	33,3%	16,3%

Tabel 141: Aantal actieve beoefenaars bij thema Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed. (gegevens uit de survey)

Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap (n = 123)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (aantal)	Andere thema-domeinen (aantal)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (percentage)	Andere thema-domeinen (percentage)
Buiten mezelf, niemand	0	3	0,0%	2,9%
Een kleine groep mensen (2 tot 19)	1	22	8,3%	21,6%
Tientallen mensen	2	17	16,7%	16,7%
Honderden mensen	3	23	25,0%	22,5%
Duizenden mensen	6	37	50,0%	36,3%

Tabel 142: Aantal mensen binnen de erfgoedgemeenschap bij thema Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed. (gegevens uit de survey)

Respondenten geven aan dat actieve beoefenaars bij praktijken binnen Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed verdeeld zijn over zowel kleine als zeer grote groepen:

- **Het grootste aandeel bevindt zich bij kleine groepen van 2 tot 19 personen en bij gemeenschappen van duizenden mensen (beide 33%).**
- Groepen van **tientallen leden en van honderden betrokkenen** komen elk voor in **17%** van de gevallen.
- **Volledig individuele beoefenaars zijn in dit domein niet aangegeven.**

In vergelijking met andere domeinen en thema's is het aandeel 'kleine groepen' en groepen van tientallen mensen eveneens sterk vertegenwoordigd (respectievelijk 33% en 28%), maar zijn grote groepen van duizenden mensen minder frequent (16%). Individuele beoefenaars zijn daar met 8% iets vaker aanwezig.

Binnen de ruimere erfgoedgemeenschap wordt het **grootschalige karakter** van dit thema nog **duidelijker**:

- Groepen van **duizenden mensen** vormen **50%** van de gemeenschappen.
- Gevolgd door **groepen van honderden leden (25%)**.
- Groepen van **tientallen beoefenaars** tellen **17%**.
- Terwijl **kleine groepen** van 2 tot 19 personen slechts **8%** uitmaken.
- **Situaties waarin iemand volledig alleen is, komen niet voor.**

Bij andere domeinen en thema's is de verdeling gelijkmatiger. Het aandeel zeer grote gemeenschappen van duizenden mensen ligt op 36%, groepen van honderden op 23%, en kleine groepen en groepen van tientallen mensen vormen respectievelijk 22% en 17%. Individuele beoefenaars blijven met 2,9% beperkt.

Samenstelling van de erfgoedgemeenschap

Samenstelling erfgoedgemeenschap (n = 119)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (aantal)	Andere thema- domeinen (aantal)	Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed (percentage)	Andere thema- domeinen (percentage)
Actieve beoefenaars	11	96	100,0%	88,9%
Deelnemers	6	67	54,5%	62,0%
Toeschouwers	6	54	54,5%	50,0%
Breder publiek / buurtbewoners / inwoners	9	46	81,8%	42,6%
Vrijwilligers	5	60	45,5%	55,6%
Samenwerkingspartners	6	47	54,5%	43,5%
Ander	0	6	0,0%	5,6%

Tabel 143: Samenstelling van de erfgoedgemeenschap bij thema Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed. (gegevens uit de survey)

Respondenten binnen technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed:

- Kennen een **iets lager aandeel deelnemers, 55%**, tegenover 62% elders.
- Het aandeel **toeschouwers** bedraagt eveneens **55%** en ligt daarmee **iets boven het percentage van andere thema-domeinen (50%)**.

////////////////////////////////////

- ### ***Juridische organisatiestructuur***

Wat betreft de **organisatievormen**, geven de respondenten **een uitgesproken diversiteit** aan:

- **De meerderheid** van de respondenten binnen Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed kiest voor een **vzw (88%)**, wat **hoger** ligt dan bij andere thema-domeinen (75%).
- Daarnaast is **het aandeel koepelorganisaties opvallend groot: 50%**, terwijl dit bij andere themadomeinen slechts 15% bedraagt.
- Ook **zelfstandigen en beroepsorganisaties of federaties** zijn goed vertegenwoordigd, met elk **25%**, wat opnieuw aanzienlijk hoger ligt dan elders (16% zelfstandigen en 2% beroepsorganisaties of federaties).
- **Andere vormen van organisatie, zoals stichtingen, vennootschappen of ‘ander’, komen niet voor.**

Omdat Technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed vaak samen met ambacht, vakmanschap en techniek wordt aangeduid, zijn gelijkenissen te verklaren, zowel wat betreft kennisoverdracht als organisatie en schaal.

[illegible]

4 CONCLUSIE

Deze veldtekening biedt voor het eerst een omvattend en empirisch onderbouwd beeld van immaterieel-erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel. In opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media werd dit veelzijdige en dynamische veld anno 2025 in kaart gebracht, met als gemene deler dat het gaat om betrokkenen bij immaterieel erfgoed dat leeft in Vlaanderen en de verschillende beleidsinstrumenten voor immaterieel erfgoed die de Vlaamse overheid heeft uitgerold de afgelopen decennia.

Het onderzoek toont een landschap dat zich doorheen heel Vlaanderen en Brussel uitstrekt, waarin honderden levende erfgoedpraktijken worden gedragen door vele tienduizenden mensen, in uiteenlopende thema's, geografische schalen, organisatievormen en demografische samenstellingen. Deze eerste uitgebreide **nulmeting** die uitgaat van ruim achthonderd immaterieel-erfgoedpraktijken in de context van de verschillende Vlaamse beleidsinstrumenten voor immaterieel erfgoed, toont een levendig ecosysteem van praktijken en erfgoedgemeenschappen dat actief bijdraagt aan sociale cohesie, participatie, duurzame kennisoverdracht en economische activiteit. Het toont ook **een veld dat zich niet eenvoudig laat synthetiseren**, maar net een grote reikwijdte en variatie aan vormen en schalen behelst, van kleine groepen beoefenaars tot praktijken die duizenden deelnemers en toeschouwers mobiliseren.

De onderzoeksresultaten wijzen uit dat immaterieel erfgoed in Vlaanderen breed verankerd is in de samenleving in 2025.

De erfgoedpraktijken worden door de erfgoedgemeenschappen breed gesitueerd in de verschillende themadomeinen van immaterieel erfgoed die in Vlaanderen in het werkveld onderscheiden worden, en waarbij combinaties van domeinen en/of thema's meer regel dan uitzondering zijn. In 2025 linkt de helft (51%) van de betrokkenen hun praktijken aan het thema-domein van *Feesten, rituelen en sociale gebruiken*, waarmee dit in 2025 het grootste segment vormt. Religieus erfgoed vormt een belangrijk thema, vaak in combinatie met andere immaterieel-erfgoeddomeinen en praktijken. Dit zijn tendensen die ook bij kleinschaliger onderzoek in 2017 naar voren kwamen, maar waarbij het aandeel *Feesten, rituelen en sociale gebruiken* toen nog 80% van alle betrokkenen betrof (toen een 76-tal).

Er is aldus een duidelijke diversificatie merkbaar in het bereikte veld. *Ambacht, vakmanschap en techniek*, en *Muziek en podiumkunsten* nemen een omvangrijke en groeiende plaats in. Er is uitgesproken toename en verbreding in het veld (van zowel betrokken erfgoedgemeenschappen, als types praktijken en thema-domeinen) vast te stellen sinds de start van *De Grote Verzameling* op immaterieelerfgoed.be in 2018, de *Beurzen voor het doorgeven van Vakmanschap*, en het *Register van Inspirerende Voorbeelden rond Borgen*.

Ook binnen de verschillende **beleidsinstrumenten** tekenen zich duidelijke patronen af. Immaterieelerfgoed.be fungeert in 2025 als laagdrempelige instap in het netwerk en brengt 618 praktijken in beeld die de breedte van het veld in 2025 reflecteren. De Inventaris Vlaanderen van het immaterieel erfgoed telt ondertussen 80 praktijken, waarbij het verhoudingsgewijs een grotere representatie heeft van elementen die gelinkt zijn aan *Feesten, rituelen en sociale gebruiken* en *Religieus erfgoed*.

Samen zorgen deze instrumenten voor **zichtbaarheid**, en de betrokken erfgoedgemeenschappen vinden **erkenning, netwerkvorming en ondersteuning rond hun erfgoedpraktijken**, meerwaardes die door een ruime meerderheid van de bevroagden worden aangegeven.

Verder toont deze veldtekening **een grote geografische en maatschappelijke spreiding**. Praktijken vinden plaats in stedelijke, randstedelijke en landelijke contexten. Ze spelen zich af op straat tijdens stoeten, op het strand bij het maken van bloemen uit papier, in ateliers waar vakmanschap wordt doorgegeven, of in cultuurcentra waar dansgroepen repeteren. Veel praktijken zijn lokaal verankerd, en maken tegelijk deel uit van regionale, Vlaamse of internationale netwerken. Praktijken gelinkt aan Feesten, rituelen en sociale praktijken zijn het vaakst lokaal georganiseerd, terwijl Muziek en podiumkunsten en een aantal ambachtelijke netwerken een uitgesproken internationale dimensie kennen. **In hun meerschalligheid weerspiegelen de erfgoedpraktijken in 2025 ook de diversiteit en verbondenheid van de hedendaagse samenleving.** Ze verbinden hun erfgoedpraktijken, skills en tradities met actuele stedelijke dynamieken, migratie en veranderende vormen van gemeenschapsvorming, en bieden zo kansen voor inclusieve participatie en intergenerationele overdracht.

Ook organisatorisch is het veld divers. Vrijwillige inzet vormt de ruggengraat bij meer dan de helft van de praktijken, maar ook professionele betrokkenheid maakt integraal deel uit van het ecosysteem. **Eén op tien respondenten beoefent de praktijk beroepsmatig; meer dan een derde combineert vrijwilligers en professionals.** Ongeveer de helft van de erfgoedgemeenschappen is juridisch georganiseerd, meestal als vzw, terwijl kleinere of individuele praktijken vaker informeel functioneren. Grotere en complexere praktijken kiezen vaker voor formele structuren omwille van continuïteit, aansprakelijkheid en subsidiemogelijkheden.

De samenstelling van erfgoedgemeenschappen is net zo gelaagd. De meeste praktijken worden gedragen door een kern van actieve beoefenaars, aangevuld met een bredere groep deelnemers, vrijwilligers en toeschouwers. Opvallend is dat de ruimere erfgoedgemeenschap sterker groeit dan de kern van actieve beoefenaars. Dit wijst op een breed maatschappelijk draagvlak, maar ook op de uitdaging om brede interesse te vertalen naar duurzaam engagement. De meeste gemeenschappen kennen stabiliteit, terwijl een aanzienlijk deel groei rapporteert en een kleine groep terugval ervaart.

Immaterieel erfgoed vervult een uitgesproken verbindende rol. **Het merendeel van de praktijken (acht op tien) brengt mensen samen met uiteenlopende achtergronden, leeftijden en opleidingsniveaus. Leeftijd vormt daarbij een duidelijke uitdaging: 50-plussers zijn het sterkst vertegenwoordigd en meer dan de helft van de erfgoedgemeenschappen ervaart vergrijzing. Verjonging en verbreding binnen erfgoedgemeenschappen zijn dan ook aandachtspunten.**

Deze nulmeting laat ook zien dat de **Vlaamse beleidsinstrumenten en het ondersteuningslandschap gekend en benut** worden. Voor veel erfgoedgemeenschappen fungeren ze als een vorm van erkenning, als toegangspoort tot (lerende) netwerken en kennisdeling, en als ondersteuning bij het borgen van hun erfgoed. Naast financiële steun wordt ook inhoudelijke begeleiding gevonden en gewaardeerd, onder meer bij het ontwikkelen van borgingsstrategieën, kennisoverdracht en organisatorische versterking. Het beleidsnetwerk - met beleidsinstrumenten en talrijke ondersteunende organisaties binnen de cultureel-erfgoedsector - blijkt daarmee niet enkel een subsidiekader maar ook een inhoudelijke infrastructuur die bijdraagt aan de vitaliteit van het immaterieel-erfgoedveld.

Ook de toegang tot ruimte en infrastructuur vormt een groeiend aandachtspunt. Veel praktijken zijn afhankelijk van publieke ruimte, werkplaatsen, pleinen of specifieke routes, en ondervinden dat deze steeds minder vanzelfsprekend beschikbaar zijn of gesteld worden. Deze ruimtelijke dimensie van immaterieel erfgoed, die vaak essentieel is voor het beoefenen van de praktijk, komt zo steeds sterker in beeld als een factor die de leefbaarheid van erfgoedpraktijken beïnvloedt.

Borgen van immaterieel erfgoed overstijgt zo beleidsdomeinen, het opent kansen voor innovatieve overdracht, inclusieve participatie en intergenerationele betrokkenheid. **Dit geeft mensen niet alleen veerkracht, maar ook talrijke kansen. Het beoefenen van levend erfgoed wordt verbonden met bredere maatschappelijke tendensen, waardoor erfgoedpraktijken zich blijven vernieuwen en nieuwe publieken aanspreken.** In die zin vormen immaterieel-erfgoedgemeenschappen een spiegel van het hedendaagse maatschappelijke weefsel: **divers, meerschallig, actief zelforganiserend en in beweging, met zowel duidelijke groei en dynamiek als ook een aantal structurele uitdagingen die de verdere ontwikkeling ervan mee bepalen.**

Terwijl er zich uit het onderzoek voor deze veldtekening dus ontegensprekelijk een reeks duidelijke uitdagingen aftekenen, zien we toch vooral een levendig landschap op de kaart verschijnen in dit ontwikkelende beleidsveld: het immaterieel-erfgoedveld floreert als een dynamisch ecosysteem, veelvuldig gedragen en verbonden door duizenden handen, hoofden en harten overal in Vlaanderen. En er liggen volop mogelijkheden en kansen om die enorme rijkdom en diversiteit aan immaterieel erfgoed die in Vlaanderen leeft en beweegt, en de vele duizenden mensen erachter, verder te versterken, zichtbaar te maken en duurzaam te verankeren in het Vlaamse samenleven en beleid. Deze veldtekening bracht ze uitgebreid in kaart, en helpt graag oriëntatie en wegwijz te bieden in de reflectie over de weg vooruit.

5 BIJLAGEN

5.1 BEGRIPPENLIJST

5.1.1 Immaterieel erfgoed

We bieden hier graag een beknopte duiding bij veelvoorkomende begrippen in dit rapport. Opzet is niet om in dit overzicht sluitende definities te bieden (veel begrippen kennen immers verschillende definities, afbakeningen en nuances in bijvoorbeeld UNESCO beleidsteksten, Vlaamse beleidsteksten, enzomeer; maar dat zou hier te ver leiden). Dit overzicht wil vooral een handvat bieden voor wie het onderzoek doorneemt, en gaat daarbij uit van bevattelijke (maar dus geen volledige) toelichting bij de betreffende concepten.

– Immaterieel cultureel erfgoed / immaterieel erfgoed

Immaterieel (cultureel) erfgoed omvat (onder meer) gewoontes, kennis, uitingen en praktijken die groepen, gemeenschappen of soms individuele mensen vandaag beleven en beoefenen, en die ze (willen) doorgeven van generatie op generatie. Immaterieel erfgoed gaat uit van levende erfgoedpraktijken, maar hangt ook samen met 'dingen' en 'ruimtes' die ermee gelinkt zijn. Dit erfgoed is dynamisch, verandert en evolueert, in wisselwerking met de betrokkenen, hun omgeving en geschiedenis. Het geeft hen een gevoel van identiteit en continuïteit, en bevordert aldus ook respect voor culturele diversiteit en menselijke creativiteit.

> Aangezien immaterieel erfgoed de focus vormt van dit onderzoek, geven we hier wel graag (het eerste deel van) de UNESCO definitie mee. UNESCO definieert immaterieel cultureel erfgoed als volgt, in artikel 2.1 van de UNESCO 2003 Conventie:
"Voor de doelstellingen van de Conventie, 1. Het immaterieel cultureel erfgoed betekent zowel de praktijken, voorstellingen, uitdrukkingen, kennis, vaardigheden als de instrumenten, objecten, artefacten en culturele ruimtes die daarmee worden geassocieerd, die gemeenschappen, groepen en, in sommige gevallen, individuen erkennen als deel van hun cultureel erfgoed. Dit immaterieel cultureel erfgoed, overgedragen van generatie op generatie, wordt altijd herschapen door gemeenschappen en groepen als antwoord op hun omgeving, hun interactie met de natuur en hun geschiedenis, en geeft hen een gevoel van identiteit en continuïteit, en bevordert dus het respect voor culturele diversiteit en menselijke creativiteit. In het kader van de doelstellingen van deze conventie wordt uitsluitend rekening gehouden met het immaterieel cultureel erfgoed dat zowel compatibel is met bestaande internationale instrumenten voor mensenrechten als met de vereiste van wederzijds respect tussen de gemeenschappen, groepen en individuen, en met duurzame ontwikkeling. (...)"

– Immaterieel-erfgoedpraktijk / praktijk

Een immaterieel-erfgoedpraktijk omvat het beoefenen, uitvoeren van de praktijk (gebruiken, vaardigheden, technieken,...) zelf, maar tevens het zorgen dat die praktijk toekomst heeft (borgen).

- ‘Domeinen’ van immaterieel erfgoed

Immaterieel erfgoed is er in vele maten en soorten, en wordt daarom via deelverzamelingen, zogenaamde domeinen en thema's, gegroepeerd:

- Praktijken met vertellen en taalgebruik (domein 1)
- Muziek en podiumkunsten (domein 2)
- Rituelen, feesten of gebruiken (domein 3)
- Natuur en landbouw (domein 4)
- Ambacht, vakmanschap en techniek (domein 5)
- Sport en spel (domein 6)
- Eten en drinken (domein 7)

Erfgoed kan tot één van deze domeinen behoren. Of het is niets van dit alles. Of van alles iets.

> De UNESCO-Conventionie van 2003 onderscheidt (inter alia) volgende brede domeinen van immaterieel cultureel erfgoed: orale tradities en expressies (met inbegrip van taal als vehikel van immaterieel cultureel erfgoed, uitvoerende kunsten; sociale praktijken, rituelen en feesten; kennis en praktijken rond natuur en universum; en traditioneel vakmanschap. In de praktijk overlappen deze domeinen sterk: erfgoeduitingen combineren vaak meerdere elementen en worden door gemeenschappen verschillend geïnterpreteerd. De grenzen tussen domeinen zijn daarom fluïde en contextafhankelijk. De indeling is bedoeld als een open en inclusieve leidraad, niet als een vaste of volledige classificatie. Landen kunnen eigen domeinen, benamingen of subcategorieën hanteren, aangepast aan hun culturele context. In Vlaanderen wordt in deze geest voortgewerkt en erfgoedzorg georganiseerd in een open reeks thema's en domeinen als leidraad, naast ook andere invalshoeken voor erfgoedzorg.

- **Borgen van immaterieel erfgoed**

Borgen betekent het immaterieel erfgoed een duurzame toekomst (helpen) geven. Die erfgoedzorg kan aangepakt worden via verschillende acties, bijvoorbeeld door de praktijk goed te documenteren, archiefzorg, onderzoek, communicatie,... maar bovenal staat of valt het borgen van dit levend erfgoed altijd met het doorgeven van praktijken, vaardigheden en kennis aan nieuwe mensen. Bij elk van deze acties staat het initiatief of de betrokkenheid van de erfgoedgemeenschap voorop.

- Een ‘immaterieel-erfgoedwerking’

De werking die een organisatie of persoon opzet omtrent immaterieel erfgoed (en het borgen ervan).

- Erfgoedgemeenschap

De immaterieel-erfgoedgemeenschap wordt gevormd door de mensen en organisaties die bij het immaterieel erfgoed betrokken zijn en het graag (willen) doorgeven en toekomst geven. Ze doen dat door het erfgoed in praktijk te brengen of te ondersteunen: het kunnen beoefenaars zijn, deelnemers, toeschouwers, publiek, vrijwilligers, erfgoedorganisaties, enzovoort.

— **Beoefenaars**

Actieve beoefenaars 'doen' de praktijk en nemen het initiatief tot doorgeven. Zij vormen de kern van de erfgoedgemeenschap.

5.1.2 Statistische termen

- **Bivariate analyse**

In een bivariate analyse worden twee variabelen (bijvoorbeeld domeinen (variabele 1) met geografische schaal (variabele 2) met elkaar vergeleken, bijvoorbeeld via kruistabellen, om te onderzoeken of er betekenisvolle verschillen of statistische verbanden optreden.

- **Clusteranalyse**

Clusteranalyse is een verzamelnaam voor statistische toepassingen waarmee je zaken, in ons geval erfgoedgemeenschappen, groepeert op basis van hun onderlinge gelijkenissen, zonder dat deze groepen vooraf vastliggen. Door clusteranalyse uit te voeren zoeken we naar homogene groepen (clusters) waarbij de verschillen binnen een cluster zo klein mogelijk zijn, terwijl de verschillen tussen de verschillende clusters zo groot mogelijk zijn.

Voor de veldtekening werd geen clusteranalyse uitgevoerd vanwege het beperkte aantal respondenten ($n = 128$). Hoewel clusteranalyse ook bij kleinere steekproeven kan worden toegepast, neemt bij een beperkte steekproef de stabiliteit en betrouwbaarheid van de gevonden clusters af. Hierdoor zou de veralgemeenbaarheid van een eventuele typologie onvoldoende zijn.

— **Correlatie**¹⁹⁵

Een correlatie is een statistische maat (bij kardinale en ordinale gegevens, bijvoorbeeld het verband tussen het aantal inkomstenbronnen en het beschikbare budget) die aangeeft in welke mate twee variabelen samenhangen. Ze toont of veranderingen in de ene variabele systematisch samengaan met veranderingen in een andere variabele, en hoe sterk dat verband is. Een correlatie zegt echter niets over een oorzaak-gevolgrelatie. Een correlatie kan positief of negatief zijn en varieert doorgaans tussen -1 en +1, waarbij waarden dicht bij deze uitersten wijzen op een sterkere samenhang tussen twee variabelen.

- **Descriptieve analyse**

Een beschrijvende analyse verkent de (cijfermatige) gegevens van het onderzoek en beschrijft en vat de kenmerken van deze data samen. Het creëert inzicht in hoe vaak bepaalde waarden voorkomen en hoe de antwoorden zijn verdeeld, bijvoorbeeld via aantallen, percentages, gemiddelden of grafieken, zonder uitspraken te doen over statistisch significante verbanden of oorzaken.

¹⁹⁵ Bruno Blondé, Isabelle Devos, Jord Hanus en Wouter Ryckbosch, *Trend en toeval: Inleiding tot kwantitatieve methoden voor historici* (Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2019), 109.

— **Nulhypothese**¹⁹⁶

Bij het onderzoeken van statistisch significante verbanden wordt eerst een nulhypothese geformuleerd. Een nulhypothese vertrekt van de veronderstelling dat er géén verband bestaat tussen twee variabelen. Vanuit die uitgangshypothese wordt statistisch getoetst of deze veronderstelling kan worden verworpen.

Een verondersteld verband kan in principe door één tegenvoorbeeld worden weerlegd, maar nooit definitief worden bewezen - zelfs niet door een groot aantal bevestigende vaststellingen. Door de nulhypothese te verwerpen, kan men dus onrechtstreeks aanwijzingen vinden voor het bestaan van een verband, zonder ooit absolute zekerheid te claimen.

Hoe vaker en overtuigender eenzelfde nulhypothese in verschillende onderzoeken wordt verworpen, hoe kleiner de twijfel dat de waargenomen associatie louter op toeval berust — al kan volledige uitsluiting daarvan nooit worden gegarandeerd.

— **P-waarde**¹⁹⁷

De p-waarde is een maatstar voor de statistische significantie van een verband. Doorgaans wordt de grens van de p-waarde gelegd op 0,05. Een p-waarde van 0,05 betekent dat we 95% zeker zijn dat het resultaat niet op toeval berust en met andere woorden er dus sprake is van een statistisch significante samenhang tussen twee variabelen. Hoe kleiner deze p-waarde is, hoe sterker het verband niet op toeval berust.

- **Statistisch significant verband**

Een statistisch significant verband is een samenhang tussen twee of meer variabelen waarbij veranderingen in de ene variabele samen optreden met veranderingen in een andere variabele. Dit betekent niet dat er sprake is van een oorzaak-gevolgrelatie. Het verband is statistisch onderbouwd en niet het resultaat van toeval. Voor het toetsen van verbanden werd, afhankelijk van het type variabelen, gebruikgemaakt van Kendall's tau (voor twee ordinale variabelen), de Mann-Whitney U-toets (voor het vergelijken van een ordinale variabele tussen twee groepen) en de chi-kwadraattoets (voor twee nominale variabelen). Wanneer bij deze laatste toets 20% of meer van de cellen een verwachte frequentie lager dan 5 had, werd de Fisher's Exacttoets toegepast.

- **Variabelen (ordinaal - nominaal)**¹⁹⁸

Een variabele is een kenmerk of eigenschap die kan verschillen tussen personen, organisaties of situaties, zoals leeftijd, domein of organisatiestructuur. In onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten variabelen. Ordinale variabelen zijn variabelen waarvan de categorieën een duidelijke volgorde of rangorde hebben, al zijn de onderlinge afstanden tussen die categorieën niet noodzakelijk gelijk. Voorbeelden hiervan zijn tevredenheidsschalen die lopen van helemaal niet tevreden tot zeer tevreden, of een inschatting van het beschikbare budget gaande van zeer weinig tot zeer veel. Nominale variabelen zijn variabelen waarvan de

¹⁹⁶ Bruno Blondé, Isabelle Devos, Jord Hanus en Wouter Ryckbosch, *Trend en toeval: Inleiding tot kwantitatieve methoden voor historici* (Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2019), 90-93.

¹⁹⁷ Bruno Blondé, Isabelle Devos, Jord Hanus en Wouter Ryckbosch, *Trend en toeval: Inleiding tot kwantitatieve methoden voor historici* (Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2019), 96-97.

¹⁹⁸ Bruno Blondé, Isabelle Devos, Jord Hanus en Wouter Ryckbosch, *Trend en toeval: Inleiding tot kwantitatieve methoden voor historici* (Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2019), 18-21.

////////////////////////////////////

5.2 VRAGENLIJST SURVEY

Vragenlijst bevraging - veldtekening immaterieel-erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel

Beste erfgoedliefhebber,

In dit document vind je de vragenlijst van de bevraging ‘veldtekening immaterieel-erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel’ terug.

Volgende **onderwerpen** komen in de bevraging aan bod:

1. Algemene gegevens
2. Situering van de immaterieel-erfgoedpraktijk
3. Tijd en ruimte van de erfgoedpraktijk
4. Samenstelling van de erfgoedgemeenschap
5. Engagement binnen de erfgoedgemeenschap
6. Demografische samenstelling van de erfgoedgemeenschap
7. Ondersteuning van de erfgoedgemeenschap
8. Maatschappelijke context en uitdagingen bij erfgoedzorg
9. Slotvragen

De vragenlijst bestaat uit open vragen, meerkeuzevragen (een of meerdere antwoorden), matrixen, formulievelden en schuifvragen. Er is ook altijd de optie om toelichting te geven.

Sommige basisvragen zijn verplicht (*). Je kan pas doorgaan naar de volgende vraag als je de verplichte vraag beantwoord hebt. De bijkomende vragen kunnen desgewenst ook overgeslagen worden.

Hieronder geven we ook nog enkele **praktische tips** bij het invullen van de bevraging:

- Je kan op elk moment terugkeren naar dit formulier om verder te werken aan je antwoorden, tot je klaar bent om alles definitief in te dienen.
- Na het indienen kun je je antwoorden niet meer wijzigen. Wil je toch iets aanpassen? Contacteer ons via veldtekening@immaterieelerfgoed.be
- Aan het einde krijg je een overzicht van al je ingevulde antwoorden. Je kan deze downloaden als PDF.

VRAGENLIJST

INTRODUCTIE

Beste erfgoedliefhebber,

Dankzij jou blijft immaterieel erfgoed leven! Of je nu deelneemt aan een traditie, een ambacht uitoefent of lokale gebruiken levend houdt: jouw inzet is van onschatbare waarde.

////////////////////////////////////

Met deze vragenlijst brengen we in kaart wie vandaag actief is rond immaterieel erfgoed in Vlaanderen en Brussel. Wie zijn de erfgoedgemeenschappen, waar zijn ze actief, wat doen ze precies en welke ondersteuning is nodig?

Deze bevraging kadert binnen de '[Veldtekening immaterieel-erfgoedgemeenschappen](#)', uitgevoerd door Werkplaats immaterieel erfgoed in opdracht van de Vlaamse overheid – Departement Cultuur, Jeugd en Media. De resultaten helpen het Vlaamse beleid beter af te stemmen op de noden van erfgoedgemeenschappen. Jouw praktijk en inzichten maken het verschil.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer **30 minuten**.

Enkele praktische tips:

- Lees je graag de vragen vooraf? Je vindt ze terug in de PDF in de mail.
- Je kan op elk moment terugkeren naar dit formulier om verder te werken aan je antwoorden, tot je klaar bent om alles definitief in te dienen.
- Na het indienen kun je je antwoorden niet meer wijzigen. Wil je toch iets aanpassen? Contacteer ons via veldtekening@werkplaatsimmaterieelerfgoed.be.
- Aan het einde krijg je een overzicht van al je ingevulde antwoorden. Je kan deze downloaden als PDF.

Alvast hartelijk dank voor je deelname!

Team Veldtekening

Werkplaats immaterieel erfgoed

BEGRIPPEN

Immaterieel-erfgoedpraktijk

Een immaterieel-erfgoedpraktijk is een praktijk die leeft binnen een erfgoedgemeenschap, met beoefenaars en directe betrokkenen. Deze praktijk kan een processie zijn, een traditie, een artisanale techniek, een ambacht, ... Het kan ook gaan om een onderdeel van een breder proces, zo maakt de Wildemannenloop bijvoorbeeld deel uit van de traditie van het Ros Beiaard in Dendermonde. Ook erfgoedzorg die de betrokken erfgoedgemeenschap uitvoert - bijvoorbeeld door de praktijk te documenteren, te ontsluiten, door te geven of erover te onderrichten - maakt deel uit van het immaterieel erfgoed. (bron: immaterieelerfgoed.be)

Erfgoedgemeenschap

Of je nu in een vereniging zit of alleen werkt, immaterieel erfgoed leeft in een groep. In erfgoedtermen heet dat een erfgoedgemeenschap. Dat zijn de mensen die je erfgoedpraktijk een warm hart toedragen, er actief aan meedoen of die van aan de zijlijn supporteren. Bovendien geef je immaterieel erfgoed door aan anderen, omdat je het met zijn allen belangrijk vindt. Ook voor de toekomst. (bron: immaterieelerfgoed.be)

Actieve beoefenaars

////////////////////////////////////

3. TIJD EN RUIMTE VAN DE ERFGOEDPRAKTIJK

3.1. Op welke **schaal** is jouw erfgoedgemeenschap actief?* (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- Lokaal
- Regionaal / bovenlokaal
- Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- In heel Vlaanderen
- In heel België
- Internationaal

Licht eventueel toe:

Vervolg vragen op basis van bovenstaande antwoorden, enkel het hoogst aangeduide niveau wordt getoond.

Indien enkel op lokaal niveau aangeduid:

3.1.1. Geef de postcode(s) van de **stad of gemeente(s)** waar de erfgoedpraktijk beoefend wordt.

Indien regionaal/bovenlokaal niveau aangeduid:

3.1.2. Omschrijf de **regio** waar de erfgoedpraktijk beoefend wordt.

Indien provinciaal niveau aangeduid:

3.1.3. Duidt de **provincie(s)/Brussel** aan waar de erfgoedpraktijk beoefend wordt. (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- West-Vlaanderen
- Oost-Vlaanderen
- Vlaams-Brabant
- Antwerpen
- Limburg
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Waals-Brabant
- Henegouwen
- Namen
- Luxemburg
- Luik

3.2. In welke soorten gebieden is jouw gemeenschap voornamelijk actief? (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- Verstedelijk gebied (grootstad, centrumstad, ...) (bijvoorbeeld Antwerpen, Gent, Brugge, Kortrijk, Mechelen, Leuven, Genk, Aalst, ...)
- Randstedelijk gebied (stedelijke rand, gemeente, ...) (bijvoorbeeld: Brusselse en Antwerpse rand, Leiestreek, Scheldeland, Waasland, ...)
- Landelijk gebied (platteland, dorpen, ...) (bijvoorbeeld: Westhoek, Lage Kempen, Pajottenland, ...)

Licht eventueel toe:

3.3.Op welke **soort plekken** beoefen je jouw praktijk? (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- Buiten – privédomein (bv. akkers, binnenpleinen, tuinen)
- Buiten – publieke ruimte (bv. straat, park, plein)
- Binnen – thuis of privé (bv. garage, zolder, bureau)

////////////////////////////////////

- Licht eventueel toe:

- Eigendom van de erfgoedgemeenschap
- Gehuurd van private verhuurder
- Gehuurd van lokale overheid of publieke instantie
- Gedeelde ruimte
- Gebruik via bruikleen (lenen zonder een compensatievergoeding te geven)
- Gratis
- Ander, namelijk:

Licht eventueel toe:

- Ja
- Nee

Licht eventueel toe:

- Dagelijks
- Wekelijks
- Maandelijks
- Meermaals per jaar
- Een keer per jaar
- Ander, namelijk

Licht eventueel toe:

4. SAMENSTELLING VAN DE ERFGOEDGEMEENSCHAP

4.1.ORGANISATIESTRUCTUUR

- Nee, de praktijk wordt beoefend door één individu of meerdere individuen los van elkaar
- Ja, de praktijk wordt als groep beoefend (losse groep, werkgroep, raad, comité, ...)

Licht eventueel toe:

- Ja
- Nee (feitelijke vereniging)

Licht eventueel toe:

De volgende vraag verschijnt alleen als je 'ja' hebt aangeduid bij de vorige vraag (4.1.2.).

////////////////////////////////////

- Zelfstandigen (hoofd- of bijberoep)
- VZW
- Koepelorganisatie
- Stichting
- Beroepsorganisatie- of federatie
- Vennootschap
- Ander, namelijk:

- Hoofdzakelijk een fysieke gemeenschap
- Hoofdzakelijk een online gemeenschap
- Uit zowel een fysieke als een online gemeenschap

- Actieve beoefenaars (initiatiefnemers of trekkers)
- Deelnemers
- Toeschouwers
- Breder publiek / buurtbewoners / inwoners
- Vrijwilligers
- Organisatoren (denk ook aan lokaal bestuur, cultuurdiensten, ...)
- Ander, namelijk:

- Enkel vrijwilligers
- Combinatie van vrijwillige en professionele beoefenaars (beroepsmatig) (* Voor sommige leden van jouw erfgoedgemeenschap is de beoefening van de immaterieel-erfgoedpraktijk (een onderdeel van) hun beroep.)
- Enkel professionelen (beroepsmatig) (* Voor leden van jouw erfgoedgemeenschap is de beoefening van de immaterieel-erfgoedpraktijk (een onderdeel van) hun beroep.)

- Ik ben de enige beoefenaar
- Een kleine groep mensen (2 tot 19)

pagina 235 van 253

- Licht eventueel toe:

- Voortdurend
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Ik weet het niet

Licht eventueel toe:

- Sterk gedaald
- Daalt
- Ongeveer gelijk gebleven
- Groeit
- Sterk gegroeid
- Ik weet het niet

Licht eventueel toe:

- Helemaal niet
- Eerder niet
- Enigszins
- Eerder wel
- Sterk
- Ik weet het niet

Licht eventueel toe:

Dat zijn de mensen die je erfgoedpraktijk een warm hart toedragen, er actief aan meedoen of die van aan de zijlijn supporteren. Bovendien geef je immaterieel erfgoed door aan anderen, omdat je het met zijn allen belangrijk vindt. Ook voor de toekomst.

- Buiten mezelf, niemand
- Een kleine groep mensen (2 tot 19)
- Tientallen mensen (20 tot 99)
- Honderden mensen (100 tot 999)

////////////////////////////////////

- Licht eventueel toe:

- Sterk gedaald
- Enigszins gedaald
- Ongeveer gelijk gebleven
- Enigszins gestegen
- Sterk gestegen
- Ik weet het niet

Licht eventueel toe:

- Helemaal niet
- Eerder niet
- Enigszins
- Eerder wel
- Sterk
- Ik weet het niet

Licht eventueel toe:

- (Bijna) dagelijks
- Wekelijks (één of meerdere keren per week)
- Maandelijks (één of meerdere keren per maand)
- Jaarlijks (één of meerdere keren in de afgelopen 12 maanden)
- Minder dan jaarlijks
- Ik weet het niet

Licht eventueel toe:

- Sterk gedaald
- Enigszins gedaald
- Ongeveer gelijk gebleven
- Enigszins gestegen
- Sterk gestegen
- Ik weet het niet

Licht eventueel toe:

////////////////////////////////////

5.3.Hoe evolueerde **de duur van het engagement** de voorbije vijf jaar? Blijven mensen korter of net langer geëngageerd binnen de **erfgoedgemeenschap**? (meerkeuze, één antwoord mogelijk)

- Sterk gedaald
- Enigszins gedaald
- Ongeveer gelijk gebleven
- Enigszins gestegen
- Sterk gestegen
- Ik weet het niet

Licht eventueel toe:

5.4. Door **mij te engageren** voor deze immaterieel-erfgoedpraktijk: (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- ... heb ik plezier en ontspan ik me
- ... leer ik nieuwe vaardigheden of technieken
- ... blijf ik in beweging en mentaal en/of fysiek fit
- ... krijg ik meer kennis over het verleden
- ... verdien ik geld
- ... voel ik mij onderdeel van een gemeenschap
- ... ontmoet ik (nieuwe) mensen
- ... help of begeleid ik anderen
- ... heb ik meer zelfvertrouwen
- ... heb ik een nieuwe of andere blik gekregen op de waarde en betekenis van erfgoed
- ... lever ik een bijdrage aan mijn gemeenschap of de samenleving
- ... help ik mee mijn omgeving meer leefbaar te houden of maken
- ... geef ik meer bekendheid aan de geschiedenis
- ... help ik mee om cultureel erfgoed te borgen
- ... ander:

Licht eventueel toe:

5.5. Aan welke **infosessies of vormingen** rond (borgen van) immaterieel erfgoed nam **jouw erfgoedgemeenschap** reeds deel?*(meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- Geen
- Vragenuurtje (Werkplaats immaterieel erfgoed)
- Starttraject borgen van immaterieel erfgoed (Werkplaats immaterieel erfgoed)
- Andere infosessies
- Andere opleidingen
- Andere netwerkmomenten
- Ander:

Licht eventueel toe:

5.6. Is **jouw erfgoedgemeenschap** in de **toekomst** van plan om deel te nemen aan **infosessies of vormingen** rond (borgen van) immaterieel erfgoed? (meerkeuze, één antwoord mogelijk)

- Ja
- Misschien
- Neen

////////////////////////////////////

Licht eventueel toe:

5.7. **Waarover** zou jouw erfgoedgemeenschap graag bijleren?* (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- Wij wensen geen extra vorming
- Ervaringen uitwisselen met andere erfgoedgemeenschappen
- Erfgoedzorg en borgingsplannen
- Verjonging
- Diversiteit en inclusief werken
- Digitale werking
- Educatie
- Besluitvorming en gedeeld beheer
- Omgaan met maatschappelijk debat
- Omgaan met verandering binnen de praktijk
- Ecologische duurzaamheid
- Communicatie en media
- Financiering en subsidies
- Auteursrechten
- Veiligheid
- Inspirerende voorbeelden
- Ander:

Licht eventueel toe:

6. DEMOGRAFISCHE SAMENSTELLING VAN DE ERFGOEDGEMEENSCHAP

6.1. In welke mate is er sprake van **diversiteit binnen jouw erfgoedgemeenschap**?* (matrix)

- **Diversiteit:** Een erfgoedgemeenschap bestaat uit mensen die van elkaar kunnen verschillen in cultuur, overtuigingen, etnische achtergrond, seksuele oriëntatie, kennis, vaardigheden en levenservaringen... (bron: [VRT](#) en [UAntwerpen](#))
- **Etnisch-culturele diversiteit:** Binnen mijn erfgoedgemeenschap hebben mensen verschillende afkomsten, culturen, talen, tradities, religies of nationaliteiten. (bron: [VRT](#) en [UAntwerpen](#))
- **Gender- en seksuele diversiteit:** Binnen mijn erfgoedgemeenschap zijn er mensen met diverse genderidentiteiten (zoals man, vrouw, trans vrouw, trans man, genderqueer, non-binair...) en mensen die hun seksualiteit op verschillende manieren ervaren en uiten (zoals heteroseksualiteit, homoseksualiteit, biseksualiteit, asexualiteit...). (bron: [cavarria](#))
- **Lichamelijke diversiteit:** Binnen mijn erfgoedgemeenschap zijn er mensen met en zonder een motorische of lichamelijke handicap. (bron: [Unia](#))
- **Neurodiversiteit en verstandelijke handicaps:** Binnen mijn erfgoedgemeenschap zijn er mensen met verschillende hersenontwikkelingen (neurodiversiteit – bijvoorbeeld OCD, epilepsie, dyslexie, dyspraxie, spraakstoornis, leer- en geheugenstoornissen, Tourettes, ...) en/of mensen met en zonder een verstandelijke handicap. Dat zijn handicaps die zowel het intellectueel functioneren als het aanpassingsgedrag bepalen, bijvoorbeeld Syndroom van Down, Fragiele X syndroom. (bron: [Komaf](#))
- **Onderwijsniveau (scholingsgraad):** Binnen mijn erfgoedgemeenschap zijn er mensen met uiteenlopende opleidingsniveaus: sommigen zonder secundair diploma, anderen met een secundair diploma, en enkelen met een diploma hoger onderwijs. (bron: [Statistiek Vlaanderen](#))

////////////////////////////////////

- Licht eventueel toe:

- Grotere zichtbaarheid
- Meer en of betere communicatie (inhoudelijk en/of manier waarop communiceren bv. via sociale media, maar ook qua schrijfstijl)
- Verandering in de erfgoedpraktijk
- Diversiteit en inclusie bevorderen
- Lokale betrokkenheid versterken
- Samenwerking met onderwijs (bv. door lespakketten, klasbezoeken)
- Samenwerking met onderzoekers
- Gebruik van digitale tools (bv. grafische ontwerpprogramma's, sociale media platformen, websites, ...)
- Ondersteuning van organisaties of diensten
- Ander:

- Nee
- Ja
- Weet ik niet

- Geen middelen gevonden
- Ingebracht kapitaal door de erfgoedgemeenschap
- Eigen inkomsten (bv. lidgeld, tickets, verkoop, beroepsinkomsten)
- Sponsoring
- Nationale Loterij
- Subsidies (structureel of projectmatig)
- Ander:

pagina 241 van 253

1 = Helemaal niet ... 5 = Zeer sterk

7.1.9. **Welke kosten** spelen hierbij een rol? (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- Licht eventueel toe:

- Door geen enkele organisatie / dienst
- [Thematische erfgoeddienstverleners](#) (Archiefpunt, Bokrijk | Vakmanschap & Erfgoed, CAG, CEMPER, CKV, ETWIE, Histories, PARCUM, TOON, Vlaams Architectuurinstituut Kenniscentrum, Vlaamse erfgoedbibliotheken)
- [Erfgoedcellen](#)
- Werkplaats immaterieel erfgoed
- Musea, archieven, erfgoedbibliotheken
- FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed
- Gemeente- / stadsdienst
- Ander:

7.3. **Welke ondersteuning** bieden zij jouw erfgoedgemeenschap? (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- Licht eventueel toe:

1 = Helemaal niet tevreden ... 5 = Zeer tevreden

Licht eventueel toe:

////////////////////////////////////

7.5. Hebben jullie **samenwerkingen** met andere erfgoedorganisaties of partners? Bijvoorbeeld via gezamenlijke projecten, tentoonstellingen, evenementen of andere vormen van samenwerking of uitwisseling. (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- Nee
- [Thematische erfgoeddienstverleners](#) (Archiefpunt, Bokrijk | Vakmanschap & Erfgoed, CAG, CEMPER, CKV, ETWIE, Histories, PARCUM, TOON, Vlaams Architectuurinstituut Kenniscentrum, Vlaamse erfgoedbibliotheeken)
- [Erfgoedcellen](#)
- Werkplaats immaterieel erfgoed
- Musea, archieven, erfgoedbibliotheeken
- FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed
- Gemeente-/stadsdienst
- Onderwijsinstellingen
- Andere erfgoedgemeenschappen
- Ander:

Licht eventueel toe:

8. MAATSCHAPPELIJKE CONTEXT EN UITDAGINGEN BIJ ERFGOEDEZORG (BORGEN)

8.1. Welke **maatschappelijke veranderingen of tendensen** hebben een **impact** op jouw erfgoedpraktijk?*

- Globalisering
- Technologische en digitale ontwikkelingen
- Geopolitieke instabiliteit
- Immaterieel erfgoed als toeristische bestemming
- Secularisering
- Nieuwe regelgeving of tijdsgeest (bv. attesten, vergunningen, hygiëne)
- Klimaat en milieu
- Geen enkele van bovenstaande
- Weet ik niet / geen mening
- Ander:

Licht eventueel toe:

8.2.Heeft **digitalisering** een impact op jouw erfgoedpraktijk? (meerkeuze, één antwoord mogelijk)

- Nee
- Ja, positief
- Ja, negatief
- Weet ik niet / geen mening

8.2.1. **Zo ja**, welke? (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- Grotere zichtbaarheid
- Grotere bereikbaarheid
- Vereist inzet van tijd en middelen
- Nood aan digitale kennis en infrastructuur
- Ander:

Licht eventueel toe:

[illegible]

8.3.Heeft **toerisme** een impact op jouw erfgoedpraktijk? (meerkeuze, één antwoord mogelijk)

- Nee
- Ja, positief
- Ja, negatief
- Weet ik niet / geen mening

8.3.1.Toerisme en toeristische ontwikkelingen leiden tot: (meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

- Meer interesse en leden
- Meer afstand tussen publiek en beoefenaars
- Oppervlakkige voorstelling van de erfgoedpraktijk
- Verlies van betekenisvolle gebruiken
- Erfgoed wordt sterk gecommmercialiseerd (het erfgoed wordt steeds vaker gebruikt om winst te genereren)
- Andere:

Licht eventueel toe:

8.4. In welke mate heeft een **veranderende regelgeving in de afgelopen tien jaar** een impact gehad op jouw erfgoedpraktijk? (meerkeuze, één antwoord mogelijk)

- Geen impact
- Beperkte impact
- Sterke impact
- Zeer sterke impact
- Weet ik niet / geen mening

De volgende vraag verschijnt alleen als je 'beperkte, sterke of zeer sterke impact' hebt aangeduid bij de vorige vraag (8.4.).

8.4.1. Geef aan in welke mate je akkoord gaat met volgende stellingen. (schaal 1-5, per stelling)

1 = Helemaal niet akkoord ... 5 = Helemaal akkoord

Een veranderende regelgeving...

- leidt tot meer administratieve planlast
- dwingt (on)rechtstreeks een verandering van de praktijk af
- heeft financiële gevolgen voor de erfgoedgemeenschappen (bv. aankoop herbruikbare bekert)
- heeft te weinig oog voor de specificiteit van de erfgoedpraktijk
- leidt ertoe dat mensen afhaken
- wordt doorgaans te snel of te bruusk ingevoerd

Licht eventueel toe:

8.5. Gaan jullie met deze **maatschappelijke veranderingen aan de slag**? (meerkeuze, één antwoord mogelijk)

- Ja
- Nee
- Weet ik niet / geen mening

8.5.1. Zo ja, op welke manier?

8.5.2.Zo neen, waarom niet?

////////////////////////////////////

9. SLOTVRAGEN

9.1.Zou jij of iemand anders uit jouw erfgoedgemeenschap eventueel bereid zijn om in een **interview** wat meer te vertellen over jullie ervaringen? De interviews vinden plaats in het najaar 2025. (meerkeuze, één antwoord mogelijk)

- Ja
- Nee

9.2. Wil je graag nog iets toevoegen dat nog niet aan bod kwam in deze bevraging?

Heb je nog vragen of opmerkingen over deze bevraging of over de veldtekening?

Stuur een mailtje naar veldtekening@werkplaatsimmaterieelerfgoed.be

Veel dank voor je medewerking en het invullen van deze bevraging.

We houden je van harte verder op de hoogte!

Team veldtekening, Werkplaats immaterieel erfgoed

////////////////////////////////////

5.3 EXTRA CIJFERMATERIAAL

5.3.1 Combinaties van geografische schalen

Combinaties van geografische schalen waarop erfgoedgemeenschappen actief zijn	Aantal
Lokaal	35
Internationaal	14
In heel Vlaanderen	11
Lokaal, regionaal / bovenlokaal	10
Regionaal / bovenlokaal	9
In heel België	8
Lokaal, regionaal / bovenlokaal, provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in heel Vlaanderen, in heel België, internationaal	5
In heel Vlaanderen, in heel België, internationaal	5
In heel Vlaanderen, internationaal	4
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3
Lokaal, regionaal / bovenlokaal, provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in heel Vlaanderen, internationaal	3
Regionaal / bovenlokaal, in heel Vlaanderen, internationaal	2
Lokaal, in heel Vlaanderen	2
In heel België, internationaal	2
Lokaal, in heel Vlaanderen	2
In heel België, internationaal	2
Lokaal,Regionaal / bovenlokaal, in heel België, internationaal	2
Lokaal, in heel België	1
Lokaal, internationaal	1
Lokaal, regionaal / bovenlokaal, internationaal	1
Lokaal,Regionaal / bovenlokaal, provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in heel Vlaanderen, in heel België	1
Lokaal, in heel Vlaanderen, internationaal	1
Provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in heel Vlaanderen,in heel België, internationaal	1
Regionaal / bovenlokaal, provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in heel Vlaanderen, in heel België	1
Regionaal / bovenlokaal, provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in heel Vlaanderen	1
Lokaal, regionaal / bovenlokaal, provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1
Lokaal, provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1
Lokaal, regionaal / bovenlokaal, in heel Vlaanderen	1
Lokaal, regionaal / bovenlokaal, provinciaal / Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in heel Vlaanderen	1

////////////////////////////////////

5.3.2 Verdeling van praktijken over de verschillende domeinen (combinaties)

////////////////////////////////////

Vertellen en taalgebruik & Ambacht, vakmanschap en techniek	5	Diamantbewerking in Vlaanderen
Muziek en podiumkunsten & Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Sport en spel	4	Bluesdansen in Vlaanderen
Muziek en podiumkunsten & Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Ambacht, vakmanschap en techniek	3	De kerkorganist
Vertellen en taalgebruik & Muziek en podiumkunsten & Ambacht, vakmanschap en techniek	3	Poppenkast, poppentheater en figurentheater
Muziek en podiumkunsten & Sport en spel	3	De fietsende fanfare
Vertellen en taalgebruik & Muziek en podiumkunsten & Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Inter alia	3	Sint-Hubertusprocessie Elewijt
Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Natuur en landbouw & Sport en spel	3	De pompoenteelt en pompoenactiviteiten in Kasterlee
Ambacht & Inter alia	2	Morsecode
Muziek en podiumkunsten & Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Ambacht, vakmanschap en techniek & Eten en drinken	2	Draai- en dansorgels bewonderen en herstellen
Muziek en podiumkunsten & Ambacht, vakmanschap en techniek & Eten en drinken	2	Clownerie
Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Inter alia	2	Militaire herdenkingen met de Grenadiers van Montenaken
Vertellen en taalgebruik & Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Inter alia	2	Het leren en het gebruik van braille
Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Ambacht, vakmanschap en techniek & Sport en spel	2	Het maken van een jaaroverzicht in LEGO®-blokken
Muziek en podiumkunsten & Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Eten en drinken	2	Byzantijnse Psalmzang
Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Sport en spel & Eten en drinken	2	Bier en koers
Vertellen en taalgebruik & Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Natuur en landbouw & Ambacht, vakmanschap en techniek	2	Martenitsa
Vertellen en taalgebruik & Inter alia	2	Genkse citétaal

Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Ambacht, vakmanschap en techniek & Inter alia	1	Royaume des Femmes: Ziana met een hart voor Algerijns-Vlaams design
Natuur en landbouw & Ambacht, vakmanschap en techniek & Inter alia	1	Botanisch tekenen
Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Natuur en landbouw & Ambacht, vakmanschap en techniek & Eten en drinken	1	Broodcultuur
Vertellen en taalgebruik & Natuur en landbouw & Ambacht, vakmanschap en techniek & Eten en drinken	1	Kuipersambacht
Ambacht, vakmanschap en techniek & Sport en spel & Eten en drinken	1	Spaghetti slurpen
Muziek en podiumkunsten & Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Ambacht, vakmanschap en techniek & Sport en spel	1	Vendelzwaaien in Halle-Zoersel
Vertellen en taalgebruik & Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Ambacht, vakmanschap en techniek	1	Tatoeëren als ambacht
Muziek en podiumkunsten & Natuur en landbouw & Ambacht, vakmanschap en techniek	1	Jachthoornblazen op Fürst-Pless- en Parforcehoorn
Natuur en landbouw & Ambacht, vakmanschap en techniek & Sport en spel	1	Koetsieren, of het mennen van stadskoetsen, in Brugge
Vertellen en taalgebruik & Natuur en landbouw & Ambacht, vakmanschap en techniek	1	Kalligrafiti: een ontmoeting tussen kalligrafie en graffiti
Muziek en podiumkunsten & Ambacht, vakmanschap en techniek & Sport en spel	1	Het rijden met traditionele aanspanning
Eten en drinken & Inter alia	1	Olieslaan
Muziek en podiumkunsten & Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Inter alia	1	Volksdans en volksdansmuziek uit Vlaanderen
Vertellen en taalgebruik & Feesten, rituelen en sociale gebruiken & Inter alia	1	Hanswijkprocessie
Muziek en podiumkunsten & Natuur en landbouw & Ambacht, vakmanschap en techniek & Eten en drinken	1	Wijn maken in Gent

Tabel 147: Combinaties van domeinen bij praktijken geregistreerd op immaterieelerfgoed.be. De gegevens hebben betrekking op praktijken die voor augustus 2025 werden geregistreerd op de Grote Verzameling en opgenomen op de Inventaris Vlaanderen. In totaal gaat het om 618 geregistreerde praktijken.

5.3.3 Verdeling van praktijken over immaterieelerfgoed.be en Inventaris Vlaanderen per domein

Domein	Inventaris Vlaanderen (aantal praktijken)	Grote Verzameling / immaterieelerfgoed.be (aantal praktijken)	Totaal (Inventaris Vlaanderen & Grote Verzameling) (aantal praktijken)	Inventaris Vlaanderen (percentage)	Grote Verzameling / immaterieelerfgoed.be (percentage)
Feesten, rituelen en sociale gebruiken	63	273	336	18,75%	81,25%
Ambacht, vakmanschap en techniek	20	163	183	10,93%	89,07%
Muziek en podiumkunsten	10	126	136	7,35%	92,65%
Eten en drinken	7	93	100	7,00%	93,00%
Natuur en landbouw	12	64	76	15,79%	84,21%
Sport en spel	10	62	72	13,89%	86,11%
Vertellen en taalgebruik	10	41	51	19,61%	80,39%
Inter alia	5	9	14	35,71%	64,29%
TOTAAL ¹⁹⁹	80	538	618	13%	87%

Tabel 146: Verdeling van praktijken over immaterieelerfgoed.be (Grote Verzameling) en Inventaris Vlaanderen per domein. De gegevens hebben betrekking op praktijken die voor augustus 2025 werden geregistreerd op de Grote Verzameling en opgenomen op de Inventaris Vlaanderen. In totaal gaat het om 618 geregistreerde praktijken.

¹⁹⁹ Sommige praktijken situeren zich in meer dan één domein. In de analyses per domein worden deze praktijken in elk aangeduid domein meegeteld. Dit betekent dat eenzelfde praktijk die zowel onder *Feesten, rituelen en sociale gebruiken* als onder *Muziek en podiumkunsten* valt, in beide categorieën wordt opgenomen (als voorbeeld). Bij het totaal aantal praktijken wordt deze meervoudige telling meegenomen en herberekend, zodat de totale som niet hoger uitvalt dan het aantal geregistreerde praktijken op [immaterieelerfgoed.be](https://www.immaterieelerfgoed.be) (618 geregistreerd praktijken in totaal waarvan 532 op de Grote Verzameling en 80 op Inventaris Vlaanderen). (*tot en met augustus 2025)

COLOFON

Opdrachtnemer:

Werkplaats immaterieel erfgoed

Redactie:

Britt Delannoy
Shana Van Hauwermeiren
Jorijn Neyrinck
Evdokia Tsakiridis

Kato Masschelein
Celine Verhaest
Lien Vloeberghs

Stuurgroep:

Els Cuisinier
Jasper Delva
Sophie Muyllaert
Inge Waer
Cindy Zoons

Met dank aan iedereen die meewerkte aan de totstandkoming van de survey (in het bijzonder Alexander Vander Stichele (FARO), Jesse Berwouts (StatUA) en Susanne Bergwerff (Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland)), aan de verspreiding ervan en aan alle deelnemers die de survey invulden en in gesprek gingen.

Met dank aan StatUA voor de statistische ondersteuning.

In opdracht van:

Departement Cultuur, Jeugd en Media – Vlaamse Overheid

Februari 2026

D/2026/3241/118

////////////////////////////////////